

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
УКРАЇНИ

ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТРЕТЬОГО
ТИСЯЧОЛІТТЯ: ВИКЛИКИ ДЛЯ
УНІВЕРСИТЕТІВ НАУК ПРО ЖИТТЯ

Матеріали Міжнародної науково-
практичної конференції

ТОМ 4

КИЇВ – 2018

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТРЕТЬОГО
ТИСЯЧОЛІТТЯ: ВИКЛИКИ ДЛЯ
УНІВЕРСИТЕТІВ НАУК ПРО ЖИТТЯ

Матеріали Міжнародної науково-практичної
конференції

ТОМ 4

КИЇВ – 2018

Організатор конференції:

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Цілі сталого розвитку третього тисячоліття: виклики для університетів наук про життя: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, Україна, 23–25 травня 2018 року: матеріали конференції. Київ. 2018. Т. 4. 384 с.

Матеріали конференції подано в авторській редакції

У збірнику подані результати обговорення актуальних проблем, перспектив і шляхів забезпечення сталого розвитку у контексті глобальних та регіональних викликів, трансформації суспільства та формування нової технологічної революції

Редакційна колегія:

Ніколаєнко С. М. (відповідальний редактор), Ібатуллін І. І. (заступник відповідального редактора), Барановська О. Д., Отченашко В. В., Самсонова В. В., Кирилюк В. І., Козирський В. В., Заблодський М. М., Лакида П. І., Васишин Р. Д., Кулаєць М. М., Остапчук А. Д., Цвіліховський М. І., Талавиря М. П., Тонха О. Л., Ковалишина Г. М., Шинкарук В. Д., Харченко С. В., Діброва А. Д., Доля М. М., Патика Т. І., Євсюков Т. О., Ковальчук І. П., Глазунова О. Г., Ткаченко О. М., Ружило З. В., Михайлович Я. М., Роговський І. Л., Кондратюк В. М., Баль-Прилипко Л. В., Чумаченко І. П., Яра О. С., Ладиченко В. В., Семашко Т. Ф., Сопівник Р. В., Майданюк І. З.

120 річниці НУБіП України присвячується

**ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТРЕТЬОГО ТИСЯЧОЛІТТЯ: ВИКЛИКИ ДЛЯ
УНІВЕРСИТЕТІВ НАУК ПРО ЖИТТЯ**

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції

Том 4

Секція № 5 «Якість освіти та гуманітарна наука в умовах трансформації суспільства»

Відповідальний за випуск: **Отченашко В.В.**

©НУБіП України, 2018.

ЗМІСТ

Ніколаєнко С.М. НОВА МІСІЯ УНІВЕРСИТЕТІВ ТА ЯКІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ - ВИМОГА ЧАСУ.....	13
Adeeb YU. SOCIO-LINGUISTIC INTEGRATION FOR ESL STUDENTS: BARRIERS AND CHALLENGES	18
Babenko O. USING EXTRACURRICULAR ACTIVITIES TO BRIDGE LANGUAGES AND CULTURES	20
Балалаєва О.Ю. NEWSCODES AS A TECHNICAL JOURNALISTIC STANDARD	21
Dan'kevych L. R., Harchuk N. S., Yamnych N. YU. VISUAL DEVICES FOR THE IMPROVEMENT OF STUDENTS' COMPREHENSION OF PROFESSIONALLY ORIENTED TEXTS.....	22
Ivanova O. NEW GENERATION REQUIRES NEW EDUCATION.....	25
Khmelovska M.M. INNOVATIVE DIRECTIONS OF THE HIGHER EDUCATION.....	27
Mekhasiuk S. URAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE IN HOME COUNTRY OF UKRAINE	28
Морська Л.І. INTEGRATED FOREIGN LANGUAGE TEACHING TO FUTURE PROGRAMMERS.....	29
Rezunova O.S. SOME ASPECTS OF CULTURE STUDYING IN FOREIGN LANGUAGE CLASSROOM	32
Rudyk YA.M., Tsykhanska YA.M. METHODS OF NON-MATERIAL MOTIVATION OF SCIENTIFIC AND PEDAGOGICAL WORKERS AT THE RESEARCH UNIVERSITY	33
Tsymbal S. THE ROLE OF THE INTERNET IN ENGLISH LANGUAGE STUDYING.....	34
Yaremenko N.V. MAIN TYPES OF STUDENTS' INDEPENDENT WORK IN TECHNICAL HIGH SCHOOL.....	36
Zakhutska O. ZNACZENIE WYMOWY W NAUCZANIU JĘZYKA POLSKIEGO JAKO OBCEGO.....	37
Амеліна С.М. ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕРЕКЛАДАЧІВ.....	40
Арістова Н.О., Ковальчук В.І., Малихін О.В. ВЕРБАЛЬНА КРЕАТИВНІСТЬ ЯК ПОКАЗНИК СФОРМОВАНOSTІ ПРОФЕСІЙНОЇ СУБ'ЄКТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ.....	42
Асатуров С.К. ПІДГОТОВКА БАКАЛАВРІВ З МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН: ІСТОРІЯ, ЗАВДАННЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ	44
Афанасенко Л.А. ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ АГРАРІЇВ	45
Бабиц У.Д. МІЖКУЛЬТУРНА ОБУМОВЛЕНІСТЬ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ.....	47

Бедик Я.П. БОРОТЬБА З АНТИРАДЯНСЬКИМИ НАСТРОЯМИ СЕРЕД УКРАЇНСЬКОГО СЕЛЯНСТВА (1932–1933 РР.).....	50
Березова Л.В. ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ТРАНСФОРМАЦІЇ СТРАТЕГІЙ	52
Биченко В.В., Мельник Д.К., Новак М.В., Тонха В.О. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ ЩОДО ВИГОТОВЛЕННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНІЧНОГО ЗАСОБУ ТРЕНУВАННЯ ТЕХНІКИ МЕТАННЯ ХОЛОДНОЇ ЗБРОЇ.	54
Білан Л.В. РОЛЬ ЕКОНОМІЧНОГО МИСЛЕННЯ У ФОРМУВАННІ ІННОВАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ.....	56
Білан С.О. УЧАСТЬ УКРАЇНИ В ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ	58
Білоус Н.В. ПОЛЕ ДИСКУРСИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ПЕРЕКЛАДАЧА ТЕОЛОГІЧНИХ ТЕКСТІВ.....	60
Боголюбов В.М. РОЛЬ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ ПЕРЕХОДУ СУСПІЛЬСТВА ДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ	61
Бойко І. І. ЕВРИСТИЧНО-ПІЗНАВАЛЬНА ЗНАЧУЩІСТЬ ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН.....	63
Бойко О.І. БЕСІДА – ОСНОВНИЙ МЕТОД РОЗВИТКУ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ.....	65
Буцик І.М. ІНЖЕНЕРНА ДІЯЛЬНІСТЬ В АГРАРНОМУ ВИРОБНИЦТВІ У КОНТЕКСТІ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ.....	67
Вакулик І.І. СЕМАНТЕМИ БОТАНІЧНИХ ТЕРМІНІВ (НА МАТЕРІАЛІ НАЗВ РОСЛИН БОТАНІЧНОГО САДУ НУБІП УКРАЇНИ).....	69
Варивода Н.А. МОРАЛЬНІ ЦІННОСТІ ЯК ВИЩІ ЦІННОСТІ ОСОБИСТОСТІ.....	71
Васильківський І.П. СОЦІАЛЬНЕ ТА ЕМОЦІЙНЕ НАВЧАННЯ (SEL) ЯК УМОВА РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ УЧНІВ У ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД США ТА ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ.....	73
Величко О.П. РОЗВИТОК СИСТЕМ ВНУТРІШНЬОГО ТА ЗОВНІШНЬОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ.....	75
Власенко К.О. ПРАКТИЧНЕ НАВЧАННЯ В АГРОПІДПРИЄМСТВАХ У СИСТЕМІ ВИХОВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРАЦІ.....	77
Вознюк Т.М. ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	79
Войтюк І.В. ПОСТМОДЕРНА КУЛЬТУРА У СИСТЕМІ ГУМАНІТАРНИХ НАУК: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ, ПРОБЛЕМИ, НАСЛІДКИ	81
Гавеля О. Р. ДУХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ХРИСТИЯНСЬКИХ ЦЕРКОВ І РЕЛІГІЙНИХ ГРОМАД У ФОРМУВАННІ СВІДОМОСТІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ: НАЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ	84

Гальчак Т.В. ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ ЯК АКТУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА	86
Глуховська Н.А. ПЕРЕКЛАДАЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ	88
Гончарук О.М. ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО СТИЛЮ ПОВЕДІНКИ МОЛОДІ В ІСЛАНДІЇ	90
Горбатюк Т.В. ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ НАУКИ В ПОСТМОДЕРНОМУ СВІТІ.....	92
Горбонос О.В. НАРОДНА КАЗКА ЯК ФАНТАСТИЧНИЙ ТИТУЛАТОР ДАВНЬОГО УКРАЇНСЬКОГО ПИСЬМЕНСТВА: КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ	94
Гриценко І.С. НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ ГУМАНІТАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ	96
Виговська С.В. ГУМАНІЗМ ПЕДАГОГІКИ В СУХОМЛИНСЬКОГО ...	98
Дейкун П.В. ВІДТВОРЕННЯ ПРОЗОПОПЕЇ У ХУДОЖНЬОМУ ПЕРЕКЛАДІ (НА МАТЕРІЯЛІ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ РОМАНУ Е.БЕРДЖЕСА "МЕХАНІЧНИЙ АПЕЛЬСИН")	101
Дейнека С.М. ВИКОРИСТАННЯ МЕНТАЛЬНИХ КАРТ В ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ	102
Діра Н.О. СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА ПОНЯТТЯ «ЦІННІСНЕ СТАВЛЕННЯ УЧНІВ ДО ЖИВОЇ ПРИРОДИ»	103
Дмитрів І.В. МЕТОДИЧНА РОБОТА ВИКЛАДАЧА НА ПІДГОТОВЧОМУ ЕТАПІ ПРОВЕДЕННЯ ВІДКРИТОГО ЗАНЯТТЯ.....	105
Дубровіна О.В. ЖИТТЯ ПО СУТІ І ПО ВІРІ (ДО 80-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ В.СТУСА)	107
Дудка У.Т. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ ЗАСОБАМИ ІКТ	108
Есаулов А.О., Коваленко С. Д., Андрієвський А. П., Машталір В.В. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ	110
Живора С.М. ДО ВИТОКІВ ВИЩОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ШКОЛИ У КИЄВІ (1898 – 1923).....	112
Журавська Н.С. ПОРІВНЯННЯ В ОСВІТІ: МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	115
Заболотська І.О. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦЯ САДОВО-ПАРКОВОГО ГОСПОДАРСТВА У ФРАНЦІЇ.....	116
Загорулько М.О., Арістова Н.О. АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	118
Зуєнко Н.О. ДІАГНОСТИКА СФОРМОВАНOSTІ РІВНІВ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ - ФІЛОЛОГІВ	120

Іванченко І.Г., Колесник Т.П. МЕТОД ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ (BLENDED LEARNING) НА ЗАНЯТТЯХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	122
Калуга В.Ф. СУТЬ ФЕНОМЕНУ «ЛЮДСЬКИЙ ЧИННИК» У КОНТЕКСТІ СВІТОВОЇ ПОЛІТИКИ.....	124
Канішевська Л.В. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ФЕНОМЕНА «СОЦІАЛІЗАЦІЯ»	125
Качан Г.С. ДИСКУРСИВНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТЕКСТУ В ПОЛІТИЧНІЙ КОМУНІКАЦІЇ.....	127
Качмарчик С.Г. ПЕРЕВІРКА ДІЄВОСТІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ У МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	129
Кичкирук Т.В. СИНЕРГЕТИЧНИЙ ПІДХІД ДО СИСТЕМИ ОСВІТИ УКРАЇНИ	131
Кізіма І.В. ПРОБЛЕМИ І ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	133
Кіраль С.С. УКРАЇНСЬКИЙ ПИСЬМЕННИК ІВАН КОРСАК – ВИПУСКНИК УНІВЕРСИТЕТУ: ЖИТТЯ І ТВОРЧІСТЬ	134
Клименко Л.В. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ЕКОЛОГІВ АНГЛІЙСЬКОГО ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ	136
Кліх Л.В., Єресько О.В., Кліх Р.П. АНАЛІЗ РОЗПОДІЛУ СТУДЕНТІВ ВІДОКРЕМЛЕНИХ ПІДРОЗДІЛІВ НУБІП УКРАЇНИ НА СПЕЦІАЛЬНІ МЕДИЧНІ ГРУПИ	138
Козуб Л.С. АНГЛІЙСЬКІ ЗАПОЗИЧЕННЯ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ	140
Колесник М.Ю. РОЗВИТОК ДУАЛЬНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ: ДОСВІД НІМЕЧЧИНИ.....	142
Колодіна Л.С. ПІДРУЧНИКИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ: ПИТАННЯ ДОБОРУ МАТЕРІАЛІВ	143
Коляда І.А. РОЛЬ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА – ПЕДАГОГА У ФОРМУВАННІ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ МИКОЛИ ВІНГРАНОВСЬКОГО	145
Конончук І.В. ВПЛИВ МОВИ НА ДУХОВНИЙ РОЗВИТОК	149
Коротун О.О. ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ З ПРОБЛЕМИ ПОДОЛАННЯ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ	151
Костенко М., Гордєєва С. ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО ФІЗИЧНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ	152
Костриця Н.М. МОВНА КАРТИНА СВІТУ ФАХІВЦІВ-АГРАРНИКІВ У КОНТЕКСТІ ЕТНОКУЛЬТУРНИХ ТРАДИЦІЙ.....	154
Кошук О.Б. ТЕХНОЛОГІЯ ТЕСТОВГО КОНТРОЛЮ РЕЗУЛЬТАТІВ КОМПЕТЕНТНІСНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-МЕХАНІКІВ	156

Кравченко Н.Б., Лановюк Л.П. ІСТОРИЧНИЙ МЕЙНСТРИМ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ	158
Краснов В. ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЯК КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ СТУДЕНТІВ.....	160
Кропивко О.М. УКРАЇНСЬКА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА АКАДЕМІЯ: ПЕРЕДУМОВИ ТА ТРУДНОЩІ ОРГАНІЗАЦІЇ.....	162
Кубіцький С.О. ДО ПИТАННЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА.....	165
Культенко В.П. СТРУКТУРИЗАЦІЯ КОНЦЕПЦІЙ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.....	167
Кучай О. В. ОСВІТА – СТАЛИЙ РОЗВИТОК І РЕАЛЬНІСТЬ.....	168
Лавська Н.В., Шеїн Т.В. РОЛЬ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ У РОЗВИТКУ СТУДЕНТІВ.....	171
Лашкул В.А., Вікторова Л.В. ЗАСТОСУВАННЯ СОЦІАЛЬНИМИ ПРАЦІВНИКАМИ САЙТІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	172
Лашкул В.А., Тимофєєв В.А. ВИКОРИСТАННЯ ІМЕРСІЙНОГО МЕТОДУ ЯК ПЛАТФОРМИ ДЛЯ НАВЧАННЯ ІНШОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ.....	173
Лещук В.І. РЕЛІГІЙНІ КРИЗИ, ЇХНІЙ ВПЛИВ НА ПСИХІКУ ЛЮДИНИ.....	176
Личук М. І. МІЖКУЛЬТУРНА ТРАНСФОРМАЦІЯ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ.....	177
Лукашевич І.М. ПРОБЛЕМИ АКТУАЛІЗАЦІЇ ОХОРОНИ ПРАЦІ Й СТАЛИЙ РОЗВИТОК.....	179
Люлько М.Є. КОМУНІКАТИВНА КУЛЬТУРА ПЕДАГОГА В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА	181
Мазур Н.В. МЕМУАРИСТИКА В УКРАЇНСЬКІЙ ПРЕСІ ПОЧАТКУ ХХ СТ.	183
Майданюк І.З. ВИХОВАННЯ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ В КОНТЕКСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ	185
Максюта М. Є. Солоділова В. О. СВІТОГЛЯДОВО-ФІЛОСОФСЬКИЙ КОНЦЕПТ ЩОДЕННЯ У ФІЛОСОФІЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ.....	187
Максимчук В.С. МОДЕЛІ МОВНОГО СПРИЯННЯ РОЗВИТКОВІ БАГАТОМОВНОСТІ В ШКОЛАХ ФРН.....	188
Малихін О.В., Ярмольчук Т.М. ВІРТУАЛЬНИЙ КЛАС ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ	189
Мартинюк І.А. ПІДГОТОВКА ДО САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ВЕКТОР РОЗВИТКУ ОСВІТИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА.....	192
Матвієнко І.С. ПРИНЦИПИ РОЗБУДОВИ СИЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ.....	193
Матвійів І.В. КОМУНІКАЦІЙНИЙ МЕТОД ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ	195

Маценко Л.М. ЗДОРОВ'Я ТА ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ СТУДЕНТІВ НУБІП УКРАЇНИ	197
Мисюра Т.М. МУЛЬТИКУЛЬТУРИЗМ ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТИ	199
Михайлишин М.С. УПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В ОСВІТНІХ ПРОЦЕСАХ ВИЩОЇ ШКОЛИ.....	201
Михайліченко М.В. КАДРОВА ПОЛІТИКА УНІВЕРСИТЕТУ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	202
Міськевич Л.В. УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ НА ЗАСАДАХ СУЧАСНОГО ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ	205
Моїсєєв В.В. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ	207
Монашенко А.М. ТИПИ ПЕРЕКЛАДУ	209
Мосійчук Н.О. ДІТИ, ПОСТРАЖДАЛІ ВІД ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ, В ЗАКОНОДАВЧОМУ ПОЛІ УКРАЇНИ.....	211
Москаленко С.А. ПРЕДМЕТНО-МОВНЕ ІНТЕГРОВАНЕ НАВЧАННЯ.....	212
Мудра С.В. ЯКІСТЬ ОСВІТИ: СТРАТЕГІЯ ПІДВИЩЕННЯ В КОНТЕКСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА.....	213
Нагорна К.В. СОЦІАЛЬНА ПОТРЕБА ВИХОВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО СІМ'Ї У СТУДЕНТІВ АГРАРНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	214
Найдьонова А.В. СИСТЕМА ЯКОСТІ ОСВІТИ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ.....	217
Наконечна О.В. ОСВІТНІ ТRENДИ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДО СОЦІАЛЬНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ.....	218
Новіцька О.Г., Сопівник І.В. ФОРМУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОГО СТАВЛЕННЯ ДО БАТЬКІВСТВА В СТУДЕНТСЬКИХ СІМ'ЯХ	219
Олійник О.М., Соколовська І.Я. ДИДАКТИЧНА ГРА ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ НА ЗАНЯТТЯХ БІОЛОГІЇ Й ЕКОЛОГІЇ	221
Ольховська Н.С. ВИЗНАЧЕННЯ МОДЕЛІ ПЕРЕКЛАДУ	223
Омельченко Л.М. ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ КЕРІВНИКІВ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	226
Омельчук В.А., Полішук С.М., Симчук Т.О., Товарницький В.В., Савенко Д.П. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ВІЙСЬКОВИМ АВТОМОБІЛІСТАМ ЩОДО НЕТРАДИЦІЙНОГО СПОСОБУ УСУВАННЯ ВІДМОВ СИСТЕМ СВІТЛОВОЇ СИГНАЛІЗАЦІЇ ВІЙСЬКОВИХ АВТОМОБІЛІВ	227
Опальчук Б.В. МОТИВАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ: УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ	229
Опалюк Т.Л., Ковальчук В.І. МОТИВАЦІЙНА ОСНОВА РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ РЕФЛЕКСІЇ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ	231
Отрошко О. ОЗДОРОВЧО-ТРЕНУВАЛЬНІ ЗАНЯТТЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ МЕДИЧНОЇ ГРУПИ	233

Панталієнко В.В. ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН.....	235
Пархоменко В.К., Вербицький С.О., Дубовик Р.Г., Прохніч В.М. ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ.....	237
Пастернак Т.А. ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ЗАСОБІВ ІНДИВІДУАЛІЗОВАНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИМ МОВАМ.....	239
Петрів О.С. ІННОВАЦІЇ У ПРОБЛЕМНИХ МЕТОДАХ САМООСВІТИ АГРАРНИКА	241
Петрук В.А., Прозор О.П. МАТЕМАТИЧНІ КВЕСТИ У ВИКЛАДАННІ РОЗДІЛІВ ВИЩОЇ МАТЕМАТИКИ	244
П'єнтак Г.І. РОЗВИВАЙМО СТУДЕНТСЬКУ КРЕАТИВНІСТЬ	246
Пилипенко Л.Л. ВИТОКИ НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ ЗАХІДНІЙ УКРАЇНИ В МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД (1918-1939 РР.).....	249
Пилипенко О.П. ВІТЧИЗНЯНИЙ І ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ВЕТЕРИНАРНОГО ПРОФІЛЮ: УКРАЇНА ТА НІМЕЧЧИНА	252
Пилипишин С.І. МЕДІАГРАМОТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ФАХІВЦЯ.....	254
Піддубцева О.І. ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НІМЕЦЬКОМОВНИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТЕКСТІВ.....	256
Полєвікова О.Б. СЛОВОЦЕНТРИЗМ ЯК ЛІНГВОДИДАКТИЧНА ІННОВАЦІЯ.....	258
Поліщук А.В. ДЕЯКІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ	260
Поліщук О.С. ТРИВИМІРНІСТЬ МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ ТА ЇЇ АНАЛІЗ	262
Пономаренко О.Г. ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	264
Попов Р.А. ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ АВТОНОМНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	266
Попович В.І., Кручек В.А. МОВЛЕННЄВА КУЛЬТУРА ЯК СКЛАДОВА ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СПЕЦІАЛІСТА З ТУРИСТИЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ.....	268
Приходько М.І. КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА.....	271
Пузиренко Я.В. ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У СТУДЕНТІВ.....	273

Ржевський Г.М. БАГАТОВЕКТОРНИЙ ВПЛИВ ІНТЕРНЕТ-СЕРЕДОВИЩА НА ЯКІСТЬ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ УНІВЕРСИТЕТУ	273
Рожков Ю.Г. ПРОФЕСІЙНА КУЛЬТУРА ВЕТЕРИНАРІВ ТА ЇЇ СКЛАДОВІ	276
Роман Л.Х. ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ МАТЕМАТИКИ В КОЛЕДЖІ	278
Рудик Я.М. СОЦІАЛЬНІ МЕДІА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	280
Рудницька Н.А. МОВНИЙ ПОРТФОЛІО ЯК ОДИН ІЗ ПРИЙОМІВ ОРІЄНТОВНО-ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ	282
Русіна Н.Г., Петрова О.М. АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ЗЕМЛЕВПОРЯДНИКІВ У РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩІ	284
Савицька І.М. СУЧАСНИЙ УНІВЕРСИТЕТ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ПАРАДИГМИ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ.....	286
Самарський А.Ю. ТЕХНОКРАТИЗМ VS КІБЕРНЕТИКА: СВІТОГЛЯДНО-МЕТОДОЛОГІЧНА КОМПАРАТИВІСТИКА.....	288
Севастьянов О.В. ЖУРНАЛ «КРЫМ» – ДЖЕРЕЛО З ПИТАНЬ ІСТОРІЇ ВІТЧИЗНЯНОГО КАРАЄЗНАВСТВА 20-Х РР. ХХ СТ.	290
Семак Л.А. ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	292
Семашко Т.Ф. РОЛЬ СЕНСОРИЗМІВ У ПРОЦЕСІ ОПЕРАТИВНОГО ОСМИСЛЕННЯ ТА ВЕРБАЛІЗАЦІЇ ЗНАНЬ ПРО НАВКОЛИШНІЙ СВІТ	295
Сидоренко І.Г. ЩОДО ЦІННІСНОСТЕЙ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОГО СУСПІЛЬСТВА (ЗА Р. ІНГЛЕГАРТОМ ТА К. ВЕЛЬЦЕЛЕМ).....	297
Сидорук Г.І. СУЧАСНІ МЕТОДИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ НАВИЧОК ПРИ ПІДГОТОВЦІ УСНИХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У ЗВО	299
Сиротін О.С., Мишак О.О. ВИХОВНА ПОЗААУДИТОРНА РОБОТА З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ	301
Сметана І.Б. ЗАСТОСУВАННЯ ІГОР НА УРОКАХ ІСТОРІЇ	303
Соловей О.Ю., Васюк О.В. ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ.....	305
Сопівник І.В. СТУДЕНТСЬКА МОЛОДЬ – СПЕЦИФІЧНА СОЦІАЛЬНА ГРУПА НАСЕЛЕННЯ	307
Сопівник Р.В. ПРАКТИЧНІ ПОРАДИ СУБ'ЄКТАМ ВИХОВНОЇ РОБОТИ З ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СВІТОГЛЯДУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АГРОПРОМИСЛОВОЇ ГАЛУЗІ.....	309
Соценко Ю.Ю. ГУВЕРНЕРСТВО ЯК АЛЬТЕРНАТИВНА УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	311
Сторожук С.В. ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ: КРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ.....	313

Супрун А.Г. ФІЛОСОФІЯ УСПІШНОСТІ В УМОВАХ ПЕРЕХІДНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	315
Тарасенко Р.О. ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО КЕЙСУ ПЕРЕКЛАДАЧА У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ. 317	317
Тверезовська Н.Т. СТВОРЕННЯ ПОРТФОЛІО СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА.....	319
Тверезовська О. В. ОСНОВОПОЛОЖНІ ПРИНЦИПИ ПРИ РОЗРОБЦІ МЕНТАЛЬНИХ КАРТ З ДИСЦИПЛІНИ «ЛАНДШАФТНА ЕКОЛОГІЯ».....	320
Терещенко Т.С. ПЕДАГОГІЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНИХ ФАХІВЦІВ.....	321
Тернова І.В. ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ІЗ ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ АКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ В НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ВІЗ І-ІІ РІВНІВ АКРЕДИТАЦІЇ.....	323
Теслюк В.В., Теслюк В.М. НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ СЕМІНАР ЯК ЕФЕКТИВНА ФОРМА РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ.....	324
Трутень А.В. ЦІННІСНЕ СТАВЛЕННЯ ДО ВОДНИХ РЕСУРСІВ СТУДЕНТІВ УНІВЕРСИТЕТІВ НАУК ПРО ЖИТТЯ ТА НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ.....	327
Тхоржевська Т.Д. ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ УСГА: ВИКЛИКИ ЖИТТЯ ТА УРОКИ ІСТОРІЇ.....	329
Федченко К.О. ПОНЯТТЯ «ЦІННІСНЕ СТАВЛЕННЯ ДО ЗДОРОВ'Я ОСОБИСТОСТІ» У ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ.....	331
Хархан Л.В., Хвіст В.О. ВАЖЛИВІСТЬ ВИВЧЕННЯ КУРСУ ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ МАЙБУТНІМИ СПЕЦІАЛІСТАМИ-АГРАРІЯМИ.....	333
Харченко С.В. НАЗВИ ЗЕЛЕНИХ НАСАДЖЕНЬ ЯК РЕПРЕЗЕНТАНТИ МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ УКРАЇНЦІВ.....	335
Харченко С.В., Рихтер Т.О. СУЧАСНА КОНЦЕПЦІЯ ВИХОВНОГО ІДЕАЛУ.....	336
Хвіст В.О., Ісакова Н.П. ІСТОРИЧНА ОСВІЧЕНІСТЬ МОЛОДІ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ.....	338
Хижняк А.А. АНАЛІЗ ФАКТОРІВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ПРОФЕСІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГА.....	340
Ходос Є.І. ВПРОВАДЖЕННЯ SMART-ТЕХНОЛОГІЙ У ВИЩУ ОСВІТУ.....	342
Христюк С.Б. ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЗАСІБ ДОСЯГНЕННЯ АДЕКВАТНОСТІ ТА ЕКВІВАЛЕНТНОСТІ ПЕРЕКЛАДУ.....	344
Цюпак І.М. ТЬЮТОРСТВО ЯК ЕФЕКТИВНА УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ.....	346
Чекалюк В.В. СПЕЦИФІКА МЕДІАКОМУНІКАЦІЙ НА РЕЛІГІЙНУ ТЕМУ ТА ПАЛОМНИЦЬКО-ЦЕРКОВНИХ ЗАХОДІВ.....	348

Чорноморденко Д.І. РОЛЬ ФІЛОСОФІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ...	350
Шамне А.В. ПРОБЛЕМА ПСИХОСОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ТРАНЗИТИВНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	352
Шанаєва-Цимбал Л.О. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ГУМАНІСТИЧНОЇ ПОЗИЦІЇ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА.....	354
Шевченко В.Г., Шевченко Н.О. НІЖИНСЬКЕ ТЕХНІЧНЕ УЧИЛИЩЕ В УМОВАХ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ 1917-1921 РР.....	355
Шинкарук В.Д. ОКРЕМІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	357
Шишкова Л.С. МОВА ЯК ЗАСІБ СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ.....	359
Шкіль С.О. ОСОБЛИВОСТІ ДОКУМЕНТІВ ПРИЙНЯТИХ НА ВСЕПРАВОСЛАВНОМУ СОБОРІ.....	361
Школьна М.С. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИХОВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ЗРІЛОСТІ У СТУДЕНТІВ АГРАРНИХ КОЛЕДЖІВ.....	363
Шмаргун В.М., Костюк Д.А. ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	364
Шонія Н.Ч., Васюк О.В. СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ПРОФЕСІЙНА КУЛЬТУРА ВИКЛАДАЧА».....	366
Щербак О.І. ПРОБЛЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА.....	369
Юзик М.А., Біланич Г.П. ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ: ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ.....	372
Юрчишин Н.І. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОПТИМІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В ІНЖЕНЕРНИХ ВИШАХ ШЛЯХОМ ПАСПОРТИЗАЦІЇ.....	374
Якимович Б.З. УКРАЇНСЬКА ВІЙСЬКОВА ТЕРМІНОСИСТЕМА: ЗАСАДИ, СТАН, ПРОБЛЕМИ ОЧИЩЕННЯ ВІД МОСКОВЩИНИ, ПЕРСПЕКТИВИ.....	375
Якимович О.М. СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА.....	379
Якушко К.Г. ПРАКТИКА МОВОЗНАВЧИХ СТУДІЙ НА ЗАНЯТТІ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ	380
Яшний М.Є. КАДРОВЕ ПЛАНУВАННЯ ЯК УМОВА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	382
Яшник С.В. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЛІСОГОСПОДАРСЬКОЇ ГАЛУЗІ.....	384

НОВА МІСІЯ УНІВЕРСИТЕТІВ ТА ЯКІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ - ВИМОГА ЧАСУ

Ніколаєнко С. М., доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України, ректор
*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

На думку багатьох дослідників, експертів та футурологів принципи формування суспільних відносин у ХХІ столітті докорінно зміняться. Четверта промислова революція, поєднання інформаційних та біотехнологій, поширення Інтернету речей висувають нові завдання для університетської освіти. Яким буде новий формат суспільства за існуючих глобальних проблем та яка місія університетів в умовах існуючих викликів? Це не пусті запитання. Кожна країна й кожний університет мають дати відповіді та розробити власні моделі розвитку, не виключаючи й процесів «інституційної революції».

Для того, щоби Україна змогла реалізувати амбітні стратегічні цілі (86 завдань національного розвитку та 172 показники для їх моніторингу), що викладені у Національній доповіді «Цілі Сталого Розвитку: Україна» відносно бачення орієнтирів досягнення Цілей Сталого Розвитку, які були затверджені на Саміті ООН зі сталого розвитку у 2015 році, в університетському середовищі має сформуватися стратегічна модель розвитку вищої освіти, що забезпечує функціонування академічної платформи виробництва нових знань світового рівня для широкого демографічного, соціального та інтелектуального діапазону студентів, з активною орієнтацією освітньої й наукової складової на креативність, інноваційність та прикладний характер діяльності для регіону, країни, світу.

Глобальні тенденції у розвитку системи вищої освіти, швидкість розвитку яких визначає загальний статус у міжнародній конкурентоспроможності країн, спричинені загостренням конкуренції між провідними університетами за лідерство на глобальному ринку освітніх послуг, масовістю вищої освіти, доступом громадян до її одержання та неперервним характером; механізмами адаптування освітнього процесу до запитів і потреб індивідів та роботодавців; механізмами взаємодії ринку праці та вищої школи, диверсифікації джерел фінансування університетів; зростанням міжнародного науково-дослідного співробітництва, доступу до дослідницької інфраструктури та академічної мобільності; формуванням новітніх освітніх технологій, розширення ринку освітніх і наукових послуг, превалюванням компетентнісного підходу.

Докорінні зміни, що відбуваються в усіх сферах життя нашого суспільства, його демократизація, науково-технічний прогрес (формування

четвертій промислової революції), інформаційний вибух, сприяють творчому переосмисленню цих процесів педагогічною і психологічною науками для вироблення політики стратегічного розвитку системи національної освіти України, що й відображають нормативні документи, зокрема Закони України «Про вищу освіту» (2014), «Про наукову та науково-технічну діяльність» (2015), «Про освіту» (2017).

Реформування вищої освіти зумовлено необхідністю кардинальних змін, спрямованих на підвищення якості і конкурентоспроможності освіти в нових економічних і соціокультурних умовах, прискорення інтеграції України у міжнародний освітній простір, а швидкий розвиток техніки і технологій, викликаний інтенсифікацією глобалізаційних процесів, вимагає забезпечення підготовки фахівців, актуальних та успішних на ринку праці. Основним завданням освіти XXI століття є розвиток мислення, орієнтованого на майбутнє, адже сучасний ринок праці вимагає від випускника не лише глибоких теоретичних знань, а й здатності самостійно застосовувати їх у нестандартних, постійно змінюваних життєвих ситуаціях, переходу від суспільства знань до суспільства життєво компетентних громадян. За висновками Майкла Кроу, автора праці «Модель Нового американського університету», пріоритетом у діяльності університеті має бути дослідництво, що поєднується із широким доступом молоді до вищої освіти.

Істотним компонентом вищої освіти має стати освоєння стратегій технологічного переозброєння виробництва, спрямованих на оволодіння майбутніми науковими кадрами теоретичними програмами здійснення стратегічних змін у процесі психологічної адаптації до них, тобто створення таких умов, за яких вони будуть націлені на постійне оновлення виробництва. Сьогодні освіта є стратегічним ресурсом поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету і конкурентоспроможності української держави на міжнародній арені.

Сучасні підходи до освіти пов'язані з проблемами її глобалізації, інформаційних можливостей, наявності глобальних університетів, а також ринком освітніх послуг. Це сприяє стандартизації навчання під впливом сучасних соціальних технологій, появи світових досліджуваних мереж. Проте не менш важливим чинником, що впливає на освітні процеси, є економічна ідеологія глобалізації, що підкреслює першорядне значення ринку, приватизації і зменшення ролі держави, що посилює соціальну напругу. Справжньою трагедією є ситуація, коли добрий рівень освіти може формуватися в умовах відсталої чи недосконалої моделі економіки країни, що створює передумови до міграції, знелюднення окремих територій, створення дефіциту висококваліфікованих кадрів у багатьох галузях, утворення «сірих зон» та нестабільних регіонів.

Науково-технічний прогрес, що торкнувся у тій чи іншій мірі всіх країн світу, сприяє глобалізації освіти, тому що розвиток людських

ресурсів стає надважливим параметром конкурентоспроможності підприємств. Водночас окремі ознаки частини університетського середовища, такі як консерватизм, елітарність та ексклюзивність, можуть бути вагомими перешкодами у цьому процесі.

За оцінками McKinsey Global Institute, у найближчі роки на глобальну економіку найбільше вплинуть: поширення мобільного Інтернету та Інтернету речей; автоматизація рутинної інтелектуальної роботи; хмарні технології та рішення по зберіганню енергії; наступні покоління підходів до управління геномами; просунута робототехніка та транспорт без водіїв; 3D-друк тощо. Ці зміни, поки в теорії, можуть знищити цілі галузі і професії, особливо ті, що не потребують високої кваліфікації.

Динамічний розвиток сучасної вищої освіти у таких умовах характеризується пошуком нових моделей розвитку, нових фундаментальних підходів до забезпечення освітньої діяльності, які могли б зреалізувати формування цілого спектру кваліфікованих фахівців, здатних поширювати розвиток і впровадження нових знань, новітніх технологій, міждисциплінарних напрямів. Серед найважливіших вимог, що їх висуває сучасний ринок праці до вищих закладів освіти України, вважаємо таке:

1. *Розроблення власної стратегії розвитку закладу вищої освіти*, ураховуючи специфіку діяльності та його завдання й освітні традиції, запиту суспільства та європейські стандарти, досвід споріднених закордонних коледжів та університетів і національні здобутки. Формування на її основі унікальної системи цінностей. В умовах глобалізації ринку освітніх послуг та в посиленні конкуренції між університетами така стратегія забезпечує лідерські позиції у світових рейтингах. Важливим на цьому етапі є й випрацювання процедури забезпечення якості відповідно до обраної системи цінностей. Провідну роль у забезпеченні якості освіти відіграє професорсько-викладацький склад. Доступ до сучасної матеріально-технічної і лабораторної бази, креативні завдання сприяють формуванню практичних умінь та навичок у студентів.

2. *Створення нових та поширення знань студентам у процесі навчання*. Досвід найбільш успішних країн світу доводить, що якраз сфера освіти, яка виступає важливим інститутом формування кваліфікованих кадрів, здатна забезпечити міжнародну конкурентоспроможність шляхом об'єднання трьох складових спіралі розвитку – освіти, науки та інновацій. Наукові дослідження дають людині нові знання, які трансформуються у технології та продукти наукоємного виробництва, стимулюють зростання продуктивності праці, зниження матеріало- та енергоємності, підвищення конкурентоспроможності суспільного виробництва, прискорюючи темп накопичення суспільного прибутку, змінюючи мотивації трудової діяльності, і тому виступають фактором постіндустріального економічного зростання. Інтелектуальний капітал здатен давати на кожну одиницю

додаткового інвестування найвищу економічну віддачу, забезпечуючи не лише високу рентабельність виробництва та надійні конкурентні переваги на світових ринках, а й створюючи підґрунтя стратегічної прибутковості для інноваційних інвестицій.

3. *Залучення роботодавців до реалізації освітнього процесу*, починаючи від розроблення стандартів вищої освіти та формування навчальних планів підготовки фахівців до їх реалізації через викладання гостьових лекцій, практичне навчання, атестацію випускників та проведення корекції такої підготовки після працевлаштування. Існує модель залучення роботодавців до оцінки якості підготовки випускників освітнього закладу, що припускає оцінку компетенцій випускників на заключних етапах навчання в період роботи атестаційної комісії, а також під час державної акредитації освітнього закладу, через залучення їх до роботи в експертних комісіях.

4. *Мобільність студентів, науковців та викладачів*. Розвиток знань в одній окремо взятій країні не забезпечить їх абсолютності. Вирішення цієї проблеми можливе лише шляхом реалізації освітньо-інтелектуальної, освітньо-виховної модернізації в системі освіти, й передусім у професійній освіті шляхом стирання кордонів між країнами.

5. *Розробка та реалізація сучасних програм підготовки фахівців, актуальних на ринку праці за всіма освітніми рівнями*. Наповнення змісту програм підготовки майбутніх фахівців вимагає: врахування наявних і перспективних потреб регіональних, державного та міжнародних ринків праці; адаптації до прийнятої в світі системи підготовки фахівців (Болонський процес); інноваційного характеру навчальних планів; інтеграції в навчальних програмах освітньої, науково-дослідної та інноваційної діяльності за прикладом провідних закордонних дослідницьких університетів; реалізації принципу наступності бакалаврських, магістерських та докторських (PhD) програмах через забезпечення їх змістового наповнення відповідно до специфіки майбутньої спеціальності.

6. *Застосування в освітньому процесі сучасних освітніх технологій*, які є визначальними в освіті майбутнього, визначають корпоративне онлайн навчання, діагностика компетенцій, альтернативні стилі навчання, онлайн навчання, засноване на компетенціях. Інноваційні інтерактивні освітні технології визначають кінцевий результат, активізують процес пізнання, стимулюють інтерес і підвищують мотивацію студентів до навчання, сприяють їхньому саморозвитку й мобільності, творчості, самостійності у процесі прийняття рішень. Ефективність упровадження комплексу передових форм і методів у викладацькій діяльності педагога залежить, окрім усього, від усвідомлення викладачем доцільності їхнього поєднання та відповідності дидактичним завданням. Використання інноваційних педагогічних технологій важливе для оптимізації освітнього процесу вищого закладу освіти.

7. *Самоосвіта викладача й студента* особливо актуальна у зв'язку з впровадження концепції «навчання впродовж життя», що ґрунтується, зокрема, на принципах неперервності, цілеспрямованості, інтегративності, єдності загальної та професійної культур, наступності, доступності, перманентності. Самоосвіта – основний чинник удосконалення своєї фахової майстерності, один із способів розвитку професійної компетентності.

Проте особливістю освіти має стати найповніше втілення в її змісті цілепокладаючого характеру людської діяльності.

Отже, напрями розвитку вищої освіти в Україні, з одного боку, стратегічні, з іншого – вони дадуть імпульс для подальшого поліпшення стану освіти і науки вже в недалекому майбутньому. Перший передбачає розширення доступу до вищої освіти, другий – забезпечення якості освіти й ефективність використання фахівців з вищою освітою, третій – реалізацію інтеграційних процесів на регіональному, державному й міжнародному рівнях. Якість вищої освіти вимірюється рівнем професійного розвитку майбутнього фахівця, його професійної культури і громадянською позицією, яку він займає у житті.

Модель майбутнього розвитку Національного університету біоресурсів і природокористування України ґрунтується на здійсненні таких першочергових кроків:

ріст авторитетності випускників університету порівняно з випускниками інших вишів, забезпечення галузей економіки, особливо аграрного сектору, кваліфікованими кадрами;

взаємодія з бізнесом, ріст запитів на наукові розробки вчених, їх практичну реалізацію;

розвиток науково-технічної та інноваційної діяльності, вплив досліджень університетських вчених на розвиток академічної науки в Україні та за її межами;

широке запровадження онлайн-освіти, збільшення різноманітних курсів навчання, *активізація міжнародної діяльності*;

адаптивність, гейміфікація освітнього процесу, підвищення педагогічної майстерності науково-педагогічних працівників;

мотивація студентів і викладачів;

організація сучасної бізнес-практики, підвищення ефективності діяльності навчально-дослідних господарств;

автономія структурних підрозділів, посилення ролі і відповідальності колективів кафедр, інститутів, факультетів, відокремлених підрозділів і навчально-дослідних господарств;

формування у студентства здатності до постійного оновлення знань.

Реалізація покладеної на академічні інституції місії у розвитку суспільних відносин країни та формування сприятливих умов існування системи освіти є запорукою формування лідерських позицій університетів у глобалізованому світі, збереженню та розквіту України.

UDC 378.1

SOCIO-LINGUISTIC INTEGRATION FOR ESL STUDENTS: BARRIERS AND CHALLENGES

Adeeb Yu., Ph.D(Linguistics),
Child Rights International Network volunteer,
(appffo@gmail.com)
London, Great Britain

In today's globalized society, the ability to express oneself in a foreign or second language is a vital skill. Socio-cultural and linguistic environment have a great impact on students' attitude for learning a foreign language worldwide. If socio-cultural context is competitive and conducive, "it shapes positive attitude and nurtures intrinsic motivation for learning English" (Jameel Ahmad, 2015). Second language acquisition is known to be developmental, continuous, interactive with cognition, and rule-governed. It is acquired by the student through interaction with the environment. The affective variables include motivation, environment, attitude, and socioeconomic status. In many respects, the second language acquisition parallels the process of acculturation.

According to Claire Ann Mizne (1997), one of the important contributing factors for incompetence in the language is that the speaker does not know which utterances are appropriate in the social situation in which they are speaking. This ability to adjust one's speech to fit the situation in which it is said is called "sociolinguistic competence". Indeed, this competence involves the learning of the sociocultural principles that determine the norms of appropriate behavior and language use of a specific community, which is difficult to teach in a classroom (Hinkel, 2001). What makes sociolinguistic competence to be so hard to acquire is the large amount of variance in cultural rules of speaking; in other words, what is appropriate to say in one culture may be completely inappropriate in another culture, even though the situation in which it is said is the same.

The most beneficial environment for the learner is one which encourages language learning in natural surroundings for genuine communication. The characteristics of an effective classroom to help maximize language acquisition have been identified as (Enright and McCloskey 1985):

- Cluttered classrooms, where potential for spontaneity is the key.
- Teacher in many roles: teacher, participant, facilitator, spectator.
- Balance between "instruction" and interaction.
- Use of peer teaching.
- Materials are from the real world (i.e., paperbacks, newspapers, magazines, bus schedules, etc.).
- Provide students with many opportunities to do the classroom administrative tasks such as, attendance, lunch count, errands, notes to other teachers, bulletin boards, checking out books, etc.
- "Curriculum" is organized around events and tasks which students work on together and which incidentally (but not coincidentally) require language.

- Resources such as dictionaries, encyclopaedias, books, schedules, etc., necessary to accomplish tasks are readily available to all students.

- Visitors are numerous and various; real people come to the class to talk to and work with students.

In Ukraine, many ESL students emerging from the school experience are poorly prepared for higher education. Some of the obstacles to bringing ESL students to achieving full linguistic and socio-cultural integration are the inadequacy of teaching methods and EFL teacher training programmes to equip educators with relevant skills to work with the second-language learners.

Educators cannot begin to be effective until they become familiar with the stages of language development as well as cultural adaptation. According to Heidi Steen Anderson (2013), these stages are broken down as follows:

- (a) preproduction (students listen, watch, and communicate with very short phrases),

- (b) early production (students begin to assimilate the patterns and rules of English),

- (c) speech emergence (students are ready to participate in small-group activities),

- (d) intermediate fluency (students engage in conversation).

University students face various challenges related to ESL acquisition in Ukraine. In general, they face linguistic, cultural and academic challenges. Accordingly, educators should understand those challenges to help students with ESL acquisition and socio-linguistic integration by developing their sociolinguistic competence – that is the capacity to recognise and produce socially appropriate speech in context.

UDC 378.1

USING EXTRACURRICULAR ACTIVITIES TO BRIDGE LANGUAGES AND CULTURES

Babenko O., PhD in Philology,
(olena14bbenko@ukr.net)

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

Using the linguistic landscape to bridge two or more languages is a teaching technique most teachers use nowadays.

The linguistic landscape is defined by Landry and Bourhis (1997) as “the language of public road signs, advertising billboards, street names, place names, commercial shop signs, and public signs on government buildings.” Making use of the linguistic landscape provides opportunities for students to engage in contextualized authentic language discussions—in English—about their first language (L1) and English. Extracurricular activities in ESL classrooms are also of great importance. They brush up linguistic skills, broaden students’ cultural outlook, and develop their creativity, aesthetic taste and critical thinking. What is more important, they increase students’ intrinsic motivation and self-esteem.

Many teaching contexts are linguistically diverse, and as teachers we have to find ways of connecting the languages spoken by our students and the languages they come in contact with—or are likely to come in contact with in the future. Through this activity, the teacher makes use of multiple languages to help students learn English; additionally, students become critical thinkers about language and culture use throughout their community.

In Vygotsky's theory of zone of actual development, learning originates in the socialization process through interactions, group-activities, and communication. Student-centered learning environment offers opportunities for students to learn the values of teamwork, individual and group responsibility, competition, diversity, and a sense of culture and community.

A culture is a way of life of a group of people – the behaviors, beliefs, values, and symbols that they accept, generally without thinking about them, and that are passed along by communication and imitation from one generation to the next.

Language is a system of conventional spoken, manual, or written symbols by means of which human beings, as members of a social group and participants in its culture express themselves. The functions of a language include communication, the expression of identity, play, imaginative expression, and emotional release.

Cultural interaction is a complex process. Thus, students should be involved in the process of cultural communication at the level of using foreign languages. Therefore, bilingual development of students should have an expressive communicative cognitive orientation. With the development and dissemination of communicative approach to learning foreign languages much more attention has been given to the use of language in certain social and cultural situations. The ability to make a communication in the socio-cultural

linguistic knowledge effectively means that a speaker in a foreign language has the socio-cultural competence.

Our belief is that efficiency in a foreign language classroom is achieved both by formal and informal measures. It could even be the case that in some institutions the latter are more important than the former, in the sense that while formal measures (such as audits) may be followed as a matter of routine, informal measures (such as high expectations) may be more powerful and effective in ensuring quality, in a particular ESL and culture teaching context.

UDC 070.41:654.19/.197

NEWSCODES AS A TECHNICAL JOURNALISTIC STANDARD

Балалаєва О.Ю., кандидат педагогічних наук
(olena.balalaeva@gmail.com)

*Національний університет біоресурсів і природокористування
України, м. Київ*

Strengthening the position of Ukraine as an independent state in the world community requires its broad information presence in different regions of the world. Under conditions of Ukraine's integration into the world community a society needs for highly qualified journalists who have a high humanitarian culture and special knowledge, are motivated to sustainable professional development, able to correctly and objectively analyze, interpret and disseminate information about current events in Ukraine and abroad [1]. Journalists of new generation have to work with new journalistic technical standards, such as standards of International Press Telecommunications Council. Thus, the transition to new standards of professional activity is currently central problem for modern Ukrainian journalism.

International Press Telecommunications Council (IPTC) – is an organization that brings together the world's leading news agencies, publishers and industry vendors. IPTC mission is to simplify the distribution of information, develop and promote efficient technical standards to improve the management and exchange of information between content providers, intermediaries and consumers. IPTC is committed to open standards and make all standards freely available to its members and the wider community. As stated on the official website of International Press Telecommunications Council IPTC creates and maintains sets of concepts to be assigned as metadata values to news objects like text, photographs, graphics, audio- and video files and streams. This allows for a consistent coding of news metadata over the course of time – that's the reason why we call them IPTC NewsCodes [2].

The universe of NewsCodes is currently split into many different sets – taxonomies – for increased manageability as topics usually relate to a specific area. Taxonomy is also likely to be used exclusively in a specific metadata property of a news exchange format. So, NewsCodes is the branding of Controlled Vocabularies. A set of them can be used to classify news content –

regardless of the media type – and another set is used to support the functionality of IPTC’s news exchange format standards.

There are 7 groups of NewsCodes: Descriptive, Administrative, NewsML-G2, EventsML-G2 specific, NewsML 1.x, Photo Metadata specific and Transmission.

Let’s consider the first group in more detail. The purpose of Descriptive NewsCodes is to categorize news content (text, photos, video, audio). It includes:

- genre (indicates a nature, journalistic characteristic of an item);
- Subject Code (the original IPTC subject taxonomy, consists of about 1400 terms organized into 3 levels, indicates a subject of an item);
- Media Topic (a new subject taxonomy, consists of about 1100 terms organized into 5 levels, indicates a subject of an item too);
- product genre (indicates product genres for media objects);
- scene (indicates a type of scene covered by an item);
- subject qualifier (indicates a narrower attribute context for subject code);
- world region (indicates a region of the world).

References

1. Шинкарук, В. Д. Підготовка аграрних журналістів: перспективи та завдання / В. Д. Шинкарук, О. Ю. Балалаєва // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Філологічні науки. – 2017. – Вип. 263. – С. 117–125.

2. Balalaieva, O. Yu. Media topics in descriptors of International Press Telecommunications Council / O. Yu. Balalaieva // Вісник Львівського національного університету. Серія Журналістика. – 2017. – Вип. 42. – С. 151-158.

UDC 004.9: 811.111

VISUAL DEVICES FOR THE IMPROVEMENT OF STUDENTS’ COMPREHENSION OF PROFESSIONALLY ORIENTED TEXTS

Dan’kevych L. R., senior lecturer,

Harchuk N. S., senior lecturer,

Yamnych N. Yu., senior lecturer

(yamnatasha@i.ua)

National University of Life and Environmental Sciences, Kyiv

The aim of the study is to investigate the impact of using visual devices to improve students’ comprehension of professionally-oriented reading materials. In a present-day classroom, students are surrounded by visual imagery through the computers, video, television, and notice boards, textbook with pictures, photographs, mind maps, colourful animated presentations and other visual devices. It is obvious, that they have a certain influence on the learning process. However, it is not entirely clear what impact these images have on improving reading comprehension of EFL learners. The study focuses on analyzing the

effect of using visual graphics as information organizers when working with reading materials to comprehend the facts and details, to compare and find similarities and contradictions, to form an opinion etc. The study also examines different forms of graphic organizers for achieving better comprehension of the professionally oriented texts.

When learning English for specific purposes, students have to process a large amount of textual information in a given limited time. In order to facilitate reading comprehension, EFL teachers use graphic organizers which can have various forms, from representations of the objects in pictures or models to semantic and concept maps, story webs, hierarchical structures and cyclical diagrams.

Researchers suggest classification of the learners into three groups: those who learn by looking, those who learn by listening, and those who learn by manipulating things, in other words – visual, auditory, and kinesthetic learners. The knowledge of what type of learner a student is can help a teacher choose the appropriate method of presenting material. Although the use of graphic organizers as leaning tools is preferred by visual learners, they can make comprehension of the reading materials easier and more attractive for students with different learning styles.

According to Koda K. the goal of reading is to construct text meaning based on visually decoded information [1]. Visual devices establish an association between a language and an image through the use of schematic drawings or pictures. Both types of information are processed and represented in our memory, and, therefore, inclusion of graphic devices in the process of reading will activate the sensory features and facilitate comprehension of the information, its recall and retention.

The use of graphic organizers helps teachers indirectly motivate students to read and try to comprehend the reading material. The students find it more exciting to work on a graphic organizer by filling it with the information obtained from the reading passage. Such task-oriented activity develops and improves their creativity and critical thinking as they learn to identify the required information from the reading material, to classify and arrange it in templates drafted by readers themselves. Graphic organizers are classified into eight categories according to their learning purposes: KWL chart, history frames, word map, zooming in and zooming out – concepts, zooming in and zooming out – people, inquiry chart, Venn diagram, column notes. For example, a history frame allows students to look at a historical event and break the information down to understand its significance, the people and regions involved and any other important information.

The result of the research into the difference in performance between students who used graphic organizers while reading and those who did not, proves the effectiveness of using visual graphics by showing the improvement in students' understanding the content, namely, (1) identifying the main idea and finding the supporting evidence, (2) dealing with new vocabulary, (3) reasoning

and (4) making summaries. Moreover, the use of visual graphics during reading comprehension sessions encouraged students to design their own graphic organizers for the texts they read on the self-study basis.

One of the aspects of this study was to define reading comprehension as the way students get the required information from the text which has to be done efficiently. The main problem the students see in reading is their concern about understanding every single word in the passage they are reading. For this reason, they frequently fail to identify the main theme and how it is developed in the sequence of paragraphs. Unlike the usual approach to reading the textual information, when most students mentally translate the content into their mother tongue and then respond to the comprehension questions through the time-consuming process of thinking in their native language and then translating it into English without verifying the accuracy of their translation, the use of graphic organizers may optimize their process of reading and decoding the passage for its logical and linguistic signals. Students can (1) learn the skill of classifying the information in the text schematically, (2) identify the main idea, topic sentences, and significant supporting details, (3) recognize facts and opinion, etc. This logical classification of the information leads to a holistic understanding of the text by students at a cognitively appropriate level.

According to R. Slavin, learning through visuals helps the students understand the passage more effectively than other reading strategies, such as skimming, scanning, note taking, etc. [2]. Graphic organizers or diagrams can play a more significant role in establishing connections, depicting the theme and the content, illustrating concepts and relationships between concepts discussed in the passage. If students are able to connect previous knowledge with what has been learnt and can identify relationships between those areas, it means that graphic organizers have been efficient in facilitating their learning process. However, an important issue about how a graphic organizer should be designed for teaching purposes remains open for research.

References

1. Koda, K. (2007). Reading and language learning: Cross linguistic constraints on second language reading development. *Language Learning*, 57(1), P. 1-44.
2. Slavin, R. E. (2011). *Educational psychology: Theory and practice*. NY: Pearson. 608.

UDC 378.1

NEW GENERATION REQUIRES NEW EDUCATION

Ivanova O., PhD in Pedagogy, Associate Professor (ok.ko176@gmail.com)

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine,

Kyiv

Education helps people make decisions that meet the needs of the present without compromising those of future generations. First-year students are those who were mostly born in 1999-2000 and are called the generation of the Millennials. The Millennials are the most diverse generation we have had to teach, thus our approaches to teaching must be diverse. Millennials expect to be engaged in their learning, they do not do well being passive learners. If you do not have technology that will be part of their education you won't get any result. They do not want to listen passively, they want to be engaged into exploring something or researching the problem or even making own projects. The young generation is in love with technology and the endless possibilities such technologies offer. They feel free with the cell phones, computers and Internet. The trend toward Millennials using iPods and laptop computers rather than desktop computers reflects their preference toward a more portable learning environment. For them e-learning is a comfort way to get knowledge in free time without strict rules of behaviour, time limits, schedule and control.

Traditional approaches to teaching may not address the learning preferences of the Millennials. Students can be more engaged and motivated to learn by providing authentic learning experiences instead of "lecturing" the facts. We should consider creating learner-centered classroom environments to engage Millennials.

Reality is no more real for them. They want to learn more about emerging technologies, such as artificial intelligence, machine learning, blockchain and smart contracts. With the help of digital technologies they can do much more and much quicker, that's why multitasking is the way of their life. They are comfortable engaged in several activities simultaneously. Writing an essay and listening to the music in the background and texting message to a friend in a phone are typical for a Millennial.

The crucial target of any teacher of the millennial students is to make teaching and learning effective. The students "expect" education to help them prepare for the new opportunities and challenges of the digital age. One of the effective teachings is to make our enemies our friends! When lesson is boring, students search something in their cell phones, chat with friends, brow the web, and spend time in the social net. That's why we call cell phones our "enemies" of the lesson. But creative teacher will always find the way and innovative approach. Teachers already know many of the ingredients that can spell success for language learning and this naturally leads to consideration of how language teaching might be enhanced by the careful use of mobile devices [1, p.2]. The Open University made a project granted by the British Council and called it "Mobile Pedagogy for English Language Teaching" the aim of which is to

enhance English learning for international students and immigrants of the United Kingdom. According to this project, students and teachers took part in studies based around current language learning and teaching practices with mobile devices. Participants tried out some of the ideas included in this guide with their phones and tablets, as well as using and recording their experiences of using mobile applications [1, p.3].

Term “mobile learners” refers to the learners being mobile, moving between places, linking classroom learning with work, home, play and other spaces embracing different cultures, communication goals and people. At the century of “lack of time” students should have and catch up any opportunity to enhance their knowledge and do some tasks. That’s why modern English learning materials reflect the range of digital media that has become so much part of our students’ lives. It is thus reasonable to give tasks with the use of mobile devices. Multitasking Millennials can share the video that interweave new words, phrases, signs or images with the help of their mobiles. Their work (varying from designing a “potentially disruptive” product, making a video, drafting a policy paper, coming up with a storytelling strategy, etc.) is then assessed by a group, not only a teacher.

How these devices can help in English teaching and learning and how can we make our enemies our friends. There are some examples of “enemy-friend” transformation and the Millennials’ motivation: a) create and share multimodal texts; b) capture language use outside the class; c) take an interview on the given topic and discuss it with group-mates; d) construct artifacts and share them with others; e) take a picture connected with the discussed issue and describe it; f) open the task with the help of QR-code-reader and do it in the device; g) do online test to check the progress.

Millennials have their own demands and rules for the education and teachers who give them knowledge.

1. “Challenge me and I will challenge you”. This rule means that the Millennials check out the information that is discussed in the class. They do not accept it passively; instead they need independent confirmation of what it is they are being told. Healthy scepticism is their default response. The result? A more dynamic and interactive classroom experience for everyone.

2. “Don’t teach me ... augment my experience”. New generation don’t feel the need to become “textbook smart” in the world of open access to knowledge. Instead, these students prefer to learn from experiences and stories of others. These “knowledge” help them to “augment” their own experience and learn from the success and mistakes of others. Such experiences prevent them making the same mistakes.

3. “Inspire me and give me freedom and responsibility”. Technology is enormously empowering. The Millennials are able to come up with creative solutions and ideas, if they are given the inspiring and unusual tasks, freedom in their filling outs and responsibility for completing the tasks.

In conclusion, what we need to be doing is to better understand the digital age and our students' requirements, to re-design our whole approach to education based on the needs of new and fast changing reality.

References

1. Kukulsa-Hulme A., Norris L., Donohue J. Mobile pedagogy for English language teaching: a guide for teachers/ A. Kukulsa-Hulme, L. Norris, J. Donohue. – British Council, 2015. – 44 p.

UDC 378(075)

INNOVATIVE DIRECTIONS OF THE HIGHER EDUCATION

Khmelovska M.M., student

(marina-khmeliiovskaia1996@ukr.net)

*National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine,
Kyiv*

Our aim is analysis approaches of scientists at illustrating concepts «innovation» and «educational innovation», in these works which deal with innovational methods of teaching at the universities.

Pedagogy is the study of being a teacher or the process of education. It explores the process by which society deliberately transmits its accumulated knowledge, skills and values from one generation to the other. The major pedagogical question is how to enhance students' learning and meet the needs of various types of learners hence the use of innovative pedagogy in which the educator reinvents the principles and practices education to make learning more responsive to learners' needs thus the essence of humanizing pedagogy. Innovative pedagogy has the responsibility to prepare knowledgeable citizens, critical thinker, creative, problem solver, manage and analyze information [4].

Innovation is a new idea or a further development of modern higher education. Innovation is so important for teachers and students, because they are the integral part of educational process.

Analysis of recent research and publications shows that the question of the nature of innovation in the conceptual, historical and methodological dimensions, ratio of necessary innovations and traditional component in higher education are considered in the works of V. Andruschenko, I. Artjomov, V. Kremen, L. Kozak, V. Luhovyi, V. Morozov, P. Sauh, I. Syladiy, Yu. Terletska, H. Tsvyetskova, T. Turkot, D. Chernilevskiy and others [2].

In particular, V. Andruschenko analyses the ratio of necessary innovations and traditional component of education, which requires fundamental changes in educational sector [1].

The essence of innovation in its conceptual, historical and methodological dimensions, and also innovative development of education in the context of creativity is considered in the monograph edited by V. Kremen [3].

To summarise it we can say that innovation is a new idea in the branch of managemet and education. Modern system of higher education focused on

innovations leads to updates in institutional forms of quality management. Nowadays leadership should implement innovation for the development of modern education.

References

1. Andruschenko V. European pedagogical experience and national experience: harmonization of priorities / Viktor Andruschenko. // Higher education of Ukraine. – 2014. – №3. – P. 5–11.
2. Klyap M. Innovative Directions of the Higher Education of Ukraine [Електронний ресурс] / М. Кляп, М. Кляп // Studia Universitatis —Vasile Goldis || Arad. Economics Series. – 2016. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.degruyter.com/downloadpdf/j/sues.2016.26.issue-4/sues-2016-0019/sues-2016-0019.pdf>.
3. Феномен інновацій: освіта, суспільство, культура: монографія/ за ред. В.Г. Кременя. – К.: Педагогічна думка. – 2009. – 470 с.
4. Nabwire V. K. Innovative pedagogies in institutions of higher learning: building a better future? / Violet Kafwa Nabwire. // European Journal of Education Studies. – 2016. – №1. – С. 189–206.

UDC 811.161.2

UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE IN HOME COUNTRY OF UKRAINE

Mekhasiuk S., Doctor of Philosophy, Associate Professor
(svetavirgo180988@gmail.com),

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

The Ukrainian language passed a hard way of establishment and formation. As during the ages Ukrainian people and Ukrainian land was not recognized as a separate nation and separate state the Ukrainian language didn't have a right to exist officially. But in 1989 Ukrainian has obtained the status of State language. From that moment it started to spread to all spheres of life in Ukraine.

Modern Law on Education in Ukraine makes it compulsory for all Ukrainian higher educational institutions to educate their international students in the Ukrainian language. Thus, at all preparatory departments in Ukrainian universities, institutes and academies international students learn Ukrainian language during one year.

Such policy contributes to the growth of national consciousness as well as to the growing interests of the world countries. But it also has met many challenges. One of the main tasks in educating international students in the Ukrainian language is methodological work. As for a long time international students in Ukraine learned Russian as a foreign language, Ukrainian scientific school doesn't have such a strong research heritage as Russian one has. But being a young science Ukrainian as a foreign teaching method has already many outstanding scholars, such as Zhanhazynova Ruslana, Kusiak Svitlana, Olesia Palinska, Oksana Turkevych, Lesya Nazarevych, Natalya Havdyda and others.

Thus it is safe to conclude that the Ukrainian language is making credible efforts to earn a name of modern developing European language. And international students, who wish to learn Ukrainian, confirm the success of these efforts.

УДК 37.091:378

INTEGRATED FOREIGN LANGUAGE TEACHING TO FUTURE PROGRAMMERS

Морська Л.І., доктор педагогічних наук, професор
(liliya.morska@gmail.com)

*Львівський національний університет імені Івана Франка
м. Львів*

Systematicity is a pedagogical term which points out the relations between the whole and its parts, emphasizes structural and hierarchical structural principles and indicates logical and successive development of a phenomenon or a process in general [Блауберг, р. 54]. Systematicity in studies is seen in the hierarchical structure of educational subjects, in the movement from simple to difficult, interrelation of educational subjects and their content, performing complex tasks on the basis of simple and similar ones. Thus, it can be said that systematicity within the integrated approach to professional foreign communicative preparation of future programmers is an indispensable category and a compulsory principle of the study process organization which helps to develop necessary language and speaking skills and knowledge for carrying out their professional responsibilities.

Integration of the study process is used as an antonym to studying each subject separately. So, integration presupposes such an organization of the study process in which all the topics are given and expanded within different educational subjects. For example, in teaching future programmers the notions of informational and web-technologies can be found within such educational subjects as “WEB-programming”, “Systematic programming”, “Computer networks”, “Architecture of computers”, “Java language”, etc. Apart from this, terms from the sphere of informational and web-technologies are studied within the framework of such educational subjects as “Professional business English”, “English for IT” and “English for professional aims”.

Thus, the content of the educational material is discussed within several subjects which complement one another and analyze professional terms and notions from different perspectives.

It should be noted that all the above mentioned categories and properties of the integrated approach are equally important and necessary for the professional foreign language communicative preparation of future programmers.

Integrated approach to teaching future programmers professional communication in a foreign language is carried out not only through the unity and correlation of the content of educational subjects, but also through keeping

to the main pedagogical, methodological, didactic and specific principles of teaching, laws, regularities, aims and tasks. This means that it should ensure performing certain tasks of the study process. Let us consider the main ones.

1. *To develop students' personality with orientation towards social values and norms.* In fact, developing professional competence only does not allow graduates to become participants of their professional work to the full extent and makes it difficult to perform professional tasks set before them. Mainly, competitiveness of future programmers depends on their understanding of the norms of social behaviour, ethical and moral principles, national mentality and cultural values. That is why, integrated approach to teaching future programmers professional communication in a foreign language should provide the coherence of the educational and upbringing processes and develop the personality of a future programmer.

2. *Combine the content of education with the requirements and needs of social, political, cultural and economic situation in the society.* Nowadays, scientists agree that higher education does not give a person all the knowledge, skills and experience required for the successful living in the society, because the latter is rather dynamic and changes under the influence of new global processes and the transformation of societies. That is why the process of learning is a lifelong process and every time new terms and notions predetermined by the development of science and technology come into being. At the same time, the system of higher education is not a steady category as well, as it actively reacts to new social and scientific trends and implements them into the study process. Integrated approach to teaching future programmers professional communication in a foreign language should make the content of educational material meet the requirements of the society and adapt educational subjects to the current stage of the development of the country.

3. *Combine effectively pedagogical and social factors of influence on the higher education with the aim of achieving success in the study process.* Modern pedagogy and methodology also develop as sciences, acquiring new terms, tendencies and teaching methods. Integrated approach presupposes taking into consideration of the new forms, means and methods of teaching with the aim of their successful implementation into the study process. However, the choice of the new educational technologies should correspond to the social requirements and expectancies as to the level of professional competence of future programmers. Hence, one of the main tasks of the integrated approach to teaching future programmers professional communication in a foreign language is to combine effectively new educational technologies and new social trends and factors.

4. *Provide the integrity and systematicity of scientific knowledge.* Like it has already been mentioned, systematicity and integrity are important elements of the integrated approach and of the study process organization in general. In addition to this, keeping to these pedagogical principles helps to master educational material in a more effective way and develops intellectual potential

of future programmers. Integrity and systematicity are provided through successive, regular and logical organization of educational material within several interconnected disciplines.

5. *Show the connection between the educational material and possibilities of its usage in the future professional activity.* Mastering professional communicative competence in a foreign language depends not only on the level of linguistic knowledge. Learning theoretical material plays an important part in the formation of the professional competence of future programmers. However, the study process should combine effectively knowledge of the theory with practical lessons and with the demonstration of its practical implementation. For example, future programmers' professional communicative competence in a foreign language should combine interactive tasks, teaching business correspondence, imitation of the situations of real communication, setting actual language problems and suggesting ways of their overcoming, etc. integrated approach makes it possible to create the corresponding educational environment and ensure favourable conditions for the effective mastering of theoretical knowledge and practical skills required for the future professional activity.

6. *Make it possible to combine education and self-education.* The integrated approach can be implemented within several systems as far as a lot of scientists point out polisystemic character as its basic feature. Education and self-education are the systems which can be effectively combined within the integrated approach to professional foreign language communicative preparation of future programmers. Self-education presupposes doing a set of exercises in addition to the study process which is regulated by means of self-control, self-assessment and self-motivation. Self-education is an indispensable supplement to the formal education as it activates important psychological and personal mechanisms and helps to increase motivation level and students' interest in educational material. The integrated approach to teaching future programmers professional communication in a foreign language should combine effectively methods of education and self-education as well as help to develop the personality of students' of technical departments.

References:

1. Блауберг И. В. Системный подход и системный анализ / И. В. Блауберг, И. Э. М. Мирский, В. Н. Садовский // В кн.: Системные исследования. Ежегодник. М., 1982. – С. 52-58.

UDC 372.881.111.1

**SOME ASPECTS OF CULTURE STUDYING IN FOREIGN LANGUAGE
CLASSROOM**

Rezunova O.S., PhD in Pedagogy, Associate Professor
(rizzolena@i.ua)

*Dnipro State Agricultural and Economical University,
Dnipro city*

In current economical and political situation, an expert should understand modern market requirements for the profession he has chosen, but also he should be adaptable to new social and cultural forms of global business interaction. Professional communication requires the ability to establish and develop new business contacts, to choose an adequate behavioral scenario, and involves not only mastering the language, but also the ability to perceive the social and cultural context of the communicants.

Different authors have different suggestions concerning the question what kind of information should be taught at the lessons of a foreign language, but generally, all of them suggest examining more or less the same topics, depending on the language level of the students. The content of cultural learning should cover the following areas of study:

- social identity and social groups
- social interaction
- belief and behavior
- socio-political institutions
- socialization and the life-cycle
- national history
- national geography
- national culture heritage.

It is obviously that students should have their own experience of communication and intercultural interaction. That is why, they are encouraged to participate in:

- meetings with lecturers of leading foreign universities and foreign businessmen;
- events devoted to cultural traditions of foreigners;
- lectures held by leading experts in a foreign language teaching;
- competitions in texts writing;
- presentations of various cultural and academic exchange programs for students;
- consultations about job in international corporations;
- international programs of academic exchanges, internships, linguistic and work practices;
- extra-curriculum cultural activities in English.

To understand linguistic means and norms students should know the realities of the country, the language of which is being studied. In order to achieve understanding in intercultural communication, the communicator should

not only speak certain languages, but also be able to establish contact orientating on the partner national specifics, and understand the interlocutor as a representative of a particular social group. Communication can only take place when the participants understand the values of other people through trust, sincerity and the desire to know each other.

Understanding the value, uniqueness of the language and culture of other people, and the similarity of the key concepts of different cultures are key components of cultural competency. They help students understand and recognize the multicultural world. It is more and more obvious that cultural differences play an important role in professional relationships and can significantly affect the cooperation. Tolerant attitude towards the representatives of another culture determines the position of the future specialist in intercultural communication. Intercultural competency helps achieve positive results in solving professional problems at the international level.

UDC 331.101.3

METHODS OF NON-MATERIAL MOTIVATION OF SCIENTIFIC AND PEDAGOGICAL WORKERS AT THE RESEARCH UNIVERSITY

Rudyk Ya.M., associate professor

(rudyk.yaroslav@gmail.com),

Tsykhanska Ya.M., student

(marina-khmeliiovskaia1996@ukr.net)

*National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine,
Kyiv*

The concept of «labor motivation» covers all methods used in management of motivation. Motivation has three regulatory functions: inductive, sensational, and organizational.

Among the leading motives of work of the university teachers, the scientists distinguish:

- self-realization;
- the prestige of the speciality, the image and prestige of the institution;
- cognitive process, the search for truth, interest in the chosen speciality, the desire to conduct research activities, the creative nature and content of work;
- social motives;
- the desire to transfer knowledge and experience to the younger generation, and the desire to bring benefits to the society;
- self-affirmation and self-development;
- other motives – comfortable working hours, long vacation in the summer.

We can propose the main measures of non-material motivation of scientific and pedagogical staff:

- systematic informing the staff about the activities and achievements of individual workers and encouraging others to reach their level.

- involving staff in the management process, the encouragement of groups of employees to solve the problems of the organization, the freedom to dispose of those or other resources, etc.
- career development: creation and real use of personnel reserve; periodic training and retraining courses;
- organization of competitions: various educational and professional competitions cause for competitive effect which stimulates teachers and students to achieve the best results;
- support for the corporate culture: the educational institution determines the status and motivates the staff for more productive activity.
- force the scientist to self-actualization: the highest form of self-actualization for a scientist is the scientific work;
- work on a free schedule: the scientific and pedagogical staff are given the right to determine the schedule for themselves, except for the educational process.

References

1. T. Volobuyeva (2014), Theoretical principles of motivation and stimulation of innovative activity of teachers. *Naukova skarbnyts'a osvity Donechchyny*. № 2, p. 61-67, (in Ukrainian)
2. D. Kasatkin, Ya.Rudyk A. Shostak (2017), Principles of information support for scientific and pedagogical staff motivation in the reserch unversity, *Information technologies and teaching aids*, №5, p. 96-109, 2017 (in Ukrainian)
3. O. Pavlova (2015), Theoretical basis of professional motivation for pedagogical activity, *Naukovi zapysky kafedry pedagogiky*, № 38, p. 196-204. (in Ukrainian)
4. S. Rudchenko (2012), Stimulation of the labor activity of scientific and pedagogical workers. *Sotsialni tekhnologiyi: aktualni problemy teoriiyi ta praktiki*, № 56, p. 171–176. (in Ukrainian)
5. O. Yakovenko (2016). Means of non-material motivation as a component of effective management of scientific and pedagogical personnel, *Naukoviy visnyk Odes'kogo natsionalnogo ekonomichnogo universytetu*, № 6, p. 187-203. (in Ukrainian)

UDC 811.111:378.147

THE ROLE OF THE INTERNET IN ENGLISH LANGUAGE STUDYING

Tsybmal S., Ph.D. (Psychology), Associate Professor
(tsymbals@ukr.net)

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

Worldwide expansion of English has increased the necessity to acquire strong English language communication skills which is now imperative in every branch of higher education. The demand placed on international students to

become proficient in the English language can negatively affect language learning and cause students to experience stress, nervousness, and anxiety [5].

Future specialists should have a large set of communicative skills: to have the skills of professional translation, to be able to business negotiation and correspondence, etc. Today the grammatical and translational concept of teaching foreign languages is considered the main used approach, as well as a communicative and intercultural approach [2]. The latter is used through the Internet.

Due to their abilities, computer training programs are promising for use in teaching foreign languages, as they have a number of advantages over traditional methods of teaching foreign languages. They allow you to master different types of speech activity, help to understand language phenomena, create communicative situations, automate speech actions, and also provide the implementation of an individual approach and the intensification of independent work of students [3].

The Internet plays an increasingly important role in teaching foreign languages. Especially important for the purposes of learning the properties of the Internet are:

- information;
- a role in increasing the motivation for learning.

Among the pluses are: the ability to directly communicate through any distance with the native speakers, gaining access to interesting materials that differ from the outdated texts in the textbook. First of all, it concerns such topics as «Sport», «Music», «Youth Fashion». There are five types of the training Internet resources:

- hotlist – a list of the text materials on the topic;
- multimedia scrapbook – a selection of audio, video, photos, graphics, animated virtual tours;
- treasure hunt – a list of links to sites containing relevant information on the topic, which directs students to research activities;
- subject sampler – a list of links to text and multimedia materials that encourage students to discuss the topic;
- web quest – problem task with the elements of role-playing game, performed with the help of the Internet resources [4].

Information and communication technologies have taken an essential place in the learning process of a foreign language. Practice shows that they have many advantages over traditional teaching methods. Among them, one can single out the individualization of education; take into account individual abilities and characteristics of each trainee, increase cognitive activity [1].

References

1. Агиевич О.В., «Применение ИКТ на уроках английского языка», Житковичи, Гимназия им. А.А.Лихоты, - С.1.
2. Крестинский И.С., Наука и филология / Крестинский И.С., – Тверь: Твер. гос. ун-т, 2006. – 55 с.

3. Смирнова М.И., Роль компьютерных технологий в самостоятельной работе курсантов и студентов // Международный научный журнал «Символ науки», Симферополь, 2015.- №9, - С.192.

4. Сысоев П.В., М.Н. Евстигнеев, Использование современных учебных Интернет-ресурсов в обучении иностранному языку и культуре// Язык и культура, 2008.- №2, -С.100-110.

5. Tsymbal S. Overcoming language anxiety among the English language learners: psycho-pedagogical aspect / Svitlana Tsymbal. // Science and Education. – 2017. – №7. – С. 102.

UDC 378.147.041-057.875

MAIN TYPES OF STUDENTS' INDEPENDENT WORK IN TECHNICAL HIGH SCHOOL

Yaremenko N.V., PhD (Pedagogy), Associate Professor
(iaremenko.nv@gmail.com)

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

English is the language of international communication and is a necessary component of the top-notch specialist formation. Moreover, it is necessary to have skills in both common language and special-purpose language.

Nowadays students who are going to continue their studies in the magistracy need to know English at the level not lower than B2. It should be noted that in many cases such results are difficult to achieve, as students have only two academic hours per week during two years of training, but not all students come to university with thorough knowledge of English. Thus, the only way to solve the problem is to organize effectively the independent work of students of non-linguistic specialties.

On the basis of analysis of pedagogical literature and own experience of work, the following types of independent work can be distinguished: tasks on the pattern, constructive and variable tasks, heuristic tasks, and independent work with the elements of scientific research.

It is expedient to use independent work on the pattern after studying new grammatical or lexical material. It is useful to do a few exercises under the supervision of the teacher, while other exercises to drill grammatical and lexical skills are performed by the students independently. After their completion, the teacher checks the work and analyzes the mistakes. As a rule, such textbooks as «Round Up», «Grammar Way», «English Vocabulary in Use» are suggested for independent work.

Constructive and variable independent work contributes to the students' ability to analyze, compare facts and phenomena which are studied, develop mental activity, and do the groundwork for the development of creative independent tasks. The main difficulty of performing such tasks is to apply knowledge in new situations.

Such a type of independent work is usually performed in class after

working with the text and performing the basic tasks to memorize lexical and grammar units.

Heuristic independent work teaches to formulate a training task and develop a plan for its solution. At this level, a deeper understanding of phenomena, processes, and creative activity begins. Independent work of heuristic type can be divided into the following subgroups: tasks of the cognitive type; creative tasks; organizational activity type.

In cognitive type tasks students are offered to solve a real problem that exists in the field of their future specialty. Students, working in small groups, try to find out the causes of the current situation and possible ways to solve it. After that, they present their own ideas to the teacher and other subgroups of students.

The tasks of the creative type include the writing of a fairy tale (fantastic story, detective or romantic story) using active vocabulary, crossword puzzle compilation, making up of a dialogue, etc. While studying common topics, such as «The City I Live in», students can be invited to come up with their own city ads.

It is advisable to perform organizational type independent work at home, and then discuss it during classes or counseling. In this case, students are encouraged to develop their goals for the basic subjects for a week (semester, year), to make an individual program at the course, etc.

Independent work with the elements of research is considered to be the most difficult type. It should be emphasized that not all students are involved in this type of independent work, but only those who are really interested in scientific research. Independent work of this type includes reports in English on the topic of the course during the classroom, writing a scientific article, presenting a speech at the conference, etc.

To sum up, it should be noted that independent work is a necessary element of studying at any higher educational establishment. Each type of independent work is expedient to be used at different stages of working with students depending on the didactic aim and level of knowledge in the academic group.

UDC811.161.2

ZNACZENIE WYMOWY W NAUCZANIU JĘZYKA POLSKIEGO JAKO OBCEGO

Zakhutska O., *PhD (doktor nauk humanistycznych w zakresie
językoznawstwa),
oksana.zov@gmail.com*

*Narodowy Uniwersytet Zasobów Biologicznych i Naturalnych w Kijowie,
m. Kijów, Ukraina*

We współczesnych warunkach integracji Ukrainy ze Wspólnotą Europejską język polski jako język naszych najbliższych sąsiadów staje się coraz bardziej popularny zarówno wśród młodzieży, jak i wśród osób dorosłych. Dla młodych ludzi opanowanie polszczyzny ułatwia dostanie się na studia do Polski i

uzyskanie dyplomu kraju europejskiego, co będzie niewątpliwym atutem w planowaniu dalszej edukacji i kariery zawodowej. Dla osób dorosłych znajomość języka polskiego sprzyja nawiązywaniu kontaktów prywatnych i biznesowych, przyspiesza znalezienie lepszej pracy w przypadku wyjazdu do Polski.

W *Europejskim systemie opisu kształcenia językowego* integralną częścią kompetencji komunikacyjnej jest kompetencja fonologiczna rozumiana jako znajomość oraz umiejętność odbioru i produkowania:

- jednostek dźwiękowych języka (fonemów) i ich realizacji w danym kontekście (allofonów);
- cech fonetycznych wyróżniających głoski;
- fonetycznej kompozycji słów (struktura sylab, akcent, ton);
- fonetyki zdaniowej (prozodii);
- redukcji fonetycznej, obejmującej redukcję samogłosek, zróżnicowanie na formy mocne i słabe, asymilację oraz elizję [1, s. 105].

Konieczność nauczania wymowy nie budzi wątpliwości w środowisku glottodydaktycznym. Dyskusyjnym natomiast pozostaje pytanie, do jakiego stopnia należy doskonalić wymowę uczących się. Na ogół wśród nauczycieli da się wyróżnić trzy podejścia:

- 1) opanowanie przez studentów wymowy idealnej, identycznej z wymową rodzimych użytkowników języka polskiego;
- 2) pełne ignorowanie wymowy ze względu na to, że w języku są rzeczy o wiele istotniejsze, jak to gramatyka i słownictwo;
- 3) osiągnięcie takiego poziomu wymowy, na którym możliwa jest skuteczna komunikacja.

Pierwszy i drugi poglądy wydają się skrajne – pierwszy ze względu na swój mało realistyczny cel, drugi ze względu na duże prawdopodobieństwo zniekształcenia dźwięków, a zatem zakłócenia komunikacji. Najbardziej sensownym widzi się więc wyćwiczenie wymowy do takiego stopnia, który pozwoli uczącemu się na skuteczne przekazywanie informacji w autentycznych sytuacjach komunikacyjnych. Według J. Lewandowskiego „celem nauczania wymowy w procesie praktycznej nauki języka polskiego jako obcego powinno być trwałe przyswojenie sobie przez cudzoziemców sposobów fonetycznej realizacji ciągów mownych oraz wariantów fakultatywnych, które przyjmuje uzus społeczny i akceptuje norma ortograficzna” [3, s. 122].

Trudności, które napotykają cudzoziemcy podczas uczenia się języka polskiego, w znacznej mierze są uwarunkowane przynależnością narodową i językiem rodzimym. Im odleglejszy fonetycznie jest język rodzimy uczącego się, tym większe może mieć kłopoty z wymową polskich głosek [4, s. 31].

Dla Ukraińców jako nosicieli języka wschodniosłowiańskiego, stosunkowo bliskiego polszczyźnie, opanowanie wymowy polskiej nie wymaga znacznego wysiłku. Pewne kłopoty jednak pojawiają się podczas wymowy samogłosek nosowych *a*, *ę*, których nie ma w języku ukraińskim i których wymowa różni się w zależności od pozycji w wyrazie: wymowa nosowa przed spółgłoskami

szczelinowymi i w wygłosie, np. *mąż, gęś, idą, piszę*; wymowa asynchroniczna przed spółgłoskami zwartymi i zwarto-szczelinowymi, np. *biorąc, tęcza*. Dość trudne jest także rozróżnienie spółgłosek szczelinowych oraz zwarto-szczelinowych – syczących *s, z, c, dz*, szumiących *sz, ż, cz, dż* i ciszących *ś, ź, ć, dź*. Mylenie tych spółgłosek może prowadzić do zakłócenia komunikacji, np. *cieszę się* zamiast *czeszę się*, *żarna* zamiast *ziarna*, *puszczy* zamiast *puści*, *kasza* zamiast *Kasia*. Trudności przysparzają także połączenia spółgłoskowe, takie jak *trz, chrz, strz, drz, zdzi*, np. *trzcina, chrząszcz, strzecha, drzwi, zdziwić się, czy szcz, ści, śc*, np. *szczęście, ścieżka, szczyt, ściszyć, przyspieszyć / przyśpieszyć*.

Na osobną uwagę zasługuje akcent, który w języku polskim jest w zasadzie paroksytoniczny, czyli pada na przedostatnią sylabę od końca (za wyjątkiem kilku klas wyrazów zachowujących akcent na trzeciej lub czwartej sylabie od końca). Czasem powoduje to błędne akcentowanie przede wszystkim wyrazów fonetycznie zbieżnych z ukraińskimi lub podobnych do nich, np. *student* – ukr. *studen|t*, *uniwersytet* – ukr. *uniwers|tetyt* – ukr. *tramwaj* – ukr. *tramb|aj*, *noga* – ukr. *no|ga*. W dodatku akcent w języku ukraińskim jest silniejszy niż w języku polskim. Przenosząc tę cechę na grunt polski Ukraińcy często wymawiają samogłoski akcentowane silniej i dłużej niż Polacy, na skutek czego mają charakterystyczną „śpiewną” wymowę, która wszakże nie zakłóca komunikacji.

Według H. Komorowskiej, do podstawowych warunków skutecznego nauczania wymowy należą: kontakt z dobrym wzorem, stopień osłuchania się studentów z językiem (im wyższy, tym lepsza wymowa), stopień wykształcenia słuchu fonematycznego i odpowiednia liczba powtórzeń [4, s. 110–111]. Ucząc się języka obcego, należy dążyć do opanowania jego wymowy w stopniu, umożliwiającym porozumienie się z innymi mówcami i efektywną komunikację.

LITERATURA

1. Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie. – Warszawa : CODN, 2004. – 221 s.
2. Komorowska Hanna. Metodyka nauczania języków obcych. – Warszawa : Fraszka Edukacyjna, 2002. – 272 s.
3. Lewandowski Jan. Z teorii nauczania wymowy w początkowym kursie języka polskiego jako obcego (o metodzie sylabowej) // Metodyka nauczania języka polskiego jako obcego. Materiały z I Konferencji Grupy „Bristol”, pod red. W. Miodunki. – Kraków : Księgarnia Akademicka, 2004. – S. 115–126.
4. Seretny Anna, Lipińska Ewa. ABC metodyki nauczania języka polskiego jako obcego. – Kraków : Universitas, 2005. – 332 s.

**ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ ПЕРЕКЛАДАЧІВ**

Амеліна С.М., доктор педагогічних наук, професор
(svetlanaamelina@ukr.net)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

На нинішньому етапі розвитку інформаційного суспільства постає питання про нове бачення професійної підготовки перекладачів, зміст якої вимагає модифікації набору їхніх компетентностей та акцентування особливої уваги на одній із них – інформаційній компетентності. З огляду на це, актуальним є пошук та запровадження інноваційних підходів до інформаційної підготовки перекладачів у процесі їхньої професійної підготовки.

Дослідницька група PACTE (Process in Acquisition of Translation Competence and Evaluation), створена на базі Автономного університету Барселони (Universitat Autnoma de Barcelona), розробила модель компетентності перекладача, наголошуючи на необхідності враховувати знання різних складових, зумовлених процесом перекладу. На думку вчених, компетентність перекладача складається з п'яти субкомпетентностей, а саме:

- мовна, яка передбачає вільне володіння двома мовами;
- позамовна, яка охоплює різні види фонових знань;
- перекладацька, що означає здатність здійснювати переклад робочими мовами;
- стратегічна, пов'язана із знанням та прийняттям рішення про вибір стратегії перекладу;
- інструментальна, яка спирається на сучасні інструменти перекладача, що базуються на інформаційних технологіях [1].

Розвиток інформаційних технологій у будь-якій галузі діяльності за умов розвитку інформаційного суспільства набув рівня, оволодіння яким у процесі підготовки фахівця певного профілю потребує формування в нього інформаційної компетентності, що може бути досягнуто шляхом орієнтації на відповідні концепції та їхню реалізацію ефективним поєднанням різних форм навчальної роботи, навчальних методик і засобів навчання [2].

Варто відмітити, що науковці у своїх дослідженнях висловлюють думку про тісний зв'язок інформаційної компетентності та способів взаємодії людини з інформацією, які визначаються набором трьох основних складових: інформаційні технології, умови використання інформації і особливостей, зумовлених конкретними обставинами. Це розуміння знайшло своє відображення у виокремленій сукупності концепцій, що узагальнюють основні характеристики інформаційної компетентності:

- концепція інформаційної технології – інформаційна компетентність розглядається як використання інформаційних технологій для пошуку інформації та спілкування;
- концепція джерел інформації – інформаційна компетентність розглядається як здатність до знаходження інформації;
- концепція інформаційного процесу – інформаційна компетентність розглядається як здійснення технологічного процесу з інформацією;
- концепція управління інформацією – інформаційна компетентність розглядається як інформаційний менеджмент;
- концепція створення знань – інформаційна компетентність розглядається як здатність до створення особистої бази знань із нової сфери, у вивченні якої виникає потреба;
- концепція розширення знань – інформаційна компетентність розглядається як здатність до використання знань, спрямованих на отримання нових ідей з баченням особистих перспектив;
- концепція мудрості – інформаційна компетентність розглядається як здатність до раціонального і продуктивного використання інформації з орієнтацією на задоволення суспільних потреб [3, 4].

До змінних складових, які залежать від конкретних обставин використання інформації, зараховано такі:

- інформаційні технології для доступу до актуальної інформації;
- інформаційні джерела (у тому числі організаційні структури і фахівці в галузі інформації);
- інформаційний процес для виявлення проблем і прийняття рішень;
- управління інформацією для отримання додаткової інформації;
- критичний аналіз ідей і розширення знань;
- інтуїція для розробки нових ідей;
- особисті цінності і моральні уявлення щодо використання інформації.

Ураховуючи зазначене вище, успішне оволодіння майбутнім фахівцем сучасними інструментами перекладача значною мірою залежить від усвідомлення ним зростаючої перспективи безальтернативності застосування інформаційних технологій у перекладі.

Перелік посилань

1. PACTE. Une recherche empirique expérimentale sur la compétence de traduction. In: Gouadec, Daniel (ed.) *Quelle qualification pour les traducteurs?*, Paris: La Maison du Dictionnaire, p. 95-116, 2007.
2. Тарасенко Р. О. Формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі: теорія і практика : монографія. Київ, Україна: ЦП «КОМПРИНТ», 2015.
3. Bruce C. *The seven faces of information literacy*, Adelaide, 1997.
4. Eisenberg M. B., Lowe C. A., Spitzer K. L. *Information Literacy: Essential Skills for the Information Age*, Westport, 2004.

УДК 378.147:811.111 (081)

ВЕРБАЛЬНА КРЕАТИВНІСТЬ ЯК ПОКАЗНИК СФОРМОВАНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ СУБ'ЄКТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ

Арістова Н. О., доктор педагогічних наук, доцент
(n.aristova.na@gmail.com),

Ковальчук В. І., доктор педагогічних наук, професор
(v.i_kovalchuk@ukr.net),

Малихін О. В., доктор педагогічних наук, професор
(malykhinalex1972@gmail.com)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Вербальна креативність, виявами якої є творча активність, здатність до продукування оригінальних ідей і готовність до успішної комунікативної взаємодії в процесі спілкування, є невід'ємним компонентом креативності й одним із показників сформованості професійної суб'єктності майбутніх філологів. Поняття «креативність» (лат. *creatio* – творення) здебільшого розуміють як певний тип інтелектуальних здібностей, що передбачає здатність особистості породжувати велику кількість оригінальних ідей у нерегламентованих умовах діяльності [6]. З огляду на це, до основних параметрів креативності зараховуємо здатність особистості до виявлення й постановки проблеми, її загальну спроможність і гнучкість до продукування значної кількості різноманітних ідей, оригінальність, а також здатність до вдосконалення досліджуваного об'єкта [7].

На нашу думку, високий рівень креативності характеризує відкритість майбутніх філологів новому досвіду, їхню готовність змінюватися, продукувати оригінальні й нестандартні ідеї. Позитивну динаміку сформованості креативності можна споглядати за умов упровадження методів особистісно-орієнтованого навчання, спрямованого на посилення незалежності, відкритості щодо нового суб'єктного досвіду, чутливості до проблем, а також культивування творчих потреб. До цих методів відносимо розгляд ситуацій незавершеності й відкритості, заохочування до запитань, стимулювання незалежності й відповідальності студентів-філологів, їхнього пізнавального інтересу, а також акцентування на самостійних спостереженнях, почуттях й узагальненнях [5]. Українські й зарубіжні вчені вирізняють три види креативності – інтелектуальну, соціальну й особистісну. Для студентів філологічних спеціальностей визначальною є вербальна креативність, яка поряд із візуальною становить різновид інтелектуальної креативності. Оскільки вербальну креативність пов'язують зі словом або продукуванням нового оригінального усного або письмового мовного продукту, то можна з упевненістю стверджувати, що саме вона відображає специфіку активізації креативності студентів-філологів за допомогою мови й є одним із показників сформованості їхньої професійної суб'єктності [1; 2].

Застосування методів особистісно-орієнтованого навчання у професійній підготовці майбутніх філологів, що сприяють розвитку вербальної креативності, ґрунтується на принципах індивідуалізації, самоактуалізації, суб'єктності, вибору, довіри й підтримки. Так, реалізація *принципу індивідуалізації у професійній підготовці майбутніх філологів* уможливорює врахування їхніх індивідуальних особливостей. *Принцип самоактуалізації сприяє формуванню в студентів-філологів потреби в самоактуалізації інтелектуальних, комунікативних, соціальних, фізичних та інших здібностей.* Організація освітнього процесу за принципом суб'єктності передбачає виявлення й створення сприятливих умов для розвитку майбутніх філологів на різних рівнях їхнього суб'єктного буття, сприяє осмисленню власних дій і вчинків, усвідомленню власного «Я» і допомагає здійснювати свідомий вибір життєвих рішень [3]. Дотримання принципу вибору сприяє формуванню у майбутніх філологів готовності до прийняття нестандартних рішень у повсякденному житті й професійній діяльності; принципу довіри й підтримки – створенню необхідних умов для набуття студентами певного комплексу знань, умінь і навичок самоствердження й самореалізації в майбутній професійній діяльності [4].

Отже, вербальна креативність, розглядувана як невід'ємний компонент креативності й один із показників сформованості професійної суб'єктності майбутніх філологів, активно розвивається на константній основі за умови застосування методів особистісно-орієнтованого навчання із домінуванням саме інтерактивних.

Перелік посилань

1. Атаманчук Н. М. Розвиток вербальної креативності молодших школярів. Проблеми сучасної філології: лінгвістика, літературознавство, лінгводидактика. 2011. Вип. 4. С. 6-10.
2. Грек О. М. Діагностика та розвиток вербальної креативності. Наука і освіта. 2014. № 12. С. 93-98.
3. Мушкирова А. Н. Формирование профессиональных ценностных ориентаций как фактора развития субъектности студентов: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 – общая педагогика, история педагогики и образования. 2015. 165 с.
4. Никитина Е. Ю. Научно-методическая концепция педагогического управления коммуникативным образованием младших школьников: методология и теория: монография. 2011. 145 с.
5. Філософський енциклопедичний словник : енциклопедія / НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди ; голов. ред. В. І. Шинкарук. 2002. 742 с.
6. Холодная М. А. Психология интеллекта. Парадоксы исследования. 2002. 272 с.
7. Guilford G. P. Creativity Research: Past, Present and Future [Electronic resource]. – Available at: <http://cpsb.com/research/articles/creativity-research/Creativity-Research-Guilford.pdf>

УДК 378.147 : 327

**ПІДГОТОВКА БАКАЛАВРІВ З МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН:
ІСТОРІЯ, ЗАВДАННЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

Асатуров С. К., кандидат історичних наук, доцент
(asaturov555@ukr.net)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Патріотизм, порядність, професіоналізм

Наукова постановка означеної проблематики, а саме: завдання, проблеми й перспективи підготовки бакалаврів спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» потребує вивчення її історії, аналізу багаторічного досвіду становлення вітчизняної школи підготовки й виховання дипломатів і фахівців – міжнародників з урахуванням того незаперечного факту, що ця проблема, як і проблеми підготовки фахівців інших галузей, є не тільки суто спеціальним, навчально-науковим завданням відповідних вищів й освітянської політики в цілому, але й, вочевидь, питанням, що пов'язане з економічним розвитком і можливостями держави, пріоритетами її політики на міжнародній арені.

У цьому контексті підготовка фахівців – міжнародників на тлі перспектив розвитку вищої школи та соціогуманітарного знання як такого вимагає вибору стратегії й тактики підготовки, науково-теоретичних та практичних підходів до виконання завдань, чіткого розуміння, кого саме маємо готувати, визначення моделі підготовки фахівців з міжнародних відносин (чи можливо її скласти і навіщо?), сутності існуючих на сьогодні підходів і їх реалізації.

А це, у свою чергу, ставить на порядок денний завдання оволодіння сучасними методологією і методикою навчання і виховання задля оволодіння системою підготовки майбутніх (і можливих!) дипломатів як безпосередніх учасників державного управління, дипломата як особи державного рівня.

Актуальною вимогою сьогодення в контексті задоволення потреб на висококваліфікованих фахівців галузі, запорукою якісної підготовки фахівця з міжнародних відносин є поєднання теорії, академічних знань з практичною роботою, подолання розриву між школою і вищем, навчанням та реальним життям.

А це ставить з новою силою на порядок денний необхідність якнайсучаснішого науково – теоретичного забезпечення навчального процесу, використання всього накопиченого історичного потенціалу української школи теорії та практики вивчення системи міжнародних відносин.

Викликом часу є і має бути нерозривність зовнішньої і внутрішньої політики держави, «економізація» зовнішньополітичної діяльності, що воно потребує відповідних змін і в переліку завдань вищої школи.

Давно вже на порядку денному стоїть питання наукового, так би мовити, підсилення системи ідготовки. Сьогоднішні реалії, коли є спеціальність і нема науки (такою могла би стати, наприклад, наука дипломатика), не іде нашою думкою, на користь справі.

Окремою темою нашого дослідження постає сукупність питань, що вони пов'язані з мовною підготовкою бакалаврів. Відомо, що мова - хліб дипломата. Задамось питанням, чого він вартує?

Одним із завдань, нашої розвідки є з'ясування й чітке уявлення особливостей та перспективи підготовки фахівців – міжнародників саме у системі підготовки висококваліфікованих фахівців у НУБіП, пов'язаним з розширенням світоглядних та наукових краєвидів студентської аудиторії на протигагу їх свідомому скороченню й можливому обмеженню.

Отже, підбиваючи найкоротші підсумки сказанного, зауважимо, що вирішення на користь підвищення якості навчання й оптимізації процесів підготовки спеціалістів-міжнародників перелічених й багатьох інших проблем потребує подальшої трансформації вищої освіти у галузі з огляду на перспективи вдосконалення зовнішньої політики й дипломатії в розрізі викликів часу.

Перелік посилань

1. Асатуров С. К. Деякі актуальні питання підготовки фахівців–міжнародників // Розвиток сучасної освіти: теорія, практика, інновації: зб. матеріалів міжнар. наук.- практ. конф., Київ, 23–24 лютого 2017 р. – К. : Міленіум, 2017. – С. 62 – 63.

УДК 316.4

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ АГРАРІЇВ

Афанасенко Л. А., кандидат психологічних наук,
(m_lariro@i.ua)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Період навчання у вищому закладі освіти відіграє особливу роль у процесі формування особистості фахівця аграрної галузі. Саме в цей час у студента закладаються основи тих якостей спеціаліста, з якими він увійде в атмосферу аграрної діяльності, де відбуватиметься його подальший розвиток як особистості й професіонала. Тому питання особистісного становлення студентів в аспекті їхньої професійної діяльності має постійно перебувати в центрі уваги вищої школи. Фундаменталізація системи навчально-освітнього процесу повинна ґрунтуватися на гармонізації

розвитку студента як особистості, так і фахівця сільськогосподарського напрямку.

Законом України «Про освіту» передбачено введення психологічної служби (ПС) в систему освіти (ст. 21) та соціально-психологічного патронажу (СПП) системі освіти (ст. 22) [4]. У наукових публікаціях [1, 2, 3, 5, 6, 7] психологічний супровід навчально-виховного процесу розуміється як створення умов для повноцінного розвитку і навчання майбутнього фахівця в конкретному освітньому середовищі університету, завданнями яких є активізація психологічних механізмів суб'єкта навчання: професійного інтересу до функціонування агропромислового комплексу та формування позитивної мотивації відносно навчально-професійної діяльності; рефлексію (усвідомлення власних думок, емоцій, відчуттів, поведінкових актів); професійну персоналізацію (порівняння ідеальної моделі фахівця з суб'єктивним значенням реальності); цілепокладання (усвідомлення цілей, засобів, сенсу трудової діяльності аграрія).

Відповідно до визначених завдань психологічного супроводу професійної підготовки студентів нами розроблена диференційована програма оптимізації професійної самоідентифікації майбутнього фахівця аграрного профілю.

Структура програми включає в себе три етапи, кожен з яких відповідає певному періоду (початковий, основний, завершальний) професійного навчання та виховання студентів вищої аграрної школи. Інформаційно-підготовчий етап співвідноситься з початковим періодом (1 курс навчання), навчально-розвивальний етап співвідноситься з основним періодом (2-3 курс навчання), професійний етап – із завершальним періодом (4 курс) професійного навчання та виховання студентів-аграріїв.

Основна мета розвивальної програми полягає в актуалізації індивідуально-психологічного потенціалу особистості; задоволенні потреби в соціальному та професійному самовизначенні; формуванні образу «Я-фахівець» та образу «Професії», соціально-професійних установок, мотивів, професійних орієнтацій, що ініціюють процеси самореалізації особистості в ролі фахівця аграрного профілю.

У програмі ми враховували особливості професійної дійсності сільськогосподарської галузі (структурність, роботу з природними ресурсами й живими організмами, що заснована на любові до природи і бережливого ставлення до неї), що і визначило її методичний інструментарій. Поєднуючи можливості тренінгових методів роботи, розвивальних занять із сучасними управлінськими технологіями, забезпечується набуття студентом умінь, необхідних для професійної діяльності, а саме: колективної співпраці, самостійності, зіставлення особистісних бажань, реалістичного визначення професійних функцій та обов'язків спеціаліста-аграрія, готовність до прийняття важливих рішень

та здатність до відповідальності, знаходження альтернатив при розв'язанні проблемної ситуації, планування професійної діяльності.

За таких умов, суб'єкт навчальної діяльності потрапляє в ситуацію реальних дій, що змушують мислити предметно, пізнавати глибинність своєї психічної реальності, формувати образ «Я-фахівець» та образ «Професії», досягати відчутного результату.

Фокусуємо увагу на тому, що система професійного навчання є каталізатором самостійного переходу суб'єкта від стратегії споглядання самого себе до стратегії перетворення самого себе у професійному аспекті в контексті психологічного супроводу професійної підготовки.

Перелік посилань

1. Абульханова-Славская К. А. Деятельность и психология личности. / К. А. Абульханова-Славская. – М.: Наука, 1980. – 335 с.
2. Богоявленская Д. Б. Субъект деятельности в проблематике творчества Д.Б. Богоявленская // Вопросы психологии. – 1999. – №2. – С. 35-41.
3. Дворяшина М.Д. Некоторые результаты экспериментального исследования интеллектуальных характеристик взрослого человека с учетом возрастно-половых и индивидуально типологических характеристик / М. Д. Дворяшина // Человек и общество. Уч. зап. Ленингр. ун-та. – 1971. – Вып. 8. – С. 143-144.
4. Інформаційний збірник Міністерства освіти України. – 1993. – № 20. – С. 8-12.
5. Кайріс О. Д. Сучасний стан і тенденції розвитку психологічної служби ВНЗ в Україні і за кордоном / О. Д. Кайріс // Вісник психології та педагогіки. [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http:// psych.kiev.ua](http://psych.kiev.ua). (дата звернення 23.03.2018 р.)
6. Шевченко Н. Практикум з розвитку професійної кар'єри майбутнього фахівця / Н. Шевченко, М. Сурякова // Практична психологія та соціальна робота – № 6. – 2010. – С. 49-62.
7. Afanasenko Larysa A. Professional self-identification issue in modern psychology/ Larysa A. Afanasenko // Проблеми сучасної психології: Зб. наук. праць. – Вип. № 37. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2017. — С. 32-41.

МІЖКУЛЬТУРНА ОБУМОВЛЕНІСТЬ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ

Бабич У. Д., аспірант

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Нові технології, можливості отримання інформації із закордонних джерел, доступ у мережу інтернет, численні контакти із закордонними

партнерами, стажування закордоном, створення спільних компаній вимагають від фахівця володіти навичками спілкування іноземною мовою з представниками різних культур.

Дослідження показують, що спеціалісти, які вступають в міжнародний професійний контакт, стикаються з однаковими комунікативними проблемами, які пов'язані з некоректною інтерпретацією явищ у мові, мовленні та поведінці [2, с. 30]. Виникають труднощі при записі цифр та дат, що є відмінні між англомовним варіантом та американським одних і тих самих лексичних одиниць. Незнання скорочень, аббревіатур, невірна інтерпретація невербальної поведінки співрозмовника, недотримання правил і норм етики спілкування – це наштовхує на думку, що крім лінгвістичних норм, необхідно знати й норми іноземної культури.

Культуру можна визначити та реалізувати у спілкуванні. Ми інтерпретуємо поведінку залежно від того, наскільки поведінка іноземців відповідає нашим розумінням культурних норм. Наприклад, навіть інтерпретація зорового контакту може призвести до міжкультурних проблем. Так, в більшості культур країн Західної Європи погляд в очі співрозмовника вважається ознакою дружби, уваги та довіри. Японці опускають очі, спілкуючись зі старшою людиною або вищою за рангом, чим і виражають повагу до нього. У США людина, яка пильно дивиться на співрозмовника – вважається грубою.

У процесі міжкультурної взаємодії виявляється різниця між тим, як сприймається навколишня дійсність і відповідно до яких цінностей її інтерпретують люди різних лінгвокультурних спільнот. Міжкультурний конфлікт пов'язаний з конфліктом цінностей та інтерпретацією значень.

Великий вплив на взаєморозуміння надає і невербальне спілкування. Т. М. Персікова, невербальні сигнали або жести, що використовуються у всіх культурах умовно ділить на три категорії, дві з яких, на її думку, можуть стати джерелом серйозних проблем при міжкультурному спілкуванні [3, с. 224].

1 Один і той же жест може мати зовсім різне значення в різних культурах. Наприклад, відомий багатьом жест «о'кей» у США означає, що все прекрасно і добре, згода з чим-небудь, однак мало хто знає, що цей же жест в Японії означає «гроші», а в Бразилії є образливим.

2. Жест може нічого не означати та не мати ніякого, сенсу для людини, яка бачить його.

3. Жест має практично один і той же сенс у різних культурах, і його інтерпретація навряд чи викликає проблеми при міжкультурній комунікації. Наприклад, поширений жест вітання – рукостискання.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що будь-яке спілкування, професійне в тому числі, має три взаємопов'язані аспекти – пізнавальний, афективний і поведінковий [3, с. 217].

У плані пізнавального аспекту різниця спостерігається в структурі пізнання, тобто концептуальній картині світу, через яку люди отримують

інформацію. Людина знаходить світосприйняття представника іншої культури дивним і незрозумілим через те, що він не знайомий з системою пізнання цієї культури.

Для побудови ефективних відносин з представниками іншої культури, мало розуміти її тільки на раціональному рівні, необхідно знати, які емоційні прояви та висловлювання можна дозволити собі при спілкуванні з іноземцями, оскільки в кожному суспільстві існують критерії сентиментальності та емоційності. У цьому випадку відбуваються зміни на афективному рівні. Коли людина афективно орієнтований в достатній мірі, він може розуміти гумор іншої культури, відчувати й розділяти з її представниками різні почуття й переживання.

Третій аспект спілкування зачіпає вміння і навички поведінки в конкретних ситуаціях, оскільки в моделях поведінки також проявляється національна специфіка. Усі мовні дії підпорядковані певним алгоритмам, які служать різним цілям. У силу вступає так званий «комунікативний кодекс», що являє собою систему принципів, які регулюють поведінку комунікантів, базуючись на ряді категорій і критеріїв [1, с. 215]. Можна говорити про особливості поведінки лінгвокультурної спільноти в цілому, певної групи носіїв мови, об'єднаних тою чи іншою ознакою (професійною, віковою, соціальною), а також окремого індивіда.

Отже, сучасні комунікативні методи забезпечують високий рівень володіння мовою, проте швидкість і правильність мови при відсутності уявлень про культурні компоненти не гарантують ефективне спілкування і досягнення взаєморозуміння. Тому при вивченні іноземної мови, потрібно вивчати культуру інших країн та виявлення міжкультурних зав'язків та розбіжностей.

Перелік посилань:

1. Ключев, Е. В. Речевая коммуникация / Е. В. Ключев. – М.: ПРИОР, 1998. – 215 с.
2. Максимова, М. Е. Формирование культурного компонента профессионального общения.. Автореф. дис... кан. пед. наук. / М. Е. Максимова – М., 2005. – 30 с.
3. Миронова, И. А. Формирование межкультурной компетентности студентов в процессе обучения иноязычному профессионально-ориентированному общению : диссертация ... кандидата педагогических наук : 13.00.08 / Миронова Инна Александровна; [Место защиты: С.-Петербург. политехн. ун-т]. – Санкт-Петербург, 2008. – 217 с
4. Персикова, Т. Н. Межкультурная коммуникация и корпоративная культура: учебное пособие / Т. Н. Персикова – М.: Логос, 2004. – 224 с.

**БОРОТЬБА З АНТИРАДЯНСЬКИМИ НАСТРОЯМИ СЕРЕД
УКРАЇНСЬКОГО СЕЛЯНСТВА (1932–1933 рр.)**

Бедик Я.П., аспірантка

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Із 1930 р. спостерігаються антирадянські настрої, у тому числі антисоюзні. Українські селяни розуміли, що під прикриттям боротьби з куркульством, радянська влада переслідує будь-які прояви українства. Негативні політичні настрої, що оберталися довкола теми пограбування України союзним центром, не вщухали і протягом 1932–1933 рр. Показові в цьому відношенні розмови постійно фіксували спецоргани серед селянської молоді в армії ще в 1931 р., у лютому (1931 р.) один із молодших командирів 95-ї стрілецької дивізії в приватній бесіді з червоноармійцями так розтлумачував причини злиденного життя населення республіки: «Якби Україна була самостійною, то нам не треба було б проводити колективізацію. Україна скільки не давала б хліба Росії, все одно їй буде замало, а тому у нас на Україні хліб забирають нахабно, незважаючи на те, що у нас його вже немає, і дають його в Росію – тим, хто дере з нас шкіру» [1, с. 425].

В Україні тривав й процес продукування політичного активу, здатного внести організований струмінь у стихійну боротьбу мас. Енергійним постачальником такого активу, як і раніше, залишалося українське село, в якому тенденція до об'єднання зусиль та прагнення до організованих дій продовжувала існувати попри жорстокі репресії та спроби внести розкол на село шляхом загравання з його бідняцькою частиною. Форми і методи діяльності антирадянського активу залишалися незмінними («контрреволюційна агітація», творення «повстансько-петлюрівських осередків», терористичні дії проти представників влади, спроби організації «політичних банд», ініціювання селянських хвилювань тощо) і практично не мали легальних засобів боротьби з існуючим режимом [1, с. 427]. Репресії за політичними мотивами набирали обертів. До ворогів народу відносили всіх, хто перебував в опозиції до комуністичної влади. Погляди на терор, репресії, примус розцінювалися як максимально ефективні засоби у вирішенні багатьох політичних і навіть економічних завдань – вивозу зерна, як це було під час Голодомору.

Важко перелічити всі чинники, що впливали на органи Державного політичного управління (ДПУ) і якими керувалися в селах, демонструючи пильність щодо ідеологічної чистоти колгоспів. Адже сільське населення і в царській, і в радянській Росії, особливо в Україні, переважало, а тому завжди служило поповненням лав тих чи інших політичних таборів, вибір яких визначався історичним консерватизмом селян, низьким рівнем освіченості і споконвічним прагненням мати й обробляти власнуділянку землі. Не даремно із ДПУ сигналізували в партійні й державні органи про

«засміченість» керівництва колгоспами куркулями і брали на себе заслуги в їх викритті. Документальні матеріали щодо діяльності ДПУ Української Соціалістичної радянської Республіки (УРСР) в роки колективізації сільського господарства жахають розмахом репресій проти селян [2, 101].

До «небажаних» елементів у колгоспі могли зарахувати будь-кого, виникали звинувачення, що були абсолютно різні і за своїм політичним спрямуванням, і за соціальним: петлюрівці, куркулі, церковники, білі офіцери, торговці, політбандити тощо. Клеймо, яке чіпляли селянам, виправдовувало дії репресивної машини, значну роль в якій займали позасудові органи. Звичайним явищем стають обшуки, арешти та ліквідації організованих внутрішньоколгоспних груп.

Із кожним місяцем зростала кількість репресивних заходів. Особливо це стало помітно у січні 1933 р. Якщо за грудень 1932 р. у республіці (без Вінницької і Донецької областей) за нездачу хліба було репресовано 8 407 чоловік, то лише за другу п'ятиденку січня 1933 р. і тільки по 153 районах УСРР – 2 709 чоловік, із них 56 розстріляно за так званій контрреволюційний саботаж. Кожні п'ять днів органи юстиції доповідали С. Косіору або М. Хатаєвичу про «стан справ» [3, с. 50].

Отже, фабруючи фіктивні справи, заарештовуючи та ув'язнюючи тих, кого вважали потенційною опозицією, режим намагався завдати превентивного удару по всіх незгодних, забезпечити безперешкодність і безкарність у проведенні заходів з винищення голодом непокірного народу, кажучи мовою сьогодення – «зачистити» тили. Справу було поставлено так, щоб звести нанівець будь-які ризики у проведенні терору голодом.

Перелік посилань

1. Гриневич Л.В. Виявлення національної ідентичності українського селянства в роки колективізації // Голод 1932–1933 років в Україні: причини та наслідки / С.І. Білокінь, О.М. Веселова, Т.В. Вронська, О.І. Ганжа, В.В. Головка та ін.; Відп. Ред. В.М. Литвин. – Київ: Наукова думка, 2003. – С. 416–429.

2. Даниленко В.М. Відображення Голодомору 1932–1933 років в Україні у матеріалах радянських спецслужб / В.М. Даниленко // Матеріали Всеукраїнської наукової конференції. [Київ, 15 листопада 2002 р.] – Київ, 2003. – С. 99–106.

3. Панчук М.І. Злочин Сталіна та його оточення / М.І. Панчук // Голод 1932–1933 років в Україні: очима істориків, мовою документів. – К., 1990. – С. 35–66.

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ТРАНСФОРМАЦІЇ СТРАТЕГІЙ

Березова Л.В., доцент
(berezova@nubip.edu.ua)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Творче мислення характеризується певною новизною свого продукту, своєрідністю його отримання; спрямоване на породження нових ідей, пошук оригінального способу розв'язання завдань.

Базуючись на дослідженні теоретичних даних щодо стратегіального підходу в психології, ми розуміємо поняття «стратегія», виходячи з системно-стратегічної концепції діяльності В.О. Моляко, як більш-менш гнучку систему дій, об'єктивно і ситуативно зумовлених, у якій переважає тенденція до суб'єктивної переваги одних розумових дій над іншими.

Аналіз функціонування стратегій у конструктивному мисленні, здійснено на основі досліджень В.О. Моляко, у яких учений виявив п'ять основних стратегій, а точніше, стратегіальних форм конструкторської творчої діяльності, стратегіальних тенденцій: стратегію пошуку аналогів, стратегію комбінування, стратегію реконструювальних дій, універсальну стратегію та стратегію випадкових підстановок.

Стратегічні операції, передбачені планом, задумом дій варто вважати такими, що визначають стратегію розв'язування всієї задачі (Моляко В.О.). Стратегія розв'язування конструктивно-технічної задачі розвивається паралельно з процесом пошуку розв'язку і детермінується мисленнєвою стратегіальною тенденцією. Критеріями стратегії розв'язування конструктивно-технічної задачі є розв'язки (проміжний чи кінцевий), зміст запитань, висловів, замальовок, макетів чи моделей розв'язків. Стратегія пов'язана з ланцюгом суб'єктивних переваг при виборі того чи іншого орієнтира шляхом перетворення конкретної мікроструктури і т.п., а також із розподілом конкретних дій, що сприяють досягненню бажаного результату.

Отже, під **трансформацією стратегій** розв'язування конструктивно-технічних задач ми розуміємо, ґрунтуючись на наукових доробках В.О. Моляко та Т.М. Третьак, певні об'єктивно і ситуативно визначені дії суб'єкта, пов'язані зі зміною того «інструмента», за допомогою якого студент розв'язував задачу і що являють собою в більшій чи меншій мірі організовану систему конструктивних дій (в ідеалі – стратегій), спрямованих на побудову шуканого розв'язку. **Трансформація стратегій** розв'язування конструктивно-технічних задач – це перетворення переважаючих мисленнєвих дій у мисленнєві стратегії.

Варто зазначити, що таке визначення певною мірою стосується трансформації мисленнєвих тенденцій, що виникають на певному етапі пошукового процесу як мисленнєве вподобання застосувати аналогію чи реконструкцію або комбінування. Такі мисленнєві дії можуть стати переважаючими, перетворитися у мисленнєві тенденції, діяти у певному

напряму. За деяких умов, переважаючі мисленнєві тенденції можуть трансформуватися у мисленнєві стратегії.

Як відомо, пошуковий процес спрямований на вирішення певної проблеми (задачі), включає в себе три складові: процес розуміння, процес формування задуму розв'язку, апробаційний процес. Вважаємо, що трансформація мисленнєвих стратегій проходить у межах цих складових процесів.

На нашу думку, розподіл трансформацій стратегій розв'язування конструктивно-технічної задач через рівні необхідно проводити із урахуванням якості (спектру проникнення у пошуковий процес) послуговування мисленнєвими діями за аналогом, всупереч аналогу чи комбінаторними діями.

За таким критерієм до *низького (алгоритмічного)* рівня трансформації мисленнєвої стратегії слід віднести аналогізування за близькими еталонами, комбінування через прості перестановки, реконструювання як дію від супротивного (коли умова і вимога задачі міняються місцями). До *середнього (умовно творчого)* рівня трансформації мисленнєвої стратегії слід віднести аналогізування за більш віддаленими еталонами, комбінування через зміну форми чи розмірів, реконструювання як дію від найменш відомого, зрозумілого в умові задачі. До *високого (творчого)* рівня трансформації мисленнєвої стратегії слід віднести аналогізування як результат більш чи менш тривалої мисленнєвої роботи, що містила вкраплені результати комбінування чи реконструювання. На цьому рівні трансформації стратегії комбінування здійснюється після численних перестановок, зміни форм, параметрів віддалених аналогів, а реконструювання – на основі віднайденого нового ракурсу застосування відомого, часто після попереднього комбінування.

За такої градації рівнів трансформації можна говорити про три рівні у мисленнєвих стратегіях аналогізування, комбінування, реконструювання, але не тільки. Під такий розподіл можна віднести і змішану стратегію, і стратегію випадкових підстановок (коли характер її переважаючих дій набуває певного рівня).

Отже, *трансформація стратегій* розв'язування конструктивно-технічних задач – це процес перетворення переважаючих мисленнєвих дій у мисленнєві стратегії, який на початковому етапі включає мисленнєві дії, що формуються як переважаючі стратегіальні тенденції, і далі, за умови суб'єктивної впевненості у достовірності мисленнєвих результатів, трансформуються у мисленнєві стратегії аналогізування, комбінування та реконструювання.

УДК 001.894.2 : 37.032.5 : 37.012.7

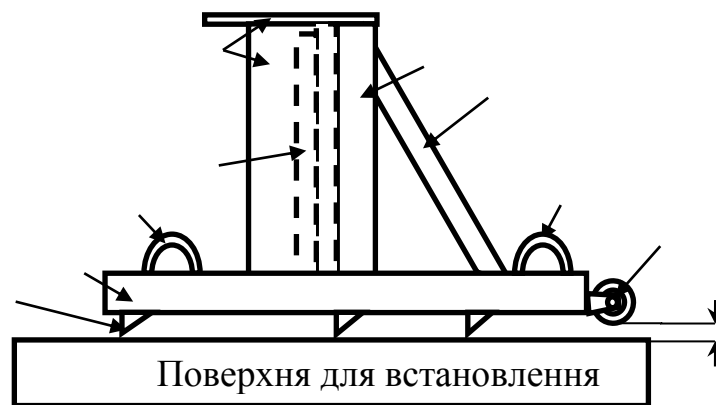
**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ
ЩОДО ВИГОТОВЛЕННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНІЧНОГО
ЗАСОБУ ТРЕНУВАННЯ ТЕХНІКИ МЕТАННЯ ХОЛОДНОЇ ЗБРОЇ.**

Биченко В.В., студент кафедри військової підготовки,
Мельник Д.К студентка кафедри військової підготовки,
Новак М.В., студент кафедри військової підготовки,
Тонха В.О., студент кафедри військової підготовки
(kvp_nubip@ukr.net)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

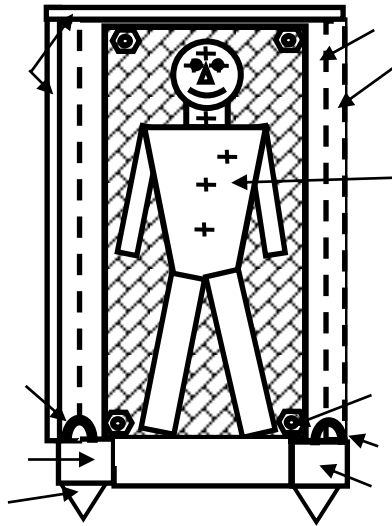
Під час експериментальних досліджень ефективності навчально-наукового процесу підготовки офіцерів для силових структур України встановлено, що майбутні командири підрозділів військової ланки, володіючи теоретичними знаннями, за необхідності не завжди своєчасно можуть здійснити заходи щодо самооборони із застосування холодної зброї і навчити її застосовувати своїх підлеглих. В умовах швидкоплинної зміни бойової обстановки, у разі закінчення боєприпасів до вогнепальної зброї може виникнути екстремальна ситуація, загроза для життя офіцера та його підлеглих, тому актуальним постає питання щодо розробки методичних рекомендацій військовослужбовцям щодо виготовлення та застосування технічних засобів метання холодної зброї.

Метою доповіді є викладення результатів емпіричних досліджень, що стосуються розроблення, виготовлення та застосування запатентованої рухомої навчально-тренувальної стенду-мішені для метання холодної зброї (далі – стенд-мішень) в інтересах надання практичних навичок військовослужбовцям техніками володіння холодною зброєю.

Вигляд стенд-мішені збоку

Вигляд стенд-мішені спереду

Стенд-мішень складається з рами 1, обмежувального щита 2, знімної мішені 3, захисних засобів 4, упорів 5, засобів хвату 6, ходових засобів 7, анкерів 8. Стенд-мішень до застосування готують так: Із балок виготовляють раму 1. У раму 1 встановлюють обмежувальний щит 2. Упори 5 встановлюються у раму 1 і до обмежувального щита 2 під кутом таким чином, щоб додатково нерухомо фіксували обмежувальний щит 2 відносно рами 1. До обмежувального щита 2 закріплюються знімна мішень 3. Захисні засоби 4 закріплюються до обмежувального щита 2 спереду з боків та зверху мішені, що унеможливить виліт холодної зброї у будь-який бік фронту або флангів. Знімна мішень 3, на якій нанесено фарбою силует людини, закріплюється впритул до обмежувального щита 2 забезпечує опір знімної мішені 3 у разі попадання (застрягання) у ній холодної зброї. Виконання мішені 3 знімною забезпечує її заміну на нову у разі їх сильного пошкодження її холодною зброєю. Засоби хвату 6 встановлюються на балки рами 1 зверху з кожних боків таким чином, щоб забезпечували перевезення одною особою або перенесення стенд-мішені двома особами хватом за них. У нижній частині балок рами 1 встановлюються анкери 8, що забезпечує нерухоме положення стенд-мішені в будь-яких географічних умовах для застосування за призначенням у положеннях для метання на горизонтальній або нахиленій поверхнях. На задній частині балок рами 1 знизу встановлюються ходові засоби 7 на висоті H таким чином, щоб забезпечувалося перевезення стенд-мішені одною особою хватом за раму спереду за умови переведення стенд-мішені із положення транспортування одною особою у положення для метання на горизонтальній або нахиленій поверхнях.

Стенд-мішень встановлюється в обране для метання місце. Метальники приймають положення для метання стоячи, з коліна, спиною до мішені 3 або лежачи на спині, прицілюються та метають ножі, сюрикени, сокири, стріли, саперні лопатки у мішень. Зазначена холодна зброя у разі влучного попадання застрягає у відповідній мішені 3.

Метальники витягують застряглу холодну зброю з мішені 3 та продовжують навчання або тренування метання далі. У разі невлучного попадання холодна зброя відлітає від знімної мішені 3й потрапляє в захисні засоби 4 та падає вниз на поверхню ґрунту, що забезпечує інструктора або спостерігачів від ураження. Конструкція стенд-мішені забезпечує безпечне для спостерігачів навчання і тренування навичок метання ножів, сюрикенів, сокир, саперних лопаток, нунчаку в ціль з можливо максимальної відстані їх польоту від сили м'язів людини в будь-яких географічних умовах та унеможливорює пошкодження метальника, інструктора і спостерігачів за процесом метання холодної зброї.

Перелік посилань

1. Матеріали заяви u201802741 від 19.03.2018 18/ЗУ/вх. № 17530 для одержання патенту України на корисну модель «Рухома навчально-тренувальна стенд-мішень для метання холодної зброї. Власник: НУБіП. Винахідники: Биченко В.В., Омельчук В.А., Шаблій А.Е., Андрієвський А.П. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://base.uipv.org/searchInvStat/showclaimdetails.php?IdClaim=305955&resId=1>

УДК 377.131.14

РОЛЬ ЕКОНОМІЧНОГО МИСЛЕННЯ У ФОРМУВАННІ ІННОВАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ

Білан Л.В., викладач,
(liudabi.199@gmail.com)

*ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний коледж»,
м. Бережани*

Сучасний педагогічний підхід орієнтований на особистість студента, майбутнього фахівця. Нова освітня політика вимагає від сучасного студента розуміння і прийняття соціально економічних умов, що постійно змінюються. Нинішні студенти-старшокурсники вже завтра стануть спеціалістами, яким доведеться в терміновому порядку адаптуватися до нової соціальної ролі. Вони повинні бути готові до співпраці, вирізнятися мобільністю, динамізмом і креативністю. Це є невід'ємним чинником розвитку інноваційної культури студентів.

Інноваційна культура – знання, вміння, навички і досвід систематичної цілеспрямованої підготовки, комплексного розвитку та всебічного освоєння різних нововведень у всіх галузях діяльності, за умови збереження динамічної триєдності: минулого, сучасного і майбутнього, з позиції формування принципово нового. Ключовим моментом у розумінні інноваційної культури є усвідомлення й прийняття того факту, що це перш за все творча діяльність. Такий вид діяльності виявляється більш успішним тоді, коли потреба в новому в певного студента буде максимально високою.

Для того, щоб майбутній фахівець навчився мислити економічно інноваційно і творчо, необхідно навчити його вільно мислити, і не використовувати шаблонні шляхи пошуку рішень. У цьому може допомогти метод вільних асоціацій, який полягає в тому, що студент говорить все, що спадає йому на думку, аж до абсурдного. Такий метод використовувався в психіатрії і психоконсультаванні. Зараз у сучасному суспільстві така методика знаходить відображення в економічних й інших дисциплінах. Прикладом може слугувати використання методу – мозкового штурму під час прийняття групових рішень, що особливо важливо в командній роботі. Говорячи про метод мозкового штурму, не варто забувати, що він успішно корелює з синектикою. Основа синектики – зробити незнайоме знайомим і близьким, а звичне зробити чужим. Для досягнення такого ефекту застосовують типи операцій:

- злиття і ототожнення самого себе з проблемою або частиною проблеми. На перший погляд це здається нереальним, але це може привести до інноваційних ідей. Для успішної реалізації такого роду операцій викладач може попросити написати студентів твір від імені неживого предмета;

- подібні або повністю ідентичні явища і процеси можна знайти в абсолютно інших, часто несподіваних галузях знань і практики. Так, наприклад, при створенні перших комп'ютерів використовувалися перфокарти, які до цього застосовувалися в килимоплетінні, що у свою чергу ніяк не пов'язане з розвитком комп'ютерної техніки;

- під час формулювання завдань, що вимагають інноваційного рішення і стоять перед студентами, рекомендується використовувати поетичні образи і метафори, фантастичні аналогії. При цьому проблема вирішується сама собою, як у казці, часом ігноруючи фундаментальні закони природи.

Інноваційна культура студента, як майбутнього успішного професіонала повинна включати в себе наступне: економічні знання, економічні вміння, економічно значимі якості особистості, а також соціальні якості – духовність, патріотичність та ерудицію. Саме всі ці якості є продуктом сучасного освітнього процесу і необхідні для успішної адаптації студентів-інноваторів, майбутніх конкурентоспроможних професіоналів.

Перелік посилань

1. Гавкалова Н.Л. Формування та використання інтелектуального капіталу. Наукове видання / Гавкалова Н.Л., Маркова Н.С. – Х.: Вид-во ХНЕЦ, 2006. – 250с.

2. Жовнір Н.М. Управління організаційною інноваційною культурою в системі регіонального розвитку / Н.М. Жовнір //Економіка і регіони. – 2004. – №1(2). – С.40-48.

УДК 94(477):341.215.2:061.2

УЧАСТЬ УКРАЇНИ В ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Білан С.О., доктор історичних наук, професор
(bilanso@bigmir.net)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Процес державотворення і побудови вільного громадянського суспільства в Україні збігається з її поступовим входженням до світового співтовариства і пошуками нею свого місця в сучасному складному та суперечливому світі. Саме тому пріоритетним напрямом концепції зовнішньополітичної діяльності України визначено інтеграцію з європейськими та міжнародними організаціями, загальна кількість яких наближається до п'яти тисяч, та які на сучасному етапі розвитку всесвіту як форма міжнародного співробітництва та багатосторонньої дипломатії відіграють надзвичайно важливу роль.

На момент проголошення незалежності Україна мала своє представництво лише в ООН, що відіграла найвагомішу роль у прориві інформаційної блокади й виходу української держави на міжнародну арену. Після 1991 р. наша держава встановила дипломатичні відносини з більшістю країн світу, і на сьогодні Україна – вже повноцінний член світової спільноти, який за даними Міністерства закордонних справ приймає активну участь у діяльності 83 міжнародних організацій [1].

Із погляду концептуальності зовнішньополітичного курсу України особливого значення набула постанова Верховної Ради України № 3360-12 від 2 липня 1993 р. «Про основні напрями зовнішньої політики України», в якій було визначено базові національні інтереси України та пріоритети і завдання її зовнішньої політики.

У зазначеному вище документі було наголошено, що національні інтереси України у сфері міжнародних відносин становлять три основні групи: стратегічні та геополітичні інтереси, пов'язані з забезпеченням національної безпеки України та захистом її політичної незалежності; економічні інтереси, пов'язані з інтегруванням економіки України у світове господарство; регіональні, субрегіональні, локальні інтереси, пов'язані з забезпеченням різноманітних специфічних потреб внутрішнього розвитку України [2].

Сучасні напрями зовнішньої політики України визначено з метою забезпечення саме цих трьох основних груп національних її інтересів. Головним із них став активний розвиток двосторонніх міждержавних відносин України з прикордонними державами, що є найближчим зовнішнім середовищем, від взаємодії з яким безпосередньо залежить мир і стабільність по всій периферії кордонів України, її нормальний внутрішній розвиток, безперешкодне і широке спілкування із зовнішнім світом.

Необхідною умовою повноцінного інтегрування України в сім'ю європейських народів, її активної участі в регіональному і субрегіональному співробітництві стало співробітництво з географічно близькими державами, які розширюють смугу її стабільності та сприяють її утвердженню як впливової європейської держави, допомагають торувати шляхи до широких політичних, економічних, культурних, наукових та гуманітарних стосунків з Центральною, Північно-Східною і Південно-Східною Європою.

Зважаючи на географічну близькість та історичні зв'язки з країнами Балканського регіону, Україна розвиває з ними широкі партнерські стосунки в різних галузях. Окрім того, геополітичне положення України зумовлює потребу збереження і розвиток дружніх взаємовигідних відносин й з країнами Кавказького регіону.

Виходячи з міркувань політичної та економічної доцільності, Україна підтримує двосторонні відносини з азіатськими, африканськими, латиноамериканськими державами, а також країнами Азіатсько-Тихоокеанського регіону, оскільки зараз вони відіграють помітну роль у світовій та регіональній політиці.

На цей час одним із стратегічно важливих векторів зовнішньої політики України є розширення стосунків із західними державами – членами ЄС та НАТО. В останні декілька років співробітництво нашої держави з Європейським Союзом набуває рис стратегічного партнерства. Крім того, 10 березня 2018 р. НАТО визнало за Україною статус країни-претендента на приєднання до альянсу, а відповідно це співробітництво також активізувалося, що проявляється у проведенні спільних навчань, підвищенні кваліфікації українських військових тощо.

Водночас приєднання до будь-якої міжнародної організації накладає на нашу державу певні зобов'язання, як політичного, так і економічного характеру. Україна, будучи повноправним членом або лише спостерігачем при міжнародній організації, повинна щорічно не лише сплачувати членські внески (у такій валюті, як долар, євро, швейцарський франк, англійський фунт стерлінгів тощо), а й виконувати всі покладені на неї завдання, враховуючи специфічні функції самої організації, що й зумовлює напрями їх співробітництва (політичний, соціально-економічний, військово-технічний, культурно-освітній та науковий). Проте, торуючи свій шлях у світ, Україна спирається на свої фундаментальні загальнонаціональні інтереси, відповідно до яких визначаються засади, напрями, пріоритети та функції її зовнішньої політики.

Отже, Україна бере активну участь у діяльності багатьох міжнародних організацій, що сприяє розвитку багатосторонньої дипломатії, розширенню міжнародних контактів нашої держави та формуванню її позитивного іміджу на міжнародній арені.

Перелік посилань

1. Єдиний державний реєстр міжнародних організацій, членом яких є Україна (станом на 22 грудня 2017 р.) – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/mfa/ua/publication>.

2. «Про Основні напрямки зовнішньої політики України» (Постанова Верховної Ради України № 3360-12 від 2 липня 1993 р.) – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3360-12>.

УДК 81-13

ПОЛЕ ДИСКУРСИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ПЕРЕКЛАДАЧА ТЕОЛОГІЧНИХ ТЕКСТІВ

Білоус Н.В., кандидат філологічних наук
(bilounat@gmail.com)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Комунікативна компетенція перекладача включає три компетенції-гіпоніми, що відповідають конкретним складовим процесу міжмовної та міжкультурної комунікації: реальності, дискурсу і тексту. В межах моделі перекладацького процесу, релевантної у тому числі й для перекладу теологічних текстів, такі компетенції знаходяться між собою в ієрархізованих відношеннях із чітко окресленою послідовністю. На думку С.Денисової, дискурсивна компетенція обов'язково слідує за екзистенціальною і передує текстовій, оскільки «кожний наступний тип компетенції спричинено попередньою» [1, с. 40].

Ми, у свою чергу, вважаємо, що кожен вид компетенції може бути співвіднесений із ключовими запитаннями для перекладача. Наприклад, для екзистенціальної компетенції згадане запитання звучить: *Що я перекладаю?* Відбувається перший етап інтерпретаційно-перекладацького процесу, тобто здійснюється когнітивна процедура *розуміння* оригіналу, його загального змісту, теми, функції, основних понять терміносистеми з боку перекладача.

Дискурсивна компетенція впливає із екзистенціальної, тобто починає «функціонувати» лише за умови успішного завершення первинної процедури інтерпретації. Оскільки дискурсивна компетенція включає знання не про навколишній світ, а про особливості комунікації в певних ситуаціях (дискурсі), ключове запитання для перекладача звучить: *Як я перекладаю?*

Отже, перекладач теологічних текстів підбирає оптимальні стратегії і тактики здійснення перекладу, спираючись на референційну структуру, принципи і центральні категорії теологічного дискурсу. Дискурсивну компетенцію ми пов'язуємо із другим етапом перекладацького процесу, під час якого відбувається перетворення смислів тексту як віртуального об'єкта перекладу з урахуванням особливостей певного дискурсу. З нашого погляду, специфіка будь-якого дискурсу, зокрема теологічного,

полягає в наявності певних законів, що підпорядковуються єдиній функції дискурсу як сфери функціонування письмових та усних текстів. Відомо, що функцію теологічного дискурсу становить апелятивність (у термінології К.Райс), тобто звернення до адресатів-учасників дискурсу з метою отримання бажаного перлокутивного ефекту.

Згадана функція дискурсу реалізується на мовному рівні теологічного тексту за допомогою смислоутворювальних категорій, що розрізняються в залежності від підтипу дискурсу: теоретико-теологічного або популярно-теологічного. Ми приєднуємось до позиції Ю.Романченко, яка у своєму дисертаційному дослідженні серед принципів теологічного дискурсу загалом виділяє догматизм, наукову авторитетність та аргументативність [2, с. 4]. Наведені принципи маніфестуються шляхом конкретних лінгвістичних категорій, серед яких авторка називає прецедентність (інтертекстуальність), суб'єктивну й асертивну модальність, раціональну та емоційну аргументативність, імперсональність, персональність, емотивність і оцінність [2, с. 15].

Перелік посилань

1. Денисова С. Типологізація перекладацьких компетенцій / Світлана Денисова / С. Денисова // Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство): у 2 ч. — Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В.Винниченка, 2012. — Вип. 104 (1). — С. 39-44.

2. Романченко Ю.В. Лингвопрагматический аспект немецкоязычного теологического дискурса: ареф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / Юлия Валентиновна Романченко. — Москва: МГЛУ, 2008. — 27 с.

УДК: 378:502.131.1

РОЛЬ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ ПЕРЕХОДУ СУСПІЛЬСТВА ДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Боголюбов В.М., доктор педагогічних наук, професор
(volbog@ukr.net)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Відповідно до «Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти¹» нові стандарти вищої освіти розробляються з урахуванням компетентнісного підходу і, згідно з міжнародним Проектом TUNING (Tuning Educational Structures in Europe), повинні включати інтегральну, загальні і спеціальні (фахові, предметні) компетентності. На основі цих стандартів кожен заклад вищої освіти (ЗВО) для кожної спеціальності розробляє свою освітню програму (ОП), на основі якої готує

---

¹Затверджені наказом МОН № 600 від 01.06.16 року.

навчальну програму і відповідний навчальний план, реалізація якого забезпечує досягнення майбутнім фахівцем запланованих кінцевих результатів навчання.

Особливу увагу хочеться звернути на *загальні компетентності*, які за визначенням, є *універсальними* і такими, що *не залежать* від галузі, але важливі для подальшої професійної діяльності здобувача та для його особистісного розвитку. Із рекомендованих проектом TUNING 30-ти загальних компетентностей ЗВО, як правило, для освітнього ступеня «Бакалавр» вибирають 6 загальних компетентностей. У контексті Цілей сталого розвитку України до 2030 року ми звертаємо увагу на те, що серед рекомендованих МОН є така загальна компетентність як «прагнення до збереження навколишнього середовища» [1, с. 15], що в програмі TUNING має «рейтинговий» номер 29. Окрім того, наказом від 21.12.2017 № 1648 МОН зобов'язує розробників стандартів «передбачати встановлення *додаткових обов'язкових загальних компетентностей* відповідно до вимог професійних стандартів для освітніх програм» [2]. При цьому, «обов'язкові загальні компетентності» для освітнього ступеня «Бакалавр» включають такі дві:

- «здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського... суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина...»;

- «здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної галузі, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя» [2, с.14].

Аналіз представлених вище обов'язкових загальних компетентностей свідчить про складність (практично неможливість) їх представлення однією дисципліною. На наш погляд, ці компетентності можуть бути реалізовані навчальними модулями таких дисциплін, як «Вступ до фаху», «Правознавство», «Соціологія», «Екологія» тощо. Ми рекомендуємо повернутися до двокредитної дисципліни «Екологія», яка ще донедавна мала статус «нормативної» і викладалася практично на всіх спеціальностях. Її навчальна програма містить три навчальних модулі, що охоплюють більшу частину навчальних елементів, що містяться в обов'язкових компетентностях. Так, модуль 1 (Основи теоретичної екології) може забезпечити «розуміння місця предметної галузі в загальній системі знань про природу і суспільство, а також у безпечному для природи розвитку суспільства». Модуль 2 (Прикладні аспекти екології) – розуміння *закономірностей розвитку предметної галузі, техніки і технологій і їхня роль у збереженні* навколишнього середовища. Модуль 3 (Аспекти освіти для сталого розвитку) забезпечуватиме усвідомлення

необхідності переходу суспільства сталого розвитку і прагнення суспільства до збереження природного навколишнього середовища.

Міністерство освіти і науки України визнає екологізацію вищої освіти одним із пріоритетних напрямів діяльності всіх ЗВО, незалежно від їх підпорядкування і форм власності і рекомендує Науково-методичній раді МОН «під час розроблення методології та методичних рекомендацій із підготовки стандартів вищої освіти включати *екологічну компетентність фахівця до переліку загальних компетентностей*» [3]. Цим же рішенням ректорам ЗВО усіх галузей знань рекомендується «включати екологічну складову до змісту навчальних дисциплін» і використовувати у практичній діяльності вимоги стратегії сталого розвитку щодо гармонійного співіснування суспільства і природи. Більше того, Колегія МОН рекомендує «підприємствам, установам та організаціям усіх форм власності здійснювати підвищення кваліфікації своїх фахівців з *екологізації економічної діяльності та управління, що сприятиме досягненню цілей сталого розвитку*».

Враховуючи результати роботи групи експертів [4] в галузі освіти для сталого розвитку при реформуванні системи вищої необхідно забезпечити *...розробку навчальних програм і науково-методичного забезпечення для формування компетентностей викладачів і вчителів у галузі сталого розвитку*. Головними ініціаторами і виконавцями реформування вищої освіти мають бути професійно підготовлені керівники педагогічних факультетів і університетів.

Перелік посилань

1. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої. [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.sau.kiev.ua/docs/20161220/recomendations.doc.

2. Про внесення змін до наказу міністерства освіти і науки від 01.06.2016 №600. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/rekomendatsii-1648.pdf>

3. Рішення Колегії МОН України «Про екологізацію вищої освіти України з метою підготовки фахівців для сталого розвитку» від 27.11.2015 р. №10/5-4.

4. Учитесь в интересах будущего: компетенции в области образования в интересах устойчивого развития. ECE/CEP/AC.13/2011/6. Distr.: General. 21 January, 2011, Russian. Original: English. – 14 с.

**ЕВРИСТИЧНО-ПІЗНАВАЛЬНА ЗНАЧУЩІСТЬ ВИВЧЕННЯ
ІСТОРІЇ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН**

Бойко І. І., канд. філос. наук, доцент (boiko_ii@ukr.net)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Міжнародні відносини є важливим засобом інституалізації суспільних систем, врегулювання і впорядкування суспільних відносин, функціонування державних утворень, різних історичних акторів (націй, етносів, держав, країн, суспільств) як дієвих суб'єктів міжнародних відносин, архітектоніки світового устрою. Феномен міжнародних відносин завжди був і буде важливим засобом становлення і налагодження економічних, політичних, культурних та інших відносин і міждержавних взаємодій, стосунків різних регіонально-територіальних соціумів, специфічним форматом функціонування світового співтовариства, зміцнення сучасного світопорядку.

Роль і значення, завдання міжнародних відносин у світовому оркестрі двохсот державних утворень незмірно зросли за умов прискорення соціальних змін, поглиблення процесів глобалізації, посилення глобальної відкритості світу та міждержавної інтеграції.

Мета вивчення курсу історії міжнародних відносин – розширення та збагачення знань студентів про природу, зміст, специфіку, закономірності функціонування систем міжнародних відносин в контексті їх історичного дискурсу.

Вивчення навчальної дисципліни «Історія міжнародних відносин» надає можливість студентам отримати знання з історії та історичної практики міжнародних відносин між державами, міжнародними міжурядовими організаціями, субтериторіальними одиницями.

Опанування даним навчальним предметом дозволяє студентам стати сучасними фахівцями, які вміють критично осмислювати історичну практику міжнародних відносин, бачити їх внутрішню логіку, діяти самостійно, враховуючи реальності розвитку сучасної системи цивілізованих міжнародних відносин.

Важливо враховувати, що з опертям на становлення історії міжнародних відносин можна відслідковувати структуру, рівень розвитку економіки суспільства, його політичної, соціальної систем, характер й зміст соціальної комунікації, рівень технологічного розвитку, демократії. Так, Версальська й Ялтинсько-Потсдамська системи міжнародних відносин – це відображення складнощів комунікацій індустріальних суспільств. В постіндустріальне суспільство подібні системи міжнародних відносин органічно не можуть бути вписані.

Відтак є вельми евристично насиченим з'ясування найбільш важливих й значущих політичних процесів, подій і явищ історії міжнародних

відносин вкрай динамічного і трагічного ХХ ст., яке було відзначене граничними нестабільністю і конфліктністю, з одного боку, і модифікацією, оновленням політичних змін, з іншого, у їх поступальному розвитку. Це засвідчило вже те, що за ХХ ст. змінились три моделі світового порядку. Вестфальська модель, що існувала з 1648 р., змінилась 1919 р. Версальсько-Вашингтонською, яку, своєю чергою, заступила найбільш конфронтаційна Ялтинсько-Потсдамська, що сформувала після Другої світової війни системний розкол світу й ті суспільні явища, котрі на десятиріччя заклали протистояння й недовіру, заглибили світ у виснажливу «холодну війну».

Крах соціалістичної співдружності на зламі 80 – 90-х рр. започаткував становлення нової моделі міжнародних відносин. Можна прогнозувати, що новий світопорядок буде багатополюсним і гуманнішим для світу.

Важливим напрямом вивчення історії міжнародних відносин є з'ясування геополітичних наслідків епохальних змін систем міжнародних відносин, зокрема, після Другої світової війни, стану міжнародних відносин, проблем і завдань зовнішньої політики й дипломатії, особливостей функціонування біполярного світу, «холодної війни», політики розрядки міжнародної напруженості, сучасних глобально-політичних проблем.

Особливої вагомості набуває потреба в отриманні глибоких знань палітри міжнародних відносин в ХХІ ст., закономірностей, напрямів і перспектив розвитку системи міжнародних відносин, а також місця й особливостей участі в цих процесах України, пошуку та вибору сучасних напрямів її історичної ходи.

У підсумку вивчення історії міжнародних відносин дає можливість отримати знання в царині характеру, особливостей, механізмів, рушійних сил, систем міжнародних відносин, сутності й специфіки міжнародного світопорядку в історичному вимірі.

УДК 808.56

БЕСІДА – ОСНОВНИЙ МЕТОД РОЗВИТКУ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ

Бойко О.І., викладач-методист
(Lesya.skobyak@gmail.com)

ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний коледж»

Із метою підвищення ефективності навчального процесу виникла необхідність удосконалення традиційних методів навчання, в тому числі і бесіди. Це метод, за якого викладач, спираючись на знання та практичний досвід студентів, за допомогою запитань підводить їх до розуміння нового або уточнення, поглиблення, розширення відомого. Метод бесіди цінується за його рухливість, гнучкість. Його практикують на заняттях

з усіх предметів, і він може застосовуватися для розв'язання будь-якого дидактичного завдання.

В аспекті дослідження методу бесіди великий інтерес представляє дидактична концепція Ю.К.Бабанського. Учений розглядає бесіду як метод навчання, що організовується за допомогою детально продуманої системи запитань. Тоді сприйняття матеріалу, що вивчається, є процесом у якому студенти розглядають кожне нове явище чи наукове поняття з різних точок зору, встановлюючи багатогранність зв'язків [1].

Велике як теоретичне, так і практичне значення має проблема визначення видів бесіди. Не можна чітко організувати процес навчання з використанням методу бесіди, не з'ясувавши, який з її видів найбільше підходить до розв'язання навчальних завдань. За характером діяльності вирізняють евристичну, репродуктивну та узагальнювальну бесіди. У сучасній педагогіці найчастіше використовують евристичну бесіду як діалогічний метод творчої взаємодії викладача і студентів. Евристична бесіда, родоначальником якої вважають давньогрецького філософа Сократа, пройшла довгий і складний шлях розвитку. Такі положення сократівського вчення, як самостійність співбесідника в пошуках істини, рух до істини через діалектичну боротьбу думок за допомогою запитань, використання у відповідях знань із життєвого досвіду, збереглися і в сучасній педагогіці [3]. Евристична бесіда має великі можливості щодо активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів. Вона сприяє більш осмисленому і самостійному оволодінню знаннями та розвитку діалогічного мовлення.

Для того, щоб застосувати метод бесіди з належною ефективністю, викладачеві необхідно добре знати особливості діалогічного мовлення студентів і шляхи подолання типових недоліків їхньої мовленнєвої діяльності. Діалогічне мовлення більшості студентів має значні недоліки і відстає від норм літературної мови. Типовою особливістю мовлення сучасної молоді є обмеженість лексики; словниковий запас характеризується стереотипністю, відсутністю абстрактних іменників, образних прикметників, фразеологічних зворотів. Тому в мовленнєвому спілкуванні викладачів зі студентами велике значення мають глибока і різнобічна ерудиція викладача, його культура мовлення, начитаність, широта інтересів. Живе слово педагога було і є важливим елементом усієї системи навчання. Майстерність усного мовлення, уміння утримати увагу аудиторії, переконувати, викликати інтерес – без цього неможлива бесіда на занятті. Запитання бесіди необхідно ставити так, щоб вони активізували розумову діяльність студентів, створювали проблемні ситуації, направляли думку на обґрунтування відповіді.

Раціонально і методично правильно застосована бесіда сприяє виробленню в студентів умінь користуватися мовою, розвиває в них мислення, пам'ять, увагу. І що найголовніше – вона робить студентів не

пасивними слухачами, а активними творцями, розвиваючи творчу ініціативу, гнучкість, альтернативність мислення.

Перелік посилань

1. Беляєв О.М. Лінгводидактика рідної мови: Навчально-методичний посібник / О.М.Беляєв. – К.: Генеза, 2005.
2. Бурлака Я.І. Бесіда як метод навчання / І.Я.Бурлака. – Київ, 1991.
3. Голуб Н.Б. Риторика у вищій школі / Н.Б.Голуб. – Черкаси: Брама-Україна, 2008.

УДК 631.15:378.663-057.87

**ІНЖЕНЕРНА ДІЯЛЬНІСТЬ В АГРАРНОМУ ВИРОБНИЦТВІ
У КОНТЕКСТІ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ**

Буцик І.М., кандидат педагогічних наук, доцент
(i_butsyk@ukr.net)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

На сьогодні підготовка кваліфікованих інженерних кадрів в Україні є актуальною проблемою. Нинішній інженер має бути готовим до роботи в умовах виробництва, що постійно розвивається. Він повинен володіти здатністю розв'язувати технічні, технологічні та інші професійні завдання, демонструвати майстерність та новаторство для вирішення складних і непередбачуваних проблем. Сучасна інженерна діяльність є специфічною особливою формою професійної трудової діяльності, спрямованої на вирішення технічних завдань, механізації та автоматизації технологічних процесів, створення нової техніки. Інженерна професійна діяльність характеризується застосуванням наукових і професійних знань, професійних (інженерних) умінь і навичок для розробки необхідних технологічних процесів та технічних об'єктів, що здійснюють зазначені процеси. Проведений аналіз обов'язків та видів діяльності інженерів-аграрників у різних країнах світу вказав на певні спільні специфічні особливості робіт із виконанням досліджень та проектних розробок, до основних професійних проектних завдань яких зараховуємо:

- проектування обладнання, систем або конструкцій на основі використання комп'ютерного програмного забезпечення;
- проведення досліджень для забезпечення ефективного виробництва, безпечної і надійної роботи техніки та інших матеріальних засобів із використанням дослідного обладнання;
- проведення досліджень щодо вивчення факторів, що впливають на ефективні виробничі процеси з урахуванням екологічних вимог;

- планування, розробка заходів за здійсненням контролю за виробничими процесами, безпосереднє здійснення контролю;

- планування та робота з робітниками, клієнтами, підрядниками, консультантами та іншими інженерами для забезпечення бажаних результатів.

На основі аналізу обов'язків і повноважень інженерів в агропромисловому виробництві і внутрішніх (технологічних) функцій інженерної діяльності виокремлено такі види інженерних професійних завдань: аналітико-прогностичні, дослідницькі, конструкторські, проектувальні, технологічні, дослідні, управлінські, експлуатаційні, ремонтні. Проаналізована структура інженерної діяльності в агропромисловому виробництві дозволила схарактеризувати її розгортання за трьома послідовними етапами: вивчення (аналітико-прогностичні та дослідницькі дії), розробка (конструкторські та проектувальні дії), впровадження (технологічні, дослідні, управлінські, експлуатаційні та ремонтні дії).

У результаті проведеної роботи було встановлено, що професійна дослідницька діяльність інженера в аграрному виробництві передбачає виконання ним професійних функцій у межах вирішення виробничих завдань, що вимагає здійснення аналітико-прогностичної, дослідницької, дослідної, конструкторської, проектувальної, технологічної, управлінської та експлуатаційно-ремонтної роботи. На основі аналізу обов'язків і повноважень інженерів аграрного профілю було виділено професійні дослідницькі завдання: виробничі завдання на дослідження та виробничі завдання із супутніми дослідженнями.

Із метою виокремлення складових дослідницької діяльності інженера аграрного профілю на основі проведеного аналізу національної й європейської рамок кваліфікацій, типових професійних завдань, обов'язків та повноважень для певних посад інженерів, результатів опитування роботодавців та чинної освітньої практики виділено три види інженерної дослідницької діяльності залежно від мети і характеру:

- *аналітико-інноваційна* дослідницька діяльність інженера спрямована на вирішення професійних завдань і проблем у певній галузі на основі проведення досліджень або здійснення інноваційних розробок, що характеризується невизначеністю умов і вимог та передбачає планування й проведення досліджень, узагальнення та інтерпретацію їхніх результатів;

- *професійно-розвивальна* дослідницька діяльність інженера спрямована на вирішення професійних завдань і проблем у процесі професійного розвитку та самонавчання на основі проведених досліджень,

що передбачає оновлення та інтеграцію знань в умовах недостатності інформації або під час виникнення певних суперечливих умов;

- наукова дослідницька діяльність інженера спрямована на вирішення професійних наукових завдань для отримання нового наукового результату шляхом проведення досліджень і здійснення наукових розробок.

Отже, отримані в цьому дослідженні результати дозволяють зорієнтувати подальшу роботу в напрямі розробки методики навчання та необхідних для цього засобів для організації навчально-дослідницької та науково-дослідної роботистудентів.

УДК 811.124

СЕМАНТЕМИ БОТАНІЧНИХ ТЕРМІНІВ (НА МАТЕРІАЛІ НАЗВ РОСЛИН БОТАНІЧНОГО САДУ НУБІП УКРАЇНИ)

Вакулик І.І., кандидат філологічних наук, доцент
(vakulyk@ukr.net)

Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ

Ботаніка вимагає точної й простої системи номенклатури та охоплює як ранг таксономічних груп, так і наукові назви, що присвоювались окремим таксономічним групам рослин. Кожен таксон має визначений ранг, оскільки послідовність таксономічних категорій в системі ієрархії не може бути порушеною.

Латинські назви таксонів, залежно від кількості слів, поділяються на уніномінальні, біномінальні, тріномінальні і складені. Уніномінальні – здебільшого це іменники або субстантивовані прикметники у формі називного відмінка множини. У ботанічній номенклатурі уніномінальні назви досить часто є субстантивованими прикметниками жіночого роду, оскільки раніше вони узгоджувалися з іменником *planta, ae f*, вжитим у множині: *plantae gymnospermae* – рослини голонасінні (на відміну від зоологічної систематики: узгоджувалися з іменником *animal, alis n*, вжитим у множині – (*animalia*) *Chordata* – (тварини) Хордові). Згодом у назвах цих таксонів залишилися лише прикметники, які отримали статус іменників і стали субстантивованими: *Gymnospermae* – відділ Голонасінні.

Із метою уніфікації уніномінальних назв рослин і тварин Міжнародними кодексами ботанічної та зоологічної номенклатури рекомендовано використовувати стандартизовані кінцеві елементи для позначення таксонів, рангом вище за вид. Більш кодифікованою є ботанічна номенклатура, в якій передбачені уніфіковані закінчення для більшості уніномінальних назв. У зоологічній номенклатурі їх мають лише назви деяких рядів ссавців, комах та птахів, а також назви родин та

підродин тварин. Не мають уніфікованих закінчень також назви царств та родів рослин і тварин.

Для позначення царства рослин у ботанічній систематиці використовують латинські назви: *Plantae* (іменник жіночого роду I відміни у Nom. Plur.), *Vegetabilia* (субстантивований прикметник середнього роду III відміни у Nom. Plur.). Царство тварин позначається латинським іменником середнього роду III відміни у Nom. Plur.: *Animalia*.

Існує тенденція до використання принципу номенклатурної типіфікації на всіх рівнях таксономічної ієрархії. Назва типового, вихідного роду використовується як основа, до якої додаються уніфіковані кінцеві елементи для утворення назв вищих таксонів: *Equisetum* – рід Хвоц, *Equisetaceae* – родина Хвоцові, *Equisetales* – порядок Хвоцові, *Equisetopsida* – клас Хвоцевидні, *Equisetophyta* – відділ Хвоцеподібні; *Papaver* – рід Мак, *Papaveraceae* – родина Макові, *Papaverales* – порядок Макоцвіті, *Papaveropsida* – двосім'ядольні. Однак цього принципу у номенклатурних системах дотримуються не завжди.

Для позначення латинських назв відділів рослин МКБН рекомендований кінцевий елемент **-phyta**. У більшості українських назв відділів рослин йому відповідає уніфікований елемент **-подібні**: *Equisetophyta* – відділ Хвоцеподібні; *Lycopodiophyta* – відділ Плауноподібні, *Polypodiophyta* – відділ Папоротевидні.

Назви підвідділів рослин закінчуються на **-phytina**: *Pteridiophytina* – підвідділ Мохоподібні.

Латинські назви відділів і підвідділів рослин є іменниками середнього роду множини II відміни; назви відділів рослин, що закінчуються на **-spermae** є субстантивованими прикметниками жіночого роду множини I відміни.

Латинські назви класів рослин є субстантивованими прикметниками середнього роду множини II відміни, що закінчуються на **-opsida**. Більшість українських назв класів рослин уніфіковано за допомогою кінцевого елемента **-видні**: *Equisetopsida* – клас Хвоцевидні, *Polypodiopsida* – клас Папоротевидні.

МОРАЛЬНІ ЦІННОСТІ ЯК ВИЩІ ЦІННОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Варивода Н.А., асистент кафедри педагогіки,

*Національного університету біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Проаналізувавши наукову літературу в галузі філософії, психології, педагогіки, можна визначити, що поняття «цінність» треба розглядати в широкому контексті, оскільки воно є одним із найвагоміших понять для гуманітарних наук та необхідне для теоретичного обґрунтування багатьох явищ у житті кожної людини, а це зумовлює наявність різних підходів до його трактування у педагогіці, психології, філософії, інших науках.

Цінності у суспільній та особистісній свідомості функціонують у формі ідеалів – уявлень про щось бажане, досконале. Саме ідеали виконують функцію орієнтирів у духовному та соціальному житті людини.

О. Вишневський також наголошує на тому, що цінності мають ідеальну природу і є ієрархічною системою ідеалів, фундаментальних понять і цілей, що притаманні суспільству та є сенсом його існування. Для європейського суспільства звичним є трактування моралі на засадах християнської релігії, коли єдиним джерелом моральних цінностей стає Бог. Учений пропонує власний кодекс цінностей сучасного українського виховання і розвитку, де абсолютними, вічними цінностями виступають віра, надія, любов, сумління, правда, справедливість, чесність, доброта, гідність, милосердя, прощення, свобода, досконалість, краса, збереження життя, нетерпимість до зла, мудрість, благородство, служіння [3].

Категорія «цінність» є неоднозначною та багаторівневою, тому в сучасній науці існує велика кількість класифікацій цінностей, основою яких є різні критерії.

Академік І. Бех визначає цінності як значущість для людини особистісного сенсу об'єктів, подій чи явищ. Досліджуючи сутність цінностей, учений погоджується з класифікацією М. Рокіча, найбільш поширеною у сучасній науці:

- термінальні цінності (цінності-цілі) – те, що є найбільш бажаним, емоційно привабливим, ідеальним для кожної особистості, визначають мету життя. Термінальні цінності скеровують людину у виборі цілей та способів досягнення мети.

- інструментальні цінності (цінності-засоби) – це способи дій, що не пов'язані з метою. Основною функцією інструментальних цінностей є активізація критеріїв при оцінці чи виборі способу поведінки. До них і належать моральні цінності [1].

На нашу думку, цінності можна поділити на три групи: 1) моральні, що є фундаментальними, базовими, оскільки відображають усталені ціннісні орієнтири людства (життя, добро, любов, чесність, справедливість тощо); 2) національні цінності, в яких відображається культура нації (національна ідея, рідна мова тощо); 3) особистісні цінності (персональні

стратегічні цілі, життєві сенси, інтелект, емоції та почуття, вольові якості людини тощо).

Сучасний український дослідник Л. Кузьмінський визначає моральні цінності як «набуті попередніми поколіннями, незалежно від расової, національної чи релігійної приналежності, морально-духовні надбання, які визначають основу поведінки і життєдіяльності окремої людини або певних спільнот» [4].

М. Федорова дає таке визначення сутності моральних цінностей – це «високочислі смислові утворення, які фіксуються у свідомості особистості в «моделях повинного», засновані на безумовному визнанні цінності людини, ідеях справедливості, людяності, усвідомлення своєї відповідальності за благо іншої людини; вони виявляються у достойних діях і вчинках, спрямованих на гармонізацію відносин особистості і суспільства» [5].

Отже, проаналізувавши наукову літературу, можна виокремити такі особливості моральних цінностей: загальна значущість і повинність цінностей, приналежність до особистісної або поведінкової сфери, спрямованість на іншу людину, зв'язок з волею та прояв у структурі особистості як ціннісної якості. І. Бех наголошує на тому, що певна моральна цінність, набуваючи для людини особистісної ваги, лише тоді стає домінуючою для неї, коли постійно спонукає до відповідних дій та вчинків. У випадку відстороненого ставлення дитини до моральної цінності позитивний результат виховання неможливий. А от повноцінне злиття особистості з духовною цінністю надає їй необхідної стимулюючої сили [2].

Ураховуючи вищевказане, можна визначити моральні цінності як вищі цінності людини, а головними категоріями, що їх визначають, є категорії Добра та Совісті. Вони охоплюють усю сукупність дій, принципів та норм моральної поведінки і базуються на основі тих реальностей і вчинків, на яких особистість оцінює їх як правильні. Моральні цінності походять від цінностей суспільства та є внутрішніми носіями соціальної регуляції, стійкими мотиваційними утвореннями, що проявляються у прагненні людини діяти за нормами моралі та усвідомлювати себе відповідальною особистістю.

Перелік посилань

1. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. Кн.1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади: Навчально-методичний посібник. Київ: Либідь. 2003. 278 с.

2. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання: Науково-метод.посібник. Київ: ІЗМН, 1998. 204 с.

3. Вишне夫斯基, О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: посіб. для студ. вищ. навч. закл. Дрогобич: Коло. 2006. 326 с.

4. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка в запитаннях і відповідях: Навчальний посібник. Київ: Знання. 2006. 311 с.

5. Федорова М.А. Змістова характеристика моральних цінностей молодших школярів. Дрогобич, Молодь і ринок. 2016. С. 56-62.

УДК 373.017:159.925 (477+4+7/8)

СОЦІАЛЬНЕ ТА ЕМОЦІЙНЕ НАВЧАННЯ (SEL) ЯК УМОВА РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ УЧНІВ У ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД США ТА ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ

Васильківський І.П., аспірант,

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Питання необхідності включення спеціальних програм соціальної та емоційного навчання (Social and emotional learning; далі – SEL) учнів в освітнє середовище закладів освіти виникло наприкінці ХХ ст. Країнами, які першими включили SEL, були США та низка країн Західної Європи. Основною передумовою впровадження цих курсів для школярів стало переосмислення парадигми та мети середньої освіти, забезпечення можливості учнів отримати соціально важливі знання та уміння. Зважаючи на реформування середньої освіти в Україні та впровадження ідей нової української школи (далі – НУШ) протягом 2016–2029 рр., зазначимо, що закордонний досвід є цінним для аналізу та інтеграції в освітній процес України ідей SEL, включення їх у програми з формування соціальних компетентностей та розвитку емоційного інтелекту учнів. НУШ визначає емоційний інтелект (Emotional intelligence; далі – EI) як одну із наскрізних умінь учня. Тому окреслена тема є актуальною і потребує висвітлення.

На сьогодні як теоретично, так і практично проблему емоційного інтелекту особистості в структурі освіти дослідили багато науковців. Серед закордонних науковців це Д. Гоулман, Р. Бар-Он, Дж. Готтман, Дж. Деклер, М.Еліас, М.Селігман, Д. Дурлак, Р. Вайсберг, Т. Гауллот, Дж. Зінс, Дж. Коен, М.Грінберг, П. Роджер, Н. Хамфрі та ін. Вітчизняними представниками цього напрямку наукових досліджень є Д. Люсін, І.Андреева, А. Петровська, Е. Носенко, Н. Коврига, О. Власова, М.Манойлова та ін.

Найбільшими науковими центрами SEL у світі визнано Centre for Academic and Social and Emotional Learning (США), The International Academy of Education (Європа), Association pour l'éducation emotionnelle (Франція), The Center for the Collaborative (США), ASCD's Whole Child Initiative (США), Roots of Empathy (Канада), The National School Climate Center (США) та ін. Саме ці організації забезпечують науково-методичний супровід SEL в багатьох країнах світу [1]. Проте, Швеція має інтегровану модель SEL, що є частиною академічного навчання. Північна Ірландія запровадила власну унікальну програму SEL на культурно-політичному рівні, оскільки емоційне благополуччя дітей шкільного віку визначено як пріоритетне для держави, що пов'язане з соціальною та політичною

історією країни. Більшість доказів ефективності програм SEL на сьогодні забезпечується зі США. Досліджуючи досвід упровадження SEL в інших країнах, потрібно пам'ятати про історичні, культурно-політичні особливості, що впливали на інтеграцію програм у систему освіти певного регіону [4].

За дослідженнями Д Гоулмана, М. Еліаса, М. Селігмана, Н. Хамфрі та інших, відомо, що програми SEL є необхідною умовою розвитку багатьох здібностей, соціально-емоційних якостей учнів, що в результаті впливає на розвиток ЕІ особистості. Програми SEL становлять те середовище, що вможливорює здійснення та утворення обставин, особливостей реальної дійсності, за яких здійснюється цілеспрямований, послідовний, планомірний вплив на учнів задля формування соціальної та емоційної компетентності та розвитку структур ЕІ особистості.

Дослідження Д. Дурлака, Р. Вайсберга [2] на прикладі 213 шкіл із різних регіонів показують, що SEL може позитивно впливати на шкільний «клімат», підвищити академічну успішність, розвинути соціальні та емоційні навички в учнів. Пройшовши курс SEL, учні показали вищу академічну успішність в середньому на 11-17 %, аніж учні, які не проходили курс SEL; поведінка стала більш просоціальною та відповідальною; збільшився рівень мотивація до навчання; з'явилася більша прихильність до школи; рівень агресії та тривожності зменшився; зменшилися показники емоційного стресу та депресії.

У світі зростає усвідомлення освітянами та громадськістю важливості SEL для успішної життєдіяльності майбутнього покоління в інформаційну епоху. М. Еліас, професор Рутгерського університету в Нью-Брунсвіку, зазначає: «Школи повинні мати «морально-етичний імператив», щоб взяти на себе відповідальність за соціальне благополуччя учнів, а не лише за їх академічні знання» [3]. Багато ризикованих форм поведінки (наприклад, вживання наркотиків, насильство, булінг) можна запобігти або знизити ризики, якщо використовувати разом з академічним навчанням програми по формуванню соціальних та емоційних навичок. Н. Хамфрі зазначає [4], що SEL – це глобальне явище в багатьох постіндустріальних країнах, що не є панацеєю проти всіх суспільних проблем, проте забезпечення у навчальних системах SEL є цінним в аспекті пріоритетності держави, щоб сприяти покращенню соціальних та емоційних результатів у дітей та молоді.

Отже, як показує закордонний досвід, ми не повинні окремо розділяти академічне і соціально-емоційне навчання. Академічна складова не може ігнорувати соціальний аспект життя, тому що за своєю суттю навчання є соціальним процесом, а школа соціальною інституцією. Впровадження SEL в освітній процес є умовою розвитку ЕІ учнів. Це показує закордонний досвід та освітня політика США, Ірландії, Швеції та ін. Упровадження в освітній простір України програм SEL у рамках реформи середньої освіти є необхідністю сьогодення, оскільки українське

суспільство потребує злагодженої освітньої превентивної політики з формування в учнів соціальних та емоційних компетенцій.

Перелік посилань:

1. Competencies C. S. E. L. The importance of social emotional learning for all students across all grades, 2017.

2. Durlak J. A. et al. The impact of enhancing students' social and emotional learning: A meta-analysis of school-based universal interventions // Child development. – 2011. – Т. 82. – №. 1. – С. 405-432.

3. Elias M. J. Academic and Social-Emotional Learning. Educational Practices Series, 2003.

4. Humphrey N. (ed.). Social and emotional learning: A critical appraisal. – SAGE Publications Limited, 2013.

УДК 378.1

РОЗВИТОК СИСТЕМ ВНУТРІШНЬОГО ТА ЗОВНІШНЬОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ

Величко О.П., доктор економічних наук, доцент
(olvel@ukr.net)

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, Україна

Демократичні реформи в середовищі вищої освіти – це, в тому числі, і зміна психології працівників українських університетів. Унаслідок все менше мають сприйматися за ефективні такі цінності в управлінні, як ієрархія, влада, дисципліна, централізація тощо. Їм на зміну мають прийти інші, значно прогресивніші цінності, орієнтовані на інтелектуальний та творчий потенціал особистості викладача. Це, зокрема, самовираження, орієнтація на потреби, розкриття здібностей, критичне мислення, креативний підхід, ефективність праці, особиста відповідальність, здатність іти на компроміси, децентралізація тощо.

Наявні напрацювання мало орієнтовані на стимулювання саме внутрішньоуніверситетських реформ в умовах інтеграції України до світового освітнього простору. Недостатньо дослідженими є і конкретні механізми підвищення ефективності науково-педагогічної діяльності, що враховують еволюційні, ментальні, соціальні, правові та опортуністичні особливості цього процесу в сучасних умовах пострадянської трансформації вищої освіти України.

Акцентовано увагу на необхідності вирішення нових завдань національної вищої освіти за допомогою нових підходів. Розроблено авторську концепцію й методологію формування системи внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості вищої освіти через управління якістю на засадах процесного підходу, реінжинірингу та мотиваційного менеджменту. Така модель має низку принципових відмінностей від аналогічної системи, що відображена у чинному українському законодавстві (табл. 1) – [1, с. 135-136].

1. Системи формування та стимулювання якості вищої освіти в Україні

Критерій для порівняння	Система внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості вищої освіти (існуюча практика)	Система внутрішнього та зовнішнього управління якістю вищої освіти (авторська концепція)
Основна місія	Реалізація вимог Закону України «Про вищу освіту»	Формування нової психології та філософії в управлінні університетом
Об'єкт уваги	Якість вищої освіти	Якість у цілому
Орієнтація на процес	Забезпечення якості	Управління якістю через процесний підхід
Підхід з позиції	Стандартизації	Конкурентного розвитку на ринку
Досягнення рівня якості	Вимоги стандартів, достатні для сертифікації якості освіти (мінімум)	Постійне поліпшення якості (нескінченність)
Переважне використання міжнародного досвіду	ЄС	ЄС, США, Японії
Інноваційність	Переважна орієнтація на відомі процедури, що використовуються в ЄС	Творчий підхід: інтеграція відомих світових практик, управлінського досвіду в Україні, а також національних науково-практичних розробок
Методи	Концентрація на відомих спеціалізованих методах та підходах до забезпечення якості у вищій освіті	Поєднання методів і підходів до управління якістю безпосередньо у сфері вищої освіти з успішними бізнес-практиками
Фокус уваги	Топ-менеджмент та спеціалізовані підрозділи з якості вищої освіти	Всі рівні управління та контактний персонал
Переважаючий тип структури управління в університеті	Бюрократичні (лінійно-штабні, лінійно-функціональні, дивізіональні та ін.)	Адаптивні (матричні, проектні, програмно-цільові та ін.)
Підтримка високого рівня якості через	Контроль	Контроль та саморегулювання

Джерело: авторська розробка

Результати досліджень можуть бути використані в системі публічного управління вищою освітою, а також у практиці менеджменту університетів.

Вираз вдячності

Дослідження проводилися в контексті завдань українсько-американського міжнародного проекту «Програма професійного розвитку

управлінського персоналу українських університетів», який ініціювала інвестиційна компанія «Rayter Inc» (США).

Перелік посилань

1. Velychko O. (2018). Matrix structures in management of quality of educational and scientific work of Ukrainian universities / O. Velychko, L. Velychko // Problems and Perspectives in Management. – 2018. – № 16(1) . – С.133–144. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.scopus.com/inward/record.url?eid=2-s2.0-85042453916&partnerID=MN8TOARS>

УДК 378: 37.034: 63: 316.334.22

**ПРАКТИЧНЕ НАВЧАННЯ В АГРОПІДПРИЄМСТВАХ У СИСТЕМІ
ВИХОВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРАЦІ**

Власенко К.О., здобувач
(karinavlasenko@ukr.net)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Система виховання ціннісного ставлення до сільськогосподарської праці в аграрних закладах вищої освіти потребує нових підходів та спланованої, цілеспрямованої роботи, урахуваючи потреби, інтереси та здібності студентської молоді. Основною метою виховання ціннісного ставлення до сільськогосподарської праці є формування любові до праці та потреби в ній, отримання знань та умінь професійно займатись обраною діяльністю, виховання працелюбності та свідомого ставлення до праці як до однієї із цінностей людини та суспільства.

Відповідно під час виховання студентів аграрних закладів вищої освіти актуальним буде використання такої педагогічної умови як *організація практичного навчання у передових успішних агропідприємствах* з метою виховання ціннісного ставлення до сільськогосподарської праці.

Практичне навчання – одна із складових фахової підготовки студентів аграрних ЗВО. Метою практичного навчання є закріплення та поглиблення теоретичних знань, отримання професійних умінь, навичок та їхня реалізація під час професійної діяльності. Основною характерною рисою практичного навчання є його послідовність та безперервність протягом усього навчання з метою закріплення професійної компетентності.

Відповідно до Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, затвердженого Міністерством освіти і науки України від 08.04.1993 р. № 93, практика студентів є невід'ємною складовою частиною процесу підготовки спеціалістів у вищих навчальних закладах та проводиться на оснащених відповідним чином базах навчальних закладів, а також на сучасних підприємствах і організаціях

різних галузей господарства, освіти, охорони здоров'я, культури, організації різних форм власності, які мають необхідні умови [2].

З метою ефективності практичного навчання у аграрних ЗВО студенти проходять навчання та практику у агропідприємствах, на фермерських господарствах, навчальних та науково-дослідних лабораторіях.

Агропідприємства, на яких проходить практичне навчання, як правило, є передовими та успішними, використовують сучасні прогресивні ресурсозберігаючі, екологічно безпечні технології, мають достатньо розвинену матеріально-технічну базу та висококваліфіковані кадри, тобто включають весь комплекс, необхідний для дотримання виконання навчальних робочих програм практик. Цінність таких агропідприємств не лише у виробництві продукції та розвитку сільського господарства, а й у сприянні формуванню висококваліфікованих кадрів, що є основою успішного розвитку агропромислового комплексу.

Програма практичного навчання розробляється таким чином, щоб студент міг ознайомитися з історією господарства, його розташуванням, природно-кліматичними умовами, спеціалізацією, з організацією управління і його адміністративно-керівним персоналом, матеріально-технічною базою, з технологічними процесами, організацією робіт на ділянках, з правилами експлуатації, налагодження, діагностування та технічним обслуговуванням машин і обладнання. Студент має брати безпосередню участь у виробничому процесі [1].

Під час практичного навчання в передових агропідприємствах студенти проходять безпосередньо практичне навчання на полях, фермах, зерноочисних комплексах для ознайомлення з технологією сільськогосподарського виробництва (посівом та збором зернових культур, обробкою ґрунту та його підготовкою до посіву, доглядом за посівами, заготівлею кормів, доглядом за тваринами). Це дозволяє студентам здобути певні компетенції та бути конкурентоздатними на сучасному ринку праці.

Виховний процес під час проведення навчальної практики готує людину до вибраної професії, праці і життя, тобто здійснюється розвиток фізичних навичок й інтересу до професійної діяльності та сільськогосподарської праці.

Перелік посилань

1. Красноградський технікум механізації сільського господарства імені Ф. Я. Тимошенка. Практичне навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ktmsg.com.ua>. – Назва з екрану.

2. Про затвердження Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України (наказ Міністерства освіти від 08.04.1993 №93, державна реєстрація: від 30.04.1993 № 35) / за заг. ред. А.П. Зайця, В.С. Журавського // Вища освіта в Україні нормативно-правове регулювання – К. : Форум, 2003.

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Вознюк Т.М., асистент

*Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ*

Іноземна мова історично є найважливішим предметом загальноосвітнього навчання. Вивчення іноземної мови сприяє усвідомленню загальнолюдських цінностей. Формуються уявлення про актуальні проблеми соціально-політичного життя, аналізуються морально-етичні традиції в суспільстві, питання сучасної моралі, накопичується інформація про пам'ятки історії та твори мистецтва, що мають загальнолюдську цінність. Формується активне і зацікавлене ставлення до духовного життя людей різних країн, виникає повага до національних традицій різних народів.

Підготовка конкурентноспроможних кадрів в умовах бурхливого розвитку науки і техніки, інформаційних технологій, та формування всебічно і гармонійно розвиненої особистості, що мислить самостійно та аналітично, наполегливо вимагає впровадження в систему освіти та освітній процес різноманітних підходів і технологій.

Але як надихнути на вивчення цього предмета – іноземної мови? Як зберегти та примножити зацікавленість у процесі всього періоду навчання? Урешті решт, як створити позитивну налаштованість на кожне заняття? Ось ті питання, які обов'язково виникають перед кожним педагогом, який прагне:

- аби його заняття було комунікативним із перших хвилин, а учні мали можливість спілкуватися та виражати свої думки,
- аби різноманітність тем, що пропонує педагог, дійсно була цікавою конкретним учням,
- аби принцип навчання, що розвиває, був максимально реалізований, а виховний потенціал уроку підвищувався,
- аби дати учням можливість відчутти свої досягнення у вивченні мови.

За класичною методикою “будь-яке заняття починається з організаційного моменту, який передбачає привітання учнями педагога, повідомлення теми заняття або циклу занять, попереднє і зрозуміле формулювання цілей та задач уроку. Своїми діями педагог має підвести учнів до усвідомлення цілей заняття, як заздалегідь запрограмованого викладачем результату, який має бути досягнутий шляхом їхньої співпраці наприкінці уроку”[1]

Бажання вчитися тісно пов'язане з емоційною стороною особистості. Якщо учневі подобається спілкуватися з педагогом та групою, то навіть важке завдання йому буде здаватися цікавим. Формування викладачем свого позитивного образу в учнів є важливою професійною навичкою роботи. З цього випливає, що позитивні стосунки між педагогом та учнем є

однією з важливих складових успіху в навчанні. І навпаки, про жодні успіхи не йтиметься, якщо учню не подобається педагог, або якщо він боїться викладача, а педагог не розуміє і не приймає учня. Для викладача іноземної мови кропітка і щоденна робота зі створення та підтримки доброзичливої атмосфери в групі, де партнери по спілкуванню прагнуть до співпраці та взаємодопомоги, є надзвичайно важливою. Якщо не буде гарних, партнерських відносин – не відбудеться ані продуктивного діалогу, ані ролевої гри, ані дискусії. Немає дітей які взагалі не здатні засвоїти жодної іноземної мови. Успіхи і труднощі у цій області визначаються найчастіше не рівнем здібностей, а психічним складом особистості. Головною метою розвиваючого навчання є формування особистісної активності учня. Особистісна активність забезпечує активне ставлення до знань, систематичність і наполегливість у навчальному процесі, позитивні результати та успішний безперервний освітній процес.

При реалізації особистісно-орієнтованого заняття потрібно враховувати такі підходи:

- викладення навчального матеріалу має бути спрямоване на інтегрування його змісту, встановлення міжпредметних зв'язків та збагачення особистого досвіду кожного учня,

- навчальний матеріал має давати можливість вибору під час виконання завдань,

- стимулювання самостійного вибору та використання значущих способів засвоєння навчального матеріалу.

Заняття має бути побудоване з урахуванням певних моментів, а саме:

- урахування особистісних особливостей учнів,
- застосування прийомів для актуалізації та збагачення суб'єктного досвіду учнів,

- застосування різноманітних форм спілкування, особливо діалогу та полілогу,

- створення довіри та толерантності у взаємодіях освітнього процесу,
- стимулювання учнів до вибору навчальних завдань, форм та способів їх виконання,

- використання учнями таких мовних зворотів, як: “я думаю, що...”, “мені здається, що...” “на мою думку...” “я вважаю, що...” і т.п.

Особливо дають позитивні результати такі нестандартні форми заняття, як заняття- семінар, заняття-диспут, урок поезії, заняття-подорож.

Використання технологій навчання, що дають упродовж короткого проміжку часу високі результати, створює умови як до формування теоретичних знань та практичних навичок, так і до самоконтролю оцінювання. Навчання базується здебільшого на понятті того, що особистість є сукупністю всіх психічних властивостей, які складають її індивідуальність. Застосування технологій особистісно-орієнтованого навчання у подібних випадках дає педагогу можливість, урахувавши індивідуальні особливості учнів, змінювати форму занять, з метою

підвищення продуктивності учбового процесу. Такий підхід сприяє розвитку особистості учня, прагненню до саморозвитку, самопізнання, самовизначення, до обрання індивідуальної траєкторії навчання, пізнання себе як суб'єкта освітнього процесу, самостійного вибору навчальних цілей, завдань і форм навчальної роботи, виявлення свого творчого потенціалу в навчальних завданнях.

Однією з найважливіших складових психологічного комфорту в навчальній діяльності є постійне відчуття задоволення у подоланні труднощів. Основним результатом вивчення іноземної мови має стати формування пізнавальних здібностей на основі оволодіння відповідними знаннями та вміннями. У процесі такого навчання відбувається активна участь у самоцінній освітній діяльності. Зміст і форма мають забезпечити учню можливість самоосвіти, саморозвитку у процесі оволодіння знаннями.

Все це свідчить про те, що такий спосіб навчання відіграє важливу роль у процесі вивчення іноземної мови, яке має бути спрямоване на розвиток особистості учня, розкриттю його можливостей та талантів, а також дозволяє врізноманітнити заняття шляхом міжпредметного та предметного зв'язку та значною мірою буде сприяти всебічному розвитку особистості учня.

Перелік посилань:

1. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии. – М.: 1989
2. Шабарин М.Ю. Навчання іноземної мови у вихованні особистості. - «Іноземна мова в школі», 1986, № 5.
3. Маслыко Е. А., Бабинская П. К. и др. Настольная книга преподавателя иностранного языка. – Минск: 1999.
4. Рогова Г.В. «Методика навчання англійської», Л., 1995.

УДК: 378.013.73

ПОСТМОДЕРНА КУЛЬТУРА У СИСТЕМІ ГУМАНІТАРНИХ НАУК: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ, ПРОБЛЕМИ, НАСЛІДКИ

Войтюк І.В., доцент кафедри культурології, кандидат філософських наук
(voytira@ukr.net)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Національна система вищої освіти і, особливо, система університетської освіти (вона в більшій мірі, аніж решта типів вищих навчальних закладів, відповідає за формування духовного світу особистості), через яку проходить значна частина майбутньої еліти, містить в собі все необхідне, щоби покращити її якісний рівень. Отже, освіта є чимось таким, що ставить крапки в аксіологічній картині того соціуму, в якому вона існує. Для когось це буде одна крапка, яка визначить

його цінності раз і назавжди, а для когось – три, за якими закінчується стале і починається сучасне, майбутнє. Такі люди формують нові цінності та ідеали, змінюють обличчя та внутрішню сутність свого народу, а іноді й усього людства.

Друге десятиліття ХХІ століття показало, що експонента розвитку процесів інформатизації та глобалізації невпинно повзе догори і поки що не збирається змінювати вектор свого руху. Темп цих змін настільки бурхливий, що людська культура не встигає за їх ходом, поступаючись технічному устрою життя, «*civilitatem*» отримало перевагу над «*culture*» (О. Шпенглер в своїй праці «Занепад Європи» оцінював стагнацію культури внаслідок становлення цивілізації як негативне явище, тому що остання, у чистому виді, є відображенням застою, спокою – рухом назад. Ідеальною є ситуація, коли цивілізація і культура перебувають у гармонійному балансі, не поступаючись одне-одному). У цих умовах, як ніколи, стає актуальною проблема пошуку нової конструктивної, ідеалістичної, ціннісно-орієнтованої освітньої матриці, адже саме освіта є тим визначальним засновком, що зумовлює ступінь пристосування, адаптації людини до навколишнього світу.

Наразі, сучасна університетська освіта базується на декількох освітніх парадигмах – культурно-ціннісній, академічній, професійній, технократичній, гуманістичній. Остання з них – гуманістична – називається «пріоритетною у галузі модернізації національної системи освіти» [3], бо володіє безумовними перевагами порівняно з іншими освітніми програмами.

Сучасні експерименти світських інтелектуалів із культурними цінностями минулого не минулися дарма, викликавши чергову хвилю декадансу і нігілізму, що в сучасній своїй формі, отримало назву «постмодернізм». Постмодернізм називають культурою ХХІ століття, хоча особисто нам важко сприймати його як культуру. Для нас він є радше феноменом, викликаним тиском цивілізації на традиційне суспільство, чимось на зразок агонії культури, ніж нею самою. Суть так званої постсучасної «культури», якщо не вдаватися в довгі роздуми про глибини її природи, зводиться до перевертання традиційних уявлень, цінностей, шаблонів догори дригом стосовно одне до одного, з ліквідацією принципової різниці, яка існувала в їх визначенні (усунення центру структури). Нині, сюжети багатьох західноєвропейських мультиплікаційних фільмів побудовані на підміні традиції постмодерністським пастишем. Пропаганду антисоціального способу життя можна знайти майже в кожному третьому сучасному кіно. Отже, можна зрозуміти те, що сучасна епоха безжалісна до всього, що має будь-яку традицію, цінність тощо – для неї немає нічого святого. Це не може турбувати тих, хто бачить прогноз майбутнього нашого суспільства у світлі подібного вільного поведіння з культурою.

На думку Д. Гончар, специфікою дегуманізації свідомості в ХХІ столітті є те, «що людина стає жертвою відкритого нав'язування культу успіху та вигоди, безальтернативності суспільної нерівності. Відбувається насадження перетворених форм свідомості. В ієрархії цінностей суспільної свідомості матеріальний добробут починає домінувати над усім іншим. Цінності духовно-морального характеру почали витіснятися цінностями споживацького матеріалістично-прагматичного характеру. Люди позитивно оцінюють прагнення заробляти будь-якою ціною, навіть через порушення закону, вважаючи, що в умовах глобалізації ринкової економіки не існує нечесних способів збагатитись, існують лише легкі та складні шляхи, невдача та успіх. Це призводить до атрофії гуманістичних почуттів жалості та співпереживання та утвердження різноманітних проявів дегуманізації» [1]. Не можемо не погодитися з викладеною позицією, але на нашу думку, цей опис ситуації навколо дегуманізації сучасного суспільства, є лише зовнішнім проявом тих процесів, що відбулися на більш глибокому культурному рівні, ми маємо на увазі трансформацію цінності «Людини» як вищої цінності гуманізму.

Л. Горбунова коментує цю подію, одночасно тісно пов'язуючи її з тими труднощами, які іманентно переживає система гуманітарної освіти: «Досвід останніх десятиліть виявляє особливу мінливість, рухливість, плинність, пластичність різноманітних аспектів людського буття. Особливо характерним тут є зникнення твердого центру, відкритість назовні, перетин кордонів, номадичний рух у просторі «транс». І з досвіду сучасності проступає якийсь новий образ людини, нова антропологічна реальність, позбавлена незмінного сутнісного ядра. Цей образ докорінно розходиться з традиційними європейськими уявленнями про людину, теоретично-обґрунтованими у чинній системі гуманітарних наук» [2]. У таких умовах стає зрозумілим те, чому гуманістична парадигма сучасної університетської освіти не може бути адекватно використана у виховному процесі. Специфічний дисбаланс цінностей у сучасній молодіжній аксіосфері зводить нанівець зусилля педагогів, тут, ми можемо говорити і про кризу ідеалів Просвітництва – Homo modernі задовольняється інформацією, не потребуючи знань, підмінюючи цінності вартостями.

Отже, криза гуманістичної парадигми освіти – феномен, який є природним відображенням тих процесів, які відбуваються в сучасній європейській культурі. Поза сумнівом вона є продовженням тих проблем, які переживає сучасна гуманітарна наука в галузі свого ідеологічного та ґрунтового наповнення. Епоха «Великих відкриттів, подорожей та героїв» залишилася у минулому, на зміну їй прийшов час постмодерну, культури покликаною перевернути все з ніг на голову. І в цьому ракурсі ми повинні зробити все від нас залежне, щоб подолати цю актуальну проблему.

Перелік посилань

1. Гончар Д. Філософська рефлексія проблеми гуманізації освіти в ХХІ столітті / Д. Гончар // Вісник НТУУ “КПІ”. Філософія. Психологія. Педагогіка. – № 2 – 2012. – С. 24-30

2. Горбунова Л., Зглінська Н. [колектив авторів] / Методологічний семінар «Трансгуманітарність як чинник розвитку сучасної науки і освіти» // Філософія освіти № 1-2 (20). – 2011. – С. 97-142

3. Туркот, Т. І. Педагогіка вищої школи: навч. посібник / Т. І. Туркот. – К.: Кондор, 2011. – 628 с.

УДК 17.022.1:165.12-053.6]:39

**ДУХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ХРИСТИЯНСЬКИХ ЦЕРКОВ
І РЕЛІГІЙНИХ ГРОМАД У ФОРМУВАННІ СВІДОМОСТІ
СУЧАСНОЇ МОЛОДІ: НАЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ**

Гавеля О. Р., аспірант кафедри філософії
(A.gavelia@ukr.net)

*Національного університету біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Актуальність розгляду аксіологічних основ свідомості молоді, сформованих під впливом християнських цінностей, зумовлена новим характером відносин сучасного покоління з навколишнім світом, включаючи усвідомлення своєї групової єдності або відмінності від інших етнічних спільнот.

У працях українських і зарубіжних вчених Є. Г. Александренка, С. М. Бойко, Б. В. Йорданського, Р. Р. Накохова, Д. Х. Накохова, Н. П. Скворцова, Ф. А. Темирова, К. М. Хабібুলліна та інших приділяється значна увага етнічній ідентичності населення як науковій проблемі [1-5]. Однак поза увагою науковців перебувають питання багатоаспектності релігійного життя молодого покоління України під впливом його національної самобутності.

Релігійна свідомість відображає зміст релігії як суспільно-історичного явища і може проявлятися на різних рівнях (повсякденному і теоретичному). Вона виражає і концентрує смислове ядро релігії, його певні акценти і елементи; визначає співвідношення релігії з іншими сферами духовного життя суспільства.

Формування релігійної свідомості молоді України відбувається під впливом сім'ї, друзів і знайомих, а також християнських церков і релігійних громад, які знаходяться на території їх проживання. Зазначимо, що мережа релігійних організацій, громад, монастирів, духовних навчальних закладів, загальноосвітніх і недільних шкіл в Україні виникає відповідно до релігійних потреб певних етнічних спільнот. Діти та молодь можуть відвідувати церкву разом зі своїми батьками, дідусями і бабусями, що впливає на переважання в різних областях України певних релігійних і сімейних цінностей.

Для вивчення взаємозв'язку між релігійною свідомістю сучасної молоді та їхньою етнічною належністю, ми проаналізували статистичні дані, що їх надало Міністерство культури України у звіті "Про мережу релігійних організацій в Україні" станом на 1 січня 2017 року (Наказ від 29 березня 2017 року). На основі аналізу зведених даних (загальна таблиця) були такі наступні тенденції. Найбільша кількість релігійних організацій в Україні зосереджена в Львівській – 3128, у Вінницькій – 2178, в Хмельницькій – 1955 і Закарпатській – 1953 областях. За кількістю діючих громад в різних областях України провідні позиції займають: Львівська – 2928, Вінницька – 1893, Тернопільська – 1755, Закарпатська – 1726 області. Найбільша кількість монастирів зосереджена в Львівській – 69, Закарпатській – 61, Тернопільській – 43, а також Івано-Франківській – 35 областях. За кількістю духовних навчальних закладів провідні позиції займають: м. Київ – 48, Львівська – 19, Тернопільська – 11, Івано-Франківська – 11, Одеська – 11 області. Найбільше загальноосвітніх і недільних шкіл в Львівській – 1937, Закарпатській – 1074, Волинській – 1037, а також в Київській – 860 областях.

Судячи з того, що переважна більшість релігійних організацій і громад зосереджена саме в західному регіоні України, можна говорити про наявність в означених областях значного духовного потенціалу, який впливає на формування свідомості сучасної молоді. Тут неабияку роль віграє традиційна релігійність місцевого населення.

Найбільш цікаві дані в контексті нашого дослідження, отримані з таблиці "Про мережу релігійних організацій в Україні" (по областях), які стосуються виявлення найбільшої кількості християнських релігійних організацій і громад, зосереджених в окремих областях України. За кількістю католицьких релігійних організацій Українська греко-католицька церква займає перші позиції серед інших християнських церков. Найбільша їх кількість зосереджена в Львівській – 1615; Тернопільській – 832; Івано-Франківській – 709 областях. Що стосується релігійних громад, то їх найбільше: у Львівській – 1541; Тернопільській – 803 та Івано-Франківській – 672 областях. Це є західний регіон України, який територіально і традиційно найбільш наближений до цінностей європейських держав, де переважає католицизм.

Українська православна церква Московського патріархату займає другу позицію за кількістю релігійних організацій в Україні. Найбільша їх кількість розташована у Вінницькій – 1051 і Хмельницькій – 990 областях. Значна кількість релігійних громад знаходиться у Вінницькій – 1038 і Хмельницькій – 977 областях, які належать до центрального і західного регіону України.

Велика кількість релігійних організацій Української православної церкви Київського патріархату розташовано у Львівській – 504, Київській – 427 і Волинській – 403 областях. Те ж саме стосується і релігійних громад, яких найбільше перебувають у Львівській – 496; Київській – 423

і Волинській – 394 областях, які представляють західний, північно-західний та північний регіони України.

Перелік посилань

1. Александренко Е. Г. "Етнічна самосвідомість" або "етнічна ідентичність" // Етнографічний огляд. 1996. № 3. С. 13-22.
2. Бойко С.М. Теоретико-методологічні засади дослідження національної самосвідомості українського народу // Мультиверсум. Філософський альманах. Київ : Центр духовної культури. 2005. № 45. URL: https://www.filosof.com.ua/Jornel/M_45/Bojko.htm
3. Йорданський Б.В. Етнічна самосвідомість зсередини: його структура // Робочий клас і сучасний світ. 1990. № 4. С.151-161.
4. Темирова Ф.А., Накохова Р.Р., Накохова Д.Х. Етнічна самосвідомість як наукова проблема: теоретичний аналіз // Сучасні проблеми науки та освіти. - 2015. № 1. URL: <https://www.science-education.ru/ru/article/view?id=18037> (дата звернення: 03.07.2017).
5. Хабібুলлін К.М., Скворцов Н.П. Випробування національної самосвідомості. СПб: Петрополіс, 1993, - 119 с.

УДК 371

ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ ЯК АКТУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА

Гальчак Т.В., викладач, кандидат педагогічних наук
(halchaktetiana@gmail.com)

*ВП НУБіП «Бережанський агротехнічний коледж»,
м. Бережани*

Одним з важливих напрямів реформування навчально-виховного процесу є реалізація принципів загальнолюдської моралі, формування усвідомленого ставлення до свободи, прав людини, її громадської відповідальності, та вміння міжособистісного спілкування. Роль педагога в морально-духовному становленні молоді, її підготовці до активної, творчої, соціально значущої, життєдіяльності в умовах полікультурного простору важко переоцінити. Сьогодні толерантність – яскравий показник ступеня демократичності кожної держави й одна з умов її розвитку.

Напрямами державної політики в галузі виховання стали принципи гуманістичної педагогіки, сформульовані в Законах України "Про освіту", "Про загальну середню освіту", "Про дошкільну освіту", "Про позашкільну освіту", "Про професійно-технічну освіту", Національній доктрині розвитку освіти у XXI столітті, Національній програмі виховання дітей і учнівської молоді в Україні, Конвенції ООН про права дитини.

Поняття «толерантність» активно почали використовувати у зв'язку з намаганням світової спільноти, насамперед таких організацій як ООН, ЮНЕСКО, урегулювати міжнародні відносини. У «Декларації принципів толерантності» наголошено, що найбільш ефективний засіб у

попередженні нетерпимості – виховання. Виховання в душі толерантності починається з навчання тому, у чому полягають загальні права і свободи, заохочення прагнення до захисту прав інших [2].

Найважливішими особистісними характеристиками сучасного педагога є толерантне ставлення до всіх учасників навчально-виховного процесу; відповідальність за учнів та результати їх навчання; схильність до емпатії; розуміння важливості мотивації та об'єктивного оцінювання учнів; прагнення розвивати в них критичне мислення, толерантність, повагу, колегіальність, адекватне сприйняття різних педагогічних ситуацій тощо.

Відмінність систем цінностей та принципів часто є джерелом конфліктних ситуацій. Толерантність – це один із засобів зняття конфліктів і розвитку форм співіснування, взаємодії в людському суспільстві. Поняття толерантності означає здатність людини співпрацювати, чути, цінувати, розуміти і поважати іншу думку та невороже її зустрічати.

Педагогічна толерантність має першорядне значення в роботі педагога, і саме в цьому, на жаль, відчувається досить істотний дефіцит поваги і терпимості [3]. Розуміння толерантності як поваги і визнання рівності, відмови від домінування і насильства, визнання багатомірності людської культури, норм, вірувань, відмова від зведення цього різноманіття до однаковості або до переваги якоїсь однієї точки зору має бути основою професійної діяльності педагога [1].

Толерантність – це повага, сприйняття та розуміння багатого різноманіття культур нашого світу, форм самовираження та самовиявлення людської особистості. Формуванню толерантності сприяють знання, відкритість, спілкування та свобода думки, совісті й переконань. Для громадян це, передусім, активна позиція, що формується на основі визнання універсальних прав та основних свобод людини.

Зважаючи на такі обставини, сьогодні постала необхідність виховувати нову культуру відносин у нашому суспільстві, побудовану на певних принципах толерантності. До числа цих принципів зараховуємо:

- відмову від насильства;
- добровільність вибору;
- вміння примусити себе, не примушуючи інших;
- підпорядкованість законам, традиціям і звичаям;
- прийняття іншого, який відрізняється за національними, расовими, культурними, релігійними ознаками.

Варто відзначити, що на педагогічну толерантність позитивно впливає низький рівень тривожності, щирість і товариськість у відносинах з оточуючими, емоційна залученість, природність і безпосередність у поєднанні з високим рівнем інтелекту.

Перелік посилань

1. Гончаренко Л.А. Виховання толерантності - запорука діалогу культур/ Л.А.Гончаренко, В.В.Кузьменко // Педагогіка толерантності. – 2004. – № 4. – С. 11–14.
2. Козлова О.Г., Гребеник Т.В. Формування толерантності у процесі громадянського виховання студентської молоді / О.Г. Гребеник [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/29291/1/Kozlova.pdf>
3. Фоменко К. Плекаємо компетентну особистість // Директор школи. – 2010. – № 37. – С. 29–32.

УДК 004.4:378.147

ПЕРЕКЛАДАЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ

Глуховська Н.А., асистент
(nataliahlukhovska@gmail.com)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

В умовах світової глобалізації та інтеграції України в європейський освітній простір кардинально змінюється мета навчання іноземної мови у закладах вищої освіти. Вона визначається потребами сучасного суспільства, стрімким розвитком комунікаційних технологій, які зближують людей із різних куточків світу можливістю отримання освіти чи працевлаштування за межами своєї країни. Аналіз теорії і практики дозволяє констатувати, що нині спостерігається перехід від навчання шляхом засвоєння готової інформації (тобто репродуктивного способу навчання) до навчання, що потребує активної діяльності особистості.

Необхідно зазначити, що навчання перекладу перебуває на стадії розвитку. Існує ціла низка проблем, що пов'язані в першу чергу з багатозначністю самого визначення цього явища, яке одночасно розглядається як процес або діяльність, так і продукт чи результат цієї діяльності.

І на основі того, що одним із важливих видів вербальної комунікації є обмін інформацією між людьми, що говорять різними мовами і належать до різних культур, то комунікація може відбуватися лише за участю посередника, який здатен сприймати повідомлення в письмовій чи усній формі однією мовою і відтворювати його засобами іншої.

Таке міжкультурне посередництво може відбуватися різними способами, головним із яких є переклад [2].

У зв'язку з цим, до наукового вжитку відомий перекладознавець В. Н. Комісаров, слідом за німецьким лінгвістом, перекладачем Отто Каде ввів поняття - мовне посередництво (*Sprachmittlung нім.*).

Наразі мовне посередництво (медіація) набуває все більшого значення і виступає складовою освітніх мовних програм.

Істотно й те, що в сучасному суспільстві професійному перекладачеві вже недостатньо бути лише знавцем іноземної мови і посередником, який задовольняє зовнішню потребу іншомовного спілкування між людьми, розділеними лінгвоетнічними бар'єрами.

Отже, професійна підготовка майбутнього перекладача наразі не може обмежуватися тільки його навчанням вільному володінню іноземними мовами, оскільки її модернізація має сприяти формуванню в нього особливих особистісних якостей, зумовлених сучасними вимогами, що належать до його професійної діяльності в нових соціокультурних умовах.

Якість реалізації цих функцій вимагає від перекладача певного рівня сформованості основних компонентів структури його професійної компетентності, що її витлумачуємо як інтегративну характеристику його особистості як фахівця у сфері міжкультурної, міжмовної та міжособистісної комунікації, що складається з лінгвістичної, соціокультурної, соціально-психологічної, перекладацької та інформаційно-інформативної компетенції.

Наявність цих складових дозволяє йому з високим ступенем ефективності здійснювати різноманітні функції професійної діяльності в новому інформаційному суспільстві.

Через це в її складі, відповідно, було виокремлено: концептуальний компонент, який представлений сукупністю знань та уявлень про сутність перекладу, його специфіку, загальну мету, завдання, які вирішує перекладач; технологічний компонент, який передбачає володіння перекладачем сукупністю перекладацьких прийомів і засобів, які допомагають йому подолати типові труднощі при перекладі і успішно вирішити різні завдання усного чи письмового перекладу з урахуванням текстового жанру та тематики комунікативної ситуації.

Аналізуючи суть прагматичної складової перекладацької компетентності, було з'ясовано, що вона містить знання, уміння та навички, необхідні перекладачеві в тих чи інших видах перекладу, а також при перекладі текстів різних стилів [3].

Перелік посилань

1. Жуков Ю.М. Методы диагностики и развитие коммуникативной компетентности / Ю.М. Жуков // Общение и оптимизация совместной деятельности. – М. : Изд-во МГУ, 1987. – С. 64–78.

2. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность / Ю.Н. Караулов. – М. : Наука, 1987. – 264 с.

3. Комиссаров В.Н. Теоретические основы методики обучения переводу / В.Н. Комиссаров. – М. : РЕНА, 2001. – 111 с.

УДК 379.815-37.01

**ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО СТИЛЮ
ПОВЕДІНКИ МОЛОДІ В ІСЛАНДІЇ**

Гончарук О. М., аспірантка кафедри педагогіки

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Зміни соціоекологічного середовища існування людей, які сталися наприкінці ХІХ ст., спричинили настільки істотний вплив на здоров'я населення, що сьогодні це розглядається як глобальна проблема. Найбільше від цього потерпає населення тих країн, які поки що не мають достатньо економічних ресурсів для відновлення пошкодженого довкілля і забезпечення всім своїм громадянам належного рівня соціального захисту [2].

Дослідники з університету Сіетла (США), з урахуванням притримування Цілей сталого розвитку, прийнятих на Саміті ООН у 2015 році, склали рейтинг найбільш здорових і нездорових країн світу. Зокрема, вчені оцінювали здоровий спосіб життя, забезпечення продовольчої безпеки та харчування, гендерну рівність, рівень безпеки, економічне зростання, забезпечення роботою, боротьбу зі змінами клімату, рівень освіти та інші фактори, що впливають на здоров'я нації. Найздоровішими країнами у світі виявилися Ісландія, Сінгапур і Швеція, найбільш нездорові – Центральноафриканська республіка, Сомалі і Південний Судан. Серед 188 країн Україна посіла 118 місце за станом здоров'я. Факторами, які найбільш погіршують стан здоров'я українців, виявилися війна, надмірне вживання алкоголю, ВІЛ, самогубство та тютюнопаління [1].

Сьогодні перше місце рейтингу здорових країн посідає Ісландія, де ще в середині 90-х років алкоголізм серед молоді був більш поширений, ніж серед їхніх ровесників в Україні. Холодний клімат, доступність спиртних напоїв, відсутність батьківського контролю та нестача місць, де можна було б проводити дозвілля з користю, призводили до того, що ісландські підлітки вели нездоровий спосіб життя, пов'язаний із палінням, вживанням алкоголю, наркотиків тощо. Проблема сягнула таких масштабів, що змусила науковців країни за підтримки державної влади шукати нові підходи в реалізації національного виховання з питань формування здорового способу життя молодого покоління.

З ініціативи американського психолога Гарві Мілкмана, на основі його теорії, що «люди стають залежними від того, що діється у їхньому мозку», замість ліків та монотонних лекцій дітям запропонували навчити їх того, чого їм хочеться, залучаючи до музики, образотворчого мистецтва, танців тощо ще до того, як вони почнуть експериментувати з психотропними засобами.

Вирішальною складовою загальнонаціональної програми «Молодь в Ісландії», що діє з 1998 року, стала державна фінансова підтримка батьків.

Результати очевидні: за два десятиліття кількість 15-16-річних дітей, які були п'яними впродовж останнього місяця, скоротилася з 42% до 5%; тих, що курили – з 23% до 3%. Натомість підлітки, як показують соціологічні дані, майже вдвічі частіше стали спілкуватися з батьками та відвідувати спортивні секції чи творчі гуртки.

В основу програми «Молодь в Ісландії» покладені наукові дослідження, які демонструють, що підлітки починають пити та вживати психотропні засоби, тому що вони доступніші за нешкідливі альтернативи. Для багатьох з них, як показує дослідження, алкоголь, цигарки та наркотики – спосіб позбутися стресу, пов'язаного з труднощами соціалізації, формування належності до певної групи.

2006 року ісландці поширили свій досвід, започаткувавши програму «Молодь у Європі». На сьогодні вона діє в 35 громадах у 17 країнах – від Норвегії і Фінляндії на півночі до Греції та Туреччини на півдні. Зокрема, починаючи з 2008 року в литовському місті Каунас було організовано проведення п'яти опитувань. Навчальні заклади, батьки, організації з охорони здоров'я, церкви, поліція та соціальні служби об'єднали зусилля, щоб спробувати покращити самопочуття дітей та знизити рівень вживання шкідливих речовин. Щороку батьки відвідують 8-9 лекцій щодо поводження з дітьми, а бюджет міста виділяє додаткові кошти установам та організаціям, які популяризують здоровий спосіб життя. Існує практика проведення безкоштовних спортивних занять. Між 2006 та 2014 роками кількість 15-16-річних підлітків, які протягом останнього місяця були п'яними, впала на чверть, а тих, хто щоденно курить, поменшало на третину [1].

Нині успішну ісландську модель використовують у багатьох європейських країнах, необхідною вона ж є і для України. На думку науковців, найважливіший чинник успіху програми «Молодь в Ісландії» є те, що її втілюють на рівні громад. В умовах децентралізації української влади це є доволі актуальним для нас. Створення об'єднаних територіальних громад в Україні дає можливість забезпечити більш реалістичний метод вирішення окреслених питань, оскільки проблеми однієї громади можуть бути зовсім іншими порівняно з проблемами сусідньої громади, а результати опитування відповідної вибірки населення в межах ОТГ сприятиме вибору більш ефективних методів подолання окреслених проблем.

Науковці довели, що проблема формування здоров'я-збережувального стилю поведінки є соціокультурним явищем, яке вимагає комплексного дослідження як на особистісному, так і на державному рівні, урахуваючи сучасні тенденції розвитку педагогічної науки в галузі здоров'язбереження.

Перелік посилань

1. Названо найбільш здорові і нездорові країни світу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.depo.ua/ukr/life/nazvano-naybilsh-zdorovi-i-nezdorovi-krayini-svitu-23092016230100>

2. Спосіб життя як соціальна та особистісна категорія. Поняття здоров'я, визначення та оцінка здоров'я. Основні принципи здорового способу життя : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://intranet.tdmu.edu.ua/data/kafedra/internal/fiz_reabil/lectures_stud/uk/med/health/ptn

УДК 001-044.922 «312» (100)

ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ НАУКИ В ПОСТМОДЕРНОМУ СВІТІ

Горбатюк Т.В., кандидат філософських наук, доцент
(gorbatiuktv@gmail.com)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Соціум ХХІ століття поступово, але все з більшим темпом, входить у новітній етап свого розвитку, коли здобутки фундаментальної та прикладної науки ХХІ століття дають неймовірні можливості сучасному людству. Вони не тільки кардинально перетворюють світоглядний ландшафт людського існування, а й дають реальні важелі впливу для вирішення проблем, з якими зіштовхується соціум сьогодення, і в той самий час ставлять велику кількість питань, які можуть постати перед суспільством у майбутньому.

Наука ХХІ століття завдяки своїм досягненням грандіозно перетворює світогляд людини та суспільства в цілому. З одного боку, сучасна наука дає можливість та шляхи подолання тих проблем, які постали особливими реаліями соціуму ХХІ століття, а з іншого – ввергає людину в стресовий стан від невизначеності та можливих наслідків використання сучасних досліджень та відкриттів [2].

Поглянувши на історію науки в ХХ столітті, можемо виокремити основні чинники, які сприяли розвитку наукового знання. У першій половині ХХ століття формуються осередки розвитку фундаментальної та прикладної науки в найбільш економічно розвинених країнах, що було спричинено наявними на той час соціально-політичними умовами.

Початок другої половини ХХ століття можна охарактеризувати як формування двох великих центрів розвитку наукового знання, які в свою чергу сформувались в контексті реалій суперництва двох ідеологічних таборів, західного та соціалістичного. Холодна війна та гонка озброєнь здійснили сильний поштовх у розвитку фундаментальної та прикладної науки в 50-70-х роках ХХ століття. Суперництво та прагнення першості

спричинили свого роду бум у розвитку науки, яскравим прикладом якого є розробка, впровадження та реалізація космічних програм СРСР та США.

Говорячи про науку 80-х років ХХ століття, потрібно зосередитись на декількох аспектах її розвитку. З одного боку, це початок глобалізаційних процесів у науковому середовищі так званого західного світу завдяки створенню глобальної мережі комунікації між науковими центрами, а з іншого, це доступність освіти в науково-освітніх центрах заходу для представників східно-азійських країн, що в подальшому сформувало можливість створення (кін. 80-х – поч. 90-х ХХ ст.) науково-дослідних установ в цих країнах, що в свою чергу спричинило перехід наукових досліджень на якісно новий рівень.

Кінець ХХ – початок ХХІ століття можна охарактеризувати як перехід на якісно новий рівень розвитку науки. Це період, коли відбувається серія наукових революцій в космології, генетиці та комп'ютерних науках, які кардинально змінюють наукову картину світу.

Сучасний науковий розвиток базується на декількох основних чинниках: по-перше, глобалізація наукового середовища завдяки розвитку інформаційних технологій та всесвітньої мережі Інтернет, яка в свою чергу формує глобальний комунікативний простір [1, 3, 4]; по-друге, створення міжнародних наукових центрів для проведення фундаментальних досліджень, яскравим прикладом такого наукового осередку сучасності є ЦЕРН [5, 6]; по-третє, створення транснаціональних корпорацій, які в прагненні здобути свої економічні вигоди здійснюють свої дослідження в сфері прикладної науки та впроваджують новітні технології в життя соціуму (Hewlett-Packard, Microsoft, Apple, Tesla та ін.).

Отже, наука постмодерну постає нерівноважною, динамічною системою, яка здатна кардинально змінити людське існування. У той самий час вона формує низку проблем та ризиків, що потребують філософсько-світоглядного осмислення.

Перелік посилань

1. Горбатюк Т. В. Грід-комп'ютерінг як прояв глобалізаційних процесів сучасної науки / Т. В. Горбатюк // Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Філософія. Соціологія. Політологія. – 2012. – № 20, вип. 22 (2). – С. 65–71.

2. Горбатюк Т. В. Інноваційні технології майбутнього: світоглядний аспект / Т. В. Горбатюк // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Гуманітарні студії. – 2016. № 246. – С. 137–145.

3. Горбатюк Т. В. Розвиток інтернет-середовища в ретроспективі та перспективі / Т. В. Горбатюк // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Гуманітарні студії. – 2017. № 274. – С. 44–51.

4. Горбатюк Т. В. Роль мережі Інтернет у розвитку глобалізованого суспільства / Т. В.Горбатюк // Філософія і політологія в контексті сучасної культури. – 2013. – Вип. 5. – С. 146–149.

5. Горбатюк Т. В. Перспективи формування "нової фізики" за межами Стандартної моделі: філософсько-світоглядний аспект / Т. В.Горбатюк // Гілея : Науковий вісник: зб. наук. пр. — К., 2013. – Вип. 70 (№3). – С. 325–330.

6. Горбатюк Т. В. Формування нової парадигми світоосягнення в сучасній фундаментальній науці / Т. В.Горбатюк // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Гуманітарні студії. – 2014. № 203(1). – С. 109–116

УДК 883.3.417.3

НАРОДНА КАЗКА ЯК ФАНТАСТИЧНИЙ ТИТУЛАТОР ДАВНЬОГО УКРАЇНСЬКОГО ПИСЬМЕНСТВА: КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Горбонос О.В., кандидат філологічних наук, доцент
(annabelan77.ab@gmail.com)

Херсонський державний університет

м. Херсон

Сучасна літературознавча думка свідомо того, що послуговування фантастичним субстратом народної поетичної культури є перманентною ознакою розвитку літератури. Функціонування умовно-образних засобів усної народної творчості в процесі становлення авторської жанрової модифікації заакумулює максимально продуктивні компоненти фольклорних фантастичних джерел. Розмаїття її образних форм складається з давньої української міфології, обрядової поезії, оповідальної фольклорної фантастичної прози, народжених «єдино тією силою фантазії, яка творить заради самої творчості» (О.Веселовський). Фантазія впродовж віків становила активний елемент у пізнанні й відображенні дійсності, сприяючи осмисленню і зображенню тих об'єктів, явищ і процесів, з якими людина повсякчас стикається у своїй життєвій практиці.

Своєрідний характер народної казки як витвору народної фантазії, функціонування чарівного компонента в цих творах як концентрації поетичного вимислу, усвідомленої вигадки, невірогідності, ірреальності є її сталою жанровою домінантою. Поетичний вимисел народних казок демонструє доповнення гносеологічних функцій фантастичного твору художніми, розважальними, дидактичними функціями, яке відбувалося на ранніх періодах історії, що надавало мистецтву слова естетичної знаковості та генетичної вкоріненості. Занурення цих творів у первісні світоглядно-образні форми пізнання навколишньої дійсності визначило

особливості її функціонування в давній українській літературі, яка в художньому процесі є майже тисячолітнім періодом, у якому закладались праоснови сучасних стилів і жанрів, апробовувалися художні засоби й прийоми. Її тісний зв'язок із матеріальними та духовними надбаннями Х-ХVIII століть, із історико-політичним процесом, християнським духовним життям націосоціуму з перманентним проявленням у ньому фактів дохристиянського політеїстичного світосприйняття надали літературним пам'яткам давньої української літератури статусу своєрідного художнього комплексу.

Народноказкові елементи в давній українській літературі спостерігаються вже в текстових масивах епохи Середньовіччя. Становлення давньоруської літератури цього періоду відбувається на порубіжжі зіткнення культурних впливів прийнятого на Русі в 988 р. християнства та автохтонних у гео- та культурному просторі Київської Русі поганських сегментів. Язичницька культура на той час була сформована та розмаїта, вражала не стільки складністю форм самовияву, скільки вільним творенням, яскравістю, щирістю, відкритістю, безпосередністю почуттів та вражень, самозаглибленістю в сутність створюваних художніх явищ, що, власне, на той час і не мислилися як художні, – це був спосіб вираження, своє розуміння світу. А запровадження християнства на Русі – це, насамперед, постійне переслідування християнством язичництва, руйнування поганських надбань в усіх сферах життя, що призвело до знищення багатьох його пам'яток, проте образність і міфічні сюжети латентно зберігались у фольклорі. Життєздатність фольклору, як і язичницької культури взагалі, засвідчує, що творчість, закорінену в рідний ґрунт, привнесена ідеологія не в змозі знищити й за тисячі років. Отже, в духовному просторі епохи Середньовіччя спостерігаємо прагнення релігійних діячів цього періоду витіснити народну казку з її літературного простору країни як складової язичницької культури. Так, Б.Лепкий говорив про бажання тодішнього духовенства «грецького і нашого, на грецький лад вихованого, зовнішнім блиском святинь, обрядів, повагою сусідів та грозою кар земних і небесних заступити в молодій, буйній Україні тую подію життя, яку їй давали поганські обряди, співи, казки і забави» [1, с.93]. Поряд із цим народна казка стала невід'ємною частиною вербально-творчого процесу давньої української літератури як складової духовного світу соціуму. Народноказкові сюжети, теми, образи входили до архітекtonіки як структурно-образний елемент не тільки світських, а й релігійних творів давньої української літератури. В.Шевчук, розкриваючи особливості функціонування народної казки в цю епоху, проектував її побутування «на терені християнської культури – це в першу чергу життя святих, оповідання про чуда, де казковий, фантастичний елемент грає першорядну роль («Києво-Печерський патерик», апокрифи тощо...)» [2, с.5]. Водночас, дослідники відзначаючи активне функціонування казки в живому

фольклорному процесі, підкреслювали її засвоєння полемічною та проповідницькою літературою у період розвитку давньої української літератури.

Отже, культурологічна картина функціонування народної казки в давній українській літературі дає можливість зробити висновок, що типологічна цілісність сприймання нею казкового набутку виявилася в регулярному зверненні до народної казки давнього письменства впродовж усіх століть існування цього фольклорного жанру. І хоча конфронтація з язичницьким минулим справді спостерігалася в давньому світі, починаючи з доби Середньовіччя, проте по відношенню до народної казки як однієї із складових дохристиянської культури це протистояння не набуло глибоко антагоністичного, непримиренного характеру, як, скажімо, щодо обрядових дійств та обрядових пісень тощо. На нашу думку, визначальним є той факт, що в письменства давньої української літератури народна казка, будучи чужорідною як формант первісного політеїстичного міфологічного світобачення, не викликала несприйняття в якості художнього прийому, одного з образно-сугестивних кодів її творення.

Перелік посилань.

1. Лепкий Б. Начерк історії української літератури / Богдан Лепкий. – Мюнхен, 1991. – 93с.

2. Шевчук В. Українська класична літературна казка та шляхи її розвитку / Валерій Шевчук // Срібна книга казок : Українські літературні казки / [упоряд. та приміт. Ю.Винничука]. – К. : Веселка, 1992. – С.5-14.

УДК 37.091.212

НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ ГУМАНІТАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Гриценко І. С., кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри
романо-германських мов і перекладу

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

В умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу та його орієнтації на потреби й запити суб'єктів навчання посилюється увага до проблем організації навчально-пізнавальної діяльності в межах самоосвіти та некерованого навчання. Ці питання через свою актуальність не залишилися поза увагою як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників.

Без навчальної діяльності, як і без праці, суспільство не може розвиватися. «Навчальна діяльність» охоплює одночасно й діяльність того, кого навчають, і діяльність того, хто навчає. Сутність такого розуміння полягає в тому, що задля забезпечення організації й здійснення ефективної навчально-пізнавальної діяльності необхідною умовою є співробітництво викладача й суб'єкта навчання в досягненні загальних цілей, що є

найважливішою характеристикою навчальної діяльності. У навчальному процесі той, кого навчають, виявляє активність, самостійність у навчанні, пізнавальний інтерес, який спонукає до активності й самостійності.

У дидактиці поняття «навчання» вживають у контексті таких понять, як пізнавальна діяльність, процес пізнання, до того ж наголошується, що інтерес до нього виникає на основі усвідомленого мотивування. Мотивація пізнавальної діяльності характеризує ставлення людини до того чи іншого прояву дійсності й пов'язана з появою потреби пізнання. Інтерес є вираженням спрямованості свідомості людини на розуміння явищ об'єктивної дійсності, що можливо завдяки наявності взаємопов'язаних систем її відображення. Інтерес і мотиви для навчального процесу є основою, на якій виникають, закріплюються й розвиваються знання, навички та практичний досвід студентів. В основі будь-якої діяльності лежить потреба, тож саме потреба стимулює пізнавальну діяльність. Початковий момент пізнання завжди пов'язаний з виникненням потреби, а основною закономірністю процесу навчання є задоволення цієї пізнавальної потреби. Мотивація, інтерес, потреба пізнання – усе це необхідні умови навчальної діяльності.

Організацію навчально-пізнавальної діяльності студентів, спираючись на дослідження О.Малихіна [2], розглядаємо як складний об'єкт і певний об'єктивний й реальний феномен сучасного освітнього процесу, як складну педагогічну систему. Таке бачення дозволяє розглядати організацію навчально-пізнавальної діяльності студентів на засадах компетентнісного підходу як оптимальне інтегративне використання традиційних і новітніх інноваційних форм, методів і засобів навчання, спрямованих на ефективне й результативне засвоєння знань і способів їх здобуття на рівні професійного, фахово-предметного, методичного й загальнокультурного аспектів. Інтегративне використання традиційних і новітніх інноваційних форм, методів і засобів навчання не обмежує, а лише зумовлює пріоритетний напрям організації навчально-пізнавальної діяльності. Разом з тим О. Малихін [2; 3; 4] зауважує на необхідності залучення діяльнісного підходу в подальшій розробці проблеми організації навчально-пізнавальної діяльності студентів. Діяльнісний підхід зумовлює таку організацію діяльності суб'єкта, у якій він виступає активним у пізнанні, праці, спілкуванні, своєму власному розвитку.

Велике значення для навчального процесу в контексті нашого дослідження навчально-пізнавальної діяльності студентів гуманітарних спеціальностей, спрямованої на розвиток суб'єктності майбутніх фахівців гуманітарної сфери має інтерес до пізнання, який виникає на ґрунті свідомого мотивування.

Мотиви й інтереси людини знаходяться в тісному зв'язку та взаємозв'язку. Саме цими дидактичними та психологічними чинниками зумовлюється вибір дидактичних впливів, що можуть забезпечити активізацію навчально-пізнавальної діяльності, спрямованої на

максимальну активацію процесів, що зумовлюють розвиток суб'єктності особистості майбутнього спеціаліста гуманітарної сфери за урахування специфіки гуманітарного знання на відміну від природничо-математичного чи суто технічного. А саме: потенційно максимально необмежений зміст для засвоєння, що може відбуватися на диференційованій основі за урахування індивідуально-психологічних особливостей особистості суб'єкта освітнього процесу, невід'ємною складовою якого в сучасних умовах є самостійна освітня діяльність.

Перелік посилань

1. Архангельский С. И. Учебный процесс в высшей школе, его закономерные основы и методы : учебно-методическое пособие / Сергей Иванович Архангельский. – М. : Высшая школа, 1980. – 368 с.

2. Малихін О. В. Аспектний аналіз категорій «пізнавальна самостійність» і «пізнавальна активність» у контексті організації самостійної навчальної діяльності студентів / О. В. Малихін // Рідна школа. – 2011. – № 3. – С. 25–29.

3. Малихін О. В. Зміст і сутність самостійної навчальної діяльності студентів: історія і сучасність / О. В. Малихін // Українська мова і література в школах України. – 2014. – № 11. – С. 24–28.

4. Малихін О. В. Мотиваційно-цільовий компонент самостійної навчальної діяльності студентів вищого педагогічного навчального закладу. / О. В. Малихін// Рідна школа. – 2005. – № 8. – С. 28–30.

5. Hrytsenko I. S. Activation of learning-and-cognitive activity of students of humanities as the basis for efficient organization of their independent educational activities // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, V (60), Issue: 135 – Budapest, 2017 – P. 22-26.

УДК 37.013

ГУМАНІЗМ ПЕДАГОГІКИ В. СУХОМЛИНСЬКОГО

Дедушно О. М., студентка

(Koroleva02091970@gmail.com),

Виговська С. В., кандидат педагогічних наук, доцент

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Гуманізація освіти передусім спрямована на формування особистості, здатної до творчості, ініціативи, саморозвитку, самоосвіти. Про це свідчать положення Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту» та Національної доктрини розвитку освіти України у ХХІ ст. Так, Національна доктрина розвитку освіти в Україні визначає процес гуманізації освіти як основний напрямок її генези в сучасному суспільстві, що спрямований на всебічний розвиток особистості, формування її моральних цінностей. У цьому сенсі важливим є звернення до історичних праць щодо гуманізації освіти та виховання, серед яких особливе місце

належить творчій спадщині В. Сухомлинського, у центрі якої перебуває дитина як унікальна особистість.

Вивченню життя і творчості педагога-гуманіста присвячені роботи Ю. Азарова, О. Андрєєвої, А. Борисовського, С. Заволоки, Б. Тартаковського, В. Омеляненко, І. Цюпи та ін.

Гуманізм – основа педагогічної системи видатного педагога В. Сухомлинського. Недарма в передмові до одного з найвідоміших своїх творів «Серце віддаю дітям» він підкреслював кредо свого життя: «Що найголовніше в моєму житті? Без вагань відповідаю: Любов до дітей» [2, с. 7].

Дослідник М. Боришевський відзначає, що глибоко психологічна, гуманістична сутність педагогічної системи В. Сухомлинського є її найвизначнішою глобальною та глибинною характеристикою. Можливо, саме тому значна частина його творів сприймаються як твори поетичні, найкращі місця з яких хочеться перечитувати знову й знову [1].

У системі поглядів В. Сухомлинського однією з головних є думка саме про неповторність кожної дитини. В. Сухомлинський так писав про неповторність та цінність кожної людини: «У практиці своєї виховної роботи ми виходимо з того, що людина неповторна ...», – пише великий педагог у праці «Духовний світ школяра» [5, с. 284]. «Людська індивідуальність дитини неповторна ...», – повторює він у праці «Розмова з молодим директором» [4, с. 449]. Цій темі була присвячена й окрема стаття «Людина неповторна», що була надрукована в часописі «Народное образование» у 1961 р. [7, с. 80–96]. Педагог-новатор акцентує на тому, що «...найвищою цінністю нашого суспільства є людина...» [5, с. 45].

На думку педагога-гуманіста, ідея про людину як неповторну та вищу цінність, повинна не тільки досягатися розумом, а й відображатися в почуттях і в практичних діях, тобто в різних формах ставлення до людини. Визнавати людину за вищу цінність – це значить не просто поважати, а й любити її, прагнути зрозуміти її й хоч чимось їй допомогти, робити їй тільки добро, вміти ділити з нею біди й радості. Особливо таке ставлення є необхідним для педагога, бо, як неодноразово наголошував В. Сухомлинський, без любові до дитини не може бути справжнього вчителя, вихователя [6, с. 7].

Добрі почуття, емоційна культура дитини становлять серцевину людяності. А формується гуманність із найнепомітніших речей: із віри в людину, в добре начало в ній, з творення добра стосунками, які розвиваються, насамперед, у праці на благо людей. Взаємини відтворюються у свідомості людей, у її діяльності, у таких вчинках, як допомога, співучасть, співпраця.

Так, у праці «Як виховати справжню людину» висвітлено настанови, поради, щодо виховання високих моральних якостей і норм поведінки у дитини, щоб у вихованні досягти морального ідеалу. Автор глибоко розкриває суть таких понять, як людяність, патріотизм, відповідальність, гідність, терпимість, тактовність тощо. На конкретних прикладах

пропонується методика утвердження в юних душах почуття совісті, сорому, справедливості, скромності, щедрості, милосердя. Це насправді формування базових якостей толерантної, гуманної особистості.

На думку В. Сухомлинського, гуманістичне виховання сягає свого вінця, коли в дитини розвивається здатність страждати й переживати за іншу людину, як і здатність радіти за її успіх і щастя [3]. Навіть у своїх листах синові В. Сухомлинський наголошує: «Перш за все – ніколи не забувай, що ти живеш серед людей. Ніколи не забувай, що поруч з тобою працює людина, у якого свої турботи, тривоги, думки, переживання. Вміти поважати людське в кожному, хто живе і працює поруч із тобою, – це, мабуть, найбільше людське майстерство. ... Дружба допоможе тобі виробити тонку чуйність до людського в кожному, хто тебе оточує» [7].

Отже, за В. Сухомлинським, не існує спеціальної «науки любові», є наука людяності, й той, хто її опанував, є підготовлений до благородних духовно-психологічних і морально-етичних відносин. Справжню гуманність педагогіки великий педагог розглядав як збереження радості, щастя кожної дитини, а справжнє гуманне виховання, як таке, в якому людина відчуває себе не тільки вихованцем, а відповідальним за долю інших людей, за життя колективу.

Перелік посилань

1. Боришевський М. Й. Гуманізм педагогічної системи В. О. Сухомлинського / М. Й. Боришевський // Початкова шк. – 1995. – № 10–11. – С. 4–8.

2. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т. / В. О. Сухомлинський. – Київ : Рад. школа, 1977. – Т. 3 : Серце віддаю дітям. Народження громадянина. Листи до сина. – 670 с.

3. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т. / В. О. Сухомлинський. – Київ : Рад. шк., 1974. – Т. 4. – 460 с.

4. Сухомлинський В. О. Павлиська середня школа. Розмова з молодим директором школи / В. О. Сухомлинський // Вибр. тв. : в 5 т. – Київ : Рад. шк., 1977. – Т. 4. – 640 с.

5. Сухомлинський В. О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості. Духовний світ школяра. Методика виховання колективу / В. О. Сухомлинський // Вибр. тв. : у 5 т. – Київ : Рад. шк., 1976. – Т. 1. – 654 с.

6. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Народження громадянина. Листи до сина / В. О. Сухомлинський // Вибр. тв. : у 5 т. – Київ : Рад. шк., 1977. – Т. 3. – 670 с.

7. Сухомлинський В. О. Статті / В. О. Сухомлинський // Вибр. тв. : в 5 т. – Київ : Рад. шк., 1977. – Т. 5. – 639 с.

ВІДТВОРЕННЯ ПРОЗОПОПЕЇ У ХУДОЖНЬОМУ ПЕРЕКЛАДІ
(НА МАТЕРІЯЛІ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ РОМАНУ
Е.БЕРДЖЕСА "МЕХАНІЧНИЙ АПЕЛЬСИН")

Дейкун П.В., викладач
(pdeykun@ukr.net)

Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і
природокористування України «Ніжинський агротехнічний коледж»,
м. Ніжин

Прозопопея — вираз, що дає уявлення про яке-небудь поняття або явище через зображення його у вигляді живої особи і наділеного її властивостями.

Прозопопею в перекладі поділяємо на дві підгрупи – корелятивну, яка відтворюється повністю, та інтенсифікаційну, коли в перекладі одиниці уособлення посилюються.

Корелятивна прозопопея відтворюється у перекладі дослівно, що відслідковуємо під час аналізу дієслів на позначення передачі звуку, де голосу співакці притаманна здатність літати: *The stereo was on and you got the idea that the singer's goloss was moving from one part of the bar to another, flying up to the ceiling and then swooping down again and whizzing from wall to wall.*– Ввімкнули стерео, і виникло враження, ніби голос співакки-чувачки перелітають з одного кутка бару в інший, здіймається до стелі, знову падає на підлогу, кидається від стіни до стіни. Усі дієслова з оригіналу передано точно: *was moving* – *перелітає*, *flying up* – *здіймається*, *swooping down* – *падає*, *whizzing* – *кидається*.

Інтенсифікаційна прозопопея посилюється у перекладі за рахунок заміни нейтрального дієслова на більш виразне, що спостерігаємо у прикладах з дієсловами руху, напр., надсатівське слово *ittying by* (проходячи повз) передано як *промчати повз*, що є логічною інтенсифікацією у випадку, коли йде мова про швидкий рух автомобіля по шосе вранці, пор.: *There was **an auto ittying by** and it had its radio on and I could just slooshy a bar or so of Ludwig van (it was the Violin Concerto, last movement), and I viddied right at once what to do.* – **Повз нас саме промчала машина** з ввімкнутим радіоприймачем, і я почув кілька тактів з Людвіга вана (це був Концерт для скрипки, фінал) і раптом врубівся, що треба робити.

Переклад руху може також відбуватися за допомогою різних дієслів, наприклад, тут вживається слово *going by* (йти, проходити, проїздити повз), яке передано дієсловом *пролітати* – *примарне місто, що пролітало за вікном*, що є доречним, коли йдеться про швидку доставку автом небезпечного злочинця до найближчого відділу поліції, пор.: *Then I found I could open up my glazlids a malenky bit and viddy like through all tears a kind of **steamy city going by**, all the lights like having run into one another.* – Нарешті я трохи розплющив глаза й побачив крізь сльози **примарне**

місто, що пролітало за вікном – вуличні ліхтарі зливалися в одну світлу лінію.

Отже, в англо-українському перекладі виявлено такі способи інтерпретації прозопопеї: корелятивні, що їх повністю передають у перекладі, та інтенсифікаційні, коли в перекладі відбувається заміна нейтрального дієслова на більш вдале для певного об'єкта.

УДК 377.6

ВИКОРИСТАННЯ МЕНТАЛЬНИХ КАРТ В ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Дейнека С.М., викладач

(deyneka5555@ukr.net)

*ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний коледж»,
м. Ніжин*

Зараз нас оточує великий потік інформації і завдання викладача вищої школи вказати студентам правильний вектор опрацювання цієї інформації. Студент повинен вчитися здобувати знання самостійно, але викладач повинен зацікавити його, показати, що це не важка нудна робота, а цікавий, захопливий процес. Одним із цікавих сучасних методів, який дозволяє систематизувати самостійну роботу студентів, є використання ментальних карт, або інтелект-карти (Mind maps), що допомагають вирішити безліч питань, а на їх створення не потрібно багато часу.

Питання використання ментальних карт у навчальному процесі відображені в роботах таких закордонних вчених, як Т. Б'юзен, Б. Санто, В. Хартман, Б. Твісс, Р. Фостер, Й. Шумпетер та ін. В нашій країні використання ментальних карт ще не знайшло значного поширення.

Mind maps (карта пам'яті, ментальна карта, карта думок, інтелект-карта тощо) – спосіб організації інформації так, щоб мозку було максимально легко працювати з нею. За допомогою цієї технології, можна навчитися мислити абсолютно по-новому, використовуючи потенціал обох півкуль мозку [1].

Основна ідея полягала в оформленні думок та висновків у зручній формі. Після тривалих досліджень вчені дійшли висновку, що для гарантії ефективної роботи з інформацією, її необхідно записувати у формі деревоподібної схеми.

Звісно, будь-яку інформацію можна записати у вигляді звичайного тексту, так навіть простіше. Але саме унаочнення такого типу дає можливість миттєво побачити основну ідею та її складові частини. А дивлячись на ключові слова, що супроводжуються графічними позначками, можна навіть інтуїтивно здогадатися, про що саме йдеться.

Для створення ментальних карт уже створені зручні он-лайн сервіси, тому скласти такі карти можна з будь-якої дисципліни, на будь-яку тему.

Отже, ментальні карти в освіті – сучасний і компактний спосіб викладення навчального матеріалу, який зробить будь-яке заняття цікавим і пізнавальним, а також дозволить студентам краще засвоїти матеріал. Використання карт знань дозволяє студентам самостійно засвоювати матеріал. Застосування інтелект-карт у навчанні може дати величезні позитивні результати, оскільки студенти вчаться вибирати, структурувати і запам'ятовувати ключову інформацію, а також відтворювати її в подальшому.

Перелік посилань

1. Озерян О. Поради Тоні Б'юзена з техніки створення ментальних карт [Електронний ресурс]/ О. Озерян. Режим доступу : http://sonyah.blogspot.com/2011/11/blog-post_6964.html
2. Сокол І. М. Веб 2.0.

УДК 37.013.73

СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА ПОНЯТТЯ «ЦІННІСНЕ СТАВЛЕННЯ УЧНІВ ДО ЖИВОЇ ПРИРОДИ»

Діра Н.О., аспірантка кафедри педагогіки
(dira.nadija90@gmail.com)

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Категорія цінності стала предметом філософського осмислення у вітчизняній науці починаючи з 60-х рр. ХХ століття, коли набув актуальності інтерес до проблем людини, моралі, гуманізму, до суб'єктивного фактору в цілому.

Категорія цінності може бути застосована до світу людини і суспільства. Поза людини і без неї, поняття цінності існувати не може, так як воно являє собою особливий людський тип значимості предметів і явищ. Цінності не первинні, вони є похідними від співвідношення світу і людини, підтверджуючи важливість того, що створила людина в процесі історії. Однак до цінностей належать тільки позитивно важливі події і явища, пов'язані з соціальним прогресом.

Ціннісні характеристики відносяться як до окремих подій, явищ життя, культурі і суспільству в цілому, так і до суб'єкта, який здійснює різні види творчої діяльності. У процесі творчості створюються нові цінні предмети, блага, а також розкривається і розвивається творчий потенціал особистості. Гуманізаційна роль творчості визначається ще й тим, що його продукт ніколи не буває реалізацією тільки однієї цінності. В силу того, що творчість є відкриття або творення нових, невідомих раніше цінностей, вона, створюючи навіть "одноціннісний" предмет, разом з тим збагачує і людину, розкриває в неї нові можливості, залучає її до світу цінностей і включає в складну ієрархію цього світу.

Суть педагогічної аксіології визначається специфікою педагогічної діяльності, її соціальною роллю і особистісно утворювальними

можливостями. Аксиологічні характеристики педагогічної діяльності відображають її гуманістичний зміст. Педагогічні цінності - це ті особливості, які дозволяють не тільки задовольняти потреби педагога, але і слугують орієнтирами його соціальної та професійної активності, спрямованої на досягнення гуманістичних цілей. Педагогічні цінності, як і будь-які інші духовні цінності, затверджуються в житті не спонтанно. Вони залежать від соціальних, політичних, економічних відносин в суспільстві, які багато в чому впливають на розвиток педагогіки і освітньої практики. Причому ця залежність не механічна, так як бажане і необхідне на рівні суспільства часто вступають в протиріччя. Педагогічні цінності являють собою норми, що регламентують педагогічну діяльність і виступають як пізнавально-діюча система, яка слугує сполучною ланкою між сформованим громадським світоглядом в галузі освіти і діяльністю педагога. Вони, як і інші цінності, мають синтагматичний характер, тобто формуються історично і фіксуються в педагогічній науці як форма суспільної свідомості у вигляді специфічних образів і уявлень. Оволодіння педагогічними цінностями відбувається в процесі здійснення педагогічної діяльності, в ході якої відбувається їх суб'єктивація. Саме рівень суб'єктивації педагогічних цінностей служить показником особистісно-професійного розвитку педагога.

Зі зміною соціальних умов життя, розвитком потреб суспільства і особистості трансформуються і педагогічні цінності. Так, в історії педагогіки простежуються зміни, пов'язані зі зміною схоластичних теорій навчання на пояснювально-ілюстративні і пізніше – на проблемно-розвиваючі. Посилення демократичних тенденцій призводило до розвитку нетрадиційних форм і методів навчання. Суб'єктивне ж сприйняття і присвоєння педагогічних цінностей визначається багатством особистості вчителя, спрямованістю його професійної діяльності, відображаючи показники його особистісних рис та якостей.

Перелік посилань

1. Педагогіка. [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://www.bibliotekar.ru/pedagogika-3/96.htm>- Назва з екрану.

2. Педагогічні цінності. [Електронний ресурс]. – режим доступу: http://pidruchniki.com/17390919/pedagogika/pedagogichni_tsinnosti- Назва з екрану.

3. Класифікація педагогічних цінностей. [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://bibliograph.com.ua/pedagogika-3/97.htm>- Назва з екрану.

4. Семез А. Формування цінностей педагогічної діяльності майбутнього педагога як складової його соціально – професійної адаптації. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки, випуск 134, Кіровоград.

5. Слостенин В.А. и др. Педагогика: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В. А. Слостенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов; Под ред. В.А. Слостенина – М.: Издательский центр "Академия", 2002. - 576 с.

**МЕТОДИЧНА РОБОТА ВИКЛАДАЧА НА ПІДГОТОВЧОМУ ЕТАПІ
ПРОВЕДЕННЯ ВІДКРИТОГО ЗАНЯТТЯ**

Дмитрів І.В., методист I категорії

ВП НУБіП «Бережанський агротехнічний коледж»

Підготовчий етап розпочинається із надання відомостей до графіку. При цьому сам викладач повинен визначитися у такому:

1. З якої навчальної дисципліни з числа тих, що він викладає, йому хотілося б провести заняття.

2. Яка з тем обраної дисципліни може бути представлена найбільш вирашно.

3. На якому з видів занять (лекція, семінар, практичне заняття) найкраще проявиться індивідуальна педагогічна майстерність.

4. У який період буде більше можливостей краще підготуватися до відкритого заняття.

5. Якщо викладач ознайомлений зі слухацькою аудиторією, то в якій групі краще проводити таке заняття.

Саме конкретні відповіді на поставлені питання в подальшому стають запорукою успішного проведення відкритого заняття.

Підготовчий етап розпочинається з того, яка з тем даної дисципліни може бути представлена найбільш вирашно.

Основним орієнтиром під час визначення змісту занять виступають тематичні плани і програми. При цьому потрібно враховувати, що в навчально-методичних комплексах здебільшого вже представлені питання семінарів, практичних занять із переліком рекомендованої літератури. Відповідно викладач сам повинен добре орієнтуватися в цій літературі. Наступний крок передбачає укладання плану-конспекту заняття. Він повністю залежить від обраного виду заняття. Єдиним спільним компонентом для всіх видів занять стають визначені на початку конспекту групи цілей: навчальних, розвивальних і виховних.

Текст класичної лекції, окрім плану, повинен містити і певні теоретичні положення, і наведення прикладів, проміжні та загальні висновки, настанови щодо самостійної роботи під час підготовки до семінарів і практичних занять.

План-конспект традиційного семінару відображає вступне слово викладача, питання відповідно до плану, стислі відповіді на кожне з питань, варіанти додаткових уточнюючих, проблемних запитань, підсумки заняття.

План-конспект практичного заняття містить вступне слово викладача, стислий етап актуалізації теоретичних відомостей з теми, фабули завдань і варіанти їх вирішення, можливі додаткові або проблемні питання, на яких слід буде зосередитися більш детально.

При укладанні плану-конспекту, окрім змістовної сторони, слід відтворити основні прийоми і методи, що будуть використовуватися під

час проведення заняття.

Багато також на полях подати приблизний хронометраж, тобто розрахувати, скільки часу може відводитися на кожний елемент заняття.

Окремим питанням стоїть використання наочності й технічних засобів навчання (ТЗН). В ідеалі заняття повинно супроводжуватися демонстрацією тих чи тих відомостей у вигляді таблиць, алгоритмів, схем, фотодокументів, фрагментів відеофільмів, оскільки зорове сприйняття є найбільш вагомим каналом закріплення інформації у свідомості студента. Разом з тим, коли це робиться лише тільки на відкритому занятті, стає очевидним, що викладач не має навичок роботи із цими засобами. У свою чергу, це може призвести до певних збоїв у проведенні заняття і погіршити загальне враження від нього. Безумовно, систематичне використання ТЗН сприяє підвищенню педагогічного рейтингу викладача, адже сприяє підвищенню ефективності навчання.

Проблемним є і питання щодо оповіщення групи про відкрите заняття. Ідеальний педагогічний контроль передбачає, що група працює у своєму звичайному режимі. Але зовсім неприпустимо, коли викладач, бажаючи виглядати краще, розподіляє питання семінару між слухачами або на попередньому занятті вже вирішує заготовлені завдання. Така "показуха" іде не на користь справі, більше того, вона розпещує студентську молодь, і по суті є антипедагогічною.

Апробований план-конспект відкритого заняття є прекрасним джерелом формування фондів матеріалів методичного кабінету. І абсолютно правильно зберігати один примірник такого плану-конспекту у методичному кабінеті. По-перше, це дає можливість уявити суть заняття тим викладачам, які через об'єктивні обставини не змогли бути присутніми на ньому. По-друге, оскільки матеріали для відкритого заняття відбираються значно ретельніше і вимогливіше, то й інші викладачі зможуть внести зміни і доповнення до своїх планів-конспектів. По-третє, на циклових комісіях іде природний процес оновлення педагогічних кадрів, тому архів планів-конспектів відкритих занять разом з іншими фондівними матеріалами циклової комісії дає чудову нагоду молодим викладачам ознайомитися із найкращими зразками методичних документів, аналоги яких їм прийде потім укладати самостійно.

Все перелічене означає, що на підготовчому етапі при укладанні плану-конспекту викладач повинен передбачити, що ці матеріали готуються не як одноразова акція, а вони слугуватимуть і потім.

Перелік посилань

1. Боярко Г.В. Механізм вибору форм організації навчального процесу для їх оптимального взаємозв'язку при вивченні іноземної мови у ВНЗ / Г.В.Боярко// Матеріали науково-практичної конференції 23 квітня 2004 року. – К.: ДП Друкарня МВС України", 2004

2. Досвід і проблеми організації самостійної роботи та контролю знань студентів: Тез. Доп. Наук.-метод. Конф. Каф. Акад., 3-4 груд. 1997 р. / Харк. Держ. Акад. Залізн. Трансп.; 1998

УДК 177

**ЖИТТЯ ПО СУТІ І ПО ВІРІ (ДО 80-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
В.СТУСА)**

Дубровіна О.В., асистент кафедри філософії (dubrovina.oksana@gmail.com)
*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Сміливість, зухвалість, прояв справжності – дозволити собі прожити життя відповідно до своїх переконань, не відступаючи від того, що думається і в що віриться ні в малому, ні у великому, прожити життя по суті, не відволікаючись від неї і не зраджуючи. Кожна людина, напевно, мріяла колись про це, але складність такого шляху лякає. У будь-якому випадку, доводиться розплачуватися за вибори, якими б вони не були. Такі думки виникають при зустрічі з історією життя Василя Стуса. Життєвий шлях і творчість цієї людини свідчать про серйозність і актуальність проблем, пов'язаних з питанням людини і тим, як можна розпорядитися невеликим проміжком часу, відведеним людині на цій землі.

Мислитель у своїх роботах висловлює стурбованість тим, що відбувається з людиною в сучасному йому суспільстві. Лицемірство, безпринципність, навіювання єдино прийнятної і правильного способу дій, соціальні міфи, створені для того щоб позбавити людину необхідності усвідомлено, вільно і відповідально творити своє життя, – усе це призводить до «травм віри», знищення людської гідності, відчуження людини від себе, суспільства, спадщини свого народу. Така дезорієнтація, відчуття своєї неспроможності і провини компенсується зовнішніми активними діями, мета яких задана ззовні «прагнення до прогресу». Людина відмовляється від себе, від справжніх смислів власного існування, зраджує людське в собі, йде на поступки врозріз совісті, - це свідчення антропологічної кризи. «Людина сьогодні загнана в глибоке підпілля, а в ньому чує себе державним злочинцем. Про людське око вона має свій двійник, варіант «на всіх», респектабельний, як автомат, якого щодня запрограмовують новими думками і новими постановками старого питання... Вона ніби втратила себе, вона ніби забула глибокий смисл слова «людина», сьогодні вона навряд чи відповість, що вона мусить робити, щоб бути «людиною» [1].

Рідкісний приклад, коли мислитель не просто формулює ідеї, а живе згідно з ними, незважаючи на реальну загрозу заплатити за це власним життям. Більшою трагедією ніж фізична смерть, на думку Стуса, може бути втрата порядності і негідні людини дії, духовна смерть. Навіть страшна система не може зломити людський вільний дух і Стус, як і

Сократ свого часу, дозволив собі залишитися вірним собі і своїм принципам, розуміючи всі наслідки подібного вибору. Цей вибір був вибором напрочуд сильної, вільної і відповідальної людини, чуйної і свідомої одночасно.

Здавалося б, ми живемо сьогодні в інший час і вже в іншій країні, але питання свободи-несвободи, вибору, відповідальності, суті існування, питання гуманістичного і в цілому етичного порядку, як і раніше гостро стоять перед кожним. На жаль, про існування свободи і усвідомленого відповідального її вираження, справжності та ясності намірів і дій в сучасному суспільстві, як і раніше складно говорити. Тут, дійсно, легко послатися на несприятливі умови людського існування, але справа в тому, і це підтверджує все життя Стуса, що сприятливих умов годі й чекати, скоріше за все їх ніколи і не було, а по-друге, людина повинна сама для себе стати тією самою сприятливою умовою, в сенсі ресурсом, для реалізації гідного вільної істоти життєвого проекту.

Перелік посилань

1. Грабовський С. «Трагічний стоїцизм» Василя Стуса у контексті його доби [Електронний ресурс] / С. Грабовський. – Режим доступу : httpwww.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDFMandriv_2014_3_17.pdf

УДК 378.147

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ ЗАСОБАМИ ІКТ

Дудка У. Т., викладач економічних дисциплін
(osvita.batk@gmail.com)

*ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний коледж»,
м. Бережани*

Одним із першочергових завдань системи вищої освіти є підготовка конкурентоспроможного фахівця, що володіє високим рівнем компетентності в економічній сфері, а також умінням продуктивно користуватися інформаційно-комунікаційними технологіями (ІКТ) в професійній діяльності.

Під час викладання дисциплін циклу професійної підготовки, які повинні забезпечувати студентів глибокими знаннями та практичними вміннями творчо підходити до розв'язання фахових завдань, використання інформаційних технологій сприяє активізації навчально-творчої діяльності. За допомогою засобів інформаційних технологій здійснюють відтворення реальних об'єктів, процесів або явищ економіки, створюють моделі, графічні зображення, які передають узагальнені образи відповідних об'єктів або процесів. Це сприяє розвиткові уяви й творчої активності в

майбутніх економістів, акцентуванню уваги на конкретних аспектах господарської діяльності [3]. Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) також забезпечують дієві взаємовідносини між викладачем і студентом, формують у студентів-економістів стиль навчання, орієнтований на інновації. ІКТ можуть бути інструментарієм спостереження за реалізацією теоретико-методологічних парадигм економічного аналізу в господарсько-економічних ситуаціях як на макро- так і на мікрорівні національної та міжнародної економіки.

Для більш широкого і якісного вивчення економічних дисциплін використовуються різні види інструментарію ІКТ: електронні підручники, комп'ютерне тестування і моделювання, ділові ігри, бази даних, електронні таблиці, інструменти локальної мережі Інтернет та ін. Це сприяє формуванню в студентів сучасного економічного мислення на базі ІКТ.

Отже, у циклі дисциплін із професійної підготовки майбутніх економістів використання засобів інформаційних технологій дозволяє імітувати майбутню професійну діяльність студентів завдяки проведенню експериментів із комп'ютерними моделями економічних об'єктів, розв'язанню задач із використанням необхідних програмних продуктів, вирішенню прикладних завдань на застосування знань із різноманітних економічних предметів, проведенню досліджень із комп'ютерною підтримкою розробки бізнес-планів, виконанню професійних творчих завдань [2]. Слід зазначити, що вивчення економічних дисциплін за допомогою використання ІКТ спрямоване на засвоєння студентами інструментарію дедуктивного та індуктивного аналізу, що в подальшому дозволить їм ефективно застосовувати його для проведення наукового та об'єктивного аналізу економічних процесів і явищ, а не простого і пасивного їх опису.

Перелік посилань

1. Концепція розвитку економічної освіти в Україні // Освіта України. – 2004. – 23 січня (№ 6). – С. 4–6.
2. Поясок Т. Б. Система застосування інформаційних технологій у професійній підготовці майбутніх економістів у вищих навчальних закладах : дис. ... д. пед. наук : 13.00.04 / Поясок Тамара Борисівна. – К., 2009. – 559 с.
3. Столяренко Т. Л. Використання засобів ІКТ у системі підготовки економістів // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2014, № 10 (44). – 56 – 62
4. Ковальчук Г. О. Активізація навчання в економічній освіті [Електронний ресурс] / Г. О. Ковальчук. – Режим доступу : <http://ukrkniga.org.ua/ukrknigatext/760/>.

УДК 001.894.2:355.42.001:355.559.3:355.586.3:37.032.5:37.012.7

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ

Есаулов А.О., кандидат педагогічних наук, доцент,

Коваленко С. Д., кандидат військових наук, доцент,

Андрієвський А. П., кандидат військових наук, старший науковий співробітник,

Машталір В.В., кандидат історичних наук,

(kvp_nubip@ukr.net)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Під час експериментальних досліджень у навчально-науковому процесі підготовки офіцерів запасу встановлено, що на посадах командирів взводів, володіючи теоретичними знаннями у разі зміни тактичної обстановки, майбутні командири не завжди своєчасно можуть прийняти правильні управлінські рішення щодо застосування підлеглих їм підрозділів під час бойових дій. В умовах швидкоплинних бойових дій це може спричинити затримки дій підрозділів відносно дій противника, втрат підлеглих і техніки і невиконання бойових завдань.

Тому, актуальним стає питання щодо підвищення ефективності тренування в прийнятті правильних рішень щодо управління підрозділами під час бойових дій у разі зміни тактичної обстановки, використовуючи технічні засоби моделювання бойових дій.

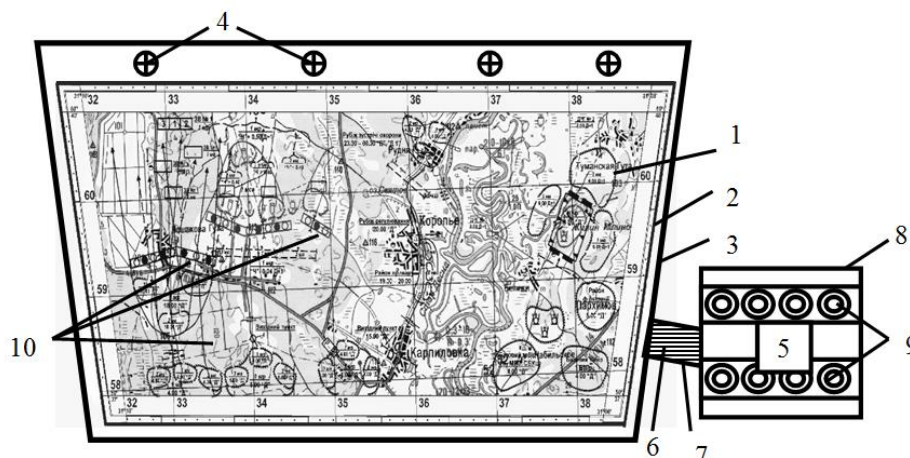
Метою доповіді є викладення результатів емпіричних досліджень, що стосуються використання електронної навчально-тренувальної карти-макету для відпрацювання завдань управління бойовими діями (далі карта-макет).

Досвід використання топографічних карт свідчить, що навчальна тактична обстановка (обсяг тактичних умовних знаків), попередньо нанесена на топографічних картах, потребує певної кількості навчального часу для сприйняття студентами, що значно ускладнює наочність та розуміння несподіваних змін тактичної обстановки, можливість відслідковувати послідовність процесу управління різними сценаріями бойових дій залежно від надходження додаткової інформації ззовні за різними сценаріями бойових дій. У студентів виникав інформаційний безлад. Студенти не встигали своєчасно прийняти правильні рішення щодо управління підрозділом.

З метою уникнення таких проблем під час навчального процесу на заняттях з картами студентам надається візуальна та звукова інформація зі значною інтенсивністю із застосуванням запатентованої карти-макету [1], який складається із: спеціальної карти із світлопроникної композиційної еластичної тканини з нанесеними на ній тактичною обстановкою на рельєфі різної місцевості 1, пінопластового щита 2 з рамою 3; засобів кріплення 4; джерела живлення 5; електричних проводів

6; захисних коробів 7; пульта управління 8 з комутаційними засобами 9; ланцюгів світлового підсвічування 10.

Електронний навчально-тренувальна карта-макет (вигляд зверху).

Під час занять вмикається джерело живлення 5 (12 вольт). До комутаційних засобів 9, встановлених на пульті управління 8 подається електричний струм безпечного для людини значення. Включаються комутаційні засоби 9 залежно від потреби. Викладач включає певні ланцюги світлового підсвічування 10 карти-макету, чим моделює нові для студента зміни в тактичній обстановці. Крізь електричні проводи 6, встановлені у захисних коробах 7, подається електричний струм 12 V до відповідних ланцюгів світлового підсвічування 10, які закріплені у канавках пінопластового шита 2 з рамою 3, унаслідок чого ланцюги світлового електронного підсвічування 10 підсвічують потрібний район бойових дій. Студентами-спостерігачами миттєво сприймається візуальна інформація незалежно від зміни сценаріїв бойових дій або тактичної обстановки:

$$nT_{заг}'' \leq T_{заг} \leq T_{лімнавч}$$

де $nT_{заг}''$ – потрібний для демонстрації раптової зміни тактичної обстановки на карті-макеті безпосередньо під час навчальних занять, для правильного розуміння, усвідомлення та уточнення студентами раптової зміни тактичної обстановки;

$T_{заг}$ – загальна кількість часу, що необхідна для підготовки та проведення одного заняття з використанням топографічних карт;

$T_{лімнавч}$ – суворо визначений програмою навчання [2] ліміт навчального часу без застосування карти-макету.

Емпіричні дослідження свідчать, що застосування карти-макету значно підвищує ефективність тактичної підготовки офіцерів запасу. Рішучими діями студент кафедри військової підготовки зможе своєчасно відреагувати на дії противника, прийняти правильне управлінське рішення

та уникнути втрат серед підлеглих і техніки під час бойових дій і невиконання бойових завдань.

Перелік посилань

1. Висновок про видачу патенту України на корисну модель від 05.01.2018 № 319/ЗУ/18. Електронний навчально-тренувальний карта-макет комплексного відпрацювання завдань управління бойовими діями. Заявка u 201709685 від 4.10.2017. Власник: НУБіП. Винахідники: Есаулов А.О., Коваленко С.Д., Присташ В.О., Андрієвський А.П. [<http://base.uipv.org/searchInvStat/showclaimdetails.php?IdClaim=299530&resId=1>]

2. Міністерство оборони України. «Положення про особливості організації освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України та військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів України», затверджене наказом від 20.07.2015 № 346.

УДК 37:63 «18-19» (477)

ДО ВИТОКІВ ВИЩОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ШКОЛИ У КИЄВІ (1898 – 1923)

Живора С.М., кандидат історичних наук, доцент
(zhyvora@bigmir.net)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Розвиток аграрної освіти та науки в Україні на початку ХХ ст. пов'язаний з діяльністю сільськогосподарського відділення Київського політехнічного інституту, відкритого в липні 1898 р., який став першим у Російській імперії багатопрофільним ВНЗ. Фактично інститут об'єднував три навчальні заклади, які відповідали технологічному, сільськогосподарському та залізнично-транспортному інститутам [1, арк. 1].

Сільськогосподарське відділення готувало фахівців зі спеціальностей: часткове землеробство, пов'язане з вивченням с.-г. машин і знарядь; часткова зоотехнія; с.-г. економіка і статистика. До навчальних планів було включено дисципліни: фізика, хімія, елементарна механіка, с.-г. метеорологія, геологія, ботаніка, зоологія, геодезія, механіка стосовно сільського господарства, будівельне мистецтво стосовно сільського господарства, землеробство, зоотехнія, політична економія, с.-г. економія і статистика, енциклопедія лісних наук, с.-г. технологія, ветеринарія, садівництво та городництво. Навчання супроводжувалося практичними заняттями в навчально-допоміжних кабінетах та дослідних господарствах. Для охочих пропонували вивчення іноземних мов. Термін навчання становив чотири роки (8 семестрів) [2, с. 25].

У дореволюційний період сільськогосподарське відділення КПІ мало потужний викладацький склад. Тут працювали відомі вітчизняні вчені – Є.П. Вотчал, П.Р. Сльозкін, М.П. Чирвинський, Ю.М. Вагнер, М.І. Коновалов, В.В. Колкунов, О.Г. Лебедев, С.Г. Навашин, К.Г. Шіндлер та інші, почесним професором інституту і лектором на сільськогосподарському відділенні був видатний учений, професор імператорського Московського університету Климент Аркадійович Тимірязєв.

Першим деканом став магістр сільського господарства, дійсний статський радник, заслужений професор і завідувач кафедри зоотехнії Микола Петрович Чирвинський, здобутки якого увійшли у скарбницю вітчизняної науки (у 1905 р. після відновлення автономії вузів став першим виборним директором КПІ). У 1908 р. деканом обрали магістра землеробства, ординарного професора, видатного вченого-агронома Петра Родіоновича Сльозкіна, який тривалий час (1902–1919) завідував кафедрою часткового землеробства (насіннезнавство, вивчення біології і культури сільськогосподарських рослин) і читав курс лекцій із загального землеробства. Він є автором «Сільськогосподарського календаря», який видавався у 1912-1914 рр. і користувався широкою популярністю у Росії.

Науковим фундаментом сільськогосподарського відділення стали ботанічна й зоологічна лабораторії, зоологічний музей, лабораторії та спеціалізовані навчальні кабінети часткового і загального землеробства, часткової й загальної зоотехнії, станція випробування с.-г. машин та ін.

Кафедру ботаніки впродовж тривалого часу очолював один з видатних учнів К.А. Тимірязєва – Євген Пилипович Вотчал. Маючи багатий досвід роботи у фіто-фізіологічних лабораторіях Московського університету, Петровської землеробської і лісової академії, Варшавського університету, ґрунтовно ознайомившись з організацією роботи лабораторій, дослідних станцій Відня, Інсбрука, Цюріха, Берна, Гейдельберга, Галле, Берліна, Є.П. Вотчал створив одну з найбільших в країні ботанічних лабораторій, яка стала центром еколого-фізіологічних досліджень. Д.І. Менделєєв у 1903 р. у доповідній записці С.Ю. Вітте високо оцінив науково-дослідну роботу лабораторії [3, с. 125]. У радянський період Є.П. Вотчал став засновником школи ботаніків-фізіологів і був обраний дійсним членом АН УРСР.

Напрями науково-дослідної і педагогічної роботи лабораторії загального землеробства (механічна обробка ґрунтів, їх удобрення, ґрунтознавство і луківництво тощо) у 1902–1911 рр. визначав Олександр Васильович Ключаров. Водночас він читав лекції з ґрунтознавства та лісівництва. У 1912–1920 рр. лабораторією загального землеробства керував інший відомий учений – Володимир Володимирович Колкунов. У 1905–1907 рр. він опублікував першу і другу частини фундаментальної праці «До питання про створення посухостійких раскультурних рослин»,

яка по суті започаткувала новий напрям селекції щодо посухостійкості [4, с. 29-30].

У 1898-1915 рр. за сумісництвом в інституті працював професор Київського університету С.Г. Навашин – учений-біолог, засновник відомої школи цитологів, ембріологів та цитогенетиків, академік РАН (1918) і ВУАН (1924). За видатні заслуги Сергій Гаврилович був обраний почесним членом 20 академій і наукових товариств світу. На Сільськогосподарському відділенні він читав курси «Морфологія і систематика рослин», «Рослинні паразити», «Експериментальне вчення про спадковість».

Значний внесок у розвиток зоології та фізіології тварин зробив професор М.Ф. Кащенко, який заснував акліматизаційний розсадник рослин у Києві (1913) і керував ним до кінця свого життя (1935). Разом із професором В.О. Караваєвим він організував Зоологічний музей ВУАН і був його першим директором (1919-1926). У 1918 р. Миколу Феофановича обрали академіком ВУАН [4, с. 31-32].

У 1903–1916 рр. сільськогосподарське відділення КПІ підготувало 639 фахівців. Студенти, які успішно склали випускні іспити, одержували звання вченого-агронома, працювали у поміщицьких господарствах, с.-г. товариствах, науково-дослідних станціях, кооперативах, завідували фермами, займали посади на державній службі [5].

У 1915–1917 рр. інститут не функціонував, його діяльність відновилася навесні 1918 р. На сільськогосподарському (агрономічному) факультеті тоді навчалася тільки 44 студенти. В цей час був підготовлений закон про «Київську сільськогосподарську академію» — державну вищу школу при Міністерстві земельних справ. Передбачалося відкриття шести факультетів: агрономічного, лісового, межового, ветеринарного, інженерного та економічного [6, с. 55]. Проте труднощі, породжені війною, не дали можливості втілити цей задум у життя.

Навесні 1921 р., відколи Політехнічний інститут знову запрацював, на агрономічному факультеті навчалася 194 студенти. У 1917–1923 рр. агрономічний факультет підготував 138 фахівців, із них 75 осіб у 1923 р. [5]

У перші роки радянської влади в навчальних і наукових закладах продовжували працювати провідні учені і педагоги старої школи, яких відрізняв не тільки високий професіоналізм, а й всебічна гуманітарна підготовка, широта кругозору. Знання іноземних мов для них було природним, а обізнаність у музиці, літературі, театрі, живописі – необхідним.

Постановою Головного комітету професійної і спеціально-наукової освіти Наркомпросу УСРР від 1 вересня 1922 р. агрономічний факультет був перетворений у Сільськогосподарський інститут ім. Х. Раковського (КСГІ), який з 1923 р. став самостійним вищим навчальним закладом, саме на його базі у 1954 р. відбувалося становлення Української

сільськогосподарської академії – сьогодні це НУБіП України – провідний вищий аграрний заклад освіти України.

Перелік посилань

1. Державний архів м. Києва (далі – ДАК). Ф. 18, оп. 1, спр. 6.
2. Київській політехнічеській институтъ Императора Александра II. Издание Ф. Л. Иссерлиса. Киевъ. Типо-Литографія Петра Барскаго. 1898. 40 с.
3. Иллюстрированный сборник материалов по истории возникновения Киевского политехнического института. К.: Тип. т-ва И. Н. Кушнеров и К°, 1914. 143 с.
4. Діденко В.В. Нарис з історії Національного аграрного університету: До 110-річчя від дня заснування. К.: Аграрна наука, 2008. 232 с.
5. ДАК. Ф.-Р. 308, оп. 1, спр. 12; Ф. Р-357, оп. 2, спр. 64.
6. Мельничук Д.О., Зубець М.В., Беренштейн Л.Ю. та ін. Становлення і розвиток аграрної освіти та науки в Україні (з найдавніших часів до сьогодні). К.: НАУ, 2005. 224 с.

УДК 348.4

ПОРІВНЯННЯ В ОСВІТІ: МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕНЬ

Журавська Н.С., доктор педагогічних наук, професор
(juravska@ukr.net)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Оскільки школа нині розглядається як дзеркало суспільства, порівняння може служити легітимацією соціальної і політичної системи. В галузі освіти, хоча термін «порівняльна освіта» з'явився в 1817 році, тільки у ХХ столітті почався розвиток терміна «порівняльна освіта». Гетерогенність освітніх досягнень з однієї країни в іншу стала самою метою дослідження в другій половині дев'ятнадцятого століття. Прагнення до універсалізму перетворюється в прагнення виявити і зрозуміти іншого в його сингулярності і її відмінності. Великі офіційні звіти публікуються у Франції і Англії для огляду стану освіти в іншій країні [4]. Сингулярність у філософії (від лат. Singularis - єдиний) – одиничні сутності, події, явища. Партикуляризм може бути використаний для легітимізації національних освітніх традицій в особі «режимів» з інших регіонів. Кожен народ має свої якості: вроджені чи набуті [1].

За загальним визнанням, саме різниця робить запозичення можливим, але в контексті його розробки. Зокрема, освіту відділяють від будь-якої ідеологічної основи [2, с. 3–6].

Незважаючи на зміцнення національної держави, освіта - це спільний проект, в якому будь-які національні особливості не применшують запозичень, сприймаються як тимчасові перешкоди, просте тимчасове відставання: основні закони еволюції людини, які складають філософську основу остаточного режиму, обов'язково підходять для всіх народів і всіх

рас. Відтак, спроби уніфікувати порівняльну освіту ще не досягли успіху. Вони породжують багато епістемологічних роздумів. Але, крім розколів, формується діалог [3, с. 377-387].

Отже, глобалізація супроводжується збільшенням потреб у підготовці кадрів і побоюваннями з приводу міжнародної конкуренції. У той же час інформаційний «ринок» розростається з пропозицією індикаторів, статистики та міжнародних класифікацій, які стали домінуючою формою нового універсалізму. Порівняння в освіті в поєднанні з ідеєю міжнародної конкуренції (принаймні, у вищій освіті) визначають політику в галузі освіти. Але, формування завтрашньої школи також означає прийняття соціальних рішень.

Перелік посилань

1. Академічний тлумачний словник української мови [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://sum.in.ua>

2. Ковальчук В. І. Тенденції інноваційного розвитку сучасної школи в Україні / Василь Іванович Ковальчук. // Імідж сучасного педагога. – 2015. – №7. – С. 3–6.

3. Raveaud M. L'éducation comparée : nouveaux débats pour des paradigmes bicentenaires / M. Raveaud // Revue internationale de politique comparée. - №3 (Vol. 14). -. 2007. - P. 377-387.

4. Zhuravska N.S. Use of information technologies as a way of improving the methods of disciplines learning / N.S. Zhuravska // «Young Scientist» .- № 9 (49) .- September, 2017.

УДК 348.147

ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦЯ САДОВО-ПАРКОВОГО ГОСПОДАРСТВА У ФРАНЦІЇ

Заболотська І.О., аспірант
(irynazabolotska@gmail.com)

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Професійна підготовка фахівця садово-паркового господарства у Франції передбачає постійне занурення студента в практичне та теоретичне навчання, тобто педагогіка базується на фізичній реальності проектного майданчика та на громадському чи приватному замовленні.

Завдання ландшафтного фахівця – розкрити за допомогою художнього виміру особливості проектної місцевості, ураховуючи при цьому її соціальні, економічні та екологічні фактори. Основним завданням у підготовці фахівців цього профілю є пояснити, як будуються основні форми на місцевості, як їх можна трансформувати, моделювати, розкривати та як створювати нові ландшафти, оновлюючи місцеву специфіку.

Дипломований фахівець-пейзажист (*франц.* paysagiste) є розробником, який відповідає вимогам конкретної місцевості та її мешканців.

Традиційно практична реалізація цієї професії була пов'язана з проектуванням садів і парків. Однак, зараз вона розширюється до благоустрою громадських просторів та дизайну місцевостей. Під час розробки проекту пейзажист має враховувати низку вимірів, таких як масштаб території, ріст рослин, циклічність сезонів, соціальні ритми, економічні та політичні календарі. Його багатодисциплінарна освіта дозволяє йому оперувати комплексом вихідних даних майданчика для того, щоб створити та втілити в реальність, завдяки своїй креативності, ландшафтний проект, що поєднує в собі всі ці виміри. Тобто ландшафтний архітектор обслуговує користувачів певної території, займаючись покращенням їхнього оточуючого середовища сьогодення та майбутнього.

Завдання, що постають перед пейзажистом, багаточисельні та різноманітні та знаходяться на двох рівнях.

У розрізі теоретичної підготовки фахівця або радника з загальних питань, дипломований фахівець із садово-паркового господарства виступає як експерт чи посередник із питань навколишнього середовища, проектування та благоустрою (уміння читати схеми територіальних зв'язків, місцеві плани урбанізації, атласи, графічні зображення та ландшафтні плани, застосовувати положення європейську ландшафтну Конвенцію щодо зон, виділених під благоустрій, захисту та використання природних просторів, інфраструктур тощо).

У практичному розрізі, дипломований фахівець уз садово-паркового господарства має досконало володіти повним циклом знань, умінь та навичок щодо благоустрою громадських просторів, парків та садів, житлових комплексів і навіть автомобільних мереж. Окрім громадських та приватних замовників, ландшафтний архітектор має співпрацювати з командою фахівців, обізнаних на визнанні потенціалу територій (таких як географ, соціолог, еколог тощо), а також з іншими фахівцями дизайну та управління проектами (архітектор, містобудівник, ландшафтний інженер). Навіть після того, як проект вже втілено в реальність, він продовжує, як і раніше, спиратись на інші професії: підрядні будівельні та ландшафтні організації, будівників, власників розсадників, садівників тощо.

Отже, в основі підготовки фахівця садово-паркового господарства у Франції лежить поєднання теоретичних на практичних знань, синтез технічних, наукових та пластичних вмінь, які реалізуються у виконанні ландшафтного проекту, що є ядром та кульмінацією всього процесу навчання.

УДК 378.016:373.2.

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Загорулько М. О., аспірант

(zagorul_ko@ukr.net),

Арістова Н. О., доктор педагогічних наук, доцент

(n.aristova.na@gmail.com)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ,*

*Київський університет імені Бориса Грінченка,
м. Київ*

Проблема формування готовності майбутніх учителів до педагогічної діяльності перебуває в центрі уваги науковців упродовж багатьох століть. Так, у численних дослідженнях обґрунтовано зміст, сутність і структуру феномена «готовність до професійної діяльності», розкриваються різні аспекти професійної підготовки майбутніх учителів у вищих закладах освіти, застосування інноваційних технологій у їхній підготовці тощо. Проте, вивчення та узагальнення здобутків української та зарубіжної педагогічної думки дає нам змогу стверджувати, що проблему вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в недостатній мірі висвітлено в науковій літературі.

Професійну підготовку майбутніх учителів початкової школи здебільшого розглядають як систему, головна мета якої полягає у формуванні їхнього педагогічного світогляду, загальної культури, практичної і психологічної готовності до фахової діяльності, а також розвитку педагогічних здібностей [5]. Тобто, результатом професійної підготовки випускників університетів, які здобувають освіту за напрямом і спеціальностями педагогічного профілю, має бути високий рівень сформованості готовності до педагогічної діяльності. Саме такі вчителі здатні забезпечити якісне навчання дітей, згідно з вимогами нового Державного стандарту початкової загальної освіти. Під готовністю майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності розуміємо певний психофізичний стан, перебуваючи в якому вони «здатні орієнтуватися й досягати успіху в професійній діяльності, здатні використовувати набуті знання, уміння та навички, необхідні для її успішного виконання, здатні бути активними, ініціативними, відповідальними, правильно організовувати власні дії, приймати виважені рішення відповідно до певної ситуації та передбачати їх позитивні й негативні наслідки, а також мають високий рівень усвідомлення можливостей професійного розвитку і самовдосконалення» [1, с. 27].

Л. Хомич, вивчаючи проблему професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів, зазначає, що головним завданням закладу, який готує вчителя початкових класів, є формування суб'єкта професійної діяльності, здатного бачити і творчо розв'язувати проблеми педагогічного процесу у

спільній діяльності з учнями [7]. Це і може бути вирішено за умови опанування майбутніми вчителями початкових класів інноваційних технологій, які нададуть їм змогу відповідально і творчо підходити до організації навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Цієї ж думки дотримує Л. Коваль. Проте у своїх дослідженнях учена зазначає, що вивчення стану підготовки молодих педагогів до самостійної викладацької діяльності засвідчує їхню недостатню готовність до застосування інноваційних технологій в реальному процесі початкової школи [3]. У зв'язку з цим, науковець наголошує на необхідності впровадження технологічного підходу в освітній процес педагогічних університетів, оскільки реалізація його основних положень у системі підготовки майбутнього вчителя уможливіє всебічний розвиток його особистості, сприяє формуванню професійної і соціальної мобільності відповідно до сучасних вимог на ринку педагогічної праці. Л. Коваль також додає, що зміни у змісті та методах навчання, які пов'язані з реалізацією технологічного підходу, нададуть майбутнім учителям змогу засвоювати знання про зміст і сутність інноваційних технологій, оволодівати загальним алгоритмом їх застосування з урахуванням специфіки кожної, моделювати, проводити та аналізувати уроки за різними технологіями, а також виявляти бажання організовувати технологічний процес у початковій школі [3].

Отже, удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи, головна мета якого полягає у формуванні певного педагогічного світогляду, загальної культури і готовності до педагогічної діяльності, має відбуватися завдяки реалізації технологічного підходу в освітньому процесі педагогічних університетів.

Перелік посилань

1. Арістова Н. О. Зміст і сутність готовності майбутніх філологів до професійної діяльності. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Вип. XXX. Серія: соціально-педагогічна. 2018. С. 15–29.
2. Загорулько М. О. Методологічні основи формування дослідницько-діагностичних умінь майбутніх учителів початкової школи. Наукові праці ЧНУ. 2017. Т. 303. Вип. 291. С. 162–167 (Педагогіка).
3. Коваль Л. В. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи: технологічна складова: монографія. Донецьк. 2009. 375 с.
4. Малихін О. В. Самоактуалізація, самореалізація, самоефективність і самовдосконалення майбутніх педагогів у процесі здійснення самостійної навчальної діяльності. Теоретичні питання культури, освіти та виховання. 2007. Вип. 33. С. 62–66.
5. Пастир Ю. І. Підготовка майбутнього вчителя до соціалізації молодших школярів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. Черкаси. 2010. 22 с.

6. Червінська І. Б. Модернізація змісту підготовки майбутніх учителів початкових класів. Наука і освіта. 2011. № 4. С. 464–467.

7. Хомич Л. О. Професійно-педагогічна підготовка вчителя початкових класів. Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. Київ: Магістр-S. 1998. 199 с.

УДК 378.147

**ДІАГНОСТИКА СФОРМОВАНOSTІ РІВНІВ МІЖКУЛЬТУРНОЇ
КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ -
ФІЛОЛОГІВ**

Зуєнко Н.О., кандидат педагогічних наук, доцент
(znelja@i.ua)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Важливого значення набуває питання результатів навчання та якості професійної підготовки студентів. Європейські стандарти і керівництво для внутрішньої та зовнішньої оцінки якості вищої освіти свідчать, що студентів потрібно оцінювати з використанням публічних критеріїв, правил і процедур, які слід застосовувати системно. Розробка таких критеріїв, як вважають дослідники, забезпечує реалізацію індивідуального підходу в навчанні студентів, можливість підготовки різнорівневих завдань або тестів для контролю, які максимально відповідають здібностям студента [4].

Науковці керуються різними ознаками в питанні розмежування рівнів сформованості згаданих наукових понять. У результаті теоретичного пошуку встановлено, що діагностику сформованості рівнів міжкультурної комунікативної компетентності студентів варто проводити за допомогою критеріїв [2, 3].

У педагогічній теорії під поняттям “критерій” розуміють об’єктивну ознаку, за допомогою якої здійснюється порівняльна оцінка досліджуваного явища, ступеня розвитку його у різних обстежених осіб або сукупність таких якостей явища, що відображають його суттєві характеристики і саме тому підлягають оцінці [2, с. 35]. Такий підхід до поняття сутності критерію і його характеристики має місце у працях А. Алексюка, Ю. Бабанського, В. Беспалько, Л. Беспалько, В. Вергасова, В. Лозової, В. Чайки та ін.

У результаті досліджень були виділені відповідні критерії сформованості комунікативної культури студентів: стимулюючий, ціннісний, когнітивний, рефлексивний, практичний, результативний. *Стимулюючий критерій* описує рівень спрямованості майбутнього фахівця на побудову комунікативно сприятливого робочого середовища; *ціннісний критерій* охоплює цінності, особисті якості та здібності студентів, які сприяють успішній комунікації у міжособистісній і професійній сферах;

когнітивний критерій визначає рівень знань студентів-філологів про сутність, функції, передумови успішної комунікативної взаємодії; *рефлексивний критерій* встановлює рівень усвідомлення студентами особливостей сформованості їх міжкультурної комунікативної компетентності; *практичний критерій* характеризує вміння та навички, що дозволяють студенту-філологу налагоджувати ефективну професійну та міжособистісну комунікативну взаємодію; *результативний критерій* визначає рівень самоконтролю та самоаналізу своєї навчальної та професійної діяльності у площині міжкультурної комунікації.

Система критеріїв дозволяє виділити рівні міжкультурної комунікативної компетентності студентів-філологів, залежно від ступеню та якості їх вияву у досліджуваних. Ми розрізняємо їх на трьох рівнях: номінальному, пізнавальному та творчому. *Номінальний рівень* міжкультурної комунікативної компетентності студентів-філологів характеризується низькими показниками усіх запропонованих критеріїв; *пізнавальний рівень* міжкультурної комунікації студентів-філологів визначається перевагою сформованості когнітивного компоненту структури міжкультурної комунікативної компетентності; *творчий рівень* міжкультурної комунікативної компетентності студентів-філологів окреслюється через сформованість у досліджуваних на високому творчому рівні усіх показників та критеріїв.

Спрощення та уніфікація процесу оцінювання результатів навчання є ще однією перевагою використання загальноєвропейських моделей оцінювання [1, с.124; 5]. В той же час в умовах вітчизняної системи освіти необхідно конкретизувати та деталізувати зміст кожного із запропонованих рівнів.

Отже, дослідження системи фахової підготовки студентів вищих навчальних закладів вказують на необхідності визначення чітких критеріїв та рівнів з проблеми сформованості міжкультурної комунікативної компетентності.

Перелік посилань

1. Коротун О.О. Рівні сформованості комунікативної компетентності студентів-іноземців. Вісн. Київ. нац. ун. ім. Т. Шевченка. Серія «Соціологія. Психологія. Педагогіка». Додаток 4, том III (15). 2009. Тем. вип. №3. «Вища освіта у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». С.119-124.
2. Курило В. С. Моделювання системи критеріїв оцінки розвитку освіти в регіоні. Педагогіка і психологія. 1999. № 2. С. 35–39.
3. Окаєлов В., Шевцов Л., Мочалін Є. Розробка загальних критеріїв оцінювання навчальних досягнень студентів з дисциплін фундаментального циклу. Вища школа. 2006. № 3. С. 57–63.
4. Стандарти і рекомендації для оцінювання якості у вищих навчальних закладах Європи. Вісник тестування і моніторинг в освіті. 2007. № 2. С. 9–11.

5. Цимбал С. В. Психологічні особливості формування професійної компетентності майбутніх спеціалістів засобами іноземної мови : автореф дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія». С. В. Цимбал. Хмельницький: НАДПСУ ім. Б. Хмельницького, 2006.

УДК 371.3: 811,111

МЕТОД ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ (BLENDED LEARNING) НА ЗАНЯТТЯХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Іванченко І.Г., викладач,

Колесник Т.П., викладач

ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний коледж»

Інновації сьогодні, які впроваджуються в процес навчання, передбачають використання різних моделей та технологій навчання. Вищі навчальні заклади активно впроваджують новітні педагогічні технології, популярними серед них є дистанційне навчання (distance leaning), електронне навчання (e-learning), мобільне навчання (mobile learning), змішане навчання (blended learning), навчання із залученням інтерактивних методик, навчання за технологією тренінгів та ін.

Аналіз публікацій з використання технологій електронного навчання дозволяє констатувати, що цей вид навчання має свої недоліки, серед яких відсутність соціального контакту між учасниками навчального процесу, необхідність володіти високим рівнем уміння працювати самостійно, можливість неправильного розуміння теоретичного матеріалу. Ці недоліки компенсує змішане навчання.

Під змішаним навчанням розуміємо спрямований, організований, інтерактивний процес взаємодії студентів та викладача, що дидактично оптимально об'єднує технології традиційного і онлайн навчання, яке базується на інформаційно-комунікативних технологіях й орієнтоване на індивідуальні запити студентів незалежно від їх розміщення у просторі та часі.

Цей метод дуже актуальний для викладання іноземної мови, оскільки при дефіциті навчального часу перед викладачем стоїть непросте завдання навчити мови в стислі терміни. При цьому доводиться враховувати той факт, що в основному, студенти не мають високого рівня мовної підготовки, і часто викладачеві доводиться починати практично з самого початку. Щоб випускники придбали необхідні знання та навички, аудиторне навантаження значно розширюється за рахунок залучення віртуального середовища та інформаційних технологій.

Змішане навчання і є та система, в якій складові компоненти очного і дистанційного навчального процесу гармонійно взаємодіють. Очевидно, що така модель вимагає від нас, викладачів, певної підготовки, зокрема, до роботи у віртуальному середовищі.

Основне завдання викладача – грамотно скласти курс і розподілити навчальний матеріал. Необхідно вирішити, що потрібно проходити на занятті, що можна освоїти, вивчити і вирішити вдома, які завдання підходять для індивідуальних занять, а які – для групової роботи над проектом. Передбачається, що базовий курс викладається на очних заняттях, а розширений і поглиблений освоюють в процесі дистанційного і онлайн навчання. Важливо, щоб заняття Face-to-Face проходили в форматах захисту проектів, презентації або дискусії між студентами або з викладачем. Дистанційний блок повинен містити інформацію про проекти для роботи в групі, творчі, лабораторні та практичні завдання, довідкові матеріали і посилання на додаткові матеріали в мережі, проміжні та перевірені тести, а також завдання підвищеної складності для обдарованих студентів. Перевірка знань повинна проводитися не тільки онлайн і на спеціальній навчальній платформі, але і в аудиторії.

Існує шість моделей Blended Learning з різними акцентами, потребами і обсягами витрат, які можна застосувати для підготовки курсу з англійської мови.

1. Face-to-Face Driver («Драйвер - очна освіта»). Викладач особисто дає основний обсяг освітнього плану, за потреби вкраплюючи онлайн навчання як допоміжний. Ця модель часто поєднує безпосередню роботу з викладачем в аудиторії, а електронне навчання використовується як доповнення до основної програми (робота з комп'ютерами під час заняття).

2. Rotation Model («Ротаційна модель»). Відбувається ротація розкладу традиційного очного навчання в аудиторії і самостійного онлайн навчання в особистому режимі (наприклад, через Інтернет за планом посилань, складеним викладачем; на спеціальному сайті).

3. Flex Model («Гнучка модель»). Здебільшого використовується онлайн платформа, викладач підтримує студентів дистанційно, для відпрацювання складних питань, час від часу організовує роботу з невеликими групами або з окремими студентами.

4. Online Lab («Онлайн лабораторія»). Навчальна програма засвоюється в умовах електронного навчання, яке організовано в аудиторіях, обладнаних комп'ютерною технікою, і супроводжуються викладачем (у поєднанні з навчанням у традиційній формі).

5. Self-Blend Model («Модель "Змішай сам"»). Студенти самостійно вибирають додаткові до основної освіти курси, що проводяться різними освітніми закладами.

6. Online Driver Model («Драйвер - онлайн навчання»). В основному ця модель передбачає навчання онлайн – через платформу і віддалений контакт з викладачем, аудиторні зустрічі мають періодичний характер. Обов'язковими є консультації та екзамени.

Розвиток інформаційного середовища сучасного суспільства об'єктивно стимулює перенесення частини освітнього простору з аудиторії

до електронного простору. При цьому, важливо не втратити накопичений досвід традиційної педагогіки Тільки грамотне поєднання традиційного і дистанційного навчання дозволяє викладачам побудувати гнучкий персоналізований процес навчання з урахуванням індивідуальних особливостей студентів та з використанням можливостей ІКТ.

Перелік посилань

1. Лісецький К. Використання моделі змішаного навчання у ВНЗ.[Електронний ресурс]/ режим доступу: <http://www.kamts1.kpi.ua> (05.04.2018)

2. Сікора Я.Б. Реалізація змішаного навчання у вищих навчальних закладах. [Електронний ресурс]/ режим доступу: http://www.Nvuuped_2016_2_64 (05.04.2018)

УДК 327.36

СУТЬ ФЕНОМЕНУ «ЛЮДСЬКИЙ ЧИННИК» У КОНТЕКСТІ СВІТОВОЇ ПОЛІТИКИ

Калуга В.Ф., доктор філософських наук, доцент, (kalugavl@ukr.net)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Говорячи про існування людства, хай би воно розумілося як цілісне утворення чи конгломерат природних людських груп, або ж про існування конкретної спільноти, дослідник завжди постає перед питанням, а що саме визначає особливості цього існування та, як прийнято говорити, історичного поступу. Хто чи що задає вектор та імпульс соціокультурному поступу, якою мірою та яким чином?

Природно, існують різні, принаймні на перший погляд, підходи до тлумачення згаданої проблематики. Насамперед причину шукають у самій людині або поза нею. Рушієм убачають ідеальне або ж матеріальне начало, себто бога, абсолютну ідею в гегеліанському варіанті, або ж еволюцію.

Між тим, строго визначитися з тим, чим за своєю суттю є людський чинник та/або ж суб'єктивний фактор, та яка його/їх роль у здійсненні світової політики, принципово не можливо. З іншого боку, залишається лише констатувати сам факт того, що у світовій політиці не можливо уникнути людського чинника, як і те, що не можливо прорахувати наслідки його прояву. По-суті, людський чинник – це певна перемінна, яка постійно призводить до різних, найчастіше, прогнозованих у певних межах, результатів у контексті стабільно заданих обставин поточної ситуації на світовій арені або у спільноті чи соціально-політичному інституті.

Перелік посилань

1. Калуга В.Ф. Від примату держави до відкритої політики: особливості розгортання “світової політики” / В.Ф. Калуга // Молода нація. Альманах. – К.: “Смолоскип”, 2005, № 3(36). – С. 108-124.

УДК 37.03:316

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ФЕНОМЕНА «СОЦІАЛІЗАЦІЯ»

Канішевська Л. В., доктор педагогічних наук, професор
(mazila060192@ukr.net)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

У психології та соціальній педагогіці розповсюджені такі визначення соціалізації (наведемо деякі з них): засвоєння та привласнення соціального досвіду, що тісно пов'язана з процесом індивідуалізації та відображає процес дорослішання дитини. При цьому здійснюється усвідомлення, засвоєння, реалізація соціальних норм і принципів, ставлень, засвоєння й реалізація нової «самості» (новий рівень самосвідомості та самовизначення), що виявляється у становленні соціальної зрілості (Д. Фельдштейн); розвиток і саморозвиток людини в процесі засвоєння та відтворення суспільної культури на протязі всього життя (А. Реан); процес і результат включення підростаючої особистості у суспільство завдяки засвоєнню досвіду, історично накопиченого культурою (Б. Бім-Бад, О. Петровський); вплив середовища, яке залучає індивіда до участі у суспільному житті, вчить його розуміти культуру, самостверджуватись та засвоювати соціальні ролі (І. Шепанський); розвиток людини протягом усього життя у взаємодії із оточуючим середовищем у процесі засвоєння та відтворення соціальних норм та культурних цінностей, а також саморозвиток та самореалізація у суспільстві (А. Мудрик); процес, за допомогою якого індивід набуває знання, цінності, оволодіває мовою, соціальними вміннями, що дозволяє йому інтегруватися у суспільство й адаптивно поводити себе у ньому (А. Ребер); інтеграція індивіда у суспільство, в різні типи соціальних спільнот (групу, соціальний інститут, соціальну організацію) шляхом засвоєння ним елементів культури, норм і цінностей, на засадах яких формуються соціально значущі риси особистості (Ю. Прохоров).

Проведений теоретичний аналіз поняття «соціалізація» дозволяє нам уточнити сутність даного феномена, під яким ми розуміємо процес включення особистості в соціальну практику, набування нею соціальних якостей, засвоєння соціального досвіду завдяки мікро-макро-мега функціональних структур (середовищ), що дозволяє особистості функціонувати у суспільстві в якості повноправного члена. Соціалізація є двобічним, рівноспрямованим процесом. Кожний індивід народжується в об'єктивній соціальній культурі, в межах якої він зустрічає «значущих інших», які є відповідальними за його соціалізацію (батьків, педагогів та інших). Ці «значущі інші» впливають на нього, виступають своєрідними посередниками між ним та навколишнім світом (А. Мудрик) [2].

У педагогіці існує декілька підходів щодо визначення сутності соціалізації: соціологічний, який розглядає механізми соціального

дослідження та охоплює стихійне та організоване (навчання і виховання), вплив середовища (В. Болгаріна, С. Гончаренко, М. Лукашевич, Х. Лийметс, Т. Мальковська, О. Савченко та інші); факторно-інституційний підхід, що визначає соціалізацію як сукупність та дієву автономність, але нестійку ієрархічну систему дій на людину означених чинників (В. Генецинський, І. Кон, А. Мудрик); інтеракціоністський підхід, що вважає основною складовою соціалізації – спілкування, міжособистісну взаємодію, поза якої розвиток особистості є неможливим (Т. Коннікова, О. Куракін, Л. Новікова); інтеріоризаційний підхід, який вважає, що соціалізація – це засвоєння особистістю норм, правил, що прийняті у суспільстві, в результаті чого складається система внутрішніх регуляторів форм поведінки (І. Бех, Б. Бітінас, Л. Буєва, І. Кон, В. Крутецький); [3, с. 42]; інтеріндивідуальний підхід, згідно з яким соціалізація є процесом творчої індивідуальності особистості (А. Мудрик).

Дані підходи відрізняються тим, що вони по-різному розуміють механізми перетворення соціального в психічне, а також розумінням відповідного суб'єкта соціалізації. Тому важливо розглядати соціалізацію у єдності цих підходів, оскільки це допоможе зрозуміти системність, одночасність та нерівномірність соціалізуючих впливів оточуючого середовища.

О. Маханько, М. Іванюк [1] виокремлюють ряд стадій соціалізації, які постійно доповнюються й розвиваються:

- 1) первинна чи рання соціалізація (від народження до підліткового віку);
- 2) стадія індивідуалізації, яка характеризується прагненням індивіда виділитися серед інших; критично осмислювати суспільні норми поведінки;
- 3) стадія інтеграції, яка відображає бажання людини знайти своє місце у житті;
- 4) трудова стадія;
- 5) післятрудова стадія.

Основний результат ефективної соціалізації, на думку багатьох дослідників, навчити вихованців бути продуктивними членами суспільства, залучити їх до прав та обов'язків, успішно адаптувати їх до соціального середовища, інтегрувати у життя суспільства.

Перелік посилань

1. Маханько А. И. Особенности социализации воспитанников интернатных учреждений / А. И. Маханько, Н. А. Иванюк. – МОО «Понимание», 2004. – 473с.
2. Мудрик А. В. Введение в социальную педагогику / А. В. Мудрик. – М., 1997. – 368 с.
3. Янчук В. А. Введение в современную социальную психологию / В. А. Янчук. – М.: АПО, 2003. – 814 с.

ДИСКУРСИВНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТЕКСТУ В ПОЛІТИЧНІЙ КОМУНІКАЦІЇ

Качан Г.С., асистент (galina.kachan@gmail.com)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Політична дія є насамперед комунікативною дією. Основне завдання політичного дискурсу – переконати адресат та спонукати його до конкретної дії, переконати його в тому, що його дії правильні [1: 104].

Дослідники W. Teubert, D. Busse та W. Hermanns представляють дискурс як віртуальний корпус текстів, які пов'язані однією темою [2]. Однак, вони не виключають необхідність дискурсивного аналізу тексту, який охоплює семантичний та прагматичний аналізи:

«Під дискурсом ми розуміємо, в науково-практичному смислі, віртуальний корпус текстів, структура яких визначається смисловими (семантичними) критеріями. До дискурса належать тексти, які мають спільний предмет дослідження, мають семантичний та/або комунікативний, функціональний або цільовий зв'язок» [1, с.14]

W. Heinemann вважає, що зазвичай тексти мають лише одну спільну тему, а всі семантичні частини тексту перебувають у прямому або опосередкованому зв'язку [3, с.79].

Цей концепт пов'язаний з випадками, коли в тексті змінюється багато тем (наприклад, інтерв'ю), або, якщо в тексті обговорюється низка не пов'язаних між собою тем:

Навіть тексти зі «слабо вираженим зв'язком» (реклами, політичні програми), можуть бути сприйнятими як тексти на одну тематику, тому що в таких текстах зв'язок виникає на рівні абстракцій. [1, с.27].

Термін політична комунікація має багато тлумачень. W. Dieckmann визначає політику як “державну мову, або мову, що стосується держави” [4, с. 29]. Привабливість цього визначення полягає у зв'язку між використанням мови і політикою. Н. Girth наголошує, що мова є не лише інструментом політики, а й необхідною умовою її існування [5, с. 1]. U. Sauger вважає, що політична комунікація – центральний механізм появи, впровадження та обґрунтування політики; комунікація є не лише засобом політики, вона сама є політикою [6, с. 25]. За А.П. Чудиновим, основними дискурсивними характеристиками тексту в політичній комунікації є авторство політичного тексту, його адресність, стратегії і тактики політичної комунікації та політичний наратив. [7, с. 59-65]. У політичній комунікації розрізняють авторські тексти, тексти без формального автора та тексти зі зміщеним авторством [7, с. 60]. Авторство політичного тексту є неоднозначним питанням, адже промову президента, або інший важливий документ готує не сам президент (політик), а команда фахівців, проте президент (політик) бере на себе відповідальність за його зміст. Деякі політичні документи взагалі не мають автора і їх публікують від

імені держави, політичної партії, організацій, які відповідають за їхній зміст. Передвиборчі агітаційні листівки, лозунги є анонімними, але вони мають авторів та замовників [7, с. 60]. Адресатами політичних текстів, за А.П. Чудиновим, є односторонні, опоненти та виборці. Також розрізняється масовий, груповий та індивідуальний адресат. Найбільш характерним для політичної комунікації є груповий та масовий адресат, звернення до яких може бути безпосереднім або через ЗМІ. Сучасні ЗМІ дозволяють звертатися як і до широкого загалу, так і до певних груп населення. Стратегія – це планування мовної діяльності, в залежності від мети політичного діяча та контексту обирається стратегія спілкування з адресатом. Політичний наратив, тобто сукупність текстів різних жанрів, які описують певну політичну ситуацію, існує завжди в певній політичній ситуації та завершується із зміною ситуації. Для наративу характерні спільна тематика та персони. Однак, кожен текст наративу описує події з різних поглядів та інтенцій, оскільки тексти націлені на різну аудиторію, і тим самим політична подія висвітлюється з різних сторін.

Список посилань

1. Bayley, P. Live oratory in the television age: The language of formal speeches [Текст] / P. Baley // Campaign language: image, myth in the US presidential elections. - Bologna, 1985. - P. 77-174.
2. Busse Dietrich, Hermanns Fritz, Teubert Wolfgang (Hrsg.): Ist Diskurs ein wissenschaftliches Objekt? In: Begriffsgeschichte und Diskursgeschichte. Methodenfragen und Forschungsergebnisse der historischen Semantik, Westdeutscher Verlag, Opladen 1994, S. 10-28
3. Heinemann M., Heinemann W.: Grundlagen der Textlinguistik: Interaktion - Text - Diskurs (Reihe Germanistische Linguistik, Band 230). de Gruyter Verlag.
4. Dieckmann, W.: Sprache in der Politik. Einführung in die Pragmatik und Semantik der politischen Sprache. 1975, Heidelberg Carl Winter Universitätsverlag. S. 147.
5. Girth, Heiko: Sprache und Sprachverwendung in der Politik. Eine Einführung in die linguistische Analyse öffentlich-politischer Kommunikation. Tübingen: Niemeyer. (Germanistische Arbeitshefte 39), 2002, S. 136.
6. Saxer, Ulrich: System, Systemwandel und politische Kommunikation. Aus: Jarren, Otfried, Sarcinelli Ulrich, Saxer Ulrich (Hrsg.): Politische Kommunikation in der demokratischen Gesellschaft. Ein Handbuch. Opladen, Wiesbaden, 1998, S. 21-64
7. Чудинов, А.П. Политическая лингвистика: учеб. пособие [Текст] / А.П. Чудинов. М.: Флинта : Наука, 2007. - 256 с.

УДК 378.14:005:339.54

**ПЕРЕВІРКА ДІЄВОСТІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ
ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ У МАЙБУТНІХ
МЕНЕДЖЕРІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Качмарчик С.Г., здобувач, (lanochka_25@rambler.ru)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Цілеспрямована робота зі створення психолого-педагогічних умов формування культури професійного спілкування у майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності зумовила відповідну процедуру аналізу результатів експериментального дослідження з метою визначення успішності впровадження в практику вищого навчального закладу моделі формування культури професійного спілкування студентів. Перевірка ефективності розробленої моделі відбувалася шляхом проведення до і після формувального експерименту діагностичних контрольних робіт, які уможливили простеження динаміки становлення у студентів структурних компонентів культури професійного спілкування, а також оцінити рівень володіння кожним компонентом. Схема дослідження передбачала порівняння результатів експериментальної групи з показниками контрольної групи.

Зазначимо, що найбільші зрушення відбулися за мотиваційним критерієм в експериментальній групі. Тут значно зріс показник творчого рівня сформованості (приріст складає 36,7 %), у контрольній групі зміни також відбулися, але не такі помітні. Зріс показник творчого рівня на 8,3 %, дещо змінився відсоток майбутніх менеджерів із середнім рівнем. Він підвищився на 3,5 %.

Аналізуючи показники за когнітивним критерієм, можемо відзначити, що в експериментальній групі кількість студентів із творчим і достатнім рівнем зросла після формувального експерименту відповідно на 17,3 % і 19,7 %. За рахунок збільшення на цих рівнях, зменшився відсоток студентів з середнім та низьким рівнями сформованості когнітивного критерію. Позитивні зміни відбулися і в контрольній групі, проте не такі вагомі.

Позитивні зрушення, які відбулися у студентів експериментальної групи у розвитку інтерактивно-діяльнісного компонента внаслідок реалізації моделі формування культури професійного спілкування у майбутніх менеджерів, мають такий вигляд: доля студентів з творчим (креативним) і достатнім рівнями їх сформованості зросла у порівнянні з констатувальним експериментом на 17,3 % і 15,7 % відповідно. Експериментальні дані за діяльнісним критерієм констатують, що серед усіх рівнів приріст відбувся в контрольній групі на творчому і достатньому рівнях. Він склав 3,1 % і 3,2 %. За рахунок цього зменшилася кількість студентів з середнім і низьким рівнями сформованості за даним критерієм.

Порівняльний аналіз рівнів сформованості комунікативно-мовних умінь під час констатувального і контрольного етапів експерименту виявив збільшення студентів експериментальної групи з творчим (креативним) рівнем розвитку цього компонента на 22,8 %, достатнім – на 5,1 % і зменшення студентів з середнім і низьким рівнем відповідно на 32,9 %. Показник приросту в контрольній групі значно змінився на середньому рівні (зріс на 18,5 %), проте майже не змінився на творчому і достатньому рівнях.

За даними формувального експерименту кількість студентів експериментальної групи з низьким рівнем сформованості емоційно-вольових навичок зменшилась на 12,9 %, Це свідчить про ефективність використаних засобів впливу на розвиток цього аспекту культури професійного спілкування. Кількість студентів з творчим (креативним) рівнем сформованості за поведінковим критерієм зросла на 31,2 %, що також є переконливим свідченням позитивної динаміки її розвитку у майбутніх менеджерів внаслідок проведення формувального експерименту. В контрольній групі позитивні зміни також відбулися, проте не такі помітні у порівнянні з експериментальною групою.

Педагогічний експеримент засвідчив, що відсоток студентів спеціальності «Менеджмент» експериментальної групи, для яких є характерний творчий (креативний) рівень сформованості культури професійного спілкування збільшився на 25,9 %, достатній рівень – на 7,5 %, середній рівень зменшився на 13,2 %, низький рівень – на 20,2 %.

Порівняльний аналіз діагностичних зрізів (початкового у ході констатувального експерименту і кінцевого після формувального експерименту) свідчить про позитивну динаміку розвитку культури професійного спілкування, а саме про те, що внаслідок формувального експерименту відбулись статистично значущі кількісні та якісні зміни рівнів сформованості у визначених компонентах культури професійного спілкування: мотиваційно-ціннісного, когнітивно-пізнавального, емоційно-вольового, інтерактивно-діяльнісного і комунікативно-мовного.

Контрольні виміри засвідчують, що побудована на основі обґрунтованих у роботі психолого-педагогічних умов експериментальна методика забезпечила підвищення рівня культури професійного спілкування майбутніх менеджерів ЗЕД. І, зокрема, застосування інтерактивних методів дозволило зробити процес навчання більш продуктивним, сформувалися управлінські вміння і навички. Здобуті знання студенти навчилися застосовувати на практиці, у них сформувалися фахові якості.

Проблема формування культури професійного спілкування у студентів є складною і багатогранною, тому проведене дослідження не може вирішити всі аспекти розглянутої проблеми. Подальші наукові пошуки доцільно спрямувати на створення системи підвищення педагогічної майстерності викладачів у використанні навчального діалогу,

удосконалення методичного інструментарію педагогічної діагностики комунікативної культури, докладне вивчення питання підвищення рівня сформованості культури професійного спілкування майбутніх менеджерів ЗЕД у процесі самовиховання та саморозвитку.

УДК 101.1.001.76

СИНЕРГЕТИЧНИЙ ПІДХІД ДО СИСТЕМИ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Кичкирук Т. В., кандидат філософських наук, доцент (tatiyanaK@i.ua)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Сучасні процеси, які відбуваються в Україні, – це спроба по-новому вписатися у всесвітньо-історичний розвиток соціуму.

Обсяг і глибина знань, розвинені творчі здібності майбутніх фахівців повинні поєднуватись з високою культурою, вищими духовними злетами, запитами та інтересами, устремлінням служити загальному Добру. Саме тому вся система освіти повинна будуватись так, щоб вона готувала не просто високоосвічених, а висококультурних громадян. Слід зазначити, що цього вимагають як умови нашого сучасного національного буття, так і ті процеси, які відбуваються в сучасному взаємозв'язаному світі. Одночасно з небувалим розвитком наукових знань і фахової освіченості відбувається глибокий занепад духовних і культурних цінностей, а нещадне руйнування природи доповнюється таким самим руйнуванням культури – зростає злочинність, споживацький паразитизм, моральний цинізм і т.п. явища. Тому для системи освіти дуже важливою є її гуманітарна складова, - тобто ті предмети, які дають і формують знання про людину і суспільство, історію і культуру, моральні і естетичні цінності (історичні, культурологічні, філософсько-соціологічні, психологічні, мовознавчі та літературознавчі). Гуманітарний блок освіти спричиняє особливий вплив на формування світогляду, ціннісних орієнтацій, загальної культури та морально-громадянської позиції особистості.

Гуманізація педагогічного процесу полягає в його спрямованості на особистість студента, в її удосконаленні на основі саморозвитку. Принцип гуманізації повинен пронизувати всю компонентну структуру педагогічного процесу як його провідний принцип.

Складне завдання реформування освіти, завдання освітньої політики неможливо розв'язати поза теоретичним, перш за все філософським, осмисленням особливостей інформаційної епохи. Стає зрозумілим, що стратегічною метою вітчизняної освітньої діяльності на цьому перехідному етапі є внесення змін до освітньої парадигми, що неможливо здійснити без залучення методологічного потенціалу постнекласичної науки, – синергетики.

Синергетика постає як новий постнекласичний напрям міждисциплінарних досліджень процесів самоорганізації та розвитку, що

відбуваються у відкритих дисипативних неврівноважених системах, на думку багатьох дослідників, претендує на статус нової парадигми освіти XXI століття.

Важливим у підготовці майбутніх фахівців є не стільки надання їм певної суми знань, скільки вироблення вміння самостійно здобувати та засвоювати нові необхідні знання, оволодівати навичками до самовдосконалення, творчого вирішення проблемних питань. Освіта повинна прищепляти методологію оволодіння системним знанням та нелінійним мисленням. Нелінійний стиль мислення, запропонований синергетикою, передбачає цілісне й багатовимірне сприйняття мінливого, нестабільного та складного світу, готовність до поліваріативності його розвитку, до появи непередбачуваного і разом з тим «запрограмованого» нового.

Методологічні принципи синергетики можуть бути успішно застосовані й до системи освіти, а саме:

1. Принцип флуктуації, суть якого полягає в посиленні активності суб'єктів педагогіки та саморефлексії, яка породжує та стимулює думку, перетворюючи освіту у творчий процес.

2. Принцип параметрів порядку, що вводить інваріанти в технологію освіти, в систему відтворення людини. Йдеться про ситуацію вибору в освіті щодо прийняття рішення з великою кількістю ступенів свободи.

3. Принцип коеволюції виходить із співвіднесеності суб'єкта педагогіки з ідеалами культури, образами людини та світу, в збереженні тісних зв'язків з освітньою традицією.

4. Принцип кооперативності якраз і містить вимогу узгодження взаємодії суб'єктів освіти. Освіта, аби набути максимальної ефективності, має бути вчасною та доцільною.

З погляду синергетичного підходу освіта має, отже, вирішувати такі різноспрямовані завдання, по-перше, стратегічне – допомоги особистості долати нестійкість за рахунок вироблення системного, комплексного погляду на світ, по-друге, тактичне – сприяти адаптації до нестійкості. Освіта є відкритим соціальним організмом, що забезпечує потреби соціуму, тому потрібна більш тісна їхня взаємодія, яка б передбачала зворотній зв'язок та націленість на виховання особистості майбутнього. Виміри системи освіти мають узгоджуватися із загальносоціальними, більш того – соціоприродними характеристиками та вимогами. Освіта, підтримуючи зворотній зв'язок із суспільством, завдяки цьому забезпечує його потреби, адекватно реагуючи на соціальні запити й зміни, а не лише відчайдушно прагне зберегти свої консервативні, проте застарілі позиції.

Система освіти, заснована на подібних принципах, завжди буде здатною готувати спеціалістів з навичками активного знання та умінням його практично реалізувати

**ПРОБЛЕМИ І ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ
В УКРАЇНІ****Кізіма І.В.**, викладач, (irenabervik@gmail.com)*ВП НУБіП України, Бережанський агротехнічний коледж,
м. Бережани*

Якість освіти трактують як суспільний ідеал освіченості людини, результат її навчальної діяльності, процес організації навчання та виховання, Чинними нормативно-правовими актами визначено такі напрями державної політики у сфері вищої освіти в Україні, як утвердження демократичних засад вищої школи та студентського самоврядування; запровадження у вищих навчальних закладах сучасних освітніх технологій; поліпшення матеріально-технічного та методичного забезпечення; посилення інтеграції вищої освіти, науки та виробництва; створення на базі провідних університетів сучасних дослідницьких центрів. Проте, через низку проблем зазначені шляхи підвищення якості вищої освіти поки що не реалізовані повною мірою.

Сьогодні в Україні підвищення якості освіти часто підмінюється успішністю формального звітування щодо її якості перед державними органами контролю. Фінансування освіти потребує суттєвого збільшення обсягу та розширення спектра джерел надходжень коштів, що дозволить, повернути, тих науковців, які виїхали за кордон через соціальну та фінансову незахищеність, підняти престиж викладацької та наукової роботи, тобто, забезпечити умови для омолодження науково-педагогічного складу вищих навчальних закладів, здатних здійснити ефективне реформування вищої освіти [1].

Ураховуючи вимоги часу, вищі навчальні заклади створюють і оновлюють сучасні дистанційні електронні навчальні курси, розробляють навчально-методичні матеріали, намагаються забезпечити якісний і своєчасний супровід роботи студентів у дистанційному середовищі, але ця робота проводиться здебільшого на ентузіазмі викладачів.

Українські ВНЗ потребують подальшої роботи в напрямі наближення до поставленої мети. Доречно розробити і запровадити систему залучення студентів до участі в оцінюванні якості вищої освіти в їх навчальному закладі. Розробити систему залучення органів студентського самоврядування щодо організації навчання у ВНЗ, зокрема створення розкладу занять, забезпечення вибору студентами викладачів за кожною дисципліною. Для українських ВНЗ необхідні державні гарантії і фінансове забезпечення мобільності студентів та професорсько-викладацького складу в міжнародному освітньому просторі. Зокрема, доцільно забезпечити стажування викладачів за кордоном у європейських університетах, яке координується і фінансується ВНЗ або державою.

Проте сьогодні констатуємо обмежену результативність освітніх реформ. Основною причиною цього можна назвати часті зміни уряду і

керівників освіти, що не давало змоги завершити реформу, дійти до стадії аналізу, підведення підсумків і створення уточненого плану продовження реформи. На цей процес необхідно в середньому 6–8 років [2]. Отже, для України, яка чітко визначила орієнтир на входження в освітній простір Європи, здійснює модернізацію освітньої діяльності в контексті європейських вимог, проблема якості освіти є однією з основних.

Перелік посилань

1. Ващенко К.М. Ціннісні засади сучасної системи освіти [Електронний ресурс] / К.М. Ващенко. – Режим доступу: http://www.filosof.com.ua/Jornel/M_73/Vashchenko.pdf.

2. Дзвінчук Д.В. Освіта в історико-філософському вимірі: тенденції розвитку та управління [монографія] / Д. Дзвінчук. – К.: Нічлава, 2006. – 378 с.

3. Сбруєва А.А. Тенденції реформування середньої освіти розвинених англomовних країн в контексті глобалізації/ А.А. Сбруєва. – Суми: Сумська обласна друкарня; Козацький вал, 2004. – 500 с.

УДК 929

УКРАЇНСЬКИЙ ПИСЬМЕННИК ІВАН КОРСАК – ВИПУСКНИК УНІВЕРСИТЕТУ: ЖИТТЯ І ТВОРЧІСТЬ

Кіраль С.С., доктор філологічних наук, професор

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Іван Федосійович Корсак (15.09.1946 – 07.12.2017) – український письменник-романіст, журналіст, громадський діяч, член Національної Спілки письменників України з 1992 р., номінат на Національну премію України ім. Т. Шевченка 2018 року.

Народився в селищі Заболоття Ратнівського р-ну Волинської обл. На підставі вивчення архівної особової справи І. Корсака як випускника агрономічного факультету Української ордена Трудового Червоного Прапора сільськогосподарської академії встановлено: з вересня 1963 р. навчався стаціонарно, а з листопада 1964 р. за власним бажанням через матеріальну скруту перейшов на III курс заочного відділення цього ж факультету, який згідно з копією диплома закінчив 1969 р. та здобув фах ученого агронома. Однак у його подальшій долі переважила така література й історія, оскільки ще учителі помітили (це зазначено в шкільній характеристиці), що «учень має міцні знання з усіх навчальних предметів, а особливо захоплюється літературою, історією» [1].

Отож весною 1966 р. Іван Феодосійович прийшов кореспондентом у Ратнівську районну газету, а з грудня 1968 р. працює у Старовижівській газеті «Сільські новини». У 1975 р. очолив газету Камінь-Каширщини «Радянське Полісся». Разом із проф. І. Денисюком (Львів) та Тамарою

Борисюк (нині – Скрипка) (Луцьк); досліджує поліські стежки Лесі Українки, бере активну участь у вивченні історії рідного краю.

У 1990 р. І.Ф. Корсак став редактором газети Луцької міської ради «Народна трибуна» (1990–1995). 27 грудня 1996 р. вийшов перший номер правонаступниці «Народної трибуни» – газети «Сім'я і дім», шеф-редактором якої був сімнадцять років, одночасно редагуючи однойменне радіо «Сім'я і дім». Тричі обирався депутатом Волинської обласної ради, у п'ятій каденції – голова постійної комісії з питань культури, духовності та ЗМІ. Його літературна та громадська діяльність гідно поцінована: заслужений журналіст України, почесний громадянин міст Луцька і Каменя-Каширського, нагороджений Почесною грамотою Кабінету Міністрів України, орденами Архистратига Михаїла, Юрія Переможця.

І. Корсак – автор багатьох оповідань і повістей, 16 історичних романів. Він лауреат багатьох премій, зокрема імені В. Чорновола (за книгу «Гетьманич Орлик», 2007 р.), імені А. Кримського (за книгу «Імена твої, Україно», 2008), ім. Пантелеймона Куліша за 2013 рік (за історичні романи «Немиричів ключ», «Завойовник Європи», «Діти Яфета», «Корона Юрія II»), ім. Зореслава (за історичні романи «Завойовник Європи», «Немиричів ключ», «Корона Юрія II»), премії «Світ волинської книги» 2008 (за книгу «Таємниця святого Арсенія»), премії «Найкраща книга України» 2015 в номінації проза (за книгу «Вибух у пустелі»), міжнародних – імені Гоголя («Тріумф», 2008), імені Г. Сковороди (2009), імені Д. Нитченка (2010). Останні романи – «Мисливці за маревом» (2014), «Борозна у чужому полі» (2014), «Перстень Ганни Барвінок» (2015), «Запізніле кохання Миклухо-Маклая» (2016), «На розстанях долі» (2017), «За серпанком, загадковим серпанком» (2018).

Герої його книжок приходять до читача з різних часів та епох: І. Виговський, священик, генерал-хорунжий П. Рашевський, письменниця Ганна Барвінок, відомі вчені зі світовим іменем брата Тимошенки (Степана, якого звать батьком американської прикладної математики; Сергія – міністра УНР, архітектора, посла і сенатора польського сейму, син якого Олександр був головним архітектором Вашингтонського метро, зводив відомі хмарочоси в Нью-Йорку; Володимира – члена уряду Рузвельта), О. Шаргей, М. Скибицький, Г. Кістяківський, П. Шандрук, В. Липинський, М. Миклухо-Маклай, учасник визвольних змагань Т. Бульба-Боровець та ін. Творчий доробок талановитого митця високо поцінований сучасною критикою, вченими-істориками й літературознавцями. Варто згадати імена Є.Сверстюка, І. Гирича, М. Слабошпицького Д. Степовика, В. Слапчука, Д. Павличка, В. Поліщука та ін. Їхні праці зібрано в ошатній збірці, яку упорядкувала та написала щире слово до читачів «Як хліб насущний» заслужена вчителька України Олеся Ковальчук [2].

Історичні романи І.Корсака здобули визнання серед широкого загалу читачів та молоді. З власного досвіду можу стверджувати, що студенти

НУБіП не раз бували на презентаціях його творів у Києві й прихильно відгукувалися про романи «Перстень Ганни Барвінок», «Вибух в пустелі», «Борозна у чужому полі», «Запізніле кохання Миклухо-Маклая», твердячи, що письменник повертає нам історичну пам'ять, допомагає пізнати своє минуле, виховує через змалювання своїх героїв, історичних постатей, почуття національної гідності, гордості за свій український народ.

Не менш актуальним і цікавим є останній роман І. Корсака «За серпанком, загадковим серпанком» (2018), якого автору не судилося побачити. Письменник торкнувся надзвичайно болючої для нинішньої України теми, а саме: в'єтнамська війна (1959–1975 рр.), у якій також відчутний російський гібридний слід і російський стиль її ведення. У цій війні на боці демократичного південного В'єтнаму брали участь й українці (невідома для читача тема), зокрема пілот, майор армії США Мирон Дідурик, виходець з Тернопілля. Мужність, відвага, безстрашність нашого земляка вражала, за що його прозвали «скаженим козаком». Він не зганьбив свого українського імені, для нього ідеали честі й свободи були понад усе, як і для нинішніх захисників України. Не можна не погодитися із критиком М. Слабошпицьким, який слушно зауважив, що в усіх історичних творах, у тому числі останньому, І. Корсак знаходив вогонь, а не попіл історії [3].

Перелік посилань

1. Із кореня дужого. Путівцями героїв історичних романів Івана Корсака : зб. статей. – Київ: Ярославів Вал, 2018. –248 с.

2. Особова справа І.Корсака, випускника Української ордена Трудового Червоного Прапора сільськогосподарської академії // Архів НУБіП України.

3. Слабошпицький М. «Вогонь, а не попіл: нотатки про Івана Корсака після появи його роману «За серпанком, загадковим серпанком» (Видавництво «Ярославів Вал», 2018 р.) / Михайло Слабошпицький // Слово Просвіти. – 2018. – Ч.16. – 19–25 квіт. – С.12.

УДК 378:004

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ЕКОЛОГІВ АНГЛІЙСЬКОГО ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ

Клименко Л.В., старший викладач кафедри англійської філології
(farma32@ukr.net)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Значне підвищення інтересу до вивчення іноземних мов (ІМ), англійської мови зокрема, в Україні викликане розширенням міжнародних контактів та все більшою інтеграцією країни у світове співтовариство. Крім того, воно зумовлене стрімкою інформатизацією всіх напрямків

діяльності людини в суспільстві: виробництва, науки, освіти, культури, побуту тощо. На сучасному етапі розвитку теорії та практики навчання ІМ виникає необхідність вироблення інформаційно-комунікативних засобів навчання на базі комп'ютерної техніки і різноманітних засобів зв'язку, які дозволяли б студентам швидко та ефективно опанувати ІМ як засобом спілкування.

На сьогодні комп'ютерне навчання ІМ базується на прогресивних тенденціях сучасної методичної науки: комунікативному підході, методі активізації резервних можливостей особистості, індивідуалізації та диференціації навчання [3]. Основна мета використання інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) у навчанні ІМ – формування мовленнєвих навичок і вмінь, організація самоконтролю і самокорекції навчальних досягнень студентів, визначення та оцінювання сформованості їх навичок і вмінь. Це особливо актуально для початкового ступеню навчання фахівців у вищому навчальному закладі (ВНЗ), метою якого є формування базових навичок і вмінь з усіх видів мовленнєвої діяльності в групах з різним рівнем умінь у запланований програмою час.

Методика навчання англійського діалогічного мовлення у ВНЗ передбачає формування в майбутніх екологів базового, продуктивного та творчого рівнів сформованості комунікативної компетенції [1]. У процесі навчання англійського діалогічного мовлення з використанням комп'ютерної програми студенти виконують професійно спрямовані завдання репродуктивного і продуктивного характеру. Тому критеріями сформованості комунікативної компетенції можуть служити самостійність в оволодінні навичками англійського професійного спілкування, сформовані комунікативні вміння, здатність організувати власне самонавчання та саморозвиток, здатність до творчої діяльності, формування пізнавальної активності у майбутніх екологів та досягнення відповідних результатів у навчанні та ін.

Процес навчання майбутніх екологів англійського діалогічного мовлення можна розділити на чотири етапи: 1) перший етап спрямований на формування у майбутніх екологів граматичних і лексичних мовленнєвих навичок англійського діалогічного мовлення; 2) метою другого етапу є досягнення у майбутніх екологів певного рівня граматичних та лексичних навичок для англійського діалогічного мовлення та вміння використовувати самостійно лексичні та граматичні структури у своїй діалогічній мові; 3) на третьому етапі студенти мають навчитися вести діалоги різних функціональних типів на підставі запропонованих навчальних комунікативних ситуацій; 4) четвертим етапом формування навичок і вмінь англійського діалогічного мовлення є процес створення майбутніми екологами власного діалогу [2].

Створення методики навчання майбутніх екологів англійського діалогічного мовлення за умов використання інформаційно-комунікативних технологій і з урахуванням принципів особистої

індивідуальності, спрямованості на учіння, професійної спрямованості, ситуативності, взаємопов'язаного формування різних навичок та вмінь, новизни, мовленнєвої спрямованості та інтерактивності пояснюється потребою створення найсприятливіших умов для розвитку та становлення всебічно розвиненої, активної, творчої та самостійної особистості майбутнього еколога, необхідністю підвищення якості знань, сформованості мовних навичок та мовленнєвих вмінь у студентів, що дають їм можливість здійснювати процес комунікації на базовому, середньому чи творчому рівнях.

Перелік посилань

1. Павлова И.П. Обучающие программы в самостоятельной работе студентов по иностранному языку: Автореф. дис. д. пед. наук: 13.00.02 –М., 1992. – 50 с.

2. Сердюков П.И. Теоретические основы обучения ин.яз. в язык. вузе с применением информационных технологий: дис. д. пед. н.: 13.00.02. – К., 1997. – 349 с

3. Шевченко С.І. Формування комунікативної компетенції в читанні англійською мовою із застосуванням комп'ютерних технологій у вищих навчальних закладах Автореф. дис. канд. пед. наук, 2004. – 22 с.

УДК 378.4:613.7

АНАЛІЗ РОЗПОДІЛУ СТУДЕНТІВ ВІДОКРЕМЛЕНИХ ПІДРОЗДІЛІВ НУБІП УКРАЇНИ НА СПЕЦІАЛЬНІ МЕДИЧНІ ГРУПИ

Кліх Л.В., доктор педагогічних наук, доцент
(larisa_klih@ukr.net),

Єресько О.В., начальник відділу регіонального розвитку, дистанційної освіти та заочного навчання,

Кліх Р.П., керівник фізичного виховання ВП НУБіП України «Боярський коледж екології і природних ресурсів»

*Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ*

Разом з прогресом науки з'явилася ціла низка нових негативних факторів, які активно провокують виникнення й розвиток різних хвороб в молодому віці. До них можна віднести істотне зниження фізичного навантаження, зростання нервово-психічних напружень, пов'язаних з прискоренням темпів життя, збільшення інформаційного потоку, активізацію політичних та техногенних катаклізмів тощо. Всі ці фактори стимулюють омолодження багатьох хвороб, які раніше були притаманні людям старшого віку. За результатами дослідження «Молодь-2015» із 1000 опитаних респондентів віком від 14 до 29 років 26 % зазначили, що впродовж останніх 12 місяців руховою активністю жодного разу не займалися [2].

Аналіз даних, одержаних у відокремлених підрозділах Національного університету біоресурсів і природокористування України (ВП НУБіП України), у структуру якого входить 9 коледжів, вказує на збереження тенденції до погіршення здоров'я й фізичної підготовленості студентської молоді. Згідно даних дослідження у 2017-2018 навчальному році із 4875 студентів денної форми навчання 8 відокремлених підрозділів 412 за станом здоров'я належать до спеціальної медичної групи, що складає 8,45 %. Відсоток студентів, віднесених за станом здоров'я до спеціальних медичних груп в Ірпінському економічному коледжі склав 14,6 %, у Боярському коледжі екології і природних ресурсів - 14,5 %, в Мукачівському аграрному коледжі – 10 %, в Бобровицькому коледжі економіки та менеджменту ім. О. Майнової – 9,9 %, в Заліщицькому аграрному коледжі ім. Є. Храпливого – 9,2 %, в Ніжинському агротехнічному коледжі – 9,1 %, в Рівненському коледжі НУБіП України 7,8 %, а в Бережанському агротехнічному коледжі – 4,1 %. Згідно даних дослідження у студентів спеціальних медичних груп всіх ВП НУБіП України на першому місці за чисельністю (49 %) знаходяться захворювання серцево-судинної системи. Виняток становить лише Рівненський коледж, у студентів спеціальної медичної групи якого цей вид захворювань за чисельністю займає друге місце (рис.1).

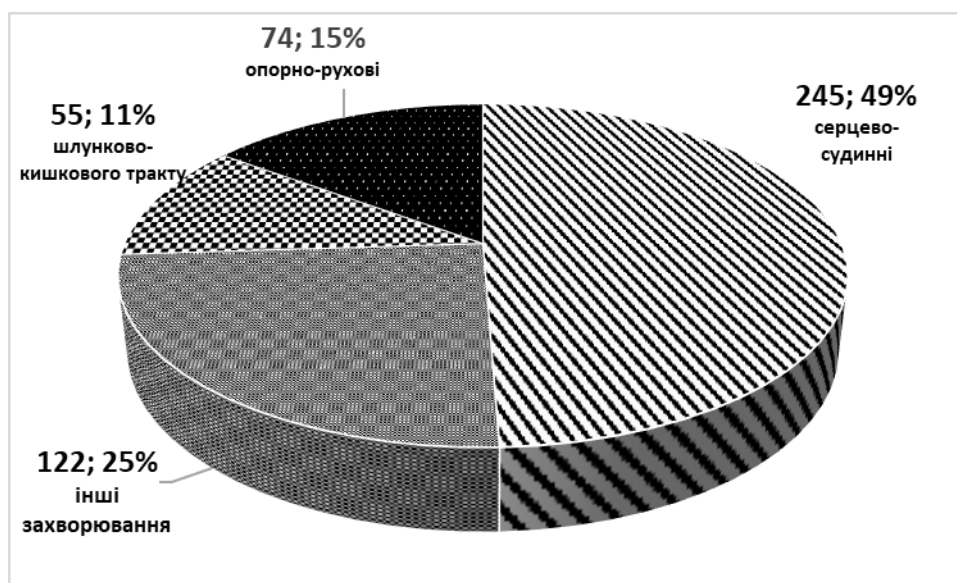

Рис. 1. Розподіл захворювань між студентами спеціальної медичної групи відокремлених підрозділів НУБіП України

Серед хвороб, на які страждають наші сучасники, найбільш небезпечними є захворювання серцево-судинної системи. Особливо небезпечною є притаманна таким хворобам тенденція до «омолодження». Аналіз таких хвороб у Європі, проведених фахівцями ВООЗ, показав, що основна кількість захворювань пов'язана з причинами, серед яких підвищений артеріальний тиск, уживання тютюну і алкоголю, підвищений

вміст холестерину в крові, надмірна маса тіла, низький рівень споживання фруктів і овочів та малорухливий спосіб життя [1]. За даними 2018 року серед студентів спеціальної медичної групи денної форми навчання в більшості ВП НУБіП України захворювання опорно-рухової системи займає другу позицію (25 %). У Рівненському коледжі у студентів спеціальної медичної групи в 2018 році хвороби опорно-рухової системи складають 52,3%. Щоденна робота за комп'ютером або пасивний перегляд телепередач при недотриманні принципів ергономіки, вимог санітарії та режиму роботи може призвести до цілої низки захворювань. За даними Щорічної доповіді Президенту України, Верховній Раді України про стан молоді – 99, 5 % школярів і студентів значну частину часу приділяють роботі з комп'ютером, на свіжому повітрі щоденно буває лише 24 %, а ранкову гімнастику виконує лише 20 % [3]. Регламентация режиму роботи за комп'ютером та активного відпочинку стають вкрай важливими для всіх користувачів, проте найбільш важливі вони для молоді.

Отже, результати дослідження підтверджують нагальність потреби формування в молодіжному середовищі світоглядних цінностей здоров'я, надання знань і навичок ведення здорового способу життя. Разом з тим, держава має створити всі необхідні умови для реалізації цієї життєво необхідної компоненти. Головне – перебороти байдужість нинішнього покоління в ставленні до власного здоров'я, адже лише здорова людина живе повноцінним життям і корисна суспільству.

Перелік посилань

1. Глобальні рекомендації щодо фізичної активності для здоров'я /Опубліковано Всесвітньою організацією охорони здоров'я 2010 року під назвою «Global recommendations on physical activity for health» /Интернет-ресурс <http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/44399/9789241599979-ukr.pdf;jsessionid=A9E8F4FC8F93B7AD02E7C8EB28EAA519?sequence=25>

2. Молодь-2015 / Интернет-ресурс [/https://www.gfk.com/fileadmin/user_upload/dyna_content/UA/Molod_Ukraine_2015_UA.pdf4](https://www.gfk.com/fileadmin/user_upload/dyna_content/UA/Molod_Ukraine_2015_UA.pdf4).

3. Щорічна доповідь Президенту України, Верховній раді України про становище молоді. Интернет-ресурс <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/material/27411>

УДК 81-2

АНГЛІЙСЬКІ ЗАПОЗИЧЕННЯ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Козуб Л.С., кандидат філологічних наук

*Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ*

Запозичення іншомовних слів серйозно впливає на процес розвитку кожної мови. В україномовному дискурсі англіцизми почали з'являтися ще наприкінці ХІХ століття, а вже з ХХ століття почався так званий

«неологічний бум». На сьогодні англіцизми і американізми становлять близько 75-80% усіх запозичень. З кожним роком їх кількість в українській мові зростає, вони проникають у всі сфери людської діяльності та широко застосовуються у повсякденному житті. Найчастіше англіцизми простежуються у рекламі та засобах масової інформації. Цей процес можна розглядати як у позитивному, так і в негативному аспектах. З одного боку, відбувається збагачення мови новими словами, а з іншого, надмірне використання запозичень, зокрема англіцизмів, може призвести до негативних наслідків у мові, витіснення вже існуючих слів, втрати частини словникового запасу, а отже збіднення мови.

Більшість англійських назв в українській зовнішній рекламі можна класифікувати на такі групи: 1) заклади харчування: ресторани (*Odessa, The Roomers, Serebro*), бари (*Aroma espresso bar, fresh-bar Fresh Factory, Salateria*), паби (*SOSna GastroPUB, LION pub, Sherlock pub*), кафе (*Daily Fish Café, Wog Cafe*), вуличні кав'ярні (*Cat Coffee, Coffee to go, Coffee LOVE'ka*), заклади, що продають вуличну їжу (*Pita's street food, Mister Falafel, ЖарОК!*); 2) бізнес центри (*Horizon Park Business Center, FABULA PLAZA, CAPITAL HALL, FORUM Victoria Park, New Technology*); 3) банки (*Ukrsibbank, Platinum Bank; Universal Bank, Bank for Investments and Savings*); 4) магазини, супермаркети (*Зоомагазин, Продуктовий магазин 24h topmart, Good Wine, iShop, Apple room, Brand Shop, Family товари для всієї родини*); 5) аптеки (*Аптека top-pharm, PHARMACLINIC, CITY-PHARM, ORTO-LINE, ORTOP, PHARMALAD, DOCTOR SAM, FARMACIA, IRTA*); 6) салони краси (*Beauty Hub, JUST hair and nails studio, Neo Beauty Home, SAWA, Ecosalon Maximum, Spirit of Beauty*); 7) бюро перекладів (*First Translation Bureau, Prof-Studio, Джулай Монінг*); 8) агенції, що надають юридичні послуги (*Rantie legal consulting, Advice, Art of La, B&K Partners, FELIX*); 9) туристичні агенції (*Join Up! to travel, International Travel Club, BUSINESS VISIT Travel Solution, aSunnytravel*); 10) навчальні курси (*Brain Academy. Brain Hub, Speak up, American English Center*); 11) косметичні засоби та аксесуари (*Remington*); 12) ліки, лікувальні бальзами (*KROK Foot Balsam*); 13) назви фільмів в анонсах (*American Horror Story, WALL-E, Matrix, Citizen Kane*); 14) назви фірм (*Wood-Mizer – виробник стрічкопилних верстатів, Most Ukraine*); 15) товари, назви відомих бренд (*Nescafe, BLOWIN техніка для домашньої кулінарії, VICINO exclusive bags and shoes*); 16) назви торговельно-розважальних центрів (*Ocean Plaza, Arcadia. Art Mall, Sky Mall, Respublica, Адреналін cimi*); 17) назви кінотеатрів (*Сінема Cimi, Wizoria, Kronverk Cинема, Skymall*) тощо.

Отже, можна стверджувати, що запозичення слів та виразів з однієї мови в іншу – це безперервний, динамічний процес, який тісно пов'язаний з глобалізацією реклами. З одного боку, англіцизми, що проникають в українську мову, – це явище закономірне і воно відображає всі процеси, що відбуваються в країні. З іншого боку, слід пам'ятати про багатство української мови. Саме тому важливо не захоплюватися надмірним

використанням англіцизмів, зокрема у зовнішній рекламі, яка оточує нас щодня, має маніпулятивний потенціал і великий вплив на формування смаків, світогляду, зокрема молоді.

УДК 378.147

РОЗВИТОК ДУАЛЬНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ: ДОСВІД НІМЕЧЧИНИ

Колесник М.Ю., старший викладач
(m.kolesnyk@ukr.net)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Сформована система професійної освіти в Німеччині протягом багатьох десятиліть успішно забезпечує, підготовку висококваліфікованих фахівців як для потреб власних, так і європейських підприємств. Завдяки скоординованій діяльності урядових структур, Федерального інституту професійної освіти, земельних інститутів, що займаються питаннями педагогіки й освіти, різних громадських організацій у Німеччині вдалося виробити критерії якості підготовки фахівців з багатьох професій і розвинути систему професійної освіти, доповнивши її новим елементом – навчанням протягом життя [5].

Засновником дуальної освіти вважають Німеччину. Від неї цю систему перейняли Канада, Австрія, Швейцарія та інші країни. Дуальна система освіти – це поєднання роботи і навчання, коли молодого спеціаліста навчальний заклад готує разом з підприємством, а компанія визначає потрібні їй спеціальності й замовляє їх у вищому навчальному закладі.

Більшість молодих людей, які здобувають професійну освіту, навчаються за «дуальною системою», що є поєднанням практики на підприємстві з теорією в професійній школі. Отже, приватна економіка і держава спільно відповідають за професійну освіту. З боку держави федерація розробляє загальні правила навчання, а професійними школами видають окремі землі. Хлопці найчастіше здобувають професію автомобільного механіка, електромонтера, промислового механіка, комерсанта гуртової та зовнішньої торгівлі, маляра або столяра. Дівчата віддають перевагу таким професіям, як фельдшер, продавець, перукар, офісний працівник.

Абітурієнту в Німеччині для отримання дуальної освіти потрібно мати середню або спеціалізовану середню освіту і знайти партнера серед підприємств; це головна умова. Студентів відбирають на конкурсних засадах.

У Вищій дуальній школі Гера-Айзенах навчання триває шість семестрів (три роки), кожен семестр ділять на три місяці теорії і три – роботи на підприємстві. Хоч в інших закладах для отримання теоретичних

знань студенту достатньо 1-2 дні на тиждень відвідувати вищий навчальний заклад, а також працювати самостійно. Решта підготовки – робота на підприємстві. Дуальна освіта закріплена на законодавчому рівні [2].

Отже, досвід Німеччини може бути корисним для розробки стратегій реформування професійної освіти для інших європейських країн-учасниць Болонської ініціативи. Результати аналізу цього досвіду можуть сприяти розвитку й збагаченню української системи професійної освіти та дадуть можливість розкрити нові підходи до вирішення ряду проблем у цій галузі.

Список посилань

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elibrary.kubg.edu.ua/4390/1>
2. Андрейців І. Що таке дуальна освіта і навіщо вона українцям // Українська правда.Життя. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/vnz/reform/54683/>
3. Бойчевська І. Роль системи дуальної освіти у професійній підготовці молоді у Німеччині. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nmcpto.sumy.ua/wp-content/uploads/2017/04/>
- 4.[Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://mon.gov.ua/usinovivni/povidomlennya/2017/04/1/>
5. Лащів Х.Т., Ткачук Б.А., Колесник М.Ю. Особливості професійної освіти на прикладі Німеччини. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://xn--e1aajfpcds8ay4h.com.ua/menus/view/180/>

УДК372.881.1

ПІДРУЧНИКИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ: ПИТАННЯ ДОБОРУ МАТЕРІАЛІВ

Колодіна Л.С., кандидат філологічних наук

*Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ*

У процесі аналізу результатів успішності вивчення іноземної мови, у тому числі й польської, постійно виникає питання про створення та використання нових прогресивних методів для підвищення рівня та якості володіння нею, зокрема навчальних матеріалів. На сучасному етапі розвитку освіти науковці розглядають процес вивчення іноземних мов як процес взаємозбагачення міжпредметних зв'язків різних спеціальностей. Знання лише мови без використання знань з різних галузей науки та техніки не призводить до ефективного вивчення студентами/слухачами своєї спеціальності, а їх навички не стають практичними. Опанування навчальних дисциплін під час вивчення іноземних мов активізує та створює умови для творчого та всебічного розвитку, який і формується в результаті використання знань з різних галузей наук. Головне завдання викладача в цьому процесі – навчити студентів приймати власні рішення

та сформувати стійку мотивацію навчання, допомогти студентам у навчальному процесі сформулювати цілі та знайти шляхи для їх досягнення.

За останні роки інтерес до вивчення польської мови надзвичайно зріс. І найцікавіше, що охочі вивчати мову, – це далеко неоднорідна вікова аудиторія. Якщо випускників 9-11 класів цікавить початковий рівень без заглиблення у майбутню спеціальність, то бакалаври, магістри та особи старші, зокрема фахівці з багаторічним стажем у певній галузі, прагнуть оволодіти професійною термінологією. Тому так надзвичайно важливо знайти взаємодію між дисципліною «Польська мова як іноземна» та різними предметами зі спеціальності. На сучасному етапі розвитку освітнього простору більш детального дослідження вимагає проблема якісного добору матеріалу та створення посібників з польської мови для осіб різного віку, різного рівня знань мови та, безперечно, різної фахової спрямованості. Усі зазначені фактори зумовлюють актуальність теми дослідження.

Важливою умовою концепції створення посібників іноземною мовою є урізноманітнення видів роботи, які виконують слухачі. Так, польські науковці об'єднали зусилля для визначення найбільш ефективних методів розробки та створення навчальних посібників з польської мови. Як результат такої праці маємо можливість використовувати у навчальній діяльності два комплекси навчальних підручників, сертифікованих для вивчення на рівень A1, A2, B1, а саме: *Małolepsza M., Szymkiewicz A. Hurra. Po polsku 1, 2, 3* та серію підручників „*Polski krok po kroku Junior, A1, A2*” авторів *Stempek I., Stelmach A., Dawidek S., Szymkiewicz A.* Перевагою цих навчальних матеріалів є насамперед те, що кожен підручник має зошит вправ для самостійної роботи, що стимулює студента/слухача не тільки перевірити вивчений матеріал шляхом виконання самостійної роботи, а й попрацювати з новою лексиною, яка розширено подається до кожної теми у робочому зошиті. Безсумнівним плюсом навчальних комплексів є логічна тематична, граматична, стилістична згрупованість поданих матеріалів, різноманітність аудіофайлів з різними типами завдань від розвитку спостережливості до контролю розвинених навичок слухання і розуміння почутого тексту. Широко представлені і міжпредметні зв'язки, зокрема з циклом гуманітарних та природничих дисциплін (історія, культурологія, екологія і т. д.), що має інформаційний характер і сприяє мовленнєвому розвитку та ефективному навчальному процесу.

Узагальнюючи, підкреслимо, що навчальні посібники, вибрані для вивчення іноземної мови, мають відповідати певним критеріям, а саме:

- формувати фахову та лінгвістичну компетенцію студентів/слухачів;
- формувати комунікативні здібності;
- готувати студентів/слухачів до читання та перекладу автентичної літератури за професійним спрямуванням;

– учити студентів/слухачів працювати з текстами з мінімальним використанням словників;

– бути спрямованим на поступове накопичення необхідного запасу лексичного матеріалу з певної галузі знань.

Специфіка добору є такою, що матеріал, який буде розміщений у посібниках, добирається з урахуванням вимог чинної робочої програми з польської мови. Допомогою у цьому разі є досвідченість викладача у вивченні фахової лексики та нових надходжень. Існує загальний методичний підхід до різних видів мовленнєвої діяльності і добору вправ, які допоможуть поступово сформувати у студентів/слухачів відповідні компетенції. Власне використовуючи наведені навчальні комплекси польських колеґ-педагоґів видається можливим побудувати заняття за певними принципами:

1) тематичність (відповідно кожна лекція має свою тему і лексичне наповнення);

2) достатність;

3) поси́льність та доступність;

4) уживаність, частота та поширеність.

Мовленнєві вправи до кожної з тем є комунікативно спрямованими. Це дозволяє раціонально організувати мовленнєву практику студентів/слухачів шляхом побудови тематичних діалогів („*U lekarza*”, „*Na dworcu kolejowym/autobusowym*”, „*A może spacer?*”, „*Idziemy do kina / kawiarni / restauracji / pubu*” itd), монологів („*Moja rodzina*”, „*Moje hobby*”, „*Mój przyjaciel*”, „*Mój ulubiony sport*”, „*Co noszę latem*”, „*Pory roku i święta*” itd.), комунікативних рольових ігор, наприклад, *co masz w torbie/plecaku; jaki jesteś; zrób komplement* itd. Активний розвиток сучасних технологій впливає на структуру підручників і дозволяє виходити за межі традиційної подачі матеріалу з використанням автентичних текстів.

Отже, сукупність усіх зазначених процесів висуває нові вимоги до укладання і добору навчальних матеріалів з польської мови, які будуть здатні задовольнити вимоги сучасного студента/слухача.

УДК 371.315

РОЛЬ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА – ПЕДАГОГА У ФОРМУВАННІ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ МИКОЛИ ВІНГРАНОВСЬКОГО

Коляда І.А., доктор історичних наук, професор

Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова,

м. Київ

Сучасний стан українського суспільства, проблеми націокультурного розвитку в умовах державотворення, пошук нової освітньої парадигми, яка б примножуючи здобутки минуло відповідала новим суспільним викликам. Суспільно важливим з погляду подолання поведінкових моделей, сформованих епохою тоталітаризму, є взаємини знано метра

кінематографії О. Довженка і студента – початківця М. Вінграновського, як приклад формування засад нової моделі суспільної поведінки, яка відповідала засад нормам громадянського суспільства з його ідеалами цінності особистості, її духовного світу, поваги до її гідності.

Наукова новизна нашого дослідження полягає у висвітленні ролі та впливу О.Довженка на формування творчої особистості М.Вінграновського.

Деякі аспекти окресленої нами проблеми відображено у дослідженнях А. Афоніна [1], О. Безручко О. [2; 3], М. Лазарук [8], С. Тримбача [11], та ін.

Друга половина 1950-х – перша половина 1960-х рр., період в історії СРСР після смерті Й. Сталіна, відзначений суспільно – політичними та культурними змінами, які здобули в історії неофіційну публіцистичну назву періоду «Хрущовської відлиги», який характеризувався зменшенням політичних репресій, вибірковою реабілітацією засуджених та репресованих у сталінські часи, частковою лібералізацією політичного життя, незначним послабленням тоталітарної влади, активізацією національно-культурного життя, появою шістдесятництва. Саме на ці роки припадає формування особистості М. Вінграновського, який у 1955 р. вступив до Київського інституту театрального мистецтва ім. І. Карпенка-Карого на акторський відділ, де вже через два тижні познайомився з О.Довженком, вплив і роль якого позначилася як на його життєвій долі, так і його особистості. «1955 р. я став студентом акторського факультету Київського театрального інституту... Була друга половина вересня. Мене викликали з лекції. В коридорі секретарка дивним, голосом сказала, щоб я йшов до кабінету ректора і що там зо мною хоче говорити Довженко. Хто такий Довженко – я не знав.»[4, с. 768]. Поява у Києві Олександра Петровича була не випадковою. «...прийшла Хрущовська «відлига»... Тепер, після розвінчання Сталіна, маючи з Хрущовим товариські стосунки, що виникли ще на фронті, в Довженка з'явилась надія на повернення в Україну... під ту саме пору Довженко написав кіносценарій «Поєма про море». Йому дозволили ...набрати свій курс у кіноінституті. Він набрав курс, що складався з 23 молодих людей, різних національностей [6]. У 1950-х рр. у Києві не було вищого спеціалізованого навчального закладу з кінематографії. Тому Олександр Петрович закликав сприяти навчанням молодих українських режисерів у ВДІК, який був єдиним кінематографічним інститутом в СРСР: «Треба подбати, щоб Україна мала режисуру виховану, яка б ... знала національне обличчя народу [2, с.44]». М. Вінграновського з О. Довженком звела доля завдяки педагогу І.Чабаненку, котрий взяв його до себе на курс, а потім розповів про нього Довженкові. Олександр Петрович розпитав про батьків і коней у колгоспі... А потім попросив прочитати щось із того, що читалось на вступних екзаменах. Микола прочитав «Гонту в Умані». Задоволений виступом молодого українця О. Довженко, незважаючи на протест ректора інститут,

заявив, що забирає його з собою в Москву «Одразу потому Довженко «рвучко встав, і враз зміненим, різким, беззаперечним, владним голосом сказав, що забирає мене з собою в Москву, в кіноінститут» [10]. О. Довженко, поза всяким сумнівом, мав педагогічний хист – він виявлявся хоча б у здатності вгадати талант. «...не мовлячи й слова, рвучко вийняв записник, швидко щось у ньому записав, відірвав аркуш, подав мені.. То була адреса й телефон його сестри [4, с.768]». У київській квартирі сестри митця зароджується той духовний зв'язок, що триватиме між учнем і вчителем, і після смерті останнього. О. Довженко читає своєму студентові кіноповість «Зачарована Десна» [4, с.769]. М.Вінграновський опинився на курсі О.Довженка. «Наш Майстер зібрав нас з усього світу під свої, відомі світові художні знамена вчитись [5, с.350]». Юного скіфа з Миколаївщини О.Довженко просто взяв під свій патронат. І духовне спілкування з майстром значно розширювало межі знань і переростало в уроки духовності. [11]. «Довженко познайомив мене з своїми гостями: Шостакович, Шкловський, Ліванов, Козловський, Хікмет [4, с.769]». Митець О. Довженко намагався привити і зростити в юнакові любов до мистецтва, особливо до поезії. «Олександр Петрович видає мені зі своєї бібліотеки найнеобхідніші твори. ... В інституті, на курсі мене називають Тарзаном, тому що не знаю ні Шопена, ні Врубеля, ні Бальзака [10]». Формування особистості Миколи Вінграновського, його світогляду продовжувалось і в навчальні й аудиторії. О.Довженко прагнув, щоб його лекції ставали уроками – спілкування митця і його учнів: «Він любив і вмів говорити. І зараз, згадуючи ті лекції, розумієш, що вони не були лекціями в специфічному сенсі. Довженко не вчив – Довженко відкривав... говорив про світогляд. Про науку мислення, про почуття, народи, час [5, с.348]». О. Довженко – педагог, відмічає О. Безручко, прагнув, в першу чергу, знайти однодумців, не бездумних адептів, а братів по мистецькому духу, тому так прискіпливо добирав учнів, яким багато розповідав про себе, аналізував свою творчість і життя, аби роз'яснити власні мистецькі й загальнолюдські позиції [3, с.14–16]. О. Довженко постійно привчав студентів бачити красу. «Мистецтво, в якому немає краси, – погане мистецтво [7, с.227]». Під час навчання кінорежисурі Микола Вінграновський писав не лише сценарії, але й вірші, які були надруковані у ж. «Дніпро» (1957, ч. 2), «Жовтень» (1958, ч. 8, нині «Дзвін»), «Вітчизна» (1960, ч. 5), «Прапор» (1960, ч. 8, нині «Березіль») [2, с. 44]. Олександр Петрович заохочував його до написання власних віршів. «Кіно допомагає поетові писати «видимі» вірші. А поезія допомагає режисерові створювати стрічки, сповнені певного ритму [10, с. 2]». О.Довженко став для молодого поета – вічним Поетовим Сонцем. На думку літературознавців (І. Дзюба, М. Ільницький, Т. Салига, Л. Талай) поета з Учителем поєднувало глибоке відчуття високого ідеалу та краси, філософічність думок, концентруюча «м'якість, витонченість барв і ліній образу [5, 28 – 29]». Адресуючи величальні слова Вчителеві в поезії «На золотому столі», зазначає

Т. Салига, автор прагнув заново осмислити довженківські естетичні засади, визначив роль і місце митця в історії країни, історії культури [5, 29]. М. Вінграновський говорив, що найближче відчув Олександра Петровича, коли грав Івана Орлюка в “Повісті полум’яних літ” [7]. “У щоденнику Довженко писав, що Іван Орлюк – це я, Довженко...у цьому фільмі я зіграв і самого Довженка” [6, с.7].

Таким чином, таємничий геній Олександра Довженка, прикладом свого життя, таланту, настановами любові до України допоміг молодому митцю М.Вінграновському не загубитися у вирі часу, а стати справжнім свідомим українцем, зберегти реальне зі світу Митця. “Білий мій Учитель” – називатиме поет О. Довженка упродовж свого життя.

Список посилань

1. Афоніна А. Режисер і поет / А. Афоніна // На екранах України. – 1969. – 23 серп. – С. 2.

2. Безручко О. Витоки творчої діяльності видатного українського кінематографіста і поета М. С. Вінграновського. / О. Безручко // Сучасне мистецтво. – К., 2016. – Вип. 12. – С. 43–46.

3. Безручко О. Самоаналіз як важливий елемент педагогічного методу О. Довженка. / О. Безручко // Національна ідентичність в мові і культурі: збірник наукових праць / за заг. ред. А. Г. Гудманяна. О. Г. Шостак. – К.:Талком, 2017. – С. 14–16.

4. Вінграновський М. Рік з Довженком / М. Вінграновський // Вінграновський М. Вибрані твори / М. Вінграновський; [передм. Л. М. Талалая]. – К.: Дніпро, 2004. – 829 с.

5. Вінграновський М. Вибрані твори: У 3 т. Т.3. / М. Вінграновський. – Тернопіль: Богдан, 2004. – 400 с.

6. Вінграновський М. Хто і що для мене незалежність / М. Вінграновський // Газета «День». – №159 – 2010. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/article/kultura/hto-i-shcho-dlya-mene-nezalezhnist-ukrayini>

7. Довженко О. Твори: В 5 т. – Т. 4. Статті, виступи, лекції / О. Довженко. – К.: Дніпро, 1984. – 352 с.

8. Лазарук М. Микола Вінграновський. Степовий Сварог. Есе про незабутні мандри Україною з Миколою Вінграновським / М. Лазарук. – К.: «Фоліо», 2009. – 186 с.

9. Полум’яне життя: спогади про Олександра Довженка: [зб.; ред. і передм. «... Передовсім він сам» Л. Новиченко. – К.:«Дніпро», 1973. – 719 с.

10. Савчак В. Уроки великого майстра / В. Савчак // Ленінська молодь (Львів). – 1978. – 11 лютого.

11. Тримбач С. «Я плачу сліпими сльозами...» / С. Тримбач // Україна молода. – Вип. 157. – 26.08.2004. [Електронний ресурс] – Режим доступу:<http://archive.ndiuv.org.ua/fulltext.html?id=1201>

ВПЛИВ МОВИ НА ДУХОВНИЙ РОЗВИТОК**Конончук І.В.**, старший викладач**(inna.kononchuk@gmail.com)***Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Віра в визначальний вплив мови на духовний розвиток народу лежала в основі філософії мови Вільгельма фон Гумбольдта. "Один з найвидатніших людей Німеччини" (В. Томсен), видатний представник німецького класичного гуманізму, Гумбольдт був людиною універсальних знань і різнобічної державної діяльності, філолог-класик, антрополог, юрист, філософ та дипломат, міністр в уряді Пруссії, академік Берлінської академії, засновник Берлінського університету. Останню працю Гумбольдта - тритомне дослідження "Про мову каві на острові Ява" – було надруковано після його смерті. В теоретичному вступі до цієї роботи, який мав назву "Про розходження будови людської мови та її вплив на духовний розвиток людства", Гумбольдт писав: "У кожній мові закладено самобутнє бачення світу. Як окремий звук постає між предметом та людиною, так і вся мова, в цілому, виступає між людиною і природою, що впливає на нього зсередини і ззовні [...]. І кожна мова описує навколо народу, якому вона належить, коло, звідки людині дано вийти лише остільки, оскільки вона тут же вступає в коло іншої мови" [1, с. 52].

За Гумбольдтом, мова "є одна з форм, в яких духовна сила людини вступає у вічно діючий процес". Вона – "орган внутрішнього буття – саме це буття, крок за кроком, досягає внутрішнього пізнання та зовнішнього вияву". Мова має, принаймні, одну важливу перевагу перед усіма іншими проявами духовної сили людини: перед правовими поглядами народів, перед їх державними установами, перед наукою та мистецтвом, звичаями, творіннями та справами. А саме – це те, що з усієї відвертості людського духу вона, безумовно, перша. Вона - найперша з ознак, що відрізняють людину від інших творінь природи, вона – перший та необхідний щабель, відштовхуючись від якого людство може рухатися далі. Тому мови слід розглядати "як принцип послідовного духовного розвитку", а відмінності в мовах і відмінності в культурах різних народів – як два взаємно обумовлюючих та взаємно висвітлюваних явищ. Мова є невід'ємною частиною людської культури і являє собою найважливіший її компонент: "Мова тісно переплетена з духовним розвитком людства та супроводжує його локального прогресу чи регресу, віддзеркалюючи кожну стадію культури". Мова найменш пов'язана із свідомістю: "Мова виникає з таких глибин людської природи, що в ній ніколи не можна побачити навмисного творіння народів. Їй притаманний очевидний для нас, хоча й незрозумілий самодіяльний початок, і, в цьому плані, вона зовсім не продукт будь-якої діяльності, а мимовільна еманация духу, не творіння народів, а, їх внутрішня доля, яка дісталася їм у спадок. Вони користуються нею, самі

не знаючи, як її створили"[1, с.36]. Ідея про повністю несвідомий розвиток мови та неможливість втручання у мову потім отримала розвиток у Ф. де Соссюра та інших лінгвістів. Людина не може ні мислити, ні розвиватися без мови: "Створення мови обумовлено внутрішньої потребою людства. Мова – не просто зовнішній засіб спілкування людей, підтримки громадських зв'язків, його закладено у саму природу людини. Вона є необхідною для розвитку духовних сил і формування світогляду, а цього людина зможе досягти тільки тоді, коли її власне мислення матиме зв'язок з мисленням громадськості" [4, с111].

Основні чинники, що визначають мовний образ світу, були визначені вже в XVIII – XIX ст. – в працях Кондільяка, Гердера, Гумбольдта, Потебні. В першу чергу це дух народу, "спосіб вкорінення людини у дійсність" – його індивідуальна спрямованість на чуттєве або раціональне відображення дійсності, яка визначає співвідношення суб'єктивного та об'єктивного в мовних позначеннях (Гумбольдт). Дух народу, його характер, а отже, і дух мови, крім природних умов існування, залежать від соціальних факторів: від обставин способу життя та виховання, від характеру та умов трудової діяльності (Гердер) і, навіть, від форми правління (Кондільяк).

З утвердженням в науці діалектичного методу все більш важлива роль відводиться тимчасовому факторові: мовна картина світу змінюється з "віком" мови, яка відображає шаблі культурного розвитку та розвитку свідомості. Як показав О. О. Потебня, найбільший в XIX ст. вітчизняний філолог-мислитель, розрізнення щодо суб'єктивного та відносно об'єктивного змісту думки, зміст самосвідомості, здатність до абстрактного мислення - зокрема здатність уявляти якість та дії незалежно від субстанції, здатність до виявлення відносин, кількість та якість мовних категорій – явища, які розвиваються. Зростання "капіталу думки" на шляху пізнання об'єктивного світу зумовлює еволюцію самосвідомості та ставлення особистості до природи, що призводить до зміни типів мовного мислення - від міфічного до власне поетичного та, далі, до прозаїчного. Відповідно змінюється і мовна картина світу.

Перелік посилань

1. О. О. Потебня перебував під сильним впливом ідей В. фон Гумбольдта, однак переосмислив їх у психологічному контексті.

2. Bollnow O.F. Wilhelm von Humboldts Sprachphilosophie, in: Zeitschrift für Deutsche Bildung, 1938, S. 111.

3. Bollnow O.F. Die Bedeutung der Sprache für die sittliche Erziehung, in: Bildung und Erziehung, 20. Jahrg. , Heft 6, 1967, S. 406.

4. Bollnow O.F. Erziehung zum Gespräch, in: Zeitschrift für Pädagogik, 7 Beiheft, 1968, S. 217-229

5. Lipps Hans „Die Verbindlichkeit der Sprache“ (1938), in: Die Verbindlichkeit der Sprache, 2. Aufl., 1958, S. 116

УДК 35 : 504.4 : 628.4.047

**ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ З ПРОБЛЕМИ ПОДОЛАННЯ
ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ**

Коротун О.О., кандидат педагогічних наук, доцент
(olena_korotun@ukr.net),

*Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ*

Широкомасштабна техногенна катастрофа, яка відбулася 26 квітня 1986 р., зруйнувала життя близько 5 мільйонів людей, майже 5 тисяч населених пунктів Республіки Білорусь, України (2293 сіл, селищ, міст, у яких чисельність населення на початку 90-х років ХХ ст. перевищувала 2,6 млн. осіб) та Російської Федерації. Для економіки тодішнього СРСР важким тягарем лягли витрати на подолання наслідків Чорнобильської катастрофи. Матеріали, які почали публікуватися, порівнювали аварію на Чорнобильській АЕС з бомбардуванням Хіросіми і Нагасакі. А висновок сформувався сам собою: «Чорнобиль – це сотні Хіросім». Зазначене сприяло розвитку антиядерних і апокаліптичних настроїв у суспільстві.

Серед основоположних документів, що сформували засади чорнобильської політики, можна виділити: 1) Постанову Верховної Ради УРСР від 27.02.1991 № 791-ХІІ «Про Концепцію проживання населення на територіях Української РСР з підвищеними рівнями радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» [1]; 2) Закон УРСР «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» від 27.02.1991 № 791а-ХІІ [2]; 3) Закон УРСР «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» від 28.02.1991 № 796-ХІІ [3].

Закони, постанови, розпорядження видавались постійно, проте і зараз можна спостерігати недосконалість державної системи соціального захисту. Негативно це позначається й на дітях, особливо тих, які проживають у сільській місцевості [4, с. 11].

Державна політика в галузі соціального захисту потерпілих від Чорнобильської катастрофи та створення умов проживання і праці на забруднених територіях базується на принципах: пріоритету життя та здоров'я людей, які потерпіли від Чорнобильської катастрофи, повної відповідальності держави за створення безпечних і нешкідливих умов праці; міжнародного співробітництва в галузях охорони здоров'я, соціального захисту, охорони праці, використання світового досвіду організації роботи з цих питань тощо. Отже, оздоровлення й медичне забезпечення постраждалих, соціально-економічна реабілітація територій, що мають статус чорнобильських, забезпечення безпеки закритого реактора – головні завдання, які сьогодні постають перед країною. На превеликий жаль проблема Чорнобилю стала експериментом, що не має прецедентів у сфері міжнародного співробітництва. Вважаємо за необхідне виокремити всі заходи соціального захисту громадян, які постраждали

внаслідок Чорнобильської катастрофи в якості окремої соціальної програми [5, с. 38].

Перелік посилань

1. Про Концепцію проживання населення на територіях Української РСР з підвищеними рівнями радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи. № 791-ХІІ. (1991).

2. Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи. № 791а-ХІІ. (1991).

3. Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи. № 796-12. (1991).

4. Тверезовська, Н.Т. (2018). Політика держави з соціального сирітства. *Соціальна профілактика сирітства* : матеріали науково-практичного семінару (м. Київ, 20 бер. 2018 р.). Київ. Взято з: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u279/zbirnik_0.pdf

5. Насвіт, О.І. (Ред.). (2016) Політика України щодо подолання наслідків Чорнобильської катастрофи: історія формування, проблеми реалізації та перспективи підвищення її ефективності: аналітична доповідь. К. : НІСД. Взято з <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/Chornobul-59c84.pdf>

УДК 371.71

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО ФІЗИЧНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ

Костенко М., аспірант
(futbol.kostenko@gmail.com),

Гордєєва С.,

*Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ*

Зміни, що відбуваються в сучасному суспільстві, вимагають нового підходу в модернізації парадигми професійної підготовки фахівців у закладах вищої освіти (далі як ЗВО). У матеріалах з модернізації освіти наголошується на необхідності формування у студентів вузів навичок самостійно здобувати нові знання.

Проведений аналіз літературних джерел з даної проблематики свідчить про недостатню наукову розробку питань, присвячених організації самостійної роботи в аграрних ЗВО України, з використанням індивідуальних завдань. Досі залишаються невирішеним питання, які пов'язані з обґрунтуванням психолого-педагогічних умов, необхідних для підвищення ефективності самостійної роботи в аграрних ЗВО України, з використанням індивідуальних завдань з дисципліни фізичне виховання.

Визначання психолого-педагогічних умов індивідуальних завдань з дисципліни фізичне виховання, необхідних для підвищення ефективності самостійної роботи в аграрних ЗВО України.

Для досягнення поставленої мети дослідження було проведено опитування досвідчених викладачів ЗВО, які мають стаж педагогічної діяльності 10 і більше років. Всього в опитування взяло участь 68 респондентів. Отримана інформація була використана в педагогічному експерименті зі 247 студентами. Національного університету біоресурсів і природокористування України.

В результаті проведеного опитування викладачів було отримано інформацію, аналіз якої дозволяв визначити ранг психолого-педагогічних умов, необхідних для покращення самостійної роботи студентів аграрних ЗВО. Результати цього дослідження представлені в таблиці.

В свою чергу, особистісно-орієнтована освіта в галузі сільського господарства створює стійку мотивацію до самовдосконалення, самовизначення особистості в здоровому способі життя, озброює засобами й методами, що забезпечують фізичне й психічне благополуччя фахівця агропромислового комплексу.

Ранг психологічно-педагогічних умов, необхідних для підвищення ефективності самостійної роботи в аграрних ЗВО України, із використанням індивідуальних завдань з дисципліни «Фізичне виховання»

Рангове місце	Психолого-педагогічні умови	Ранговий показник (%)
1	Виховання та підтримання внутрішньої мотивації у студентів аграрних вузів до самоосвіти	25,3
2	Відповідність змісту самостійної роботи вимогам навчальних програм з дисципліни фізичне виховання і індивідуальним можливостям студентів	19,1
3	Розробка індивідуальних завдань за принципом поступовості навантаження	18,3
4	Готовність викладачів вузів до взаємодії зі студентами та допомоги їм при виконанні індивідуальних завдань	15,2
5	Розробка різноманітних індивідуальних завдань, які розкривають зміст майбутньої професійної діяльності і мають елемент новизни	9,9
6	Реалізація і врахування індивідуальних можливостей студентів під час виконання індивідуальних завдань	6,2
7	Спрямованість індивідуальних завдань на розвиток професійно значущих якостей, що необхідні фахівцю сільського господарства	6,7
8	Використання засобів стимулу діяльності студентів для отримання нових знань, умінь та навиків з дисципліни фізичне виховання	5,6

Можна також відзначити, що серед причин безвідповідального ставлення студентів до самовдосконалення можна виділити такі:

- незнання особливостей свого розвитку;
- відсутність систематичної, цілеспрямованої просвітницької роботи в цьому напрямі;
- несформованість стійкої внутрішньої мотивації до самоосвіти та на тривале, здорове життя;

• відсутність спеціальних знань, переконань у необхідності самовдосконалюватися;

• нездатність обмежити вплив руйнівних факторів, що призводять до втрати здоров'я та бажання розвиватися самостійно.

Аграрний навчальний заклад – це особливий соціальний інститут, що має потенційні можливості за незначної інтенсифікації навчального процесу впроваджувати технології самоосвіти, використовувати психолого-педагогічні умови в роботі з формування компетентності студентів у можливостях самовдосконалюватися.

З метою перевірки ефективності встановлених психолого-педагогічних умов проводився педагогічний експеримент. Результати педагогічного експерименту свідчать про високу ефективність розробленої педагогічної технології організації самостійної роботи в аграрних вузах України з використанням індивідуальних завдань з фізичного виховання з професійно-прикладною спрямованістю.

Динаміка зміни рівня саморозвитку студентів у сфері професійної діяльності експериментальної групи була достовірно вище, ніж у контрольній групі. Так в кінці педагогічного експерименту рівень саморозвитку за 100-бальною шкалою в експериментальній групі склав 96,03 бала, а в контрольній групі – 83,7 бала, при $p < 0,05$.

Висновок. Результати проведеного дослідження свідчать про необхідність реалізації встановлених психолого-педагогічних умов в практиці формування навичок самостійного пошуку та отримання нових знань у студентів у галузі фізичного виховання і спорту.

УДК 811 (100): 378.14:63

МОВНА КАРТИНА СВІТУ ФАХІВЦІВ-АГРАРНИКІВ У КОНТЕКСТІ ЕТНОКУЛЬТУРНИХ ТРАДИЦІЙ

Костриця Н.М., доктор педагогічних наук, професор
(n.kostrytsia@gmail.com)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

У лінгвістиці існує значна кількість визначень поняття «мовна картина світу». Зокрема, В. Маслова під мовною картиною світу розуміє «загальнокультурне надбання нації, яка чітко структурована, багаторівнева. Саме мовна картина світу зумовлює комунікативну поведінку, розуміння зовнішнього світу й внутрішній світ людини. Вона відображає спосіб мовленнєво-мисленнєвої діяльності, характерної для тієї чи іншої епохи, з її духовними, культурними та національними цінностями» [2, с. 71].

За допомогою спеціальної лексики мова може виражати й експлікувати інші її картини світу. Зокрема, у мовній картині світу можна виділити більш часткові картини, кожна з яких відрізняється мовною своєрідністю. Зокрема, споконвічна хліборобська праця витворила свій

світ уявлень, своє самобутнє розуміння явищ навколишньої дійсності. У свідомості людей, які працювали і працюють на землі, складається та передається із покоління в покоління свій образ мовної картини світу.

У процесі номінації створюється мовна картина світу, ключовим елементом якої є слово. Людина володіє словником не на рівні значень, а на рівні смислів, тобто концептів і концептуальних ознак. «Концепти – це ніби згустки національно-культурних смислів, вивчення яких допомагає виявити особливості світосприйняття народу, представити концептуальну та національну картину світу» [2, с. 67].

У мовній картині світу фахівців-аграрників земля має статус різнопланово конотованої одиниці, оскільки належить до стрижневих світоглядних кодів національної культури. У цій номінації найвиразніше виявляється мовний досвід колективного сприйняття землі як реалії навколишнього світу та основи національного ландшафту, способу господарювання, а відповідно – добробуту. Як зазначає Г. Булашев, «до землі український народ, як народ передовсім землеробський, відчуває глибоку повагу, яка подекуди межує з обожненням» [4, с. 268]. Номінація *земля* наповнена багатим змістом із розгалуженою системою контекстуальних варіантів та емоційно-експресивних оцінок, а його лексико-семантична структура засвідчує динаміку від конкретно-предметного до поняттєвого значення [1]. Образ землі постає в різних іпостасях: як багатий, родючий ґрунт, як рідна земля, як жива істота, як мірило цінностей, як бажана мрія, як покарання, як засіб існування: «Земля – найбільше щастя – більше за любов, за життя. Земля найбільший скарб – більший за золото і коштовні речі. Земля – сон мільйонів поколінь, казкове привабливе єство, містична сила космосу, наснага слабих і дужих. Золото, краса, любов, молодість і вічний учитель мудрості! От що земля!» (У. Самчук).

Важливим практичним інструментом презентації концепту *земля* під час вивчення курсу «Українська мова за професійним спрямуванням» фахівцями-аграрниками є система завдань на асоціативне й метафоричне мислення, творчих і пошукових.

1. Каленюк Н. Семантична парадигма номінації *земля* в українській народній пісні [Електронний ресурс] / Н. Каленюк. – Режим доступу: <http://kulturamovny.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine65-4.pdf>. – Назва з екрану.

2. Маслова В. А. Введение в когнитивную лингвистику : учебное пособие / В. А. Маслова. – М. : Флинта, 2004. – 293 с.

3. Пименова М.В. Введение в когнитивную лингвистику / М.В.Пименова. – Вып. 4. – Кемерово : Наука, 2004. – 208 с.

4. Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях. Космогонічні українські народні погляди та вірування / Георгій Онисимович Булашев. – Київ : Довіра, 1992. – 414 с.

**ТЕХНОЛОГІЯ ТЕСТОВОГО КОНТРОЛЮ РЕЗУЛЬТАТІВ
КОМПЕТЕНТІСНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-
МЕХАНІКІВ**

Кошук О.Б., кандидат педагогічних наук
(woodstell@gmail.com)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Сьогодні загально визнано, що узвичаєна система контролю вже не спроможна забезпечити достовірне, надійне оцінювання результатів навчання студентів і має бути модернізована з домінуванням об'єктивних діагностичних методик. Особливо важливим і доцільним видається дослідження питань тестового контролю сформованості умінь і навичок у тих, хто оволодіває майбутньою інженерною діяльністю.

Сучасні підходи до організації тестового контролю навчання знайшли своє відображення в роботах В. Аванесова, А. Анастасі, В. Бочарнікової, І. Булах, Л. Добровської, В. Ільїна, М. Ільїна, Е. Лузік, Е. Каліцкого та ін.

Незважаючи на кількість праць, присвячених аспектам тестового контролю, поки що відсутні конкретні науково обґрунтовані рекомендації щодо створення валідного інструментарію, проведення та оцінювання результатів тестування. Не існує єдності думок учених стосовно таких аспектів: принципи та умови конструювання різнорівневих тестових завдань; основні технологічні етапи створення тесту; диференціація тестових завдань за ступенем складності тощо.

Мета дослідження: на основі положень сучасних теорій дидактичних вимірювань обґрунтувати технологію тестового контролю як методу перевірки та оцінювання результатів компетентісного навчання студентів.

У нашому дослідженні технологію тестового контролю розуміємо як модель педагогічної діяльності, що відображає процедуру реалізації етапів визначення та формулювання цілей контролю, створення комплектів тестових завдань, проведення перевірки, оцінювання результатів тестування, послідовність реалізації стадій яких, при дотриманні певних вимог, забезпечує науково обґрунтовані та об'єктивні результати визначення рівнів навчальних досягнень студентів. Звернемося безпосередньо до характеристики кожної стадії пропонованої поетапної технології проектування тесту.

І етап (організаційно-підготовчий). *Стадія 1. Визначення мети та завдань тестування.* Мета і завдання тестування залежать, насамперед, від виду контролю (попередній, поточний, модульний, підсумковий).

Стадія 2. Структурування змісту навчального матеріалу або складання реєстру елементів знань. При структуруванні змісту навчального матеріалу доцільно скористатися освітньо-професійною програмою та навчальною програмою дисципліни. З переліку освітніх

результатів варто виокремити найважливіші, якими мають оволодіти студенти за результатами навчання та структурувати їх.

Стадія 3. Вибір типу тестових завдань. У педагогічних тестах розрізняють два типи завдань: завдання з вільним складанням відповідей (відкриті завдання); завдання з наданими відповідями (закриті завдання). Відкриті завдання поділяються на завдання на доповнення та перелік.

II етап (проектувально-експертний). *Стадія 4. Розробка комплектів тестових завдань та складання тесту.* Довжина тесту (кількість тестових завдань) має бути такою, щоб охопити усі важливі питання навчальної дисципліни (поняття, закони, закономірності, гіпотези, факти, структурні складові теорії, методи практичної діяльності та ін.).

Стадія 5. Експертне оцінювання тестових завдань та тесту викладачами. Для оцінювання якісних характеристик, правильності формулювання умов тестових завдань, точності формулювання питань змісту тестових завдань та тесту в цілому варто залучити викладачів (експертів), що мають досвід викладання навчальних дисциплін.

Стадія 6. Перевірка тесту на контрольній вибірці студентів. Для отримання статистично значущих результатів при контрольному тестуванні необхідно контрольне тестування провести в декількох паралельних групах, два рази, у різні дні і з різними варіантами тестів.

Стадія 7. Аналіз результатів контрольного тестування. Пропонується використати таку методику оцінювання: перевіряється, насамперед, володіння студентом елементами знань (дидактичними одиницями): скільки правильних варіантів відповіді, стільки й елементів знань закладено у тестовому завданні;

III етап (рефлексивно-діагностичний) *Стадія 8. Відбір валідних тестових завдань до базового набору.* Валідність тестових завдань доцільно визначати на основі таких характеристик, як: складність (рівень засвоєння інформації, див. таксономію Б. Блума), розподільча здатність (спроможність з достатньою точністю розрізняти тих, хто тестується, з різним рівнем знань).

Стадія 9. Складання кінцевого тесту. З базового набору тестових завдань відбираються 30–60 (довжина тесту), що в сукупності відображають зміст дисципліни, модуля, теми тощо.

Стадія 10. Попередня перевірка якості тесту. Для попередньої перевірки якості тесту варто залучити студентів (80–100 осіб), які вже оволоділи навчальною дисципліною.

IV етап (завершально-технологічний). *Стадія 12. Проведення тестування.* Процедура проведення тестування також впливає на валідність цього методу об'єктивного оцінювання результатів навчання. Зокрема, психологія тестування вимагає від викладача дотримуватися певних правил (попереднє консультування; конфіденційність тощо).

Стадія 13. Оцінювання результатів тестового контролю.

Запропонована технологія дає можливість здійснити валідний тестовий контроль, що відповідає критеріям якості при визначенні рівня результатів навчання. Отже, розробники тестів мають можливість вже не інтуїтивно, а цілеспрямовано, на науковій основі створити базу валідних тестових завдань, сконструювати тест, провести процедуру тестування та оцінювання й отримати об'єктивні, надійні результати перевірки успішності навчання студентів. Перспективи подальших наукових розвідок пов'язуємо з розробкою системи контролю результатів компетентісно орієнтованого навчання студентів у закладах вищої освіти.

УДК 930(477)

ІСТОРИЧНИЙ МЕЙНСТРИМ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Кравченко Н.Б., кандидат історичних наук, доцент
(nataly_kyiv@i.ua),

Лановюк Л.П., кандидат історичних наук, доцент
(lanovuklp@ukr.net)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Творення незалежної національної держави наприкінці ХХ – початку ХХІ століття посилило інтерес до пізнання історичного минулого та стало підґрунтям для переосмислення вітчизняної історії, її нового прочитання. Відкриття нових тем та доступ до закритих раніше архівних матеріалів визначило перспективи подальших історичних досліджень та спонукало до пошуків нових методологічних підходів.

На думку О. Реєнта, специфічно українськими можна вважати такі риси історичного розвитку: «...1) аграрна домінанта у становленні виробничої інфраструктури і похідні та супутні цьому ознаки: переважно селянський світогляд українців, відсутність міцного прошарку українців серед міської буржуазії, релігійність, традиції індивідуального господарювання тощо; 2) проблема політичної еліти, що простежується на різних етапах вітчизняної історії; 3) провінціалізм, брак волі до консолідації і державотворення, порівняно пізні (на відміну від ідейно-теоретичного) оформлення корінних інтересів нації, аморфність політичних партій, відсутність традицій політичної, парламентської боротьби, дріб'язковий характер протистояння між українськими національними партіями на рубежі ХІХ – ХХ ст.; 4) перенесення центру ваги націєтворчої діяльності за кордон, у середовище української еміграції» [4, с. 19].

Прикметною рисою сучасного історіографічного процесу стає історія повсякденності як самостійна галузь дослідження, де головним об'єктом стає пересічна людина в усіх життєвих проявах: побут, праця, відпочинок, харчування, лікування, середовище, погляди, уподобання, а також фактори, що впливають на формування свідомості та норм поведінки.

У сучасних наукових дискурсах підкреслюється перспективність використання для нинішньої української історіографії насамперед моделей порівняльної історіографії, що дозволяє розглядати історичні події в ширшому суспільно-політичному або регіональному контексті й позбуватися впливу винятковості розвитку тієї чи іншої нації (А.Рибер), а також альтернативні моменти, що містяться в кожній історичній ситуації (Я. Поморський) [1, с.10].

Відповідно повинна формуватися і навчальна література для шкіл та університетів, де змістове наповнення має відповідати «багатоголосю» історичної реальності та її сучасних інтерпретацій (Марша Сиферт). Позиція українських науковців розділилась: одні вважають, що на потребі створити «власне обличчя» історії України, а тоді вже переходити до багатоманітності представлення історичної інформації у шкільних та вузівських посібниках (Ф. Турченко). А на часі таке розмаїття призводить до «розчинення» у всесвітній історії, що шкодить формуванню національної самосвідомості молоді (Ю.Мицик, В.Верстюк) [1, с. 11].

Прихильники ширшого європейського викладення історії вважають, що викладення історії не повинно обмежуватися лише функцією «історичної пам'яті», а нести пізнавальне навантаження відповідно до наукових знань і нових методів викладання, котрі враховуватимуть сучасний технологічний рівень (Я. Поморський). Це позбавить українську історію «провінціального нашарування» (Я.Грицак, О.Толочко, Г.Касьянов, В.Середа, Т.Балабушевич, О.Джеджора, Р.Шуст).

В українській історіографії панівними є дві парадигми: національна, заснована на схемі М.Грушевського, доповнена запозиченнями з державницької (В.Липинський) та постпозитивістська. Спостерігаються позитивні зрушення щодо тематики досліджень, методологічної багатоманітності, проведення дискусій. Проте переорієнтація з марксистсько-ленінської на національну парадигму історіописання призводить до зміни одних міфів на інші (міф Ленін-Сталін замінений міфом Грушевський-Петлюра) (М.Бейкер) [1, с.12].

Історично ми були пов'язані з різними імперіями та різними народами. Заслугою істориків-попередників в тому, що вони від'єднали нашу історію від польської (В.Антонович) та російської (М.Грушевський), проте вона і понині залишається на рівні сепарації, так і не вступивши в більш зрілу фазу – погодження з всесвітньою історією [2, с.16]. Стоїть завдання написання наукового компендіуму прийнятної у світі історії України на нових методологічних засадах [3, с.20].

Сучасна науково-дослідницька версія історії України в її національно-державницькому вимірі знаходиться в стадії формування. Маємо в наявності російську, польську, єврейську та інші схеми історії України, які покладені в основу вивчення східноєвропейської історії у переважній більшості країн світу без врахування української схеми, специфіки

українського історичного процесу в контексті історії Східної Європи і світу[2, с.16].

Отже, в історичному мейнстрімі вирізняються специфічно українські риси, студії історичної пам'яті та історії повсякденності виділились в самостійні дослідницькі напрямки, спостерігаються позитивні зрушення щодо тематики досліджень, методологічної багатоманітності, проведення дискусій, стоїть завдання інтеграції української історіографії у світовий науковий контекст, врахування української схеми при вивченні історії Східної Європи і світу.

Перелік посилань

1. Зашкільняк Л. О. Виклики сучасної історіографії: світовий та український контексти //Україна модерна. – 2005. – Ч.9. – С.7-14.
2. Потульницький В. А. Українська та світова історична наука: рефлексії на межі століть // Укр. іст. журн. – 2000. – № 1. – С. 3-20.
3. Потульницький В. А. Щодо дослідницьких пріоритетів у справі створення нового академічного синтезу української історії в контексті історії світової // Укр. іст. журн. – 2014. –№1. – С.4-20.
4. Реєнт О.П. Сучасна історична наука в Україні: шляхи поступу // Укр. іст. журн. – 1999. – № 3. – С.3-22.

УДК 371.72

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЯК КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ СТУДЕНТІВ

Краснов В., професор, кандидат педагогічних наук
(krasnovvpl@gmail.com)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Фізична культура значно сприяє вирішенню важливих соціальних проблем працівників агропромислового комплексу, де варто виділити найважливіші напрями її ефективності такі, як: збільшення національного доходу за рахунок зниження захворюваності, інвалідності, смертності в працездатному віці, продовження періоду трудової діяльності населення; економія державних засобів щодо соціального страхування і соціального забезпечення; зменшення витрат на лікування хворих у зв'язку зі зниженням захворюваності, підвищення продуктивності праці; раціональне використання вільного часу; формування і розвиток соціально-психологічних явищ і відношень; оздоровлення психологічного клімату у виробничих колективах; підвищення ступеня активної участі молоді в громадському житті села, її закріплення в аграрному секторі виробництва; профілактика пияцтва й алкоголізму. Крім того, застосовуючи елементи творчості, властиві спорту, людина формує себе як особистість [1, 3, 4, 6, 9].

Професійна спрямованість вищої освіти обумовлює необхідність у процесі формування особистості майбутнього фахівця особливу увагу звертати на розвиток його професійних якостей, на професійне виховання. При цьому повинна бути сформована система навчальної і виховної діяльності студента, яскраво забарвлена професійною специфікою, яка значною мірою визначає ефективність його майбутньої трудової діяльності. Інженер, агроном, ветлікар і т.п. відрізняються не тільки своїми знаннями і вміннями, а й спрямованістю, характером мислення, професійними принципами своєї діяльності, комунікабельними властивостями, ціннісними орієнтаціями, рисами організації праці і рядом інших якостей, пов'язаних з їх професійною діяльністю. Виховання цих якостей входить до складу професійної підготовки майбутнього фахівця, яка включає в себе створення професіограм і моделей спеціаліста та описує знання і якості, які треба сформувати в процесі його підготовки [2, 7].

Цільова професійна модель як результат інтегративного функціонування фізичної підготовки фахівця повинна містити такі складові (блоки): соціально-політичні якості особистості; морально-психологічні якості; командирські, лідерські і престижно-комунікативні якості; блок теоретичних знань; прикладні навички, уміння; блок психофізіологічних якостей, який матеріалізує професійну підготовленість на параметри надійності; фізичні якості і динамічне здоров'я, яке забезпечує високу працездатність і прогнозує професійне довголіття; блок медико-біологічних знань і антропометричних характеристик; блок спеціальних якостей для спеціальностей, які вимагають «виживання» в екстремальних умовах середовища [6, 7].

Тому складовою частиною курсу фізичного виховання у ВНЗ є професійно-прикладна фізична підготовка (ППФП), що являє собою цілеспрямований педагогічний процес, який сприяє формуванню прикладних знань, фізичних, психічних і спеціальних якостей, вмінь і навичок, а також досягненню об'єктивної готовності людини до успішної професійної діяльності. [1, 7, 8].

ППФП покликана вирішувати на основі широкої загальної фізичної підготовки такі спеціальні проблеми:

1. Забезпечення високого рівня функціонування основних фізіологічних систем організму в умовах сучасного аграрного виробництва.

2. Формування психофізичних і спеціальних якостей, які визначають успішність майбутньої професійної діяльності: загальної витривалості, силової витривалості, статичної витривалості, сили, швидкості рухів, швидкості реакцій, спритності, гнучкості, спеціальної координації рухів, стійкості до закачування, вестибулярної стійкості, витривалості до високих і низьких температур та їх значних відхилень, стійкості до гіпоксії і гіподинамії, відчуття часу і простору, спостережливості, переключення концентрації і стійкості уваги, оперативного мислення,

короткочасної пам'яті, емоційної стійкості; вольових якостей: цілеспрямованості, настійливості, витримки і самоконтролю, рішучості і сміливості, ініціативності і самостійності.

3. Передача знань, умінь і навичок із використання засобів фізичної культури: а) для нівелювання дії на організм несприятливих факторів зовнішнього середовища, специфічних умов професійної діяльності і професійних шкідливостей; б) для активного відпочинку і відновлення працездатності (в робочий і вільний час); в) для досягнення працездатності і продуктивності праці в професійній діяльності.

4. Формування рухових умінь і навичок, що сприяють досягненню об'єктивної готовності студента до успішної професійної діяльності.

5. Виконання службових і суспільних функцій із впровадження фізичної культури і спорту в професійному колективі, формування особистості та її моральних якостей (відданість справі, працелюбність, колективізм, вимогливість до себе, справедливість, чесність, повага до людей, почуття власної гідності та ні.). Ці завдання вирішуються сумісно із загальновиховними і професійно-освітніми завданнями. Всі вони конкретизуються з врахуванням особливостей професії [6, 7, 8].

Тому основною метою ППФП є досягнення найбільшої продуктивності праці при одночасному всебічному покращенні умов праці і вдосконалення особистості працюючого, його духовних, моральних і фізичних якостей.

Професійне профілювання процесу фізичного виховання в аграрних ВНЗ має важливе практичне значення для суспільства, тому що є одним із безпосередніх чинників покращення професійної підготовки кадрів, скорочення строків освоєння професійних умінь і навичок, підвищення надійності функціонування фізіологічних функцій фахівців в умовах аграрного виробництва.

УДК 37:63 (477)

**УКРАЇНЬКА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА АКАДЕМІЯ:
ПЕРЕДУМОВИ ТА ТРУДНОЩІ ОРГАНІЗАЦІЇ**

Кропивко О.М., кандидат історичних наук, доцент
(olena_kropyvko@ukr.net)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

У 1952 р. Управління у справах вищої школи при Раді Міністрів УРСР внесло на розгляд ЦК КП України пропозицію щодо організації з 1953/54 н.р. в м. Києві, на базі КСГІ, Української сільськогосподарської академії (далі – УСГА) **як зразкового вищого сільськогосподарського закладу**. Ініціативу підтримав Відділ науки і вищих учбових закладів та Сільськогосподарський відділ ЦК КП України.

Це було зумовлено завданнями, визначеними рішеннями XIX з'їзду ВКП(б), де, серед інших, йшлося про збільшення підготовки спеціалістів для сільського господарства та науково-педагогічних кадрів. З цією метою, а також задля поліпшення науково-методичної та науково-дослідницької роботи, за необхідне було визнана організація в м. Києві Сільськогосподарської академії по типу Сільськогосподарської академії ім. Тімірязєва в м. Москві.

УСГА мала стати зразковою вищою сільськогосподарською школою республіки, центром науково-методичної роботи, де б успішно вирішувалися завдання підготовки спеціалістів сільського господарства і науково-педагогічних кадрів і провадилися актуальні для сільського господарства науково-дослідні роботи. Територіально розмітити її визнали за доцільне на околиці Києва, в районі Голосієва. Базою для організації став КСП, який функціонував тут ще з довоєнного періоду, а після визволення Києва відновив свою роботу. Сприятливими передумовами для створення цього навчального закладу стала наявність у м. Києві Академії наук УРСР, науково-дослідних інститутів та Республіканської постійно діючої сільськогосподарської виставки (остання знаходилася в безпосередній близькості від новоствореного вишу).

Слід зазначити, що плани створити в Голосієві подібний заклад існували ще у 1926 р. У 1930 р. після будівництва навчальних корпусів, гуртожитків, житла для співробітників на цю базу перемістили з приміщень КП Сільськогосподарський інститут.

На момент організації УСГА в КСП налічувалося 5 факультетів: агрономічний, економіки і організації сільського господарства, агрохімії та ґрунтознавства, механізації, електрифікації сільського господарства, а також заочне відділення з факультетами: агрономічним і механізації сільського господарства. В інституті функціонувало 32 кафедри де працювало 150 чол. професорсько-викладацького складу, серед яких 14 були професорами, докторами наук. На 1 вересня 1952 р. контингент студентів нараховував 2173 чол., в т.ч. на стаціонарному відділенні – 1600. В інституті провадилася підготовка наукових кадрів, зокрема на момент організації УСГА число аспірантів становило 23.

Управлінням у справах вищої школи при Раді Міністрів УРСР було визнано за необхідне після реорганізації КСП в УСГА, окрім існуючих, створити нові факультети і відділи, а на діючих факультетах вводилися нові спеціалізації. До існуючих факультетів: агрономічного (спеціалізації – польоводство, селекція і насінництво, плодоовочівництво, зрошувальне землеробство, освоєння зрошувальних земель), агрохімії та ґрунтознавства, економіки і організації сільського господарства, механізації сільського господарства (спеціалізації – механізація сільського господарства, механізація тваринництва, ремонт сільсько-господарських машин, автомобілів та тракторів), електрифікації сільського господарства (спеціалізації – електрифікація польоводства та тваринництва), додалися

два нові – захисту рослин та педагогічний. Також було створено відділ аспірантури і докторантури, заочний відділ з сільськогосподарської освіти і постійно-діючі курси підвищення кваліфікації спеціалістів сільського господарства. Загалом набір студентів за 4 роки з моменту організації УСГА повинен був зрости вдвічі – з 625 студентів у 1953 р. до 1175 у 1956 р.

Пріоритет серед факультетів, як свідчать заплановані показники контингенту, надавався агрономічному, механізації с.г., електрифікації с.г., економіки і організації с.г. Так, на момент створення нового вузу на агрономічному факультеті навчалось 150 чол. – заплановано було за 4 роки збільшити його двічі – до 300; механізації – зі 150 студентів – до 250 чол.; економіки і організації сільського господарства – 100 чол. до 1956-57 рр. 200 чол. Найбільше повинна була зрости чисельність факультету електрифікації сільського господарства – з 75 до 200 чол. Новостворені факультети були значно меншими за студентським контингентом – на факультеті агрохімії і ґрунтознавства навчалось 50 чол., до 1956-57 н.р. цей показник повинен був збільшитися вдвічі; захисту рослин – з 50 чол до 75. Незмінним було заплановано число студентів тільки на педагогічному факультеті – 50 (щороку з 1953 по 1956 рр.).

Все майно, будівлі, приміщення, обладнання, навчальні господарства, які на 1 січня 1953 р. знаходилися на балансі КСП, переходили до УСГА. З урахуванням збільшення потреб в забезпеченні навчального процесу, науково-дослідної складової, побутових умов контингенту студентів і викладачів новоствореного вузу, виділялася значна сума коштів – 55430 тис. крб. На вісім років, починаючи з 1952 р. було заплановано будівництво 9 нових об'єктів та благоустрій території на загальну суму 54710 тис. крб. У першу чергу відновлювали і будували навчальні корпуси, для чого зобов'язали проектні організації м. Києва скласти документацію на відновлення і будівництво першої черги до 1 квітня 1953 р.; вся інша мала бути готова до 1 жовтня 1953 р. Навчально-дослідна та навчально-виробнича база УСГА була створена за рахунок передачі їй радгоспу «Митниця», який раніше належав Саливонківському цукрокомбінату та радгоспу «Совки», який належав тресту приміських радгоспів.

Характерним явищем післявоєнного періоду стала наявність на навчальних площах інститутів організацій і установ, які не входили до їх структури. Ця ситуація існувала в КСП – частину його території і будівель займав Український науково-дослідний інститут механізації сільського господарства МСГ УРСР. Наказом Ради Міністрів УРСР з 1 жовтня 1954 р. всі будівлі і територія, яку раніше займала ця установа, переходила в підпорядкування Академії.

Для поліпшення побутової інфраструктури на період семи найближчих років до 1960 р. Київським виконкомом мало бути здійснено переобладнання водопроводу і каналізації; підводка газу до будівель;

будівництво банно-прального комбінату; підводка до навчального містечка трамвая і тролейбуса.

Разом із тим, існували питання, які перебували в компетенції Ради Міністрів СРСР і які республіканське керівництво самостійно не могло вирішити. Серед таких – дозвіл на відрядження наукових працівників вузів для навчання в аспірантурі і докторантурі УСГА; комплектування новоствореного вузу професорами і докторами для забезпечення навчального процесу, керівництва аспірантами і докторантами та науково-дослідною роботою; поширення на УСГА дії постанови РНК СРСР №179 від 18 лютого 1944 р. «Про заходи з укріплення вищих учбових закладів, підвідомчих Комітету у справах вищої школи при РНК СРСР»; зарахування УСГА до вишів 1-ї категорії.

УДК 316.6:159.923

ДО ПИТАННЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА

Кубіцький С.О., кандидат педагогічних наук, професор,
(kubitskiy@ukr.net),

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Соціальна робота – це професія синтетична, комплексна, оскільки в узагальненій формі професія соціального працівника розглядається як соціально спеціалізована діяльність, об'єктивно необхідна для функціонування державної громадської системи соціальної допомоги різним категоріям населення. Тому соціальні працівники постають фахівцями вищої кваліфікації, людьми особливої, делікатної, складної професії [1].

Соціальна робота за умовами праці відноситься до групи «професій людина-людина» із підвищеною моральною відповідальністю перед тими, хто потребує допомоги. Ця професія вимагає від соціального працівника не лише різнобічних творчих знань, умінь та навичок, здатності творчо організувати складні процеси виховання, але і на високому рівні забезпечувати розвиток особистості. Виходячи з цього, важливою проблемою сьогодення є забезпечення соціальної сфери професійними кадрами в нашій країні, що здійснюється за трьома основними напрямками.

Перший напрям передбачає формування професійного мислення в усіх сучасних представників різних галузей соціальної політики: правової, економічної, освітньої, культурної, у галузі охорони здоров'я, соціального забезпечення тощо. Другий напрям передбачає повноцінну реалізацію специфічних можливостей: волонтерського, добровільного громадського руху, що об'єднують всіх непрофесіоналів-організацій та окремих осіб, що виконують функцію соціальних працівників на громадських засадах без оплати праці. Третій напрям розв'язання проблеми пов'язаний із

уведенням в країні інституту спеціально підготовлених для роботи в умовах соціуму категорій соціальних працівників, що забезпечують процес інтеграції цілеспрямованих впливів на особистість, а також стимулювальний розвиток суб'єктивної позиції клієнтів у цьому процесі, що регулюють взаємовідносини в системі «особистість – сім'я – суспільство» [3].

Діяльність соціального працівника орієнтована на роботу з усіма категоріями населення будь-якого віку. Соціальний працівник обслуговує людей від дитячого до найстаршого віку, не втрачаючи клієнта з нагляду на різних вікових етапах і в різних галузях інфрасередовища особистості незалежно від їхнього соціального положення, походження, релігійних переконань. Загальновідомо, що діяльність соціальних працівників переважним чином зосереджується на роботі з проблемними людьми в соціальному відношенні.

Загалом, соціальні працівники покликані виконати особливу роль у справі пом'якшення, а часом полегшення стану соціально незахищених людей, виявляючи при цьому такі функції, як надання допомоги, захисту населення, створення для людей умов найбільш сприятливого психологічного комфорту для саморозвитку особистості. Тому головною метою діяльності соціальних працівників є допомога проблемним людям у процесі самореалізації в їхньому соціальному оточенні. Відтак, професійна підготовка соціальних працівників має бути універсальною, близькою до університетської в теоретичній частині й водночас гнучкою, мобільною, швидко реагуючою на процес соціального розвитку культури, науки та освіти, інтегруюча, університетська та професійна [1, с.36].

Як зазначає професор Капська А.Й., завдання професійної підготовки соціальних працівників випливають із тези, що головна мета освіти полягає не в засвоєнні знань, а у вихованні особистості професіонала [4]. При цьому, професіоналізм включає в себе «систему знань і вмінь про володіння загальними та спеціальними способами діяльності, здатність та потребу в удосконаленні своєї роботи, готовність до змін, нестандартність мислення».

Суттєво, що вищою якістю та показником професійної діяльності вважають фахову майстерність [3; 4].

У підготовці соціальних працівників до професійної діяльності можна виділити дві основні системи знань, умінь і навичок: до першої належить наукове знання соціальних працівників предмета; психолого-педагогічні знання, розвиток педагогічного мислення, інакше кажучи, вся багатоманітність логіко-педагогічних аспектів науково-пошукової роботи соціального працівника; до другої системи ввійшли елементи, що пов'язані з емоційно творчою природою соціального працівника, психофізичні особливості мистецтва спілкування, творче самопочуття, самопочуття та вміння керувати своїм психофізичним станом у професійній ситуації, імпровізація та інші суб'єктивно-емоційні елементи [2, с. 8].

Відтак, взаємовплив цих двох систем та їхнє взаємне потенціювання в кожному конкретному психолого-педагогічному акті й складає професійну майстерність. Останній є не лише синтезом теорії й практики знань та вмій, але й активною взаємодією науково-пошукової та суб'єктивно-емоційної сфер творчого процесу соціального працівника, причому його гармонію визначає рівень самої майстерності [2, с. 9].

Таким чином, фахова майстерність представляє деяку ідеальну освіту, рівень можливостей соціального працівника, а в практичній діяльності він оперує психологічною та педагогічною технікою, що є інструментом цієї майстерності.

Перелік посилань

1. Бочарова В.Г. Педагогика социальной работы / В.Г. Бочарова. – М., 1994. – 208 с.
2. Кан-Калик В.А. Основы профессионально-педагогического общения / В.А. Кан-Калик. – Грозный, 1979. – 137с.
3. Соціальна робота в Україні: перші кроки. – К., 2000. – 176с.
4. Технології соціально-педагогічної роботи: навч. посібник / за ред. проф. А.Й.Капської. – К., 2000. – 372с.

УДК 1: 93/ 94: 316: 34

СТРУКТУРИЗАЦІЯ КОНЦЕПЦІЙ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Культенко В.П., канд.філос.наук, доцент
(kultenko@ukr.net)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Громадянські суспільства можна умовно структурувати за їхнім ставленням до принципів концепції природного права. Залежно від того, які пріоритети існують у соціумі, можна виділити ліберальну концепцію, що віддає незаперечну перевагу цінностям особистісної свободи людини порівняно з вибором справедливого врядування. Проблема морального впорядкування життя покладається в ній на індивідуальний розсуд кожного. Це з необхідністю породжує проблеми соціального, економічного характеру, дотримання порядку тощо. Вони співіснують поряд з перевагами вільної реалізації творчого потенціалу особи, в умовах десакралізованого суспільства. В економічному відношенні при нерівності стартових умов для представників різних соціальних страт лібералізм залишає не розв'язаною проблему людської гідності, приниженої самим фактом незадовільного існування громадян. Максимальне звуження ролі держави в житті суспільства і людини викликає ряд запитань і заперечень, хоча з іншого боку, воно є досить привабливим в плані реалізації особистих свобод. Проблема співвідношення свободи та справедливості в концепціях вирішується на користь справедливості. Незаперечний позитив концепцій

складають спроби поєднати людство на засадах рівноправ'я, свободи, справедливості, гідності й християнської любові. Достатня увага відводиться питанням моральних обов'язків особи, підтримці її гідності в умовах чесного розподілу благ, що досягається через використання переваг і компромісів спільного життя.

Концепція соціальної держави побудована на упевненості в здатності розуму спрямовувати майбутнє людства. В ній ідеї природного права поєднуються з раціональними засадами позитивного права та політичних засобів вирішення суспільних проблем. Обмеження державної влади реалізується через принципи індивідуалізму, свободи особи, соціальної відповідальності та економічного захисту. Доктрина технократичного суспільства значну увагу приділяє питанням його матеріального забезпечення, завдяки чому стає можливим підняти на якісно новий рівень життя людей. При цьому особлива увага приділяється ролі техніки, яка, проте на думку прихильників концепції, не повинна принижувати або геть нівелювати моральні фактори людського існування. Лише через їхнє гармонійне поєднання можливе досягнення всезагального добробуту. Психоаналітична філософська концепція розглядає закони й наслідки суспільного врядування в залежності від психічного стану людини, наголошуючи на необхідності приділяти більшу й пильнішу увагу проблемам людини, її переживанням, стражданням та страхам. Здоров'я суспільства залежить від здоров'я кожної людини, яка його утворює, тому кожен має право на увагу, підтримку та розуміння з боку інших. Частота суспільних криз у світі дозволяє говорити про психічне нездоров'я громади. Прихильність суспільства до технічного прогресу, до механізації життя, до ідеї створення робота, здатного замінити людину й справжнє життя, поглиблюють проблему здоров'я людини. Концепція відкриває якісно новий погляд на вимоги природного права. Право як і інші чинники суспільного життя, повинно містити психотерапевтичну складову. Це дозволить повніше розкрити людину, лише для якої воно, власне, і є актуальним.

В цілому, практичне впровадження в життя будь-якої з цих концепцій в чистому вигляді видається не достатньо можливим. Здебільшого, практично вони існують у змішаному вигляді, потребуючи постійного контролю за дотриманням прав людини.

УДК 37.02

ОСВІТА – СТАЛИЙ РОЗВИТОК І РЕАЛЬНІСТЬ

Кучай О. В., доктор педагогічних наук,

*Національного університету біоресурсів і природокористування України
м. Київ*

Освіта для сталого розвитку формує та зміцнює здатність оцінювати реальність та приймає рішення для сталого розвитку окремих осіб, груп

або громад, організацій та країн. Змінюючи спосіб мислення, це дає людям змогу створити більш безпечний, здоровий і насамперед більш процвітаючий світ, тим самим покращуючи якість життя для всіх нас. Освіта для сталого розвитку також може формувати критичне мислення, розвивати усвідомлення в нас і вдосконалювати кваліфікацію, завдяки чому стає можливим вивчення нових бачень, ідей та розробка нових методів та інструментів для їх реалізації [5, с. 8].

Термін «сталий розвиток» визначила Г. Брундтланд 1983 року на «Всесвітній комісії з навколишнього середовища і розвитку». Вона визначає сталий розвиток як «розвиток, який задовольняє потреби нинішнього покоління без шкоди для можливості майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби» [2, с. 284-285]. Цей розвиток стосується екологічних, економічних та соціальних аспектів. Г. Брундтланд сприяла скликанню в Ріо-де-Жанейро 1992 року другого Саміту Землі – ключ до забезпечення сталого розвитку. Конференція прийняла п'ять ключових документів: Порядок денний XXI століття, Декларацію Ріо з навколишнього середовища і розвитку, Рамкову конвенцію про зміну клімату, Конвенцію про біологічне різноманіття і Декларацію щодо лісу. Найважливіший документ – "Порядок денний на XXI століття", що є програмою заходів, які мають бути здійснені в перспективі XXI століття в галузі навколишнього середовища та розвитку [4, с. 164].

Ян Бердо в своїй книзі «Сталий розвиток – назустріч гармонії з природою» пише, що «метою сталого розвитку є життєздатність, зберігаючи при цьому біорізноманіття, соціальну рівність та велику кількість природних ресурсів». Однак він зазначає, що західний спосіб життя вимагає величезної кількості природних ресурсів, і це неможливо, щоб всі люди в світі жили однаково. Якщо кожний мешканець Землі хотів би споживати стільки ж продуктів, скільки середньостатистичний американець, то для того, щоб природні ресурси були доступними для всіх, знадобилося б п'ять планет. Однак можливий шлях розвитку, завдяки якому основні потреби людей будуть задоволені і природа не постраждає. [1, с. 8].

Ця проблема була помічена та сформульована у вищезначеному «Порядку денному на XXI століття». У документі, що його підписали 172 країни, була заява про те, що «людство досягло переломного моменту в історії. Продовжуючи нашу поточну політику, ми сприяємо поглибленню економічного розриву у суспільстві та між країнами, розширенню сфер бідності, голоду, хвороб та неграмотності. Ми також будемо робити прогресивне погіршення природного середовища, від якого залежить життя на Землі». Як результат, були обговорені пропозиції планів на майбутнє: «Нові способи інвестування в майбутнє необхідні для досягнення глобального сталого розвитку у XXI столітті. Обсяг рекомендацій варіюється від нових методів навчання до нових методів використання сировини та участі у створенні стабільної економіки.

Амбіція «Порядку денного на ХХІ століття» – це безпечний і справедливий світ, в якому кожна жива істота зможе зберегти свою гідність» [6].

17-18 березня 2005 року у Вільнюсі відбулася зустріч високопоставлених представників міністерств з питань навколишнього середовища та освіти, на якій була прийнята Стратегія освіти в інтересах сталого розвитку. Вступ містить такі словава: «Освіта є одним з основних прав людини є необхідною умовою для досягнення сталого розвитку і найважливішим інструментом ефективного управління, обґрунтованого прийняття рішень і розвитку демократії». Наступною стратегією є те, що освіта в інтересах сталого розвитку формується і зміцнює здатність оцінювати реальність та приймає рішення для сталого розвитку окремих осіб, груп, громад, організацій та країн. Це те, що освіта може змінити свій спосіб мислення, і, таким чином, може дати людям можливість створювати більш безпечний, здоровий і більш благополучний світ, тим самим покращуючи якість життя [3, с. 3].

Найчастіше освіту для сталого розвитку визначають як:

- освіта, яка надає учням знання, якості та навички для забезпечення сталого розвитку,
- формування громадянської відповідальності та сприяння демократії шляхом інформування особистості про їхні права та обов'язки,
- освіта, що підтримує рівноправний розвиток людей,
- освіта, заснована на принципі неперервного навчання [6].

Отже, освіта для сталого розвитку є міждисциплінарним підходом до реформи освіти, який пропонує всім людям на всіх етапах життя та в усіх навчальних умовах можливість вивчати стиль життя, який забезпечить сталий розвиток. Освіта зі сталого розвитку виходить за рамки формальних систем освіти, але це має впливати на них, відобразитись у навчальних програмах та методах навчання. На практиці освіта для сталого розвитку означає набагато більше, ніж просто екологічну освіту. Це також стосується: прав людини, миру та безпеки, охорони здоров'я, гендерної рівності, вирішення конфліктів, економіки, культури та мистецтва [6].

Перелік посилань

1. Berdo J. Zrównoważony rozwój w stronę życia w harmonii z przyrodą. – Sopot: Earth Conservation, 2006. – 101 s.
2. Butlin J. Our common future. By World commission on environment and development. // Journal of International Development (en). – 1 (2). –1989, pp. 284-287.
3. Europejska Komisja Gospodarcza ONZ, Strategia Edukacji dla Zrównoważonego Rozwoju. – Warszawa 2008, 19 s.
4. Gwóźdź S. E-learning oraz nauka 2.0 jako elementy usprawniające realizację strategii edukacji dla zrównoważonego rozwoju // Zrównoważony rozwój - debiut naukowy 2012. – Raciborz: Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Raciborzu, S. 163-170.
5. Lorens R., Nowe technologie w edukacji, Wydawnictwo Szkolne

PWN, Warszawa - Bielsko-Biała 2011, s. 8.

6. UNESCO a Dekada Edukacji dla Zrównoważonego Rozwoju. Polski Komitet ds. Unesco. <http://www.unesco.pl/edukacja/dekada-edukacji-nt-zrownowazonego-rozwoju/unesco-a-zrownowazony-rozwoj/>

УДК 378.14.015.62

РОЛЬ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ У РОЗВИТКУ СТУДЕНТІВ

Лавська Н.В., методист навчально-методичного підрозділу,
Шейн Т.В., заступник директора з навчально-виховної роботи
(nlavska@gmail.com)

*ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний коледж»,
м. Ніжин*

У сучасних умовах вища школа супроводжується зіткненням протилежних професійних інтересів: з одного боку – орієнтація на пізнавальні можливості та навчально-професійну мотивацію студентської молоді, з іншого – глобальна потреба у підготовці конкурентоспроможних фахівців.

Уже сформувалося тенденція багатовікових поколінь перетворення лекцій у диктанти, зниження рівня проблемного навчання у зв'язку з відвертою пізнавальною орієнтацією на «середнього» студента, несвідома заміна практичних занять семінарськими, відсутність або обмеженість логічного зв'язку між теоретичними здобутками і повсякденною практикою.

Найбільшу загрозу для формування особистості студента становлять соціальні ризики, коли прогресує трансформація викладача в освітню бюрократію, якій властивий не стільки ефективний науковий пошук, скільки шаблонна підготовка різних службових паперів, а також дискомфортне перебування в умовах жорсткого тиску регламентованого навчання, вказівок, розпоряджень, які потрібно виконувати. У результаті формується залежна особистість, не здатна до вироблення власної світоглядної позиції, самостійної пошукової активності, з низькою орієнтацією в нинішній ситуації. Це зумовлює втрату особистісної дослідницької професійної мотивації, обмеження внутрішнього світу, можливостей професійного саморозвитку і деформується образ ідеального вченого. У схожій ситуації перебувають студенти, у яких, внаслідок негативного прикладу викладачів, формується психологія пристосування, споживача, агресора, будь-кого тільки не громадянина з активною життєвою позицією. Як наслідок у викладачів і студентів формується комплекс соціальної неповноцінності, вони живуть з надією на «зміни на краще», стають безправними, не схильними до самостійного прийняття відповідальних рішень [1].

Якість та престиж вищої освіти визначаються не декларативним управлінням, а продуктивною науковою діяльністю, професійною та особистісною взаємодією задля розвитку її суб'єктів, виробничою сферою.

У системах освіти різних країн світу об'єктивно відбуваються процеси інтернаціоналізації їхньої діяльності, яка виявляється в таких особливостях: міграція робочої сили зумовлює потребу у визнанні дипломів, що актуалізує питання уніфікації та стандартизації форм організації освіти, формуються єдині вимоги до змісту освіти, вона починає орієнтуватися на певний набір знань, навичок та умінь, які мають бути засвоєні індивідом, відбувається інтернаціоналізація фінансових ресурсів освіти, залучаються зовнішні джерела в освіту у вигляді коштів, грантів, кредитів міжнародних організацій, фондів та установ інших країн, з'являються міжнародні форми організації освітньої діяльності: міжнародні спільні освітянські та наукові проекти, спільні навчальні заклади, можливість одночасного одержання дипломів вищих навчальних закладів у різних країнах [2, 3].

Перелік посилань

1. Поліщук В. Вища освіта у календарному соціальному вимірі. Вища школа. 2017. № 5 – 6. С. 12-22.

2. Загородня А. Тенденції розвитку системи професійної підготовки фахівців економічної галузі у вищих навчальних закладах України та Польщі. Вища школа. 2017. № 5 – 6. С. 41-46.

3. Падалка О. Професійно-економічна підготовка майбутнього вчителя у контексті європейської інтеграції. Вища освіта України. 2014. № 3(дод.2). С. 49-54.

УДК 364.62.08:004.9

ЗАСТОСУВАННЯ СОЦІАЛЬНИМИ ПРАЦІВНИКАМИ САЙТІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Лашкул В. А., кандидат педагогічних наук
(valery776@bigmir.net),

Вікторова Л. В., доктор педагогічних наук, доцент
(viktorova17@ukr.net),

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Зростаючий потік інформації вимагає від фахівців із соціальної роботи вільно орієнтуватися й володіти нею; правильно відбирати, переробляти й узагальнювати. Професійна фахова інформація має безліч компонентів. При цьому саме інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) надають необмежені можливості у процесі пошуку, відборі, обробці, зберіганні, передачі інформації. Нині суспільство висуває глобальні вимоги до якості праці, актуальності знань, компетентності фахівців із соціальної роботи [1]. Тому використання ІКТ у професійній діяльності

зміщує акцент з самих можливостей комп'ютера на вихід в інформаційний простір засобами мережі Інтернет, як який на сьогодні – невичерпний. При цьому головною якістю виступає наявність величезної кількості будь-якої інформації.

На сьогодні всі Центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді мають окрім розміщення інформації на офіційних сайтах, сторінки в соціальних мережах [2]. І це не дивно. Інформаційне суспільство має тенденцію поступово заповнювати віртуальний світ. Інформація швидко поширюється, а населення миттєво отримує необхідну допомогу в on-line або off-line режимі. Вперше це було застосовано Центрами довіри. Позитивним при цьому вважаємо створення соціальними працівниками сайтів з цілодобовою off-line підтримкою.

Перелік посилань

1. Тверезовська, Н.Т., Вікторова, Л.В., Кочарян, А.Б. (2017) *Інформаційні ресурси забезпечення соціально-педагогічної діяльності*. К.: ЦП «КОМПРИНТ».

2. Тверезовська, Н.Т., Мигович, С.М. (2012). Роль і місце соціальних мереж у формуванні освітньо-інформаційного середовища аграрних університетів. *Науковий вісник НУБіП України*. К., 175 (3), С. 291-299.

УДК 378.147:503

ВИКОРИСТАННЯ ІМЕРСІЙНОГО МЕТОДУ ЯК ПЛАТФОРМИ ДЛЯ НАВЧАННЯ ІНШОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ

Лашкул В. А., кандидат педагогічних наук, асистент кафедри романо-германських мов і перекладу,

Національний університет біоресурсів і природокористування України,

Тимофєєв В. А., викладач першої категорії

Київського державного коледжу туризму та готельного господарства

Світові тенденції сучасного освітнього простору спрямовані на розвиток особистості, здатної практично використовувати отримані знання, а ступінь цього розвитку виступає показником прогресу країни, індикатором її конкурентоспроможності в глобалізованих, суспільно-економічних відносинах.

Іноземна мова в цьому контексті є унікальною за своєю освітньою суттю, якщо ставитися до неї як до навчальної дисципліни. Саме іншомовна освіта наділена потенціалом, здатним зробити додатковий внесок у розвиток людини як індивідуальності та суб'єкта культури мови, що вивчається.

В сучасних умовах глобалізації, роль іншомовної підготовки набуває статусу політичного, соціально-економічного, механізму культурологічного та міжнаціонального порозуміння між представниками світової спільноти. Володіння хоча б однією-двома іноземними мовами у глобалізованому світі розглядається як необхідність.

У центрі уваги сучасної іншомовної освіти перебуває конкретна особистість, то й іншомовне навчання власне повинно здійснюватися в рамках «студентоцентрованого» підходу (антропологічний підхід), орієнтованого на результати навчання (компетентністний підхід) з використанням комунікативних методів і сучасних інноваційних технологій навчання іноземних мов.

Таким чином зміщується акцент від «педагогоцентризму» до «студентоцентризму». Сучасний професійний викладач іноземної мови має бути непомітним. На заняттях він перетворюється на партнера і співрозмовника, зливаючись з ними, і ніяким чином не виявляє свій авторитет, а поступово його заслуговує.

Це вимагає появи нових, інколи нетрадиційних форм освіти: дистанційне навчання, університети третього віку, бізнес-школи, корпоративні університети, тощо.

Проте очевидно, що іншомовна підготовка і перепідготовка значних груп дорослого населення спонукає до організації їхнього навчання і перенавчання на наукових засадах з урахуванням нових методичних підходів. До таких інноваційних підходів можна віднести імерсійний метод викладання іноземних мов.

Мовна імерсія у загальному розумінні – це прийом формування мовної компетентності шляхом занурення людини у мовне середовище. Такий метод передбачає не лише навчання мовних явищ, але й долучення до культури, традицій та форми мислення носіїв цієї мови.

Імерсійний метод це процес взаємодії між викладачем-імерсистом та студентами, або слухачами мовних курсів, що передбачає систему цілеспрямованих дій, достатніх для реалізації вимог інстинктивної мотивації та забезпечення засвоєння предмету вивчення.

Імерсійний метод, що пропонується авторами у рамках викладання іноземної мови, передбачає штучне створення «закордонної території» у форматі групового заняття. Слухач потрапляє в умови, в яких позбавляється вибору мови, якою користуватися і яку чути.

Грамматика і лексика під час заняття вивчаються та засвоюються без використання рідної мови. Це забезпечується за допомогою наочних матеріалів, словесних описів (на основі відомих слів), схематичних та табличних пояснень, розбору зразків, виконання вправ. Від слухача вимагається розуміння суті інформації, тим самим сприяючи розвитку у нього мовної інтуїції та наближаючи процес спілкування до більш реальних умов. Вивчення мови максимально наближається до природного процесу.

Навчання англійської мови за допомогою імерсійного методу відбувається переважно на основі трансформаційних вправ (ТВ), що виконуються виключно в парах і залучають одночасно всіх слухачів до процесу комунікації, перетворюючи процес тренування мови на міжособистісне спілкування [7].

ТВ відносять до тренувальних вправ, які «передбачають аналіз та тренування мовних явищ за межами мовленнєвої комунікації» [6, с. 75]. ТВ розділяють на два види – мовні (заміна вихідних слів або словосполучень на задані) та умовно-мовленнєві (реакція на висловлювання за заданим зразком) [6, с. 76].

Метою ТВ є навчити студентів різного роду граматичних, лексичних, стилістичних (розмовний або письмовий варіанти мови) та фразеологічних/ідіоматичних перетворень вихідного мовного матеріалу в залежності від екстралінгвістичних реалій [4, с.184].

Отже, дотримання основної засади імерсійного методу (безкомпромісне занурення в іншомовне середовище в умовах навчального заняття), на нашу думку, має сприяти розвитку у студентів чи слухачів мовних курсів здатності абстрагуватися від рідної мови, тобто дистанціюватися від впливу граматичних, лексичних та фразеологічних моделей рідної мови і під час породження іншомовного «продукту» рухатися *від ситуації до мови*. Цей метод покликаний долати міжмовну диференціацію і розвивати *звичку думати мислиннєвими патернами* (зразками) носіїв мови, яка вивчається.

Перелік посилань

1. Арістова Н.О. Формування мотивації вивчення іноземної мови у студентів вищих нелінгвістичних навчальних закладів: Дис...канд. пед. наук: 13.00.04. – К., 2009.

2. Гончаренко Т.Є. Мотивація вивчення іноземної мови як соціальна функція освіти // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. – 2010. – № 4. – С. 47-55.

3. Гришкова Р.О. Психолого-педагогічні умови особистісно орієнтованого вивчення іноземної мови // Наук. записки. – Т. 18. – К.: 2000. – с. 35-37.

4. Золотых Т. И. Трансформационные упражнения на основе текста // В сборнике: Запад и Восток в диалоге культур. Сборник материалов Международной научно-практической конференции. Липецкий государственный педагогический университет имени П. П. Семенова-Тян-Шанского, Институт филологии. – 2016. – С. 184-190.

5. Комиссаров К.В. Трансформационные упражнения на употребление видовременных форм глагола // Иностранные языки в школе. – 2017. - № 6. – С. 19-22.

6. Мусаелян И.Ф. Комплекс упражнений, направленных на формирование языковой компетенции // Гуманитарные науки. Вестник Финансового университета. – 2014. – № 2 (14). – С. 74-78.

7. Тимофеев В.А. Англійська з репетитором: Збірник трансформаційних вправ для імерсійного методу. – К.: «ФОРМ ЛЕВІТАС Г.Г.», 2017. – 82 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/1FZqI>

8. Тимофєєв В.А. Збірник ігор та завдань для імерсійного методу з вивчення англійської мови . – К.: «ФОП Левітас Г.Г.», 2017 – 65 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://drive.google.com/file/d/1YhKIGRGs7zInt_JV9f

9. Harmer J. How to Teach English. An introduction to the practice of English language teaching. Longman, 2004. – 198 p.

РЕЛІГІЙНІ КРИЗИ, ЇХНІЙ ВПЛИВ НА ПСИХІКУ ЛЮДИНИ

Лещук В.І., практичний психолог, викладач
(leschukvasyl@gmail.com)

*ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний коледж»,
м. Бережани*

Людина народжується на цей світ, щоб прославити своїм життям Того, Хто її привів сюди. З перших днів життя вона починає стикатися з труднощами. Але чому? Як часто людина ставить собі це запитання. Іноді вона готова пожертвувати всім, щоб знати відповідь. Навіть не усвідомлюючи, що цим самим робить ще більшу собі, інколи й іншим, трудність.

Криза! Чим це слово є для нас? Можливо, воно є тим інструментом, який нас підважує в житті? Чи, може, варто поставити запитання інакше: як ми переживаємо кризи життя? Як впливає сьогодні криза на людину?

Криза – це психічний стан, який розвивається зі стресу й означає реакцію особи на певні події, що їх вона вважає важкими; цей стан призводить до відчуттів безнадійності й неспроможності її побороти відомими методами.

Сама загроза кризи зростає внаслідок небезпеки для життя, порушення нормальної життєдіяльності організму або ж нещасний випадок, смерть близької особи, втрата друзів тощо. Але криза ще не є цілковитою катастрофою. Слід оцінювати її як переломний пункт у житті людини або ж, принаймні, шанс для здійснення етичних коректив і сходження на вищий рівень функціонування.

Загалом можна ствердити, що до кризи призводить якась серйозна втрата: людини, важливої орієнтації, Бога. Не обов'язково має відбутися реальна втрата, достатньо антиципації такої можливості. Але ця втрата має бути настільки велика, щоб особа відчувала себе немовби психічно роззброєною. У зв'язку з радикальними змінами в психіці людина на деякий час втрачає спроможність справлятися з проблемами життя.

У кожного бувають свої передумови виникнення кризи, усе залежить від багатьох чинників. Найважливіші серед них:

- Суб'єктивна важливість проблеми чи події для особи, яка впадає в стан кризи. Вважається, що потенційно все, що може становити фізичну чи психічну загрозу, спроможне призвести до виникнення кризи.
- Рівень самооцінки й віри в себе. Чим менша віра в свої можливості

й у зв'язку з цим нижча загальна самооцінка, тим більша ймовірність пережиття різних криз. Занижена самооцінка й брак віри в можливість віднайдення виходу з релігійних труднощів спричиняє також агресію щодо всього, що хоча б нагадує релігію.

- Попередній перебіг життя, а особливо пережиті невдачі. Особливо гіркий досвід пережитих невдач призводять до посиленого відчуття власної бездарності й непотрібності.

- Тип особистості. Немале значення має також ступінь збудливості й вразливості: вразливіші й збудливіші люди частіше переживають кризи.

- Невідповідність середовища. Поняття середовище приймаємо тут у широкому значенні, а не лише як найближче оточення (дім, навчальний заклад, робота, сусіди), але й водночас як загальний клімат світського суспільства, яке легковажить релігією.

Перебування в середовищі, яке нав'язує відмінні або й протилежні світоглядні позиції, у значній мірі руйнує людину, а особливо молоду.

Без сумніву. Вічна Любов не створила нас для страждання. Бог не отримує задоволення, дивлячись, як ми долаємо кризи життя. Бувають моменти, що так здається. Тоді й настає час зневіри, час самотності. Здається, що я сам в цьому світі. Мене ніхто не розуміє. Я сам! Але, можливо, цей момент і є відкриттям того нерозривного й вічного зв'язку: я і Бог.

Перелік посилань

1. Изард К. Е. Психологія емоцій. / Перекл. з англ. СПб., 2000.
2. Кузнєцов Ю. В. Християнська ідея для психотерапевта: надрелігійний погляд. // Психотерапія. 2008. № 6.

УДК 811.111'342

МІЖКУЛЬТУРНА ТРАНСФОРМАЦІЯ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Личук М. І., кандидат філологічних наук, доцент
(mariya.lychuk@gmail.com),

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

У сучасному соціумі особистість сприймають як відкриту гомеостатичну систему, що через комунікацію активно взаємодіє з довкіллям. Потрапляючи в інше мовне і культурне оточення, мовна особистість адаптується до системи нових значень, тобто зазнає певної трансформації.

Особистість з високим рівнем лінгвістичної підготовки, потрапляючи в іншу культуру, зазнає дискомфорту насамперед через те, що не ознайомлена з соціально-культурними нормами функціонування у чужому для неї мовно-культурному оточенні. Виникає когнітивний дисонанс. На думку автора цієї теорії, американського психолога Л. Фестінгера, когнітивний дисонанс — це невідповідність між двома когнітивними

елементами – думками, досвідом, інформацією, при якому заперечення одного елемента пояснено існуванням іншого. Отже, соціальні суб'єкти прагнуть до внутрішньої рівноваги між одержуваною інформацією та особистими мотивами. Когнітивний дисонанс спричиняє адаптацію індивідуума до чужорідного середовища, модифікацію його поведінки, пошук та використання нових форм і засобів самовираження через інший культурно-мовний код.

Трансформація мовної особистості передбачає проходження через стадію маргінальності: коли особистість знаходиться на периферійному становищі в суспільстві. Процес входження маргінальної особистості в новий соціум надзвичайно складний. Мовна особистість опинилася на межі двох культур. У цьому зв'язку про особливий стан та відчуття писав політичний діяч, перший прем'єр-міністр Індії Дж. Неру: «Я перетворився у дивну суміш Сходу і Заходу... Я чужак та іноземець на Заході... Але й у своїй країні інколи відчуваю себе вигнанцем». Довге перебування в інокультурному середовищі не робить перехід у нове культурне оточення автоматичним, не полегшує міжкультурну трансформацію.

Американський дослідник проблем міжкультурної комунікації М. Беннет запропонував модель розвитку, що передбачає три стадії: 1) приймання чужої культури через формування уважного ставлення до моделей поведінки та ціннісних орієнтирів; 2) адаптація; 3) інтеграція. М. Беннет акцентує на взаємозв'язку трьох аспектів: когнітивного, афективного і поведінкового. Першою стадією вважає когнітивний розвиток, тобто випрацювання релевантних категорій, що відображають культурні відмінності. Афективний аспект пояснює стан індивідуума: він відчуває загрозу своєму усталеному образу світу. Поведінкова стадія передбачає сумісну діяльність комунікантів щодо однієї цілі.

Міжкультурна трансформація, з одного боку, має вираження в поступовому нівелюванні або й утраті самобутніх національно-культурних рис індивідуума, наслідуванні чужої культури, а з другого – поетапне формування міжкультурної особистості з різним рівнем культурно-мовної і комунікативної компетенції. Трансформована мовна особистість може бути активно задіяна для налагодження зв'язків між представниками різних культур. Можна простежити перехід від рівня монокультурної особистості до полікультурної.

Отже, для адекватної комунікації потрібно не лише мати лінгвістичні навички, а й уміти думати і відчувати як носії мови. Лінгвістичні знання для індивідуума тісно переплетені з культурними знаннями. Міжкультурні особистості повинні навчитися встановлювати певні стосунки з носіями «чужої» культури, а згодом і формуватися у різних контактних культурах.

ПРОБЛЕМИ АКТУАЛІЗАЦІЇ ОХОРОНИ ПРАЦІ Й СТАЛИЙ РОЗВИТОК

Лукашевич І.М., викладач

*ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний коледж»
м. Бережани*

Гармонійне поєднання економічних, екологічних, соціальних та морально-етичних аспектів існування суспільства залежить від особистого рівня знань, культури та усвідомлення відповідальності за власні вчинки кожної окремої людини, який в свою чергу формується в процесі навчання. Ключова роль у формуванні гармонійної особистості та суспільства загалом, як передумова забезпечення сталого розвитку людства, повинна бути відведена наукам про безпеку, і зокрема безпеці життєдіяльності та охороні праці, оскільки саме вони поєднують та систематизують знання щодо минулих, сучасних і майбутніх проблем розвитку людства та шляхів їх вирішення. І саме вони спрямовані на забезпечення гармонійного співіснування людства та середовища життєдіяльності. Основними об'єктивними показниками такого співіснування є динаміка зниження техногенних аварій і катастроф, а також матеріальних збитків та людських втрат від їх дії. Постійне розширення техногенного середовища, різкий приріст населення планети та масштабні процеси урбанізації викликають збільшення кількості техногенних та природних катастроф у світі. Така тенденція порушує головний принцип сталого розвитку – розвиток суспільства, що задовольняє потреби нинішнього покоління, не наносячи шкоди можливостям майбутніх поколінь для задоволення їхніх власних потреб. Слід зазначити, що роль охорони праці та промислової безпеки, як необхідних елементів забезпечення сталого розвитку людства не знайшла належного відображення в працях дослідників. Таким чином, зокрема в нашій державі, на шляху прагнення до сталого розвитку поза увагою перебуває ряд проблем, вирішення яких лежить в площині охорони праці.

Надзвичайно актуальною є необхідність підвищення важливості охорони праці в контексті подолання перепон та невідповідностей сталому розвитку людства. Досягнення поставленої мети у роботі передбачається у процесі вирішення таких завдань:

- еволюція охорони праці та промислової безпеки в сталому розвитку людства;
- аналіз сучасних тенденцій професійних ризиків та техногенних небезпек в Україні і світі;
- обґрунтування охорони праці та промислової безпеки як необхідних елементів забезпечення сталого розвитку;
- ідентифікація сучасних проблем розвитку охорони праці в Україні як науки та перспективні шляхи їх вирішення.

У доповіді МОП [3] зазначається необхідність негайного вживання заходів на національному рівні кожною державою світу для вирішення

питань, пов'язаних з мінімізацією зазначених професійних ризиків та небезпек. Фундаментом для розробки таких заходів повинні стати відповідні Конвенції та Рекомендації МОП з охорони праці, а також положення МОП – СУОП 2001. Іншими словами, Міжнародна організація праці, котра, як відомо, є єдиною тристоронньою установою ООН, до складу якої входять представники Урядів, роботодавців і працівників країн учасників, своїм мандатом визнала провідну роль охорони праці в вирішенні відповідних питань реалізації Концепції сталого розвитку людства у світовому масштабі. Проаналізувавши історичні аспекти прийняття відповідних Конвенцій, можна зробити висновок, що вони відповідають актуальним проблемам того часу, в який вони були ратифіковані. Так, наприклад, Конвенції №№ 77, 78, 79 були прийняті в перший рік закінчення Великої Вітчизняної війни, коли в Україні була широко застосована праця підлітків. І навпаки, останні Конвенції свідчать, що сучасні небезпеки в нашій державі пов'язані з техногенними аваріями, виробничим травматизмом і професійними захворюваннями. Можливість реалізації зазначених ризиків багаторазово збільшується з огляду на стабільно важке економічне становище та низький рівень оплати праці в нашій державі. Як зазначають експерти ООН, працівники, з низьким рівнем доходів, мають дуже обмежену мотивацію не тільки до продуктивності праці, а, що саме головне, – до заходів, які спрямовані на досягнення їх власної безпеки. виправити таку складну ситуацію можна виключно розвитком охорони праці як науки, підвищенням її суспільної значущості та державного пріоритету. І розпочинати цей процес необхідно в першу чергу з молоді. Пріоритет розвитку науки в кожній державі належить вищим закладам освіти. Однак, незважаючи на очевидну актуальність охорони праці, як провідної науки щодо мінімізації (усунення) професійних ризиків і небезпек, в системі освіти України з'явилась негативна тенденція до скорочення навчальних годин на викладання таких нормативних дисциплін як «Безпека життєдіяльності», «Основи охорони праці», «Охорона праці в галузі» та «Цивільний захист» або й повного виключення їх із навчальних планів. Окрім цього, у випускних роботах і програмах державних екзаменів студентів – майбутніх керівників різних рівнів та відповідальних за безпечну експлуатацію об'єктів народного господарства, від котрих залежить техногенна безпека всієї держави, стали необов'язковими відповідні розділи, котрі по суті є кваліфікаційною оцінкою їхньої професійної відповідності. Відсутність розділів «Охорона праці» та «Цивільний захист» в дипломних проектах випускників, а також відсутність відповідних фахівців у складі державних комісій ставить під сумнів готовність студентів до вирішення ними в майбутній професійній діяльності складних завдань промислової безпеки, а також набуття достатніх компетенцій щодо активного управління безпекою. Зважаючи на те, що в нашій державі функціонує інтегрована система управління охороною праці, то зрештою така тенденція може

призвести до катастрофічних наслідків, протилежних до принципів сталого розвитку людства, відобразиться різким збільшенням кількості випадків виробничого травматизму, професійних захворювань, а також промислових аварій та катастроф, що в свою чергу приведе до остаточної деградації економічного, екологічного і соціального аспектів розвитку держави, тобто унеможливлення сталого розвитку нашої держави.

Вирішення висвітлених проблем, необхідно здійснити такими ефективними шляхами:

- внесенням до законодавчої бази України з охорони праці змін, які б на державному рівні визначали пріоритет викладання дисциплін, спрямованих на підвищення рівня знань з охорони праці та промислової безпеки;

- паритетним розподілом навчального навантаження в типових навчальних програмах між спеціальними дисциплінами та «Безпекою життєдіяльності», «Основи охорони праці», «Охорона праці в галузі» та «Цивільний захист»;

- популяризації питань охорони праці і промислової безпеки серед студентів, викладачів та працівників підприємств, установ та організацій;

- сприянням на державному рівні розвитку матеріально-технічної навчальної бази кафедр «Безпеки життєдіяльності» та «Охорони праці»;

Перелік посилань

1. Вернадский В.И. Научная мысль как планетарное явление. / В.І. Вернадський. – М., Наука, 1991. С. 241.

2. Електронний ресурс: <http://www.un.org/>

3. Електронний ресурс: <http://www.ukrstat.gov.ua>

УДК 619:615.12:006.44

КОМУНІКАТИВНА КУЛЬТУРА ПЕДАГОГА В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Люлько М.Є., старший викладач

(mlulko30@gmail.com)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Сучасні вимоги, які висувають до особи вчителя, викликані тими соціальними зрушеннями, процесами, змінами з одного боку, і тими індивідуальними, конкретними умовами й чинниками, в яких зміни не такі наочні, але все таки є присутніми, з іншого боку. Глобальні зміни торкаються соціальної інтеграції, підвищення якості і асортименту освітніх послуг, різноманіття форм і прозорості контролю засвоєння знань, збільшення методів моніторингу його освоєння на рівні учбово-виховного процесу, зміщення акценту з особи вчителя як основного носія і транслятора, розвитку інтернет-освіти. Актуальним у дослідженні проблем мовної культури педагога є виявлення специфіки комунікативної культури

педагога як об'єкта його особового потенціалу в аспекті конфліктогенних ситуацій в освіті.

Серед сучасних наукових публікацій, що порушують дану тему, можна виділити роботу таких українських учених, як В. Андрущенко, С. Гончаренко, М. Євтух, В. Кремень, М. Попович та інші, які розглядають комунікативну, інтерактивну, феноменологічну складову і виділяють такі рівні виміру спілкування: суб'єктивний (експресивний), реальний (когнітивний) і нормативний (сугестія). Проте проблема залишається актуальною в силу її багатоаспектності.

Спілкування, комунікація, завжди були невід'ємною частиною освіти і культури. Більше того, певному типу освіти відповідає і тип спілкування, домінуючий в цю епоху. Предметом уваги сучасних дослідників є інтерсуб'єктивний діалог. У ньому є присутніми мінімум два рівноправних суб'єкта.

Для характеристики спілкування між вчителем і аудиторією важливо враховувати і мовні, і екстралінгвістичні чинники, контекст, комунікативну ситуацію, комунікативні моделі, що перетинаються в просторі дискурсу.

За Ю. Лотманом, користь партнера по комунікації полягає в тому, що він інший. Щоб уникнути конфліктних ситуацій треба володіти методами продуктивного спілкування з аудиторією. Тут важливі співпраця, згода, сприяння, а не авторитаризм і диктатура. Не слід протиставляти себе аудиторії, повчати її, показувати її некомпетентність, критикувати з відтінком переваги, принижувати.

Часто перехід від спокійного спілкування до конфлікту залишається непомітним. Це не означає, що конфлікту не існує. У його динаміці є присутнім як прихована, так і артикульована фази. Остання носить демонстративний характер різної міри агресії і форм вираження. Іноді комунікація навмисно припиняється, щоб показати міру невдоволення опонентом.

В умовах вікового відриву між педагогом і учнем сторони опиняються в нерівних стосунках і часто конфлікт протікає в латентній формі від несподіваного (для неспостережливого вчителя) вибуху. Сучасному педагогові важливо володіти прийомами коректної аргументації, уміти оперативно аналізувати і оцінювати комунікативну ситуацію, вирішувати протиріччя, які виникають у зв'язку з бажанням співрозмовника відстояти свою точку зору з цього питання. Окрім особових установок на толерантний діалог між суб'єктами освіти велике значення мають соціальні чинники, положення вчителя в суспільстві, державна політика по відношенню до нього, а також та ідейна парадигма, яка характеризує освіту в цілому.

Одним із найважливіших завдань сучасної освіти є формування комунікативної компетентності індивіда, ґрунтованої на розкритті його культурного ресурсу як динамічного чинника успішного повноцінних

дискурсивних практик. Глибинним механізмом конструювання реальності є мова, з її допомогою транслюються і зберігається знання, будується сітка семантичних і культурних відмінностей.

В. Кремень також підкреслює важливість широкої загальної культури педагога: «Вона потрібна не лише для того, щоб учитель був особою, а для того, щоб його постійні стосунки з учнями не були затьмарені аморальним, некультурним, неефективним спілкуванням, щоб кожне слово, кожен вчинок педагога демонстрував багатство його внутрішнього світу і позитивно впливати на учня» [2, с. 448].

Отже, комунікативна культура педагога є найважливішою складовою загальної педагогічної культури. Розробка комунікативних моделей, націлених на розширення простору культурного діалогу, яким може володіти сучасний педагог, є перспективним напрямом дослідження запропонованої теми.

Перелік посилань

1. Барбина Е.С. Педагогическое мастерство – искусство и наука быть человеком: учебно-методическое пособие / Е.С. Барбина. – К.: Полиграфія, 1995. – 73 с.

2. Кремень В.Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / В.Г. Кремень. – К.: Грамота, 2005. – 448 с.

3. Мысык И.Г. Методологические основания лингвистического времени в контексте философии образования: дис. ...доктора филос. наук: 09.00.10/ Ирина Георгиевна Мысык. – Одесса, 2010. – 392 с.

4. Романенко М. І. Соціальні та парадігмально-когнітивні детермінанти розвитку сучасної освіти : дис. ...доктора філос. наук: 09.00.10 / Михайло Ілліч Романенко. – Д., 2003. – 408 с.

УДК 94 (477): 070

МЕМУАРИСТИКА В УКРАЇНСЬКІЙ ПРЕСІ ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Мазур Н. В., кандидат філологічних наук, доцент

(mazurnataliav@gmail.com)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Уся мемуарна література – джерело фактичного матеріалу, який є знаком для історичного часу. На сторінках спогадів Д. Дорошенка, відомого українського політичного діяча, історика, публіциста, бібліографа, фіксуємо такий матеріал у вигляді переліку тодішніх періодичних україномовних видань, напр.: «Місцеві російські чи зросійщені реакційні елементи були дуже сильні, мали в своїх руках пресу й гостро виступали проти революційних стремлінь, а особливо проти українства. *Та не вважаючи на всі перешкоди, Україна дістала свою пресу, а Київ свою щоденну українську газету. Почали виходити українські*

періодичні видання й по інших містах: у Полтаві, Одесі, Москві, Катеринославі. Здебільшого це були тижневики» [1, с. 108].

Географія преси також була широка: «Помалу українська преса майже ціла зосередилась в Києві. Повстали, крім давніших видань, нові, так що в Києві в рр. 1908 і далі виходили такі *періодичні видання*: «Записки Українського Наукового Товариства» (і «Збірники» його секцій), *щоденна* «Рада», *місячники*: «Літературно-науковий вісник», «Українська хата», «Дзвін», «Світло» (педагогічний орган), «Сяйво», «Вісник культури і життя», *тижневики*: «Рідний край» з додатком «Молода Україна», «Маяк», «Село», «Засів», «Рілля», «Наша кооперація» і «Муравейник-комашня». «Україна» з кінцем 1907 р. перестала виходити. Поза Києвом залишилися: «Сніп» у Харкові, «Світова зірниця» у Могилеві-Подільському, «Життя і знання» у Полтаві, «Канівська неділя», і «Дніпрові хвилі» у Катеринославі [1, с. 129];

С. Єрмоленко зазначає, що «на початку ХХ ст. українські культурні діячі відстоювали право народу мати україномовну пресу, школи, церкви, виступати рідною мовою публічно» [2, с. 89], тому не тільки бажання видавати газету українською мовою, але й не легко було знайти людей, які володіли українською мовою і могли редагувати цей орган.

Початок ХХ ст. був періодом різних проектів реорганізації української преси: «В грудні 1906 р. приїхав до Києва М. Грушевський і привіз проект реорганізації української преси. Мабуть, цей проект був уже наперед обміркований з видавцем «Ради» Є. Чикаленком і полягав він головно в тому, що «Рада» з початком 1907 р. мала змінити свій характер *напівпопулярної газети і стати органом чисто політичним, обрахованим на інтелігентних читачів*. «Нова громада» мала перестати виходити, а натомість до Києва мало бути перенесено зі Львова видання «Літературно-наукового вісника» – під претекстом концентрації літературних сил» [1, с. 120].

«Вибух» української преси був спричинений не тільки зняттям заборон з українського слова, а й закономірним зростанням національної свідомості українців. Книговидавнича діяльність українців була тісно пов'язана із такими подіями, як відкриття пам'ятника Котляревському, відзначення Шевченківських днів, напр.: «В кінці літа 1903 року сталася подія, яка відіграла до певної міри переломову роль в діях українського руху в Росії: *це було урочисте відкриття у Полтаві пам'ятника батькові нової української літератури Івану Котляревському...* В пам'ять ювілею було заложено Українсько-Руську видавничу спілку в Львові, яка так багато причинилася до розвитку українською видавництва» [1, с. 67-68]; «Прибутки з Шевченківських вечорів бували великі... Ніхто й не догадувався, що видання «Української революційної партії» у Чернівцях або у Львові друкувалися на гроші з доходу Шевченківських вечорів у Петербурзі» [1, с. 58].

Отже, українська преса початку ХХ ст. – це було віддзеркалення, з одного боку, зростання національної свідомості українців, а з другого – факти постійних утисків українського слова і вільної думки.

Перелік посилань

1. Дорошенко Д. Мої спомини про давнє минуле (1901-1914 роки): науково-популярне видання / Д. Дорошенко. – К. Темпора, 2007. – 272 с.

2. Єрмоленко С. Я. Мова і українознавчий світогляд: монографія / С. Я. Єрмоленко. – К. НДІУ, 2007. – 444 с.

УДК 17.023.36

ВИХОВАННЯ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ В КОНТЕКСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Майданюк І.З., доктор філософських наук

(mira-i@ukr.net)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Поступ України до гуманного демократичного суспільного ладу, її прогрес у питаннях входження у європейський і світовий простір, звичайно, неможливий без рішучих зрушень у сфері економіки, проте не варто забувати, що однією із сутнісних ознак суспільного прогресу взагалі є прогрес в царині культури. Це тим більше важливо у час, коли революційні перетворення науки, техніки і технології зумовлюють докорінні зміни у взаємодії людини і природи, особистісних і речових факторів виробництва, системи продуктивних сил. Технізація життя, панування техніки над людиною призводить до того, що людина сама набуває рис машини, «функціонує» у відповідності з вимогами технічного середовища, в якому знаходиться. Тут і постає питання: як же зробити так, щоб за процесами технізації не втратити особистість, не нівелювати її цінність і самоідентичність?

Шукаючи відповідь на це питання, деякі вчені сьогодні розцінюють стан культури у сучасній цивілізації як кризу чи навіть катастрофу культури, ми ж стоїмо на іншому боці – вбачаємо в цьому народження нової культури відповідно до нового етапу цивілізації, а це ставить нові вимоги до виховання культури особистості, і в той же час вимагає створення для цього нових умов.

Культура особистості як цілісне утворення, як стверджує В.О. Таран, «визначається глибиною, широтою та мірою освоєння й засвоєння нею загальнолюдських надбань матеріальної і духовної культури, перетворенням їх на свій внутрішній духовний світ та вмінням застосовувати в процесі життєдіяльності і спілкування з іншими людьми». Таким поняттям нині часто позначають рівень вихованості та освіченості людини, якості людини, спосіб її поведінки, ставлення до інших людей, рівень оволодіння тією чи іншою сферою знання або діяльності. Тим не

менше, поняття освіченості і культурності не зовсім збігаються. Особистісна культура, окрім володіння значним запасом знань, ерудиції, включає моральну, естетичну, екологічну культуру, культура спілкування, культуру думки, культуру почуттів тощо Без таких основ сама по собі освіченість може виявитися навіть небезпечною.

Такі основи, на наше глибоке переконання, може закладати і формувати у студентської молоді кожен НПП вищого навчального закладу під час освітнього процесу, метою якого повинне стати не тільки формування необхідних компетенцій, надання ґрунтовних знань з різних предметів, а й прищеплення найважливіших ціннісних орієнтацій, формування громадянина, патріота, інтелектуально розвиненої, духовно і морально зрілої особистості, готової протистояти зовнішнім впливам, вправлятися з особистими проблемами, творити себе і навколишній світ.

Тільки система виховання, спрямована на всебічне утвердження в суспільному та індивідуальному бутті цивілізованого життя на основі загальнолюдських цінностей та духовних, моральних і культурних засад життя народу зможе забезпечити інтеграцію України у світовий культурно-освітній простір.

Перелік посилань

1. Таран В.О. Соціальна філософія: Навч.посіб. / Таран В.О., Зотов В.М., Резанова Н.О. – К: Центр учбової літератури, 2009. – 272 с.

2. Хайрулліна Ю.О. Світоглядна культура особистості: структурно-функціональний аналіз: монографія / Ю.О. Хайрулліна. – К. :Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. – 235 с.

3. Москаленко В.В. Культура і особистість / В.В.Москаленко// Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць. Том 11. Психологія особистості. Психологічна допомога особистості. Вип 12. – Київ: Фенікс, 2015. С.352-361.

СВІТОГЛЯДОВО-ФІЛОСОФСЬКИЙ КОНЦЕПТ ЩОДЕННЯ У ФІЛОСОФІЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Максюта М. Є., доктор філософських наук, професор

Солоділова В. О., студентка

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Гідність людини демонструє розвиток індивідуальності повною її життєпроявів, духовно-інтелектуального самоутвердження, переосмислення своєї життєвої активності заради уникнення суєтного повсякдення, марнотратного відношення до, на переконання Григорія Сковороди, людського життя як «щасливого часу», а не виправдане гідними людськими намірами та вчинками прагнення «довго жити». Прагнення людини гідної – аби її життя було змістовним, сповненням

високих сподівань – чесним, у святості, чистоті й користі, здійсненням достойних її важливих справ. Але якраз таким має проходити кожен день життя, бо лише день суцїй є «простором» зреалізування людських замірів, лише для суцього дня є реальними можливості само проявів людини як господаря свого життя. Людина покликана віддавати собі звіт у тому, що її життєпрояви максимально обмежені щодо свавільних перенесень «на майбутнє» її повноцінної людських намірів та мрій – вони ніколи не можуть сприйматися і розумітися як буцімто не своєчасні, не отримуючи свого належного місця у плині людського життя.

Дійсно, проголошує Григорій Сковорода, своїм часом для людини є лише суцїй день життя, коли, відтак, вона оволодіває уміннями сприймати і бачити розмаїту невичерпність багатство світу у тому числі можливостей само проявів у світі, природі та суспільстві. Проти неї спрямовані тяжкі випробування. Проголошуючи заклик «звільніться і зрозумійте», Григорій Сковорода артикулює на необхідності знищення «зовнішньої людини» як головної перешкоди для активних життєвих здійснень «внутрішньої людини», необхідність звільнення від свавілля повсякдення, залежно від згубності абсолютизованих матеріально-тілесних потреб і недостойних людини страхів, туги, заздрості – аби вивільнити неповторну індивідуальність.

Філософія Григорія Сковороди – це турботлива, щира, доброзичлива, відкрита і розуміюча розмова із кожною людиною, дружня бесіда у колі друзів, зацікавлених питаннями смислу, мети людського життя, розуміння необхідності самостійного осмисленого вибору життєвого шляху, єдності зобов'язальності та відповідальності перед собою, своїми близькими та суспільством. Відповідним чином сформована активно життєстверджувальною позицією, завдяки глибокому переосмисленню своєї природи людина є визначальною умовою також формування суспільства.

Філософське морально-етичне вчення, життєвий шлях і особистість Григорія Сковороди не лише залишили досить помітне місце в історії української культури і філософії, але і подосі викликають підвищений інтерес не лише у фахівців, але й широкого загалу. Його глибокі світоглядно-філософські ідеї, його прагнення до свободи, близькість його поетичної і філософської творчості до життя простих людей, сприяли поширенню його творів. Але вивільнити «внутрішню людину», бути людиною гідною свого високого призначення, перемігши зло, не є завданням складним, переконаний Григорій Сковорода.

**МОДЕЛІ МОВНОГО СПРИЯННЯ РОЗВИТКОВІ
БАГАТОМОВНОСТІ В ШКОЛАХ ФРН**

Максимчук В.С., кандидат педагогічних наук
(maks954@i.ua)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Явище багатомовності зумовлене об'єктивною необхідністю. Тема багатомовності дуже важлива й актуальна як для Німеччини, так і для України. Багатомовність передбачає володіння, крім рідної, ще однією або кількома іншими мовами в обсязі, який дозволяє здійснювати повноцінну повсякденну комунікацію, а також відносно вільно споживати іншомовний науковий, науково-популярний, культурний та інші продукти.

Вивчення німецького досвіду щодо вирішення завдань дво- і багатомовності та моделей мовного сприяння її розвитку на уроках німецької мови в ФРН, впровадження їх у вітчизняну практику, допоможе нам позбутися багатьох соціальних, політичних і міжнародних проблем, пов'язаних з вивченням мов меншин, які мешкають в Україні, особливо в період трансформації нашого суспільства. Найперше це стосується угорської, румунської, татарської, польської та інших мов.

Питання багатомовності в Німеччині вивчали багато дослідників, серед них Бельке Г., Гарніш У., Гунке Г., Кугс К., Неер М., Шадер Б., Штайніг В., Шульте-Бунерт Е. та ін. Особливе місце в їхніх дослідженнях займають моделі мовного сприяння розвитку багатомовності в школах ФРН в період трансформації суспільства. В основному, є три організаційні форми: урок рідної мови; урок німецької мови в підготовчих і допоміжних класах; загальний, обов'язковий урок німецької мови у багатомовних класах.

Урок рідної мови. Кожна дитина має право навчатися своїй рідній мови, читати й писати, і брати участь у культурному житті країни походження. Заняття з рідної мови не повинні проводитися ізольовано, факультативно, а мають бути обов'язковими, інтегрованими, тобто тісно пов'язаними з уроком німецької мови. У п'яти берлінських школах з 1990 р. в перших шести класах дітей навчають двом мовам. На уроках там викладають одночасно німецькі і турецькомовні вчителі. Засвоєння письмової мови координується [1, 103-114].

Урок німецької мови у підготовчих і допоміжних класах. Коли в школах говорять про класи для іноземців, можна думати про два різні їх види: або про підготовчі класи, які організують для учнів, німецька мова яких ще недостатня, щоб брати участь в обов'язкових заняттях, або ж мають на увазі слабких учнів, які вже відвідують обов'язкові уроки. Початковий урок завжди націлений на конкретні життєві ситуації, на німецькі будні.

Обов'язковий урок німецької мови в багатомовних класах. Якщо учитель отримав клас, в якому висока частка іншомовних учнів, вірогідні проблемні ситуації. На уроці німецької мови створюють тематичні ситуації. Це може відбуватися по-різному: мовне і культурне різноманіття можна свідомо створювати і сприймати; з чужими і власними мовами можна влаштовувати ігри; можна робити доповіді (наприклад, іншомовні учні можуть пропонувати своїм товаришам у навчанні «маленькі мовні курси»). Ці дії на уроці німецької мови слугують меті готувати білінгвільних і монолінгвільних учнів до багатомовного способу життя і інтеркультурної взаємодії.

Вивчення і впровадження німецького досвіду в побудові багатомовного інтеркультурного суспільства у вітчизняну практику допоможе у попередженні соціальних, політичних і міжнародних конфліктів.

Перелік посилань

1. Harnisch, U.; Nehr, M. (1998). *Zweisprachige Alphabetisierung und Erziehung in Berlin* /U. Harnisch, M. Nehr. In: Kuhs, K.; Steinig, W.(Hg) 1998. S.103-114.

УДК 37.091:378

ВІРТУАЛЬНИЙ КЛАС ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Малихін О.В., доктор педагогічних наук, професор,

Ярмольчук Т.М., аспірант

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Нове соціальне замовлення суспільства на діяльність системи освіти сприяє зміні загальної парадигми організації навчання та потребує пошуку нових засобів і технологій підвищення якості підготовки майбутніх спеціалістів. Як засоби, що сприяють досягненню цілей і мети сучасної освіти, потрібно розглядати застосування сучасних освітніх технологій. Однею з таких технологій може бути «віртуальний клас».

Віртуальний клас – це навчальне онлайнсередовище, розміщене в мережі Інтернет з наявним умістом навчальних матеріалів й організованою сукупністю онлайнінструментів, спрямованих на процес оволодіння майбутніми фахівцями ключовими та предметними компетентностями [4].

Питання інноваційних методик дистанційного навчання репрезентовано в наукових роботах О. Андрєєва, В. Бикова, В. Ковальчука, О. Малихіна, Н. Морзе, В. Олійника, О. Самойленка, Т. Тарнавської, А. Хуторського, та багатьох інших.

Підготовка студентів до професійної діяльності за допомогою віртуального класу, який поєднує в собі елементи традиційного очного навчання з елементами самостійного електронного навчання, що надає

можливість студентам і викладачам спілкуватися синхронно, реалізуючи функції: аудіо, відео, текстовий чат, інтерактивні дошки, а також спільне застосування додатків. Навчальні заняття можуть проводитися з дому, лабораторії закладу освіти, або будь-якого іншого відповідним чином обладнаного місця.

За умов очного навчання в аудиторії, студент і викладач одночасно заходять у віртуальну кімнату та працюють з навчальним матеріалом, викладач показує студентові текст (зразки програмного коду, алгоритми програмування), ілюстрації та презентації (будова мереж, комунікаційне обладнання, комп'ютера) на інтерактивній дошці, які одночасно з'являються в електронному блокноті студента.

Одним із доступних популярних віртуальних класів мережі Інтернет є сервіс корпорації Google – Клас. Google classroom – це безкоштовний сервіс для навчальних закладів і некомерційних організацій. Також він доступний усім, у кого є особистий акаунт Google. Завдяки Класу спілкування студентів і викладачів переходить на новий рівень – тепер навчальний процес не обмежується простором.

Переваги Google клас: нескладне налаштування. Викладачі мають змогу організувати курси, запрошувати студентів та інших викладачів. У стрічці курсу зручно публікувати завдання, оголошення та питання; економія часу. Планувати навчальний процес, створювати курси, роздавати завдання та спілкуватися з студентами – усе це можна робити в одному сервісі; студенти мають можливість переглядати завдання у стрічці або календарі курсу. Навчальні матеріали додаються автоматично у папки на Google диску; продуктивна комунікація. У Класі публікують завдання, розсилають оголошення та здійснюють обговорення проблемних питань, що виникають, а студенти – обмінюються матеріалами, додають коментарі у стрічці курсу та спілкуються електронною поштою [1]. Інформація про виконані роботи постійно оновлюється, що надає змогу викладачам оперативно перевіряти завдання, ставити оцінки й додавати коментарі; інтеграція з популярними сервісами. У Класі можна працювати з Документами Google, Календарем, Gmail, Диском і Формами; доступність і безпека. Google клас – це безкоштовний сервіс, без вмісту набридливої реклами, а матеріали й дані студентів і викладачів не використовуються в маркетингових цілях [3].

Можливості Google клас: економія часу (зручне додавання студентів до навчального курсу. Студенти мають можливість приєднуватися до курсів самостійно за допомогою коду; робота з декількома курсами. Можливість використовувати оголошення, завдання й питання з інших курсів, надсилати записи відразу до кількох курсів і переносити курси в архів; спільне викладання. Сервіс надає можливість залучити на курс до 20 викладачів; зручні шаблони. Швидко створення індивідуальних завдань для кожного студента; велика кількість додаткових матеріалів, можливість додавати до завдань відео YouTube, форми Google, PDF-файли та інші

об'єкти з Google диску; налаштування завдань. Можливість додавати терміни здачі завдання, міняти шкалу оцінок і відстежувати перевірені завдання; попередня підготовка. Можливість створювати чернетки записів і завдань і налаштовувати дату й час їх автоматичної публікації на стрічці курсу; налаштування персоналізації курсу; централізоване зберігання ресурсів. Можливість створювати сторінки курсів для навчальних планів й різноманітних навчальних документів; відстеження завдань для студентів. Клас створює для кожного курсу Google Календар й оновлює в ньому завдання та їх терміни. Студенти мають змогу переглядати завдання на стрічці, сторінці робіт і календарі курсу; Можливість перевіряти роботи студентів одного або всіх курсів і сортувати їх за різними параметрами; систематизація й фільтрування курсів; зручне виставлення оцінок. Можливість сортувати студентів по іменах і прізвищах, відстежувати задачу робіт, ставити попередні оцінки й додавати коментарі. Крім того, наявна можливість додавати анотації й відгуки в мобільний додаток Google Клас; перенесення оцінок. Можливість експортувати підсумкові оцінки в Google Таблиці або CSV-файл, який можна завантажити в інші додатки; індивідуальні завдання. Викладачі мають здатність публікувати завдання та оголошення для окремих студентів курсу [3].

Взаємодія та спільна робота: доступність і безпека. Як і в інших безкоштовних сервісах G Suite for Education, у Класі немає реклами, а матеріали й дані студентів не використовуються в маркетингових цілях; єдиний вхід. Викладачі й студенти мають змогу входити до Класу за допомогою своїх акаунтів G Suite for Education; налаштування дозволів. Можливість включати й відключати Клас для всіх користувачів G Suite for Education, окремим підрозділам й іншим організаційним одиницям. Крім того, можливість указати, які викладачі зможуть створювати курси й керувати ними; інтеграція з інформаційною системою навчального закладу. За допомогою Classroom API створюйте курси та списки учнів на основі даних інформаційної системи вашого закладу освіти; професійний розвиток.

У Центрі навчання Google наявні курси для викладачів щодо роботи з Класом і захисту особистих даних. Робота з Google-класом регулюється Умовами використання G Suite for Education, які передбачають дотримання Закону про права сім'ї на освіту і недоторканність приватного життя, прийнятого в 1974 р. [2].

У міру поширення та набуття популярності застосування віртуальних класів, з'являються нові інструменти щодо підтримки дистанційного навчання. Зокрема, продовжується розвиток потужних портативних мобільних пристроїв, які пропонують широкий спектр функцій спрямованих на якісне вдосконалення й підтримку дистанційної освіти.

Перелік посилань

1. Ковальчук В. І. Інноваційні підходи до організації навчального процесу / Василь Ковальчук. – 2-е видання доповнене і перероблене – К.: Шк.. світ, 2011. – 128 с.
2. Малихін О. В. Фахова підготовка майбутніх фахівців-філологів засобами інформаційного середовища / О. В. Малихін, Т. М. Ярмольчук / Суб'єктивація процесу фахової підготовки майбутнього філолога: теоретичні і практичні аспекти : монографія / за ред. проф. О. В. Малихіна. Частина 1. – К.: НУБіП України, 2017. – С. 202-229
3. Сведения о Google Классе [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://support.google.com/edu/classroom/answer/6020279?hl=ru>.
4. Ярмольчук Т. М. Формування і реалізація індивідуальних стратегій професійної підготовки фахівців вищої кваліфікації як психолого-педагогічна проблема / Т. М. Ярмольчук. // Молодь і ринок. №12. – Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. – Дрогобич, 2017. – С.160-166.

УДК 159.922:378.041-057.87

ПІДГОТОВКА ДО САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ВЕКТОР РОЗВИТКУ ОСВІТИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Мартинюк І.А., канд. психол. наук, доцент
(martirene@ukr.net)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Сьогодні в умовах культурних, інформаційних трансформацій у суспільстві виникає необхідність розробки нового напрямку розвитку вітчизняної освіти, орієнтованого на формування особистості, яка володіє необхідними для успішного життя компетентностями. При цьому важливим вектором реалізації компетентнісного підходу у закладах вищої освіти є підготовка студентів до здійснення самоосвітньої діяльності упродовж життя.

Самоосвітня діяльність спонукається внутрішніми мотивами самовдосконалення та передбачає застосування спеціальних засобів пошуку і засвоєння соціального досвіду. Навчання у закладах вищої освіти здатне підживлювати мотиви самовдосконалення особистості у професійній сфері, озброїти інструментами самоосвітньої діяльності, визначати її змістовне наповнення та зумовлювати її, спонукаючи студента до самостійності [1].

Підготовка студентів до самоосвітньої діяльності, на наш погляд, передбачає таку організацію їх учбової діяльності, що зачіпає важливі внутрішні характеристики особистості і призводить до прояву різних форм

самоосвіти. У результаті таких спеціальних психолого-педагогічних підготовчих заходів у студентів має розвиватись готовність до самоосвітньої діяльності, що охоплює: особистісний, когнітивний та діяльнісний компоненти. Тобто вони повинні усвідомлювати значущість самоосвіти, мати стійкий інтерес до певної сфери знань, проявляти самостійність у пошуку відповідей на актуальні питання, ініціативність в оволодінні знаннями та вміннями, наполегливість у подоланні перешкод на шляху оволодіння новим досвідом, емоційне задоволення від здійснення самостійної навчальної діяльності, їх самоосвітні акти мають бути результативними. Загалом, готовність особистості до самоосвітньої діяльності – стійке психологічне утворення, що інтегрує особистісні якості, здібності, мотивацію, знання, уміння, навички, необхідні для здійснення цієї діяльності, проявляється як налаштованість до самоосвіти і забезпечує її ефективність (у результаті чого виникає якісно новий стан особистості: нові знання, уміння, навички, нові особистісні якості, нові погляди та переконання) [2].

Перелік посилань

1. Мартинюк І. А. Значення розвитку готовності студентської молоді до самоосвітньої діяльності. Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Т. XII. Психологія творчості. Вип. 22. К.: Фенікс, 2016. С. 186-196.

2. Мартинюк, І. А. Сутність готовності особистості до самоосвітньої діяльності. Проблеми сучасної психології : Зб. наук. праць. Вип. № 34. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2016. С. 327-353.

УДК 316.3

ПРИНЦИПИ РОЗБУДОВИ СИЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ

Матвієнко І.С., кандидат філософських наук, доцент
(malushka20@ukr.net)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Нові реалії сучасного життя, вимагають від світу кардинальних змін. Важливою проблемою сучасного світу є побудова сильної держави в якій кожен її член буде захищений мати право на захист але при цьому матиме закони та обов'язки, яких притримуватиметься. Розбудова сильної держави ґрунтується на укріпленні старих норм та створенні нових управлінських установ, які забезпечуватимуть не тільки компетентну висококваліфіковану роботу, але й продукуватимуть і будуть генераторами нових ідей, які сприятимуть змінам в суспільстві та державі, маючи на меті їх розвиток та вдосконалень. Якщо держава не розвивається, то наслідком цього є бідність, поширення хвороб, які знищують населення, наркоманія, алкоголізм, СПІД і т.д. Саме тому, на сьогодні спостерігаючи такі

тенденції в Україні ми маємо говорити про те, що наша країна має змінювати пріоритети, використовуючи досвід країн західного світу.

Френсіс Фукуяма – відомий англійський філософ та соціолог, автор роботи «Сильна держава: Управління і світовий порядок в ХХІ столітті», піднімає ці питання, досліджуючи не лише плюси, але і мінуси розбудови сильної держави. Він зазначає: «Тенденції, які панують в світовій політиці в минувші тридцять років були на ряду з іншими, критика «великих урядів» і прагнення змістити активну діяльність з державного сектора до приватних ринків або громадянського суспільства. Але слабкі, некомпетентні або неіснуючі уряди є витокami серйозних проблем, особливо в світі який розвивається» [1,с.4]. Для того, щоб держава розвивалася, для її ефективного росту потрібні ментальні зміни в суспільстві, інфраструктурі, просвітленість суспільства, але при цьому не забувати про контроль з боку держави. Слабкість держави приводить до непоправних помилок, які тягнуть за собою страшні втрати, прикладом можуть слугувати ситуація на сході нашої країни та війна в Сирії. Це не означає, що терористична атака не може бути здійснена на сильну державу, історія знає досить багато прикладів, але такі атаки носять «точковий» характер. Терористичні атаки здійснюються, як правило, в відповідь на напади або втручання сильних держав в життя слабких. Ситуація в сучасному світі демонструє, що слабкість, тієї чи іншої держави - це є основа національних і міжнародних проблем всього світу.

Розглядаючи питання основ легітимності влади, її функцій стає зрозумілим той факт, що навіть країни, які знаходяться в стані розвитку можуть мати слабкий державний управлінський апарат, при цьому не потрібно забувати про те, що слабкість держави веде до нестабільності, розмитості норм суверенітету держави в інтернаціональній системі. Держава як управлінський орган виконує величезну кількість функцій, які направлені на вирішенні проблем, які виникають в державі. З одного боку головною метою влади має бути розвиток держави, заради покращення життя її населення, а з іншого боку, державна влада має достатньо прав, щоб обмежити або навіть відібрати приватну власність і перевести її в державну, але при цьому забезпечуючи безпеку всіх громадян держави. Монополія легітимності держави, яку використовує влада дозволяє притримуватися певного порядку в межах території країни, і при цьому уникати стану «війни всіх проти всіх», як говори Томас Гоббс, але може слугувати причиною конфліктів на міжнародному рівні. Головним завданням сучасних політиків має постати послаблення державної влади, направлення її на активне слугування законам держави в якій вони проживають, при цьому має бути і регулятор влади в відповідності з законами. Проблема слабкості державного апарату і необхідності побудови сильних держав існує вже досить багато років, але актуалізація конфліктів і терористичних нападів в ХХІ столітті змушують світове співтовариство замислитися і почати діяти заради кращого майбутнього всього світу, адже

ніхто не знає, де і коли відбудеться наступна кризова ситуація, або ще гірше терористична атака на мирних людей.

Перелік посилань

1. Фукуяма, Ф. Сильное государство: Управление и мировой порядок в XXI веке: [пер. с англ.] / Френсис Фукуяма. – М: АСТ: АСТ МОСКВА: ХРАНИТЕЛЬ, 2006. – 220, [4] с. – (Philosophy).

УДК 371.3

КОМУНІКАЦІЙНИЙ МЕТОД ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Матвіїв І. В., спеціаліст
(ivanna.matviiv@gmail.com)

ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний коледж»

Розвиток суспільства сьогодні неможливо уявити без змін та оновлення системи освіти. В наш час формується характерна тенденція до посилення комунікативної спрямованості навчального процесу, тобто активно розвиваються навички та вміння безпосередньо процесу спілкування. Різні історичні періоди розвитку суспільства характеризуються певними методами навчання: в період Відродження переважав граматико-перекладний метод; в період інтенсивного розвитку капіталізму і міжнародних зв'язків починаючи з кінця XIX ст. – прямий та усний метод; у період виникнення технічних засобів навчання у XX ст. – аудіо-візуальний, метод програмованого навчання, з використанням комп'ютерів; на початку XXI ст. перевагу здобули комунікативний та граматико-педагогічний метод [3].

Комунікативний метод з'явився в 60–70-х роках минулого століття у Британії, коли англійська мова поступово почала набувати статусу мови міжнародного спілкування. Його розробкою займалося багато наукових колективів та методистів у різних країнах. Найбільш вагомий внесок в обґрунтуванні методу зробили Г. Відоусан, У. Літлвуд, Г. Піфо, Ю. Пассов.

Даний метод орієнтований на організацію процесу навчання, адекватного процесу реального спілкування завдяки моделюванню основних закономірностей мовленнєвого спілкування.

Комунікативний метод, також відомий як навчання комунікативної мови (CLT). Таким чином, він має тенденцію підкреслювати такі дії, як рольова гра, робота в парі та групова робота. Комунікативний підхід – це теорія про те, що мова – це спілкування. Тому кінцевою метою CLT (Communicative Language Teaching) є комунікативна компетенція.

Ю. Пассов вважає, що комунікативне вивчення мови слід швидше вважати підходом, а не методом. Воно опирається на різноманітний набір принципів, що відображають комунікативний погляд на мову і вивчення

мови, і дозволяє використовувати велику різноманітність прийомів роботи на занятті [3]. Ці принципи включають в себе:

- учні вивчають мову шляхом використання її в комунікації;
- головною метою занять в класі є автентична і осмислена комунікація;
- швидкість мови – важливий параметр комунікації;
- комунікація передбачає інтеграцію різних мовних умінь;
- навчання – це процес креативного конструювання і тому передбачає помилки [3].

Основна мета CLT – дати студентам навички спілкування в різних ситуаціях. Коли учні беруть участь у реальному спілкуванні, будуть використовуватися їх природні стратегії для вивчення мови і це дозволить їм навчитися користуватися мовою.

Отже, цей підхід акцентує менше уваги на вивченні конкретних граматичних правил і зосереджується на вільному володінні іноземною мовою.

Девід Нунан високо оцінив п'ять ключових елементів комунікативного підходу:

1. Акцент на удосконаленні спілкування через взаємодію з мовою яка вивчається.
2. Введення автентичних текстів у навчальну ситуацію.
3. Надання студентам можливостей зосередитись не лише на мові, але й на самому процесі навчання.
4. Підвищення особистого досвіду студента як важливого елемента навчання в класі.
5. Спроба пов'язати вивчення мови в класі з активацією мови за межами класу [1].

У процесі навчання за комунікативним методом учні набувають комунікативної компетенції – здатності користуватися мовою залежно від конкретної ситуації. Вони навчаються комунікації у процесі самої комунікації. Тому, усі завдання, а також вправи мають бути комунікативно виправданими дефіцитом інформації, вибором та реакцією.

У рамках навчання мовлення за комунікативною методикою широко використовуються опори різних видів: змістові та смислові, словесні та зображальні, що допомагають керувати змістом висловлювання, а також засвоювати граматичний матеріал [2].

Серед найновіших методів навчання іноземних мов, найбільшого поширення набувають методи, які об'єднують комунікативні та пізнавальні цілі. Комунікативний підхід був та залишається одним з перших у рейтингу популярності методик і спрямований на практику спілкування. Завдання цього методу, в першу чергу, зняти страх перед спілкуванням. Людина, озброєна стандартним набором граматичних конструкцій і словниковим запасом в 600-1000 слів, легко знайде спільну

мову в незнайомій країні. Даний метод орієнтований на розвиток не тільки мовних знань, але також креативності та загального кругозору учнів.

Перелік посилань

1. Ніколаєва С. Ю. Основи сучасної методики викладання іноземних мов (схеми і таблиці): навчальний посібник / С. Ю. Ніколаєва. – Київ : Ленвіт, 2008. – 285 с.

2. Ніколаєва С. Ю. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник / Кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. – 2-е вид., випр.і перероб. – Київ: Ленвіт, 2002. – 328 с.

3. Пассов Е.И. Основы коммуникативной теории и технологии иноязычного образования: методическое пособие для преподавателей русского языка как иностранного / Е.И. Пассов, Н.Е. Кузовлева. – М. : Русский язык. Курсы, 2010. – 568 с.

УДК 37.01.:178.-057.87

ЗДОРОВ'Я ТА ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ СТУДЕНТІВ НУБІП УКРАЇНИ

Маценко Л.М., кандидат педагогічних наук, доцент (masenko75@ukr.net)
*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Метою нашого дослідження стала діагностика складових здорового способу життя у студентів гуманітарно-педагогічного факультету (ГПФ) НУБІП України та розробка рекомендації щодо здійснення такої роботи.

Проаналізувавши складові здоров'я та здорового способу життя, ми вирішили виявити їх у студентів ГПФ. З цією метою на основі проаналізованих складових нами була складена анкета «Здоров'я та здоровий спосіб життя». Ми опитали 91 студента ГПФ. У анкетуванні взяли участь студенти віком від 18 до 24 років, 20 хлопців та 71 дівчина.

Характеризуючи свою рухову активність, 63% студентів зазначили, що вони допомагають батькам працювати на присадибній ділянці; 56% (студенти 2, 3 і 4 курсів) відвідують заняття із фізичного виховання в університеті; 26% студентів роблять зарядку; 13% – займаються танцями (11 дівчат і 1 хлопець); 10% студентів займаються легкою атлетикою; 7% студентів займаються у спортивних секціях та періодично займаються спортом, влаштовують прогулянки Голосіївським парком, відвідують спортзал у гуртожитку, 4% – займаються шейпінгом, аеробікою; 3% – загартуванням; 2% – відвідують басейн; 1% – звільнений від фізкультури у зв'язку зі станом здоров'я.

Однією з основних складових здорового способу життя є харчування. Характеризуючи своє харчування, 60% студентів зазначили, що вони харчуються неправильно, так як вживають шкідливі для здоров'я продукти (напівфабрикати, чіпси, пиво, горішки, сухарики) рідко вживають овочі та фрукти, домашню їжу (супи, борщі тощо). 34% студентів вважають своє

харчування повноцінним. Студенти, які харчуються неправильно (60%) назвали такі причини: нестача часу, грошей, немає бажання чи можливості готувати корисну їжу.

Як відомо, режим праці та відпочинку суттєво впливає на стан здоров'я людини. Так, 38% студентів зазначили, що їх сон триває не менше 7 годин на добу, 14% відповіли, що сплять по 5-6 годин на добу, пояснивши це умовами проживання в гуртожитку, де, на їх переконання, неможливо повноцінно відпочити.

Як уже зазначалось, складовою здорового способу життя є відмова від шкідливих звичок. Тому ми вирішили виявити ставлення студентів до паління та вживання алкогольних напоїв. Як показало анкетування, 66% студентів не палять і вважають паління шкідливою для здоров'я звичкою. Іноді (дуже рідко) палять 19% студентів, але хочуть позбавитись цієї звички. 11% студентів відповіли, що вони часто палять, але хочуть покинути. 1 особа покинула палити. 1 студент відповів, що багато разів кидав палити, але знову починав, бо без цього не може. У 1 особи стаж паління – 2,5 роки, вона вважає себе психологічно залежною, але намагається позбавитись від паління. І лише 1 особа зазначила, що вона багато палить вже протягом 5 років і не вважає за потрібне кидати палити, так як їй це подобається.

Описуючи своє ставлення до вживання алкогольних напоїв, 43% студентів зазначили, що практично не вживають алкоголь. 36% - вживають алкоголь рідко (пиво, слабоалкогольні напої), за 1 день можуть випити 0,3 л. (2 особи), 0,5 л. (18 осіб), 1 л. (5 осіб). Часто вживають пиво і слабоалкогольні напої (майже щодня) 2% студентів. Вживають вино 7% студентів від 1 до 4 разів на тиждень. Горілку і коньяк, або інші міцні напої вживають 4% студентів. Вживають все (пиво, вино, горілку, коньяк) часто – 1 особа. Студентів, які б помітили за собою, що мають залежність від алкогольних напоїв – не виявлено. Студенти зазначили, що в основному вживають алкоголь у свята, одна студентка зізналась, що на свята вживає багато алкоголю.

Описуючи свою статеву поведінку, 63% студентів (14 хлопців і 43 дівчини) відмітили, що вони мають одного статевого партнера й користуються презервативами. Їх статеву поведінку можна назвати безпечною. 21% студентів (дівчата) відповіли, що вони ще не живуть статевим життям. 6% студентів (2 дівчини і 4 хлопці) зізнались, що ведуть себе ризиковано – змінюють статевих партнерів, не користуються презервативами.

Оцінюючи стан свого здоров'я, 8% студентів гадають, що він «відмінний», 58% - «добрий», 26% - «задовільний», 8% - «незадовільний». Ми виявили, що студенти мають ряд захворювань. Так, проблеми зі шлунком мають 31% студентів; серцево-судинні хвороби – 19%; порушення постави, сколіоз – 18%; підвищений або знижений кров'яний тиск – 16%; алергія – 15%; проблеми з зором – 15%; ожиріння – 4%;

проблеми з нирками – 2%; гайморит – 2%; зоб щитовидної залози – 1%; хвороби печінки – 1%. Здоровими вважають себе 25% студентів.

Таким чином, ми здійснили діагностику складових здорового способу життя у студентів педагогічного факультету НУБіП України і виявили, що студенти недостатньо використовують можливості університету щодо організації їх рухової активності. Більшість студентів (60%) харчуються неправильно. Проживання у гуртожитку, на думку 26% студентів, заважає їм повноцінно навчатися і відпочивати. 34% студентів палять, 50% вживають алкогольні напої, 2% вживають алкоголь майже щодня. Статева поведінка 6% студентів є ризикованою, вони змінюють статевих партнерів, не користуються презервативами. 26% студентів оцінили стан свого здоров'я як «задовільний», 8% - «незадовільний». Вести здоровий спосіб життя студентам заважають умови проживання в гуртожитку, нестача часу та коштів, стреси, лінь.

Ми також з'ясували, що виховання здорового способу життя займає важливе місце в підготовці фахівців-гуманітаріїв. На нашу думку, варто викладати студентам спецкурс «Здоровий спосіб життя». Потрібно вивчати мотиви сучасної молоді і формувати в них мотивацію до здорового способу життя. Необхідно знайомитись з новими методами та формами виховання здорового способу життя та озброювати ними майбутніх педагогів. Ми підготували «Методичні рекомендації наставникам студентських груп щодо виховання здорового способу життя», які можуть бути використані викладачами-наставниками закладів вищої освіти.

УДК 37-044.922:379.828

МУЛЬТИКУЛЬТУРИЗМ ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТИ

Мисюра Т.М., кандидат філософських наук, доцент

(misura_tanya@ukr/net)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Соціокультурні сучасні процеси породили таке явище, як мультикультуризм – особливу практику безконфліктного співіснування в одному життєвому просторі множини різнорідних культурних груп. Початок формування концепції мультикультуралізму був інспірований книгою Ч. Тейлора “Мультикультуризм та політика визнання”.

Носіями ідей мультикультуризму в сучасному суспільстві, виходячи з ідей “діалогізму”, були М. Бубер, М. Бахтін, Е. Левінас, які виступили проти монологічного “Я” та проголосили культ “інакшості”. Підрив позицій універсальної раціональності здійснював М.Фуко, проголосивши “смерть суб’єкта”. Комплекс ідей постструктуралізму (Ж. Дерріда, Ж. Дельоз, Ж.Ф. Ліотар, Ж. Лакан) перетворює автономного суб’єкта на ідеологічну ілюзію, а “інакшість” та “відмінність” стають не тільки теоретичною, а й практичною основою переосмислення базових уявлень

щодо людини та суспільства. Про небезпеки мультикультурного дискурсу писав В. Малахов: “Реактивний мультикультуризм наших днів – наслідок девальвацій цінностей, які ще зовсім нещодавно високо цінувалися. “Інакшість”, яку ми звично асоціюємо з моральним ідеалом визнання, стала кодовим словом для стратегій сегрегації. Апологія інакшості перетворилася на проповідь чужинності” [2].

Мультикультуризм виступає як дискурс відмінностей, як їх джерело. Соціальна поведінка людей починає будуватися так, ніби її домінантою була культурна або етнічна належність. Дискурс відмінностей встановлює відмінну політичну практику, а також визначає відповідні освітні стратегії – освітній мультикультурний дискурс.

Під мультикультурною освітою розуміють запровадження засад мультикультуризму в освітній системі. Реалізація засад мультикультурності в освіті передбачає перегляд усієї системи організації освіти, характеру викладання предметів. Звідси випливають проблеми трансформації навчальних програм, запровадження нових навчальних методик тощо. Американський педагог Д. Бенкс створив концепцію “мультикультурного реформування навчальних програм” (мультикультурна освіта) та запропонував інший підхід до навчальних курсів [1].

Мультикультурні освітні програми мають включати вивчення та розуміння таких питань, як етнічна ідентифікація, культурний плюралізм, нерівний розподіл ресурсів і можливостей тощо. Одним з найважливіших завдань мультикультурної освітньої стратегії є формування аксіосфери освітнього простору. Аксіосфера – це унікальне духовне утворення, яке включає ціннісні орієнтації, що забезпечують самозбереження людини в просторі та в часі.

Моделювання такої системи – це діагностичний і прогностичний процес у визначенні актуального стану й розвитку системи освіти та майбутнього України в цілому. Оскільки ціннісні орієнтації опосередковують ставлення людини до світу і самого себе, важливо розвивати ті, що мають духовне наповнення й цілеспрямовано впливають на розвиток самобутності, внутрішньої глибини особистості та спільноти, багатогранності проявів у сфері освітньої системи [3].

Перелік посилань

1. Гукаленко О.В. Теоретико-методологические основы педагогической поддержки и защиты учащихся-мигрантов в поликультурном образовательном пространстве: Автореф. .. дис. док. пед. наук: 13.00.01. Общая педагогика /О.В. Гукаленко / Ростов-на-Дону, 2000. 20 с.;
2. Малахов В. Понаехали тут... Очерки о национализме, расизме и культурном плюрализме / В.Малахов. М.: Новое литературное обозрение, 2007. С.152;

3. Крижко В.В. Аксіологічний потенціал державного управління освітою: навчальний посібник / В.В. Крижко, І.О. Мамаєва. К.: Освіта України, 2005. С.23.

УДК 378:74.58

УПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В ОСВІТНІХ ПРОЦЕСАХ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Михайлишин М.С., викладач

(marianna_mmm@ukr.net)

ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний коледж»

Соціальні перетворення в українському суспільстві докорінно змінили орієнтації в галузі освіти. Спрямування освітнього та виховного процесів на формування духовності особистості, розкриття її потенційних можливостей та здібностей, утвердження загальнолюдських цінностей стало головною стратегією педагогічної діяльності творчо працюючих викладачів.

Вирішення цих актуальних проблем можливе лише на основі впровадження новітніх педагогічних технологій, які б давали можливість для розвитку творчих здібностей особистості. Такими новітніми педагогічними технологіями і є інтерактивні технології.

Інтерактивний означає можливість взаємодіяти або перебувати в режимі бесіди, діалогу з чим-небудь або ким-небудь, тобто це діалогове навчання, в ході якого взаємодіють викладач і студент.

Суть інтерактивного навчання полягає в тому, що освітній процес організований так, що практично всі студенти беруть участь у процесі пізнання, вони мають змогу розуміти і рефлексувати з приводу того, що знають і думають.

Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен студент відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність.

Інтерактивні методики навчання базуються на підході, центрованому на студенті, що дає можливість актуалізувати знання, досвід всіх учасників навчання, обмінятися ним. Цей підхід робить навчання активним, що полегшує засвоєння матеріалу, робить цей процес усвідомленим, а відтак більш ефективним.

Упровадження інтерактивних технологій потребує від викладача розуміння суті даної моделі навчання, вміння старанно планувати свою роботу, значної кількості часу, особливо на початкових етапах. Слід поступово вводити елементи інтерактивних технологій на окремих парах, починаючи з найпростіших - робота в малих групах, парах, трійках, «мозковий штурм», «мікрофон» тощо.

Педагогу потрібно усвідомлювати, що змістом такої пари є програмовий матеріал. Мета – реалізація навчальних цілей, загальний розвиток студента, надання кожному з них оптимальної можливості в особистісному становленні й розвитку, розширення можливостей самовизначення. Результат – створення дидактичних умов для ситуації успіху дитини у процесі навчальної діяльності, збагачення її мотиваційної, інтелектуальної та інших сфер.

Ефект від використання інтерактивних прийомів максимальним буде тільки тоді, коли сам викладач глибоко усвідомить суть і необхідність такої роботи, при цьому врахує вікові особливості та рівень розвитку студентів аудиторії.

Демократизація навчання неможлива без осучаснення освітнього процесу вищої школи. Майстерність викладача сьогодні полягає у творчому підході до конструювання пари, у постійному прагненні підвищити ефективність навчально-пізнавальної діяльності шляхом новітніх організаційних форм.

Перелік посилань

1. Активні та інтерактивні методи навчання / Укладач Кравчина О.С. – К.: ЦППО АПН України, 2003. – 32 с.;
2. Біда О. Структура і методика інтерактивного уроку. // Початкова школа. 2007 — №7;
3. Гейко І. Використання інтерактивних форм і методів навчання. З досвіду роботи //Тема. – 2004. — № 3/4. – С. 229-232

УДК 378.4.091.12:331.108

КАДРОВА ПОЛІТИКА УНІВЕРСИТЕТУ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Михайліченко М.В., к. пед. н., доцент кафедри методики навчання та управління навчальними закладами

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

В умовах реалізації законодавчих норм Закону України «Про вищу освіту» (2014) одним з першочергових викликів для сучасного закладу вищої освіти є питання університетської автономії та механізмів її забезпечення.

Насамперед це відмова держави від втручання в операційну діяльність закладів вищої освіти, визнання нею таких принципів організації університетського життя, як довіра, повага, відповідальність, взаємна вимогливість і чесність, а також передача всієї відповідальності за якість освіти та наукових досліджень [1]. Як зазначає Ю. Федорченко, «українські університети після імплементації положень нового Закону про вищу освіту мають набути додаткові повноваження, зокрема в питанні

реалізації своєї кадрової політики, особливо це стосується так званих дослідницьких університетів»[2].

Теорія і практика сучасного менеджменту визначає кадрову політику як сукупність принципів, методів, форм, заходів і процедур із формування, відтворення, удосконалення та використання персоналу, створення оптимальних умов праці, її мотивації та стимулювання. Основними складовими її є: політика набору, відбору і розстановки кадрів; політика профорієнтації, адаптації та підвищення кваліфікації кадрів; політика зайнятості; політика управління службовим зростанням; політика стимулювання; соціальна політика. Одним з основних напрямів кадрової політики можна виділити управління людськими ресурсами, яке включає взаємопов'язані елементи або цикли кадрового менеджменту. До цих циклів зараховують кадрове планування, формування кадрової структури і конкурентного колективу[3].

Здебільшого в університеті кадрова політика регулюється Законами України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2015), Кодексом законів про працю України, Статутом Університету, Програмою розвитку на 2015-2020 роки «Голосіївська ініціатива – 2020», Колективним договором між адміністрацією університету та працівниками на 2017–2019 рр., Порядком проведення конкурсу на заміщення посад науково-педагогічних працівників (2014), Порядком проведення конкурсу на заміщення посад декана факультету, директора інституту, керівника відокремленого підрозділу (2015), Правилами внутрішнього розпорядку (2015), Етичним кодексом науково-педагогічного працівника (2015).

Так зокрема, у НУБіП України основними категоріями персоналу є 1) науково-педагогічні працівники – завідувачі кафедр, професори, доценти, старші викладачі, викладачі, асистенти. Навчальний процес забезпечують майже 1400 науково-педагогічних працівників. Для прикладу – серед науково-педагогічних працівників мають науковий ступінь доктора наук 18 %; кандидата наук – 65 %; учене звання професора 13,4 %; доцента 46,5 відс.; 2) навчально-допоміжний персонал: лаборанти, старші лаборанти та педагогічні працівники (майстри виробничого навчання, завідувачі лабораторій, методисти). Чисельність їх у 2017/2018 році складає майже 500 осіб; 3) адміністративно-управлінський: керівники підрозділів, фахівці та обслуговуючий персонал: робітники різних напрямків діяльності (понад 1200 осіб); 4) наукові працівники.

Узагальнюючи, вкажемо, що основними проблемами в реалізації кадрової політики є низька поінформованість працівників університету з нормативно-правовими документами, що регламентують кадрові відносини; недостатній рівень відповідальності окремих керівників підрозділів та працівників університету до виконання своїх посадових обов'язків або перекладання їх на інших працівників, дотримання правил внутрішнього розпорядку, прийняття кадрових рішень; відсутність

системності у роботі кадрових комісій факультетів та інститутів; необхідність відпрацювання системи та порядку стажування й підвищення кваліфікації у визначених високотехнологічних компаніях, установах та організаціях; відсутність перспективних планів формування кадрового потенціалу колективів для забезпечення ліцензійних умов та акредитації освітніх і наукових програм (спеціальностей), вимог діяльності спеціалізованих вчених рад тощо.

У цьому зв'язку посилюється необхідність застосування сучасних кадрових технологій, які б сприяли розв'язанню кадрових проблем та регулюванню кадрових процесів. Для університету особливо важливими є технології відбору і наймання персоналу, дотримання прозорості в організації та проведенні конкурсів на заміщення вакантних посад, підвищення кваліфікації працівників, робота з кадровим резервом тощо.

Привертає увагу позиція Ю. П. Сурміна про те, що «кадрові технології є важливим напрямом змін, які інтегрують значний комплекс технологічного забезпечення кадрових проблем та регуляції кадрових процесів. Це технології кадрової роботи та кадрового менеджменту як системи взаємопов'язаних організаційно-економічних і соціальних заходів щодо створення умов нормального функціонування, розвитку та ефективного використання потенціалу робочої сили на рівні організації, насамперед – залучення, підготовки та оцінювання кадрового резерву» [4]

Для ефективної університетської кадрової політики в контексті стратегії сталого розвитку необхідною, на нашу думку, має бути концепція кадрової політики, яка обґрунтовує критерії, принципи і методи кадрового менеджменту та механізми реалізації кадрового забезпечення.

Метою є реалізація основних напрямів кадрової політики в університеті, спрямованої на забезпечення високого рівня якісного і кількісного складу науково-педагогічних працівників і співробітників університету. Основними завданнями мають бути розроблення системи вимог і критеріїв формування професорсько-викладацького складу; залучення провідних науковців і освітян України і зарубіжжя до науково-освітнього процесу; перспективне планування наукового зростання викладачів і співробітників; організація підготовки висококваліфікованих кадрів на базі університетських навчально-наукових лабораторій і центрів шляхом підготовки в докторантурі і аспірантурі; удосконалення роботи спеціалізованих вчених рад із захисту докторських і кандидатських дисертацій і встановлення вимог і критеріїв до їх написання; розроблення системи рейтингового оцінювання науково-педагогічних працівників; формування системи оплати праці і стимулювання, дотримання процедури та критеріїв представлення працівників до відзначення нагородами і почесними званнями.

Серед основних принципів управління розвитком кадрового потенціалу визначимо такі, як оптимізація структури управління персоналом; диференціація механізмів підтримки і мотивації науково-

педагогічних працівників і співробітників; демократизм і відкритість при прийнятті кадрових рішень. Окрім цього, в університеті під час аналізу кадрової політики слід враховувати стандарти та рекомендації до забезпечення якості викладацького складу, викладені у «Стандартах і рекомендаціях щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти» (2005).

Таким чином, ефективності кадрової політики сприятиме кадрове планування як цілеспрямована діяльність адміністрації університету з надання робочих місць у певний час за визначеною кількістю з урахуванням професійних здібностей і можливостей працівників та вимог закладу вищої освіти.

Концепція кадрової політики як управлінський кадровий документ сприятиме 1) створенню і збереженню високоефективного, ініціативного колективу, який здатен ефективно вирішувати поточні і перспективні завдання, 2) поліпшенню кваліфікаційної, посадової і вікової структури складу персоналу, 3) підвищенню мотивації працівників і стимулюванню їх професійному зростанню.

Перелік посилань

1. Дорожня карта реформування вищої освіти України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://osvita.ua/vnz/reform/60357>
2. Федорченко Ю. Кадрова політика у вищій школі та освітній моніторинг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://education-ua.org/ua/articles/458-kadrova-politika-u-vishchij-shkoli-ta-osvitnij-monitoring>
3. Хміль Ф. І. Управління персоналом : підручник для студентів вищих навчальних закладів / Ф. І. Хміль. – К. : Академвидав, 2006. –488 с.
4. Сурмін Ю.П. Кадрова революція в Україні: сутність, проблеми та напрями розгортання / Ю.П. Сурмін // Ринок праці та зайнятість населення. – 2015. – № 1. – С. 38–43.
5. Михайліченко М.В., Рудик Я.М. Кадровий менеджмент: навчальний посібник. – К. : ЦП "КОМПРИНТ", 2017 – 320 с.

УДК: 37.091:005.591.5

УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ НА ЗАСАДАХ СУЧАСНОГО ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Міськевич Л.В., аспірант

*Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ*

Сучасний інноваційний розвиток суспільства значною мірою впливає на життєдіяльність людей. Особливо він стосується освітньої системи, адже освіта пов'язана з усіма царинами суспільного життя та вважається однією з найбільш важливих сфер діяльності людей. Управління навчальними закладами на засадах інноваційного розвитку супроводжується використанням інноваційних технологій, сучасних

принципів, методів і функцій. При цьому здійснюється пошук ефективних засобів та методик впровадження інноваційних технологій.

Питання інновацій в управлінні навчальними закладами досліджували науковці: Л. Ващенко, Л. Даниленко, І. Дичківська, І. Зязюн, В. Ковальчук [1;207], С. Ніколаєнко, В. Паламарчук, В. Пікельна, Т. Рожнова, Г. Сиротенко та ін..

Використання інноваційних технологій в управлінні навчальними закладами сприяє підвищенню ефективності управління навчальним закладом, забезпечення координації дій управлінських ланок, включення в управління педагогічним колективом та формування інноваційного середовища освітнього закладу [3]. Адже, глобалізаційні процеси у суспільстві висувають нові вимоги до якості освітньої системи. Тому використання інноваційних технологій є важливим аспектом сьогодення та вимогою ринку праці. Причому, інноваційний розвиток суспільства в загальному впливає на національну систему освіти України.

Як зазначає С. Ніколаєнко, для того, щоб забезпечити ефективність управління інноваційним розвитком національної системи освіти України необхідно формувати стратегії інформаційно-інноваційного освітнього середовища та активно застосовувати інформаційно-комунікаційні технології в освіті, враховуючи при цьому світові тенденції їх розвитку, правове регулювання освітнього процесу, розвиток кадрового потенціалу, залучення на управлінські посади в заклади і установи освіти висококваліфікованих, конкурентоспроможних фахівців, здатних забезпечити запровадження державних і міжнародних стандартів якості й системне застосування інноваційних освітніх технологій [2].

Отже, можемо сказати, що управління навчальним закладом на засадах інноваційного розвитку передбачає побудову системи, яка буде зорієнтована на виховання та навчання, розвиток особистостей. Така система містить зміст та структуру, форми і методи, функції та сучасні інноваційні управлінські технології, які відповідатимуть вимогам сучасного розвиненого суспільства та ринку праці.

Перелік посилань

1. Ковальчук В. І. Тенденції розвитку освіти в епоху інформаційного суспільства / В.І. Ковальчук // Стратегії інтенсифікації вищої гуманітарної освіти в Україні та країнах ЄС : монографія / О. В. Малихін, В. І. Ковальчук, Н. О. Арістова, Р. А. Попов, І.С. Гриценко. – Київ: НУБіП України, 2017. – С. 7–134.

2. Ніколаєнко С. М. Теоретико-методологічні основи управління інноваційним розвитком системи освіти України : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня д. пед. н. : 13.00.06 – Теорія і методика управління освітою / С. М. Ніколаєнко. – К., 2009. – 46 с.

3. Рожнова Т. Є. Модель управління вищим навчальним закладом на засадах інноваційних технологій / Т. Є. Рожнова // Вісник Житомирського

державного університету імені Івана Франка. – 2013. – Вип. 3. – С. 145-150.
– Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDU_2013_3_30.

4. Kovalchuck V. E-coaching, E-mentoring for lifelong professional development of teachers within the system of post-graduate pedagogical education / V. Kovalchuck, I. Vorotnykova. // Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE. – 2017. – С.214–227.

УДК 37.035.6/7:069

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ

Моїсєєв В.В., *здобувач кафедри соціальної педагогіки та інформаційних технологій в освіті*

Національного університету біоресурсів і природокористування України

К.Д.Ушинський казав: «Виховання, створене самим народом і засноване на народних засадах, має ту виховну силу, якої немає в найкращих системах, заснованих на абстрактних ідеях або запозичених в іншого народу». Зміни, що відбулись в 90-ті роки ХХ ст., невдалі реформи болісно відобразились на стані економіки, на рівні життя громадян нашої країни і як наслідок на морально-психологічному стані студентської молоді і військово-патріотичному вихованні зокрема.

Але, незважаючи на багато труднощів у суспільно-політичному житті, у системі освіти також, усе ж вдалось зберегти і розпочати розвиток військово-патріотичного виховання студентської молоді як вагомого елемента соціального інституту системи підготовки до захисту Батьківщини. Отриманий досвід заслуговує уваги і подальшого розвитку.

З початком лібералізації всіх сфер життя, що інколи змінювалось протилежними курсами в зовнішній та внутрішній політиці, була зламана стара система військово-патріотичного виховання, тому виникла гостра необхідність побудови нової, яка повинна базуватись на сформованих історичних бойових, духовно-моральних, культурних українських традиціях.

Однак різке розшарування суспільства призвело до поляризації суспільства, хибних цінностей. Результатом стало падіння моралі серед молоді, культ наживи, падіння престижу військової служби.

На основі цього та базуючись на аналізі стану сьогоденної системи військово-патріотичного виховання студентів, виділимо низку аспектів:

По-перше, військово-патріотичне виховання студентської молоді в умовах освітнього середовища ВНЗ є пріоритетом в питанні суверенітету нашої держави.

По-друге, актуальність значно підвищується через військовий конфлікт на Сході нашої країни.

По-третє, в умовах постійної загрози екстремізму є необхідність виховувати пильність і морально-вольові якості.

По-четверте, у час зміни цивілізаційних парадигм, соціально-економічного, політичного, духовного життя країни, необхідна масова підготовка оборонних резервів країни.

По-п'яте, актуальність військово-патріотичного виховання студентської молоді пов'язана з координацією дій навчального закладу, громадських організацій та державних органів.

По-шосте, вирішуються питання укріплення національної і соціальної згоди і єдності громадян нашої країни.

Слід відзначити роль і тенденцію в підвищенні ролі громадських організацій в військово-патріотичному вихованні студентів. Також підвищується роль в апелюванні до бойових, трудових, спортивних, культурних, духовних традицій українського народу. Особлива увага приділяється запровадженню в системі виховання принципів демократії, гуманістичної направленості, єдності виховання й освітнього процесу. Важливу роль в цьому відіграють моральне і матеріальне стимулювання, формування педагогічного середовища, роль вихователів, наставників і ін. При цьому принципи, методи і засоби необхідно здійснювати в таких формах роботи, як індивідуальні і колективні бесіди, різні види інформації, лекції, вікторини, збори, наради, кружки, диспути, «круглі столи», і т.ін.

До найбільш популярних форм роботи відносяться зустрічі з учасниками бойових дій, ветеранами війни і військової служби різних поколінь, зі знаковими людьми, випускниками свого ВНЗ. Під час зустрічі студенти емоційно занурюються в події розповідача, аналізують, уявляють події, які глибоко залишаються в їхній пам'яті. Зокрема на базі Національного університету біоресурсів і природокористування України проведено захід для активізації та поліпшення військово-патріотичного виховання серед студентів через встановлення взаємодії з громадською організацією ветеранів-прикордонників. Свідченням цьому є задокументовані враження студентів, що прийняли участь у впорядкуванні могили невідомого солдата, поряд зі студентськими гуртожитками. Формування патріотизму в студентів пов'язане з оцінкою мужності і героїзму воїнів, які зуміли відстояти свободу своєї країни.

Аналіз сучасної практики військово-патріотичного виховання студентів в умовах освітнього середовища ВНЗ показує, що значна частина професорсько-викладацького складу переконана в активізації такої роботи, яка повинна стати центральним ланкою в підготовці майбутніх фахівців. Недостатня увагу до цього процесу призводить не лише до кризи духовності студентської молоді, але і неналежного виконання своїх професійних функцій.

Перелік посилань

1. Ніколаєнко С.М., Шинкарук В.Д., Рудень Д.М., Сопівник Р.В., Сопівник І.В., Петрів Г.В., Кушнір А.О., Моїсєєв В.В., Давидова О.П. Програма виховання студента: «Фахівець, громадянин, патріот». – К.: «Компринт», 2016. – 74 с. 7

2. Шинкарук В. Д. Теорія та історія соціального виховання в зарубіжних країнах (для студентів напряму підготовки «Соціальна педагогіка») / В. Д. Шинка-рук, Р. В. Сопівник, І. В. Сопівник – К.:ЦП «Компринт», 2015. – 236 с.17

3. Столяров Б.А. Основы экскурсионного дела/ Б.А. Столяров, Н.Д. Соколов, Н.А. Алексеева.. – СПб,2002. – 273 с

4. Гнатюк В.М. Управління системою національного виховання учнів загальноосвітньої школи. Методичний посібник. – К.: “Оріяни”, 1998. – 267 с.

УДК 378.147

ТИПИ ПЕРЕКЛАДУ

Монашненко А.М., кандидат педагогічних наук

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

У сучасних умовах переклад – один із найбільш важливих видів мовленнєвої діяльності, основною метою якого є перетворення структури мовного твору, тобто зміна плану його вираження (в процесі перетворення в систему іншої мови) при максимальному збереженні плану змісту.

Проблеми перекладу з'ясовують українські науковці С. Засекін, О. Застровський, І. Літвін, С. Перова, Н. Сопилюк, Л. Черноватий та ін.

У даний час у перекладознавстві відсутній єдиний підхід до типології та класифікації перекладу. А. Вермес (A.Vermes) виокремлює два типи письмового перекладу, а саме:

1) педагогічний переклад, що концентрується на мові; використовується у процесі викладання іноземних мов, при якому матеріал для перекладу служить засобом покращення володіння іноземною мовою;

2) професійний переклад, що спрямований на читача, який насамперед зацікавлений у змісті тексту [5].

Розгалужену класифікацію типів перекладу пропонує Л. Бархударов [1]. За ознакою *форми мовної презентації перекладеного тексту і тексту перекладу* автор виокремлює такі його різновиди: письмово-письмовий, усно-усний, письмово-усний, усно-письмовий. До найбільш уживаних видів перекладу автор зараховує письмово-письмовий. А. Федоров розрізняє такі види цього перекладу: а) переклад газетно-інформаційних, документальних і спеціальних наукових текстів; б) переклад суспільно-політичної літератури, публіцистики та ораторської мови; в) переклад художньої літератури [1, с.46-48]. Типологія Л. Бархударова, на нашу думку, є простою і логічною.

Як зазначає у своїх роботах В. Комісаров, «існують дві основні класифікації видів перекладу: *за характером перекладацьких текстів і за характером мовних дій перекладача* в процесі перекладу. Перша класифікація пов'язана з жанрово-стилістичними особливостями

оригіналу, друга – з психолінгвістичними особливостями мовних дій у письмовій та усній формі [3, с. 26]». На нашу думку, у класифікації В. Комісарова не вистачає поділу типів перекладу на підвиди, відсутня диференціація перекладу за різними критеріями. Особливо дискусійними в сучасній науковій літературі вважають позиції вчених щодо класифікації першої групи.

О. Застровський спробував класифікувати види перекладу, що пов'язані з жанрово-стилістичними особливостями оригіналу. Він наголошує, що перш, ніж взятися за письмовий переклад, перекладач має з'ясувати особливості тексту, мету перекладу та реципієнтів, джерело тексту оригіналу, конвенції тексту оригіналу та тексту перекладу, види інформації та комунікативне завдання тощо. Засоби та методи значною мірою залежать від типу тексту. Перекладацький аналіз полягає у виявленні цього типу, відповідних домінант перекладу та інваріанта. Автор підкреслює, що за складністю перекладу типи тексту можна поділити на чотири групи: *інформаційно-термінологічні, інструкційні, інформаційно-експресивні і художні*[2, с. 306].

С. Микова, В. Антонова, О. Штирїна підкреслюють, що диференціація різних типів перекладу пов'язана, насамперед, саме з жанровими особливостями текстів, та виокремлюють два типи перекладу – *художній і спеціальний*, отже, інформаційно-термінологічний, інструкційний і інформаційно-експресивний типи відносяться науковцями до другого виду перекладу [4].

Отже, науковці виокремлюють художній і спеціальний переклад, останній в залежності від цілей має різні підвиди.

Перелік посилань

1. Бархударов Л. С. Язык и перевод: Вопросы общей и частной теории перевода / Леонид Степанович Бархударов. – 2-е изд. – М. : ЛКИ, 2008. – 240с.
2. Застровський О. А. Особливості усного та письмового перекладу з німецької мови / О. А. Застровський // Науковий вісник Волинського національного ун-ту ім. Лесі Українки. – 2008. – №4. – С.304–308.
3. Комисаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты) / Вилен Наумович Комиссаров. – М : Высшая школа, 1990. – 250 с.
4. Миков С. С. Теория и практика письменного перевода : учеб. пособие / С. С. Микова, В. В. Антонова, Е. В. Штырина. – М. : РУДН, 2013. – 328 с.
5. Vermes A. Translation in Foreign Language Teaching: A Brief Overview of Pros and Cons / A. Vermes // Eger Journal of English Studies. – 2010. –83(93).

УДК 34:504.4:628.4..047-053.2/.5 (477)

**ДІТИ, ПОСТРАЖДАЛИ ВІД ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ,
В ЗАКОНОДАВЧОМУ ПОЛІ УКРАЇНИ**

Мосійчук Н.О., провідний фахівець
(natalka-1986@ukr.net),

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Інтеграція України у світовий інформаційний простір визначає багатовекторну політику держави у багатьох галузях життя нашого суспільства. Торкнулося це в першу чергу і дітей-сиріт, і дітей, позбавлених батьківського піклування, і дітей із сімей, що перебувають у складних життєвих ситуаціях тощо [1]. Адже саме діти виступають найголовнішим скарбом нашого суспільства, котре повинно турбуватися про них. Отже, не тільки батьки, але й дорослі повинні бачити в кожній дитині людину майбутнього. І намагатися зробити для цього все можливе для її зростання.

На жаль, окремого документа, який регламентує захист дітей, постраждалих від Чорнобильської катастрофи, – немає.

Пільги для дітей, постраждалих від Чорнобильської катастрофи, регламентуються Законом України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» [2]. Так, до досягнення 18 років громадянам передбачено пільги та компенсації. Основними виступають такі: 1) постраждалі від катастрофи діти мають право безкоштовно перебувати у дошкільних закладах; 2) щорічно вони повинні бути забезпечені безкоштовними путівками на оздоровлення строком до двох місяців за місцем роботи одного з батьків; 3) передбачене безкоштовне харчування учнів загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних закладів освіти, студентів коледжів, технікумів, училищ, котрі розташовані на території радіоактивного забруднення; 4) батькам, котрі мають дітей, що постраждали від катастрофи, повинні щомісячно виплачувати кошти на кожну таку дитину дошкільного та шкільного віку [2].

Якщо ж дитина здобула інвалідність, пов'язану з Чорнобильською катастрофою, то окрім вищезазначених пільг, вона має право на безкоштовне користування всіма видами міського та приміського транспорту. Також ці діти можуть вступати до державних вищих навчальних закладів освіти, професійно-технічних училищ, коледжів та на курси професійного навчання поза конкурсом. А за користування житлом, комунальні послуги та телефон мають знижку в 50%.

Як бачимо, майже всі пільги мають матеріальну допомогу. Кожного року під час вступної кампанії до закладів вищої освіти змінюються умови вступу. І де гарантія, що такі діти будуть мати пільги під час вступу? А оздоровлення виражається тільки безкоштовними путівками на два місяці. А підтримка здоров'я впродовж життя? А медичне обслуговування? Чому

ж законодавчі акти не передбачають інтегрованої допомоги? А якщо це діти з особливими потребами? Тільки 23.05.2017 було внесено зміни до Закону України «Про освіту» щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг [3].

Отже, в ході реформування соціально-економічних засад нашої країни є певні фактори, які негативно вплинули на становище дітей. Так, діти, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, хворі діти, які проживають на радіаційно забрудненій території, що в 2,35 рази вища ніж такі ж діти у цілому в Україні. Збільшилась і кількість дітей-інвалідів, дітей з вадами розвитку, які потребують соціального захисту держави.

На часі переосмислення та доопрацювання законодавчої бази в цьому напрямі.

Перелік посилань

1. Тверезовська, Н.Т. (2018). Політика держави з соціального сирітства. *Соціальна профілактика сирітства* : матеріали науково-практичного семінару. Київ.
2. Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи. № 2249-19. (2017).
3. Про освіту. № 2053-VIII. (2017).

УДК 378:016.331.45

ПРЕДМЕТНО-МОВНЕ ІНТЕГРОВАНЕ НАВЧАННЯ

Москаленко С.А., старший викладач

(m_svitlana@i.ua)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Питання покращення освітнього процесу завжди було, є і буде актуальним, тому що змінюється суспільство, змінюються вимоги щодо його потреб. Останнім часом велику увагу приділяють знанням іноземних мов, оскільки, сучасна людина повинна мати навички комунікації іноземними мовами. Як відповідь нагальності часу з'явилося CLIL – аббревіатура, яка розшифровується як предметно-мовне інтегроване навчання. Це такий метод навчання, завдяки якому частину предметів викладають іноземною мовою. Навчання учнів рідною мовою та іноземною утворюють одне ціле та має подвійну мету – в процесі вивчення предмета вивчати іноземну мову.

Термін вигадав Девід Марш (Університет Ювяскуля, Фінляндія) в 1994 р. За методом CLIL іноземну мову використовують на всіх заняттях, під час вивчення всіх дисциплін, окрім рідної мови, тобто мова стає не об'єктом вивчення, а його засобом. Формальне вивчення мови відбувається на уроках іноземної мови. Досвід Фінляндії в галузі освіти виявився успішним і тепер багато країн переймають цей досвід та вивчають методи, які сприяють поліпшенню якості знань.

Застосування іноземної мови в CLIL освіті залежить від поставлених освітніх цілей. CLIL поєднує в собі цілу низку підходів, які застосовується в різних освітніх контекстах, існує велика кількість термінів, яка описує різні способи застосування CLIL, наприклад, повне мовне занурення, «мовна злива» і т. д.

В різних європейських країнах виділяють чотири основних аспекти при визначенні основних принципів методичного підходу CLIL, які охоплюють культурне і мовне середовище і скеровані на досягнення освітніх завдань. Ідея використання принципу предметно-мовного інтегрованого навчання виникла в результаті підвищення вимог щодо рівня знання іноземної мови в обмеженому часі, який відводиться на вивчення іноземної мови. Цей підхід надає змогу вивчати два предмети одночасно.

Вивчення мови стає більш цілеспрямованим, тому що мова застосовується для вирішення конкретних комунікативних завдань. Окрім цього учні, студенти мають можливість краще зрозуміти культуру мови, яку вивчають, що сприяє формуванню соціокультурної компетенції студентів, учнів.

В минулому році в Україні відбулася грандіозна конференція, присвячена питанням CLIL. Завдяки Гете-Інституту впроваджується сучасний досвід у предметно-мовному інтегрованому навчанні в багатьох куточках України.

УДК 378.14.015.62

ЯКІСТЬ ОСВІТИ: СТРАТЕГІЯ ПІДВИЩЕННЯ В КОНТЕКСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Мудра С.В., доцент кафедри англійської мови для технічних та
агробіологічних спеціальностей
(szasidatel@i.ua)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

На сучасному етапі розвитку науки та технологій якість навчання молодого покоління набуває важливого значення. Але які якісно нові знання повинні отримати студенти сучасних українських ВНЗ для подальшого розвитку та становлення економіки України як самостійної та незалежної держави? Адже, загальноновизнаним є той факт, що від якості вищої освіти в країні залежить її майбутнє, оскільки система вищої освіти формує найважливіше багатство держави – людський потенціал. Тому підвищення якості вищої освіти та її вплив на розвиток економіки повинно стати стратегічним національним пріоритетом України. Отже, якісна вища освіта – це основна вимога нашого часу.

Стратегія підвищення якості вищої освіти сьогодні включає в себе завдання підвищеної якості навчання, виховання і професійної підготовки

молодого покоління. Стратегічне надзавдання всієї системи освіти в умовах формування громадянського суспільства в Україні на етапі її трансформації – різнобічно сприяти самореалізації особистості в суспільстві через підготовку мудрих людей, необхідних сім'ї (батькам, родичам), роботодавцям, конкретним оточуючим соціумам і, нарешті, самим собі, завдяки реалізації своїх ЕГО, тобто гармонійно і професійно розвинених, індивідуумів, які добре знають себе та свої можливості.

Підготовка такого цінного кінцевого продукту починається з моменту народження дитини і продовжується протягом життя завдяки участі дорослих у цьому процесі – батьків, вчителів, викладачів та інших, з поступовим підключенням до цього процесу самих учнів.

Принципальною стратегією підвищення якості вищої освіти в цьому контексті є, з одного боку, продовження формування параметрів гармонійно розвиненої особистості та поглиблене самопізнання свого ЕГО, з іншого – підготовка конкурентоспроможного випускника, який за всіма своїми професіональними знаннями, діловими та особистісними якостями відповідав би посаді, яку займає, і тому соціуму, який буде його оточувати в процесі трудової діяльності. При цьому, входження до Європейського простору відіграє лише допоміжну роль у реалізації стратегії розвитку національної системи освіти, в тому числі і вищої, як невід'ємної складової.

Перелік посилань

1. У передостанньому вагоні? // Інформаційне століття, №3, 2006, с. 52.
2. Дмитренко Г.А. Нова ідеологія фізичного і духовного оздоровлення української нації // Управлінський світ №4, 2005, с.10-13.
3. Дмитренко Г.А. Формирование гражданского общества в Украине: антропосоциальный подход. В сб. "Социологическая наука и образование в Украине", вып.2. – К.: МАУП, 2003, с. 220 – 225.
4. Кір'ян В.А., Дмитренко Г.А., Мудрая С.В. Держава і освіта: Сутність стратегічного управління на етапі трансформації // Економіка і держава, №4, 2006, с. 67 – 70.

УДК 378.6.013.78-057.87: 316.356.2

СОЦІАЛЬНА ПОТРЕБА ВИХОВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО СІМ'Ї У СТУДЕНТІВ АГРАРНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Нагорна К.В.

(k.v.nagorna@gmail.com)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Повсякденність велична і багатогранна. Проте все ж є те найцінніше до чого повертається кожен.. Сім'я... це те, де бере початок усе живе, де зароджується «людина», і продовжує формуватись «особистість».

Ключовим моментом у розгляді даної теми є сучасна молодь, а саме – студентство.

Ця тема й надалі актуальна, адже кількість студентів кожного року збільшується, світ навколо нас далі продовжує трансформуватись знецінюючи все на своєму шляху. Сучасна молодь дедалі більше відходить від прийнятих досі суспільством норм і правил побудови офіційної сім'ї, шляхом створення аморфних понять існування сімейних відносин.

Робота присвячена темі сім'ї, ціннісного ставлення зокрема студентів до даного явища в їх житті, адже сім'я – це основний інститут де закладається, формуються система поглядів, цінностей, відносин, поведінки.

До проблем сім'ї та сімейного виховання зверталися численні вчені (Г.М. Андреева, Ю.В. Васильєва, С.В. Дармодехіна, О.Л. Зверєва, Т.А. Куликова, Є.М. Сорочинський, П.П. Півненко, А.В. Мудрик). Диференційований та індивідуальний підхід до питань сім'ї, сімейних взаємин, підготовки учнів до сімейного життя розкриваються в дослідженнях Т.Ю. Абаєва, І.В. Гребенникова, Н.І. Пашкової, Н.К. Феоктистова, С.В. Шаповалової, Л.М. Мазенко, Л.В. Копілевська. Під традиційними сімейними цінностями хочеться вказати саме на класичні історичні уявлення про родину, важливість оформлення шлюбу та сталості шлюбних стосунків, народження та виховання дітей у сім'ї де є обоє батьків, традиційні ролі чоловіка та жінки, вірність, взаємоповагу всіх членів родини та стійкий пріоритет збереження шлюбу над розлученням. Проте в наш час існують тенденції руйнування традиційних сімейних цінностей у інформаційному просторі. Молоді люди визначають своїми пріоритетами навчання, кар'єру та матеріальне забезпечення, а важливість сім'ї піддають сумніву.

За даними Європейської економічної комісії ООН, середній вік вступу до шлюбу у європейців – більше 30 років. Це значить що сучасні молодята продовжують старіти, репродуктивний період проходить поза сім'єю. В наслідок - аборти, або виникнення неповної сім'ї, де дитина виховується одним із батьків [2]. Досить поширеним явищем серед молоді став «громадянський» шлюб, який витісняє традиційний офіційний. Різниця між «громадянськими» та офіційними шлюбами полягає у тому, що любов та відданість в другому з них є не тільки моральним, але і юридичним, і суспільним зобов'язанням, що укріплює сім'ю. Адже в разі укладання офіційного шлюбу на захист сім'ї стає, як це не дивно звучить тепер, і держава з її законодавчою базою. Тож і подружжя, і їхні батьки, а згодом і їх діти почуватимуться безпечніше.

За даними Держкомстату, на 295 тисяч укладених шлюбів в Україні припадає 130,7 тисячі розлучень. Тобто розлучаються 44,3% подружніх пар. А якщо взяти до уваги цивільні шлюби, які також розпадаються, то рівень розлучень в Україні, за даними фахівців, сягає 61%. Тобто,

розпадається більш ніж половина пар! Це найвищий показник у Європі, за даними Євростату [1].

Варто зазначити, що розлучення є найбільш поширеним серед молоді у перші роки шлюбу. А це є свідченням того, що ціннісного ставлення до сім'ї треба навчати, його потрібно виховувати. Тим більше, що чимало молодих людей виховувалися в неповних сім'ях.

На мою думку, поняття сімейних цінностей тісно пов'язане з духовністю. На жаль, у наш час, духовність ототожнюють лише з Церквою, проте це глибоко внутрішнє відчуття доброти, чесності, поваги.... І саме ці поняття є одними з ключових в сімейному житті, у відносинах з людьми.

Студент – окрема особистість, яка на сучасному суспільстві вважає себе повністю сформованою особистістю, як тільки переступає поріг університету. Адже їх самостійність, яку вони ніби отримали вийшовши з батьківської хати не знає меж. Тому необхідне впровадження виховання ціннісного ставлення до сім'ї у формальну та неформальну освіту та інформаційний простір. Оскільки, ми живемо в інформаційному суспільстві, я вважаю що необхідно законодавчо обмежити розповсюдження інформації, яка прямо заперечує або принижує традиційні сімейні цінності. І навпаки, збільшити кількість та якість інформаційних продуктів, що сприяють розумінню важливості для повноцінного життя міцних сімейних стосунків. Цінність сім'ї була змішана з іншими поняттями комфортного життя, тому формування будь яких виховних якостей в питаннях сім'ї, подружнього життя, вірності. Не потрібно нав'язувати ідеали, але варто спонукати кожен людину переглянути власні уподобання та критично оцінити свою поведінку.

Отже, потреба виховання ціннісного ставлення до сім'ї у сучасній молоді досить актуальна. Є необхідність впровадження в інформаційний простір, навчальні плани, літературу, співбесіди зі студентами. Такі заходи можуть посприяти позитивному мисленню щодо сім'ї її необхідності і правильності створення.

Перелік посилань

1. Україна - на першому місці в Європі за кількістю розлучень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://expres.ua/main/2015/08/23/148726-ukrayina-pershomu-misci-yevropi-kilkisty-rozluchen>. – Назва з екрану.

2. Сімейні цінності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://life.pravda.com.ua/columns/4b03cdb9c40df/view_print/. – Назва з екрану.

СИСТЕМА ЯКОСТІ ОСВІТИ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

Найдюнова А. В., кандидат педагогічних наук

(polilanguage@meta.ua)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

На процеси формування сучасного уявлення про системи забезпечення якості освіти загалом і якості освітніх послуг у галузі вищої освіти зокрема в Європі вплинули багато факторів: традиції, культура, інтеграційні процеси в повоєнній Європі, розвиток сучасних технологій, світова конкуренція у фінансовій та економічній сферах, обмеженість сировинних і паливних ресурсів, геополітичні міркування [1].

На нашу думку, варто розглянути одну з найрозвинутіших країн світу, а саме: Велику Британію. Основними організаціями, що регулюють якісну діяльність закладів вищої освіти в Великобританії є: Вища Рада з фінансування освіти (Higher Education Funding Council for England, HEFCE), Відомство чесного доступу (OFFA, Office for Fair Access), Відомство незалежного судді (Office of the Independent Adjudicator, OIA), й Агенція із забезпечення якості вищої освіти (the Quality Assurance Agency for Higher Education, QAA). У комплексі ці органи контролюють фінансове регулювання ВНЗ, рівень підготовки студентів, доступ до вищої освіти і реальну вартість навчання та задоволення студентських скарг [2].

Рада з фінансування Вищої освіти Англії (Higher Education Funding Council for England, HEFCE) є органом державного сектора, який розподіляє кошти університетів і коледжів в Англії. Рада робить інвестиції від імені студентів і громадськості для сприяння можливості вибору і передового досвіду у викладанні, дослідженнях та обміні знаннями. HEFCE поділяє цей обов'язок із Агенцією із забезпечення якості вищої освіти (QAA) [2].

Агенція із забезпечення якості вищої освіти QAA є незалежним органом, який фінансово підтримують університети й коледжі вищої освіти і через контракти основними органами фінансування вищої освіти [4]. Вона оцінює якість вищої британської освіти за допомогою ряду заходів, що становлять систему забезпечення якості освіти. Загальна система Агенції із забезпечення якості вищої освіти призначена для забезпечення якості викладання та рівня дипломів в університетах Великої Британії.

Відомство незалежного судді (Office of the Independent Adjudicator, OIA) було створено 2004 р. відповідно до Закону «Про вищу освіту» для незалежного адміністрування розгляду студентських скарг. Суддя переглядає певні дії або бездіяльність навчальних закладів, при чому оцінюються лише вибіркові скарги.

Британський Код якості вищої освіти (the Quality Code) використовується для забезпечення стандартів якості вищої освіти у

Великій Британії [3]. Код розроблений і підтримується Агенцією із забезпечення якості вищої освіти (QAA) шляхом проведення консультацій із сектором вищої освіти. [4].

Перелік посилань

1. Управління якістю освіти у вищих навчальних закладах [Текст] : навч. посіб. : у 2 ч. Ч. 1: Теоретичні засади формування систем управління якістю надання освітніх послуг / кол. авт. ; за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського. - Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2011. — 136 с. — ISBN 978-966-8687-97-6.

2. Higher Education Funding Council for England. About HEFCE [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.hefce.ac.uk/about/intro/> – Назва з екрану.

3. The UK Quality Code for Higher Education [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.qaa.ac.uk/qualitycode. – Назва з екрану.

4. UK Quality Code for Higher Education. The Quality Assurance Agency for Higher Education – 2011 – № 9 – 20 p.

УДК 378-057:316.61

ОСВІТНІ ТРЕНДИ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДО СОЦІАЛЬНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ

Наконечна О.В., кандидат педагогічних наук, доцент

(o.nakonechnaya@nubip.edu.ua)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Освітня політика, а саме її сучасні тенденції розвитку у світі та в Україні зокрема – у полі зору багатьох науковців, громадських діячів, розробників освітніх технологій. Щодо освітніх трендів безпосередньо у підготовці майбутніх фахівців (соціальних працівників / педагогів) до здійснення соціальної профілактики, можемо виокремити такі:

Підготовка до соціальної діагностики та корекційно-розвивальної роботи із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій. А це означає опанування ІКТ з метою надання електронних соціально-педагогічних послуг, консультування, дистанційного соціального навчання, створення сучасної електронної бази клієнтів соціальної роботи, проведення комплексної діагностичної роботи з використанням сучасного програмного забезпечення.

Етика взаємовідносин із клієнтами та розвиток моральних якостей. В силу специфіки майбутньої професії та об'єктів соціально-педагогічної діяльності результат роботи фахівця напряму залежить від високого рівня його власних моральних якостей та дотримання норм професійної етики. Інакше такий працівник не тільки не зможе належно виконувати свої професійні обов'язки, буде наносити шкоду авторитету професії.

Уміння працювати в команді. Сучасні технології соціальної профілактики ґрунтуються на мультидисциплінарному підході. А це означає, що над вирішенням тієї чи іншої проблеми клієнта працює ціла команда різних фахівців, і від їхньої взаємодії залежить результат роботи – розв’язання проблеми клієнта.

Розвиток емоційного інтелекту. Емоційний інтелект дозволяє краще розуміти емоційний стан людини (нагадаємо клієнтами соціальної роботи є люди, які потрапили в складні життєві обставини), вникнути у її проблеми, уможлиблює побудову інтеракції, попереджувати, припиняти конфліктні ситуації, які дуже часто можуть виникати у щоденній професійній діяльності, запобігає професійному вигоранню.

Постійний зв’язок теоретичного навчання з практичним та дослідництвом. Професійна взаємодія соціального працівника / педагога, здебільшого, пов’язана із здійсненням первинної, вторинної або третинної соціальної профілактики. З огляду на зазначене, дуже важливо забезпечити якомога ширший спектр баз практичного навчання і видів діяльності з тим, щоб студент міг якомога краще ознайомитися з особливостями реалізації профілактичної функції. А це означає, що практичне навчання має проводитися на базі потужних соціальних установ. Теорія перевіряється і поглиблюється на практиці. Отриманий студентами емпіричний матеріал використовується для індивідуальних дослідницьких і творчих робіт.

Професійна підготовка до реалізації концепції формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя у дітей та молоді, а саме соціальної і психічної складових здоров’я шляхом проведення профілактики адиктивної, деструктивної, делінквентної поведінки, поведінкових хвороб, утвердження і зміцнення моральних устоїв та інституту сім’ї.

Підготовка до соціально-педагогічної реабілітації осіб, постраждалих внаслідок військових дій: військових, які перебувають або повернулися із зони АТО, населення, що проживає в зоні АТО, а також внутрішньо переміщених осіб (ВПО), тобто переселенців, їхніх родичів, сім’ї загиблих і тих, хто надає допомогу, зокрема, волонтерів, психологів, соціальних педагогів і соціальних працівників.

УДК 378.013.78-057.875:314.5

**ФОРМУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОГО СТАВЛЕННЯ ДО
БАТЬКІВСТВА В СТУДЕНТСЬКИХ СІМ’ЯХ**

Новіцька О.Г., студентка (oksnovickaya@ukr.net),

Сопівник І.В., доктор педагогічних наук, доцент (irvisop@meta.ua)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м.Київ*

Стабільна, добре функціонуюча сім’я дає змогу кожній особі, яка її складає, задовольняти такі потреби, як любов, емоційна близькість,

розуміння і повага, визнання тощо. У такій сім'ї індивід має умови для самореалізації, самоствердження, збагачення й розвитку своєї особистості. Сім'я суттєво впливає на своїх членів, задовольняючи їхні потреби – біологічні, емоційні, психосоціальні та економічні.

Розглядаючи типи сучасних сімей за різними критеріями, встановлено, що студентською сім'єю є сім'я, у якій подружжя – студенти, тобто гомогенна (однорідна) щодо соціального статусу група. Це молода сім'я, у якій подружжю не більше 28 років.

Сучасна студентська сім'я повинні вирішувати багато проблем, зокрема соціальна незрілість молоді, відсутність матеріальної бази і власного житла, несумісність навчання у виші та виконання сімейних функцій, проблеми взаєморозуміння з батьками.

Умови – це необхідні обставини, особливості реальної дійсності, які уможливають здійснення, створення, утворення чого-небудь, або сприяють чомусь. Під соціально-педагогічними умовами формування відповідального ставлення до батьківства ми розуміємо сукупність певних обставин, що створюються в процесі соціально-педагогічної роботи та забезпечують сформованість особистісної позиції щодо батьківства через реалізацію засвоєних знань та вмінь.

Поняття «відповідальне батьківство» розглядають як соціально-психологічний феномен, що, базуючись на певній системі знань, умінь, навичок, почуттів, якостей, реалізується у відповідальній поведінці батьків, спрямованій на виховання і розвиток дитини, формування її гармонійної особистості. Відповідальне батьківство є найвищим рівнем батьківської компетентності, яка характеризується поєднанням когнітивної, емоційної і поведінкової системи. Компонентами відповідального батьківства є: ціннісні орієнтації подружньої пари; батьківські установки і сподівання; батьківські почуття; батьківські позиції; батьківська відповідальність; стилі сімейного виховання тощо.

Можна визначити три соціально-педагогічні умови, необхідні для формування відповідального ставлення до батьківства у молодих подружжів. Перша умова передбачає взаємодію між фахівцями державних і громадських організацій, соціальних та медичних закладів у процесі формування відповідального ставлення до батьківства у студентських сім'ях. Друга умова - урахування специфіки організації навчання молодих подружжів як дорослої категорії. Виокремлення даної умови обумовлено віковими особливостями молодого подружжя, пов'язаними з їх фізіологічними та соціальними змінами (створення власної сім'ї, переїзд від батьків, народження дітей тощо), які впливають на формування відповідального ставлення до батьківства. Третьою умовою формування відповідального ставлення до батьківства є формування духовної цінності батьківства у молоді. Тому першим завданням у процесі розвитку відповідального ставлення до батьківства є формування ціннісних

орієнтацій на батьківство, які визначають спрямованість молоді на відповідальне виконання батьківських обов'язків.

Перелік посилань

1. Бартків О. Система виховної роботи у педагогічному інституті / О. Бартків, О. Дурманенко // Наук. вісн. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – 2011. – № 17. – 150 с.

2. Безпалько О.В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях : навч. посіб. / О. В. Безпалько. – К. : Центр навч. л-ри, 2003. – 134 с.

3. Буніна Л.М. Врахування потреб дитини як основа усвідомленого батьківства / Л. М. Буніна // Діти – батьки – сім'я. – Вип. 3. – К. : Наук. світ, 2009. – С. 9–16.

4. Гнатюк Л.М. Формування у молоді уявлень про сім'ю як необхідний етап підготовки до шлюбу / Л.М. Гнатюк, І. О. Трухін // Психологія : республ. наук.-метод. зб. – К. : [б. в.], 1990. – С. 124–133.

5. Степаненко І.В. Духовність у структурі життєвої компетентності / І.В. Степаненко // Життєва компетентність особистості : наук.-метод. посіб. / за ред. Л.В. Сохань, І.Г. Єрмакова, Г.М. Несен. – К. : Богдана, 2003. – С. 242–252.

6. Глумачний словник української мови: понад 12 500 статей (близько 40 000 слів) / [за ред. д-ра філол. наук, проф. В. С. Калашника]. – 2-ге вид., випр. і доп. – Х. : Прапор, 2006. – 992 с.

7. Формування навичок усвідомленого батьківства та ранній розвиток дитини: метод. матеріали для тренера / за заг. ред. Г. М. Лактіонової. – К. : Наук. світ, 2002. – 105 с.

УДК 619:615.12:006.44

ДИДАКТИЧНА ГРА ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ НА ЗАНЯТТЯХ БІОЛОГІЇ Й ЕКОЛОГІЇ

Олійник О.М., викладач,

Соколовська І.Я., викладач

ВПНУБіП України «Бережанський агротехнічний коледж»

Розвиток суспільства на сучасному етапі значною мірою залежить від піднесення активності людини в сфері освіти, навчання. Пізнавальна активність учнів є важливим показником ефективності навчально-виховного процесу школи, оскільки вона: стимулює розвиток самостійності учнів, їхній творчий підхід до оволодіння змісту освіти; забезпечує сприятливий мікроклімат для учнів; спонукає вчителів до самоосвіти, пошуку шляхів досягнення високих результатів у навчанні, оскільки є своєрідним показником педагогічної майстерності вчителя, його вміння організувати педагогічну діяльність.

Одним із шляхів активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів є використання дидактичної гри в навчально-виховному процесі.

Дидактична гра є одним з головних компонентів динаміки навчального процесу, активізації навчальної діяльності, розвитку самостійності і формування широких пізнавальних інтересів у школярів. Вона розвиває творчість, активність, самостійність, захопленість, бажання вчитися і належить одночасно до двох сфер людської діяльності. Дидактична гра найкраще забезпечує принцип зв'язку навчання з життям.

Вивчення питання застосування дидактичної гри в навчально-виховному процесі було присвячено ряд досліджень відомих педагогів: Я.А.Коменського, І.Г. Песталоцці, К.Д. Ушинського, Н.К. Крупської, А.С. Макаренка, В.А. Сухомлинського.

У практиці навчання біології та екології дидактичні ігри використовуються давно, але в основному як засіб організації позакласної роботи з предмета. До системи уроків вони включаються епізодично. На думку О.С. Огнієнко, поки що обмежений арсенал ігор, які можуть використовуватись в навчально-виховному процесі [3]. Хоча дидактичні ігри на заняттях біології та екології є тими перлинами в морі біологічної науки, які вносять у буденний життєвий вир відчуття нового, прекрасного, цікавого. Такі заняття дозволяють творчо підготувати до планування етапів уроку з тим, щоб він був насичений, привабливий для дітей. Вони розвивають творчість, активність, самостійність, захопленість, горіння, бажання вчитися.

В системі ігрової діяльності дидактичну гру слід віднести до «інструментальних» ігор. Вона включає в себе продуктивний компонент навчання і служить засобом для розв'язування його завдань. Оскільки ж виділення й усвідомлення системи ігрових і навчальних задач можливе лише при наявності фіксованих правил, то дидактична гра належить до класу ігор з правилами. Природно, що в структурі дидактичної гри мають бути представлені як відносно самостійні елементи обидва названі види діяльності – гра і навчання. Кожний з цих елементів має складну організацію, що відображає її специфіку. Трьома основними компонентами структури дидактичної гри є ігрова модель, на основі якої тільки і може здійснюватися реальна ігрова взаємодія учнів між собою та з педагогом у процесі гри. Ігрова модель є тією ланкою, що поєднує автора дидактичної гри і її учасників. Тому правомірно розглядати її з двох позицій.

В педагогічній літературі існують різні точки зору на класифікацію дидактичних ігор. Виділяють такі типи ігор: ігри-подорожі, ігри-доручення, ігри-загадки, ігри-бесіди, ігри вправи, гра-змагання, сюжетна гра.

Виходячи із завдань загальноосвітньої школи та на основі аналізу дидактичної гри, як засобу активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів, можна сформулювати основні функції дидактичної гри в навчально-виховному процесі.

На мою думку, їх можна поділити на загальні та специфічні. До загальних функцій дидактичної гри відносять: засвоєння учнями системи

знань і способів розумової та продуктивної діяльності; розвиток пізнавальної самостійності і творчих здібностей учнів; розвиток мислення школярів; формування наукового світогляду учнів. Дидактична гра виконує такі специфічні функції: розвиток пізнавального інтересу; активізація творчої самостійності; стимулювання процесу пізнання дійсності; виховання почуття колективізму і взаємодопомоги.

За ефективного впровадження дидактичної гри в навчально-виховний процес, на мою думку, необхідно врахувати такі критерії: реальні можливості дидактичної гри у забезпеченні навчальних, виховних і розвиваючих завдань; зміст програмного матеріалу; вікові та індивідуально-типологічні особливості учнів; оптимальне поєднання різних видів навчально-пізнавальної діяльності та власні можливості вчителя.

Уроки біології з використанням дидактичної гри дозволяють відійти від базової моделі, яка найчастіше будується за одним і тим же шаблоном, допомагають уникнути простої констатації фактів, дають можливість підняти ступінь активності вчителів, яка є реакцією на методи та прийоми роботи вчителя, показником педагогічної діяльності.

Перелік посилань

1. Гліженко Р. Гра на уроці біології // Біологія і хімія в школі. – 2002. -№5.С.18-19.
2. Огнієнко О.С. Особливості дидактичної гри з біології та хімії// Біологія та хімія в школі, 1997,№4.С.22-24.
3. Рабина Л.Я. Школьная биологическая олимпиада: из опыта учителя.-М.:Просвещение,1998.-151с.
4. Саюк В. Ігрові методи та їх дидактичне значення//Рідна школа.- 2001.-№4,-С.18-65.
5. Форми навчання в загальноосвітній школі. Навч. посібник для вчителя./За ред.. Ю.І. Мальованого.-К:Освіта,1992.-113с.

УДК 81'42-028.46

ВИЗНАЧЕННЯ МОДЕЛІ ПЕРЕКЛАДУ

Ольховська Н.С., кандидат філологічних наук, доцент
(olh_natali@ukr.net)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Дослідження з теорії перекладу доводять складність і основні аспекти проблеми перекладу. До цих аспектів потрібно віднести поняття моделі в застосуванні до перекладу, роль одиниці перекладу, область дії перекладних відповідностей та їх роль в моделюванні перекладу, значення підмов в теорії моделювання перекладу.

Термін «модель перекладу» ввів у користування Ю. Найда, а досліджували такі видатні перекладознавці як Т.А. Волкова, М.К. Гарбовський, В.Н. Комісаров, Л.Л. Нелюбин, О.О. Селіванова та ін.

Під моделюванням розуміється науковий прийом, який полягає в схематичному відображенні об'єкта. Модель дає подібний з об'єктом результат, тобто вона не тільки пояснює процес перекладу, але дає можливість, коли вона реалізована як процес, отримати результат, який є звичайним перекладом.

За О. О. Селівановою, моделі перекладу – це гіпотетичні абстрактні схеми представлення процесу перекладу, метою побудови яких є спроба знайти пояснення перетворенню змісту, вираженого засобами однієї мови, на відповідний зміст, виражений засобами іншої мови.

Головним в моделюванні перекладу є змоделювати такий переклад, який від початку і до кінця процесу отримання кінцевого продукту може слугувати об'єктивною основою для оцінки результативності моделювання і правильної побудови моделі, адекватності відображення її дійсності. До якостей моделей перекладу відносяться велика кількість феноменів.

При перекладі людиною будь-якого тексту значну роль відіграє саме інтелект, він є важливою складовою при моделюванні.

Модель і мовознавство – це абстрактне поняття еталону чи зразка якоїсь системи, наприклад граматичної, представлення загальних характеристик якогось мовного явища; загальна схема опису системи мови чи якоїсь її підсистеми.

У цьому випадку існує різниця між значенням математичного та лінгвістичного терміну «модель». Лінгвістична модель має не тільки передбачувати і пояснювати лінгвістичні явища, а також відтворювати мовні об'єкти. Взагалі, всі моделі, навіть створені з власне цілями спостереження, мають відігравати якусь роль. Суть моделі полягає в тому, що вона має виконувати роль передбачення, бути інструкцією виконання перекладу, тобто її роль полягає в наданні теоретичних відомостей до практичного застосування.

Модель як складова лінгвістики може бути пояснюючого чи відтворюючого типу. Структура моделі пояснюючого типу має такий вигляд: ЛІНГВІСТИЧНИЙ ОБ'ЄКТ → ГІПОТЕЗА → АНАЛОГ ЛІНГВІСТИЧНОГО ОБ'ЄКТУ. Структура моделі відтворюючого типу є такою: ЛІНГВІСТИЧНИЙ ОБ'ЄКТ → ГІПОТЕЗА → АНАЛОГ ЛІНГВІСТИЧНОГО ОБ'ЄКТУ → ВІДТВОРЕННЯ ОБ'ЄКТУ.

Переклад з однієї мови на іншу є процесом створення на мові, на яку перекладають, тексту, який є еквівалентним по змісту і способу мовного вираження вихідному тексту.

На думку Л.Л. Нелюбина модель перекладу складається з рівнів, які розкривають основні етапи творчого процесу перекладу: 1) реалізацію перекладу можна позначити як розпізнання і першопочаткове осмислення слів та загальної структури тексту; 2) фактор більш глибокого осмислення

окремих одиниць (слово, словосполучення, фразеологічна одиниця) та більших за своїм складом частин тексту (речення, абзац, текст повністю); 3) комплекс дій перекладача для відтворення сенсу та стилістичної інформації оригіналу за допомогою мови перекладу; 4) кінцеві оціночні дії перекладача (кінцеве самостійне редагування).

Модель перекладу є умовним явищем, наявність різних моделей перекладу не забезпечує реальні дії перекладача при перекладі. Моделі перекладу в більшості випадків є лише поясненням, вони не забезпечують того, що спираючись на їх теоретичний матеріал можна в дійсності здійснити переклад тексту, дотримуючись всіх необхідних факторів (еквівалентності, адекватності).

Роль даних моделей в перекладі несе в собі завдання встановити послідовність дій перекладача, дати йому опору, за допомогою якої він зможе здійснити переклад за всім заданими вимогами.

Моделі перекладу є однією з допоміжних складових при перекладі, це не означає, що кожен перекладач має обов'язково користуватися якоюсь з запропонованих в сучасному світі моделей, він може досягти перекладу без цього, та знання цих моделей полегшить його роботу, а також може допомогти в складній перекладацькій ситуації.

Опис процесу перекладу за допомогою моделей перекладу має в собі два пов'язані між собою аспекти: 1) спільна характеристика моделі з вказуванням можливої сфери її застосування; 2) типи перекладацьких операцій, які лежать в межах даної моделі.

Перший аспект можна характеризувати як загальні відомості про модель, її зміст, чим вона може допомогти, а її використання покращити переклад. Також в даному випадку визначається для яких текстів, стилів підходить ця модель, в яких галузях її застосування є практично значущим. Тобто особливості кожної моделі мають певну характеристику, яка визначає можливість її застосування в тому чи іншому випадку.

Другий аспект є більш вузькоспеціалізованим, він позначає саме операції, які характеризують певну модель. Тобто це є особливості її застосування, прикладом яких може бути велика увага до трансформацій, або навпаки їх незначущість.

Отже, здійснення процесу перекладу за допомогою моделей має метафоричне значення, тобто не можна створити переклад виконуючи послідовно ряд вказівок, які лежать в основі певної моделі перекладу.

УДК 59.9:001.895:005.91

**ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ КЕРІВНИКІВ НАВЧАЛЬНИХ
ЗАКЛАДІВ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Омельченко Л.М., кандидат педагогічних наук, доцент
(omelchenko2006@ukr.net)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Реформи в сучасній українській системі вищої освіти зумовлені нагальною суспільною потребою. Нинішній етап розвитку соціуму вимагає творчої, багатогранної, толерантної до змін особистості, здатної до саморозвитку, самодетермінації. Тому особливу увагу варто звернути на професійну підготовку майбутніх керівників навчальних закладів, адже саме вони визначатимуть основні напрямки освітньої діяльності та місію навчальних закладів. Отже, їхня управлінська діяльність повинна характеризуватися активною педагогічною позицією, здатністю продукувати та впроваджувати нові педагогічні стратегії. Без цього неможливе становлення державності української нації, подальша інтеграція України в Європейське Співтовариство. Майбутній керівник освітнього закладу є суб'єктом управлінської діяльності, важливим аспектом якої є інноваційність, що передбачає застосування психологічних знань. Інноваційність усвідомлюється нині як головна умова конкурентоздатності самого керівника та очолюваного ним освітнього закладу. Тому так актуально нині постала проблема формування готовності майбутніх керівників освітніх закладів до інновацій.

Психологічна готовність до інноваційної діяльності майбутніх керівників закладів освіти є системною особистісною характеристикою [1], вона – багатокомпонентне утворення (становить єдність когнітивного, конативного, афективного складників) [2]. Зазначена якість особистості майбутнього керівника є динамічним проявом, її розвитку сприяють реалізація програм цілеспрямованої підготовки до інноваційної діяльності; створення умов набуття особистісного досвіду долавання ситуацій невизначеності (педагогічно складних ситуацій, ситуацій невизначеності при прийнятті управлінського рішення); створення ситуацій розвитку професійної саморефлексії; формування настанови на позитивне ставлення до інновацій.

Перелік посилань

1. Дьяченко М.И., Кандыбович Л.А. Психологические проблемы готовности к деятельности. Минск: БГУ, 1976. 174 с.
2. Лебедева Н.М., Татарко А.Н. Методика исследования отношения личности к инновациям. URL: <http://www.gramota.net/materials/1/2009/4-2/29.html>

УДК 001.894.2 : 355. 41 : 355.511.35 : 37.032.5 : 37.012.7

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ВІЙСЬКОВИМ АВТОМОБІЛІСТАМ
ЩОДО НЕТРАДИЦІЙНОГО СПОСОБУ УСУВАННЯ ВІДМОВ
СИСТЕМ СВІТЛОВОЇ СИГНАЛІЗАЦІЇ ВІЙСЬКОВИХ
АВТОМОБІЛІВ**

Омельчук В.А. студент кафедри військової підготовки,
Поліщук С.М. студентка кафедри військової підготовки,
Симчук Т.О. студентка кафедри військової підготовки,
Товарницький В.В. студент кафедри військової підготовки,
Савенко Д.П. студент кафедри військової підготовки.
(kvp_nubip@ukr.net)

*Національний університет біоресурсів і природокористування
м. Київ*

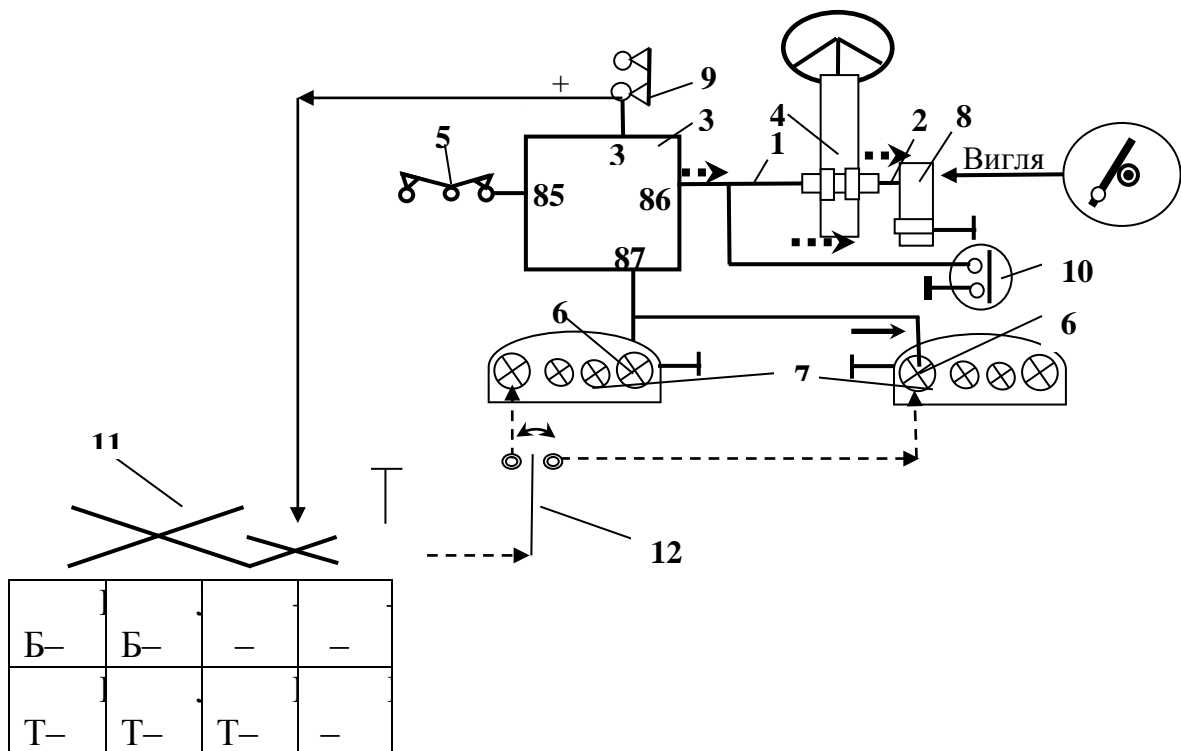
Одними із причин дорожньо-транспортних пригод під час виконання військових транспортних завдань можуть бути відмови у системах світлової сигналізації поворотів та гальмування. Переважно такі відмови відбуваються внаслідок функціонування військових автомобілів у бойових або в складних фізико-географічних умовах. Переважно відмовляють реле поворотів типу РС-950, РС-951, механічні, пневматичні або гідравлічні вимикачі стоп-сигналів.

Нефункціонуючі засоби світлової сигналізації введуть в оману водія, який керує транспортним засобом, що рухається позаду автомобіля з відмовою, і який може стати заручником ДТП. ДТП спричиняє затримку виконання військових транспортних завдань.

Реле поворотів типу РС-950, РС-951 [1] автомобілів КамАЗ, УРАЛ, УАЗ, ГАЗ-66, мають два допоміжні і один головний контури. Відмова одного або двох допоміжних контурів спричиняє припинення функціонування головного контуру реле у разі традиційного підключення, передбаченого заводом-виробником. Використовуючи лише один головний контур та змінивши схему підключення до мережі системи світлової сигналізації поворотів, можна продовжувати застосовувати ці реле поворотів.

На заняттях зі студентами з дисципліни “Електричне обладнання військових автомобілів” проведено експеримент, який полягав у тому, що одночасно були змодельовані дві нетрадиційні системи підключення на автомобілі ГАЗ-66, УАЗ та розроблено принципові схеми цих моделей та продемонстровано їх функціонування безпосередньо під час руху автомобіля.

Відмову в ланцюгах управління сигналів поворотів та гальмування водій може усунути власноруч [2].

Електрична схема нетрадиційного підключення сигналів поворотів та гальмування автомобіля у разі виникнення відмов.

За допомогою додаткового електричного дроту 1 пружний елемент 2 з'єднують з виходом контуру управління "86" реле включення сигналу гальмування 3, електрично ізолюють та закріплюють на рульовій колонці 4.

Запобіжник ланцюга управління 5 залишається з'єднаним без змін з входом "85" ланцюга управління реле включення сигналу гальмування 3, запобіжник силового ланцюга 6 залишається з'єднаним без змін з силовим входом "30" реле 3 включення сигналу гальмування, силовий вихід "87" реле 3 включення сигналу гальмування залишається з'єднаним без змін з лампами 6 сигналу гальмування задніх ліхтарів 7.

Під час руху автомобіля водій натискає ногою на педаль гальмування 8, яка з'єднується з пружним елементом 6. Від запобіжника ланцюга управління 5 через вхід "85" та вихід "86" управління реле сигналу гальмування 3, додатковий електричний дріт 1, закріплений на рульовій колонці 4 пружний елемент 2 та через педаль гальмування 8 струм управління спрямовується на "масу" автомобіля. При цьому крізь вхід "30" та вихід "87" силового ланцюга реле 3 сигналу гальмування струм від запобіжника 9 силового ланцюга спрямовується до ламп 6 сигналу гальмування задніх ліхтарів 7. Тобто, в ланцюгу управління реле сигналу гальмування електричний струм спрямовується на "масу" автомобіля, оминаючи датчик 10 сигналу гальмування, що відмовив. За допомогою дротів вхід "+" підключається до запобіжника 3, вихід "- маса" підключається до маси автомобіля, а вихід "П" підключається до перемикача поворотів і залежно від положення важеля 12 включається потрібний поворот.

Результати застосування такого способу усунення відмови свідчать, що пропонована конструкція може працювати необмежений термін. Володіння методичними навичками практичного усунення відмов у розглянутих системах дозволить командирам автомобільних підрозділів навчити підлеглих своєчасно запобігати виникненню дорожньо-транспортних пригод з технічних причин під час виконання транспортних завдань.

Перелік посилань

1. Автомобили КамАЗ 6х6. Руководство по эксплуатации / Москва: Воениздат, 1987.

2. Пристрій включення сигналу гальмування автомобіля у випадку відмови датчика включення сигналу гальмування: Патент України / Андрієвський А.П. – № 48312; заявл. 12.10.2009; опублік. 10.03.2010, бюл. № 5.

УДК 37.07

МОТИВАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ: УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

Опальчук Б.В., магістрант, спеціальності «Управління навчальним закладом»

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Розвиток сучасної системи освіти потребує дієвих управлінських рішень в процесі стимулювання педагогічних працівників. Керівник закладу загальної системи освіти зобов'язаний застосовувати в управлінській діяльності елементи мотивації педагогічних працівників, адже в епоху інноваційних технологій виникає проблема конкурентоспроможності навчального закладу на ринку надання педагогічних послуг. Оскільки саме висококваліфіковані, обізнані із новітніми методиками та засобами навчання педагогічні працівники, здатні ефективно здійснювати професійну діяльність, бути готовими до професійного та особистісного розвитку, тим самим створюють конкуренцію серед закладів освіти.

Саме сьогоднішня ситуація в системі управління закладах загальної середньої освіти зіштовхується із глобальною проблемою – відсутність професійного управлінського кадрового забезпечення, здатного ефективно мотивувати педагогічних працівників. Керівниками ЗЗСО як правило виступають кращі педагогічні працівники при цьому відповідних навичок управління педагогічними працівниками не спостерігається. Курси підвищення кваліфікації управлінського спрямування несуть як правило формальний характер за короткий термін неможливо набути відповідних знань, умінь і навичок в сфері мотивації управління педагогічними працівниками.

Проведений аналіз досліджень вітчизняних і зарубіжних науковців свідчить про значну увагу дослідників до проблеми мотивації як фактору стимулювання до самовдосконалення та самостійного здобування необхідних компетентностей [6; 8; 14].

Дослідниця Т. Чаусова стверджує, що основним завданням мотиваційної технології є створення такого мікроклімату в навчально-виховному процесі, при здійсненні якого основна увага приділяється не короткостроковому, а довгостроковому результату навчання [12].

У свою чергу В. Рудаков у теорії про опосередкований шлях формування мотивації педагогічних працівників наголошує на важливості засвоєння педагогом нових психологічних знань і вмінь, що ведуть до змін не тільки у когнітивній, але й в особистісній сферах діяльності [7].

Проблема управління мотивацією педагогічних працівників є недостатньо дослідженою.

Під поняттям мотивація розуміють зовнішня та внутрішня, зовнішня мотивація здійснюється адміністрацією навчального закладу, внутрішня мотивація у повній мірі відображає бажання педагогічного працівника до самовдосконалення, саморозвитку. Хоча внутрішня мотивація залежить також від впливу керівника навчального закладу в процесі управління.

Процес мотивації педагогічних працівників є головним компонентом культури управління керівника, оскільки від правильного застосування методів стимулювання залежить досягнення цілей закладу загальної середньої освіти.

Стимулювання пов'язано з діями адміністрації організації, а мотивація – з діями працівників, тобто їх реакцією на дії адміністрації установи [3, с.74]

У ширшому контексті мотивацію можна розглядати як комплексну систему, що складається з мотивів особистості та дій, спрямованих на активізацію цих мотивів. Окрім того як мотиви, так і дії залежно від рівня психічної діяльності, на якому вони реалізуються, поділяються на усвідомлені та неусвідомлені. Однак до складу мотивації входять не лише мотиви та дії щодо реалізації мотивів, а також і ситуативні чинники.

Отже, управління мотивацією професійного розвитку педагогічних працівників будується на ідеї неперервної професійної освіти, поєднання різних форм підвищення кваліфікації та неперервної освіти. При цьому необхідно оптимально задовольнити реальні професійні запити і потреби особистості, поєднання формальної, неформальної освіти.

Таким чином, управління мотивацією педагогічних працівників – це складний процес, який передбачає створення умов для розвитку професійної компетентності педагога. Управління мотивацією професійного розвитку педагогічних працівників здійснюється на основі реалізації комплексу взаємопов'язаних організаційно-педагогічних і науково-методичних заходів з урахуванням індивідуального запиту й особистісних особливостей кожного педагога.

Перелік посилань

1. Кибанов А. Я., Баткаева И. А., Митрофанова Е. А., Ловчева М. В. Мотивация и стимулирование трудовой деятельности [Текст] : учебник / под ред. А. Я. Кибанова. – М.: МНФРА, 2012. – 524 с.
2. Гресь О. В. Здоров'язберігаюча діяльність керівників загальноосвітніх навчальних закладів як психолого-педагогічна проблема // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2014. – № 12. – С. 31-34, doi: 10.15561/18189172.2014.1206
3. Дмитренко Г.А. Людиноцентризм освіти в контексті підвищення якості трудового потенціалу: монографія / Г. А. Дмитренко – К: Дорадо-друк, 2012. – 249с.
4. Рудаков В. А. Формирование мотивации самообразования / В. А. Рудаков. – Москва, 2004. – 165 с.
5. Маккензи Р. А. Ловушка времени. Как сделать больше за меньшее время / Р.А. Маккензи. – М.: Новое дело, 2004.- 365 с.
6. Цандер Э. Практика управления / Э. Цандер. – М.: Экономика, 2003. – 232 с.

УДК 316.628:[316.3:159.955.4:37.011.3-051]

МОТИВАЦІЙНА ОСНОВА РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ РЕФЛЕКСІЇ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Опалюк Т.Л., кандидат педагогічних наук, викладач (pidgorna87@ukr.net),
Ковальчук В.І., доктор педагогічних наук, професор
(v.i_kovalchuk@ukr.net)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Проблема дослідження мотиваційної сфери особистості студента, її реалізації в системі професійної освіти є особливо значущою і складною на етапі переходу на технології компетентнісної, особистісно орієнтованої освіти, системо твірним чинником якої є власне активність особистості, її само актуалізація не лише в освітньому просторі, а і життєвому, соціальному. Як зазначають М. Живитере та В. П. Рященко, мотивація навчальної діяльності студентів багатосистемна. Даний механізм має як об'єктивні, так і суб'єктивні причини. Основні з них – це життєзабезпечення, особистісний розвиток, навчальна діяльність, соціальна взаємодія, професійне становлення. Це означає, що будь-яка активність студента включає проєкції відповідних підсистем. Абсолютна перевага кожної з цих підсистем призводить не тільки до порушення рівноваги між ними, а й до суттєвих деформацій в майбутньому. У той же час, специфіка студентського періоду така, що головним фактором (з об'єктивних причин) є професійне становлення. Тому професійне

становлення має забезпечувати синхронізацію, взаємокомпенсацію, взаємодоповнюваність усіх інших компонентів системи [2].

Трансформуючи позиції на професійну діяльність педагога, необхідно зазначити, що його мотиваційна сфера формується не лише у суто дидактичному, професійному, а і широкому соціально-культурному контексті, інтегруючи навчальні, професійні, соціальні, життєві цінності та потреби. Рефлексійні процеси, які реалізують аналітико-діагностичні функції, повинні також охоплювати соціальну сферу, забезпечуючи поліфункціональність, інтегрованість осмислення себе, процесу та результатів своєї освітньо-професійної діяльності.

Як у процесі соціальної адаптації майбутнього педагога, так і формуванні його мотиваційної сфери реалізуються рефлексійні функції, які є взаємопов'язаними та взаємообумовленими. Проаналізуємо особливості мотивації соціалізації особистості, виходячи з системно-синергетичного підходу до трактування феномену соціальної рефлексії майбутнього вчителя, розробленої її структурної організації, відповідно до якої виділені наступні компоненти: мотиваційно-соціалізаційний (мотивація соціалізації особистості майбутнього вчителя); ціннісно-орієнтаційний (соціально-ціннісні орієнтації); когнітивно-змістовий (змістове наповнення освітнього процесу в контексті формування соціальної рефлексії майбутнього вчителя); інструментально-діяльнісний (залучення суб'єкта освітнього процесу вищого педагогічного навчального закладу до соціально-суб'єктних видів діяльності як засобу активної соціалізації особистості майбутнього вчителя); соціоаналітичний (набуття здатності до оцінно-рефлексійної діяльності під час розв'язування соціально значущих ситуацій в освітньому процесі) [5].

Майбутнім учителем робота в мотиваційній сфері може програмуватися: а) у статичному вимірі як аналітико-рефлексійна діяльність з дослідження, осмислення, оцінювання наявного комплексу актуальних соціально, професійно значущих мотивів; б) динамічному, центрованому на процесах, механізмах, формах, методах їх розвитку, оптимізації, приведенні у відповідність з актуальними потребами, можливостями їх реалізації.

Саме тому мотивація студентів, як майбутніх педагогів у сфері соціально орієнтованої діяльності, визначається наявністю необхідних індивідуально-психологічних особливостей, таких як оптимізм, віра в можливість дитини в досягненні навчального, життєвого успіху, ставлення до дитини як до особистості, здатності до співпраці з нею на демократичних засадах, емоційна чутливість, здатність до співпереживання, гармонізації взаємовідносин зі школярами, досягнення злагоди з самим собою.

Отож, проблема оптимізації мотиваційної сфери майбутнього вчителя в рамках його професійної підготовки є складною та багатовимірною, набуваючи особливої актуальності у період зміни освітньої парадигми,

забезпеченні її соціотвірного потенціалу, інтенсифікації інтеграційних процесів. Процеси мають бути центровані на формуванні у студента потреби у підвищенні рівня власної соціальної компетентності, ставленні до соціальної рефлексії як валідного механізму її саморозвитку, а також сприяння розвитку у майбутніх школярів.

Перелік посилань

1. Арістова Н. О., Сучасні підходи до розуміння змісту, сутності і структури поняття «мотивація» в науковій літературі // Збірник наукових праць «Педагогічні науки», 2017, вип. LXXIX, Том 2. – С. 9-13.

2. Жівітере М., Рященко В. Концепція професійної мотивації студентів за напрямком підприємництво // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі, 2013, № 6 (62). – С.172-173.

3. Ковальчук В. І., Стратегії інтенсифікації вищої гуманітарної освіти в Україні та країнах ЄС : монографія / О. В. Малихін, В. І. Ковальчук, Н. О. Арістова, Р. А. Попов, І. С. Гриценко. – К. : НУБіП України, 2017. – С. 12-22.

4. Малихін О. В., Дидактичні механізми формування рефлексивної компетентності студентів / О. В. Малихін // Проблеми освіти: збірник наукових праць. – Вип. 84. – Житомир-Київ, 2015. – С. 206-211.

5. Опалюк Т. Л., Соціальна рефлексія майбутнього вчителя: зміст, сутність, структура // International academy journal «Web of Scholar», 1(19), Vol.4, January, 2018. – P. 29-33

УДК 376

ОЗДОРОВЧО-ТРЕНУВАЛЬНІ ЗАНЯТТЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ МЕДИЧНОЇ ГРУПИ

Отрошко О., аспірант
(roliklena1981@gmail.com)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Актуальність. Сучасну вищу школу характеризують насиченість навчальних програм, якими повинні володіти студенти вищих навчальних закладів. Це забезпечує необхідну професійну підготовку, але, разом з тим, є і чинником загострення проблем, пов'язаних із здоров'ям студентів. У нинішніх умовах розвитку сучасної вищої школи стає очевидним, що успішне вирішення проблеми збереження та зміцнення здоров'я студентів значною мірою залежить від спільних зусиль фахівців з фізичного виховання, педагогів, медиків, соціальних працівників та психологів [2].

На цьому загальному фоні суспільного життя, здоров'я студентської молоді є найважливішою передумовою її всебічного гармонійного розвитку, активної життєдіяльності, успішного навчання, майбутньої високопродуктивної праці, особистого добробуту та сімейного щастя і, що

дуже суттєво, надійна гарантія інтелектуального майбутнього України у сфері промислового виробництва .

Об'єкт дослідження: навчальний процес на заняттях з фізичного виховання у студентів ВНЗ, що за станом здоров'я віднесені до спеціальних медичних груп.

Предмет дослідження: вплив процесу оздоровчо-тренувальних занять з фізичного виховання на студентів спеціальної медичної групи.

Метою дослідження є обґрунтування і розробка теоретико-методичних, здоров'язбережувальних технологій у фізичному вихованні студентів спеціальних медичних груп у вищих навчальних закладах. Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання: 1. Провести системний теоретико-методологічний та імперичний аналіз проблеми фізичного виховання студентів спеціальних медичних груп. 2. Виявити вплив здоров'язбережувальних технологій на фізичне здоров'я, морфофункціональний стан та біологічний вік студентів спеціальних медичних груп. 3. Дослідити загальні закономірності, що об'єктивно визначають планування окремих компонентів здоров'язбережувальних технологій в різних видах оздоровчо-тренувальних процесу студентів спеціальних медичних груп [1].

Методи дослідження: теоретичні: аналіз, систематизація, порівняння та узагальнення наукових даних в галузі педагогіки, фізичної культури; емпіричні: клінічний (ретроспективний аналіз історій хвороб та анамнестичних даних), педагогічне спорядження, опитування (бесіди, інтерв'ю, анкетування), аналіз змісту педагогічної документації.

Виклад основного матеріалу. Дослідження було проведене зі студентами першого та другого курсу спеціальної медичної групи Національного університету біоресурсів і природокористування України. Загальна кількість становила 202 юнаків та дівчат з різними захворюваннями. Під час досліджень визначався біологічний вік (за методикою В.П.Войтенка, 1991), а також динаміка показників фізичного розвитку та фізичної підготовленості. Крім цього визначався рівень здоров'я за методикою (Г.Л.Апанасенка, 1992) [3]. Дослідження проводились протягом 2016-2017 та 2017-2018 навчальних років.

Було виявлено, що загальна динаміка захворюваності серед юнаків і дівчат має певні відмінності. Так, якщо на першому курсі 2016-2017 навчального року кількість юнаків спеціальної медичної групи складала 26,6%, а дівчат 73,3%, то на другому курсі відповідно – 29,2% та 70,7%. Коли ж порівняти першокурсників 2016-2017 і 2017-2018 навчальних років, то кількість юнаків спеціальної медичної групи зменшилась на 11,3%, а дівчат збільшилось на 11,4%. Але під час педагогічного спостереження прослідковується, що відсоток юнаків фактично не зменшився, а збільшився.

Серед студентів спеціального медичного відділення, здебільшого дівчата, відрізняються низьким рівнем фізичної підготовки, мотивації

щодо зміцнення свого здоров'я засобами фізичного виховання. На їх поведінку негативно впливає багаторічна практика ухилень від занять фізичною культурою, як під час навчання у загальноосвітній школі, так і у сім'ї. Крім цього, на стан здоров'я також впливають і побутові умови та регіони їх попереднього проживання.

Вирішити завдання щодо поліпшення соматичного здоров'я студентів спеціального медичного відділення суто медикаментозними засобами неможливо – необхідні педагогічні, психологічні засоби та новітні, вдосконалені методи навчання. Тому, основний тягар його розв'язання покладається на кафедру фізичного виховання та науково-педагогічного працівника, адже саме вони здійснюють формування світогляду студента та впливають на мотивацію щодо зміцнення свого здоров'я засобами фізичного виховання.

У цілому, спостерігається кореляція показників біологічного віку у студентів спеціальної медичної групи з показниками артеріального тиску та дихальної системи (ЖЄЛ, проби Штанги і Гренчі), статичного балансування, а також показниками фізичної підготовленості – бігу на 500м, човникового бігу 4х9 м, згинання і розгинання рук в упорі лежачи, піднімання тулуба в сиді за 30 с.

Висновки. Навчально-виховний процес у вищому навчальному закладі відбувається на тлі гіподинамії, що постійно збільшується та пов'язаний з великими психофізіологічними навантаженнями, що висуває великі вимоги до функціонального стану і фізичної працездатності студентів. Фізична культура, масовий спорт, здоровий спосіб життя повинні стати надійним захистом, спроможним допомогти студентській молоді адаптуватися до нових умов життя та майбутньої професійної діяльності, допомогти протистояти екології, що постійно погіршується.

УДК 37.032

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Панталієнко В.В., доцент кафедри культурології (kafkult3nubip@ukr.net)
*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Входження України у світовий освітній простір, перспективи розвитку держави на найближчі десятиліття вимагають глибокого оновлення системи вищої освіти, зумовлюють перегляд підходів до її змісту, організації навчально-виховного процесу. Вища школа покликана виховувати відповідальну, здатну до саморозвитку особистість, яка вміє критично мислити, опрацьовувати різноманітну інформацію, використовувати набуті знання і вміння для ефективного розв'язання сучасних проблем виробництва.

Законодавство України про вищу освіту базується на Конституції України [1]. У нормативно-правових документах щодо вищої освіти передбачається створення умов для особистого розвитку і творчої самореалізації кожного громадянина. Ст. 6 Закону України «Про освіту» передбачає основні принципи освіти, серед них – гуманізм, демократизм, пріоритет загальнолюдських цінностей, органічний зв'язок із світовою та національною історією, культурою, традиціями [3]. Державний стандарт вищої освіти (ст. 12 Закону України «Про вищу освіту») передбачає не лише вимоги до професійної підготовки фахівців, а й «...вимоги до сформованості у особи соціальних і громадянських якостей з урахуванням особливостей майбутньої професійної діяльності, а також вимоги до формування у неї патріотизму до України та до знання української мови» [2].

Особливо актуальними є останні вимоги в наш час, коли українська держава зіткнулася з серйозними викликами і необхідністю відстоювати власний суверенітет та територіальну цілісність.

Для вирішення проблем гуманітаризації освіти до навчальної програми більшості факультетів НУБіП України введено культурологічні дисципліни, у тому числі, «Культурологія», «Етнокультурологія», «Етика і естетика», «Сімейно-побутова культура» та інші, що дають можливість долучити студентів до внутрішніх закономірностей та найважливіших особливостей розвитку української та світової культури, враховуючи закономірності освоєння культури молоддю.

У процесі знайомства з дисциплінами студенти переконуються, що культура дає можливість обмінюватися знаннями, спілкуватися, регулювати взаємовідносини між людьми, формувати в людини певні запити та орієнтири. Предмети сприяють формуванню світогляду молодих людей, моральних, правових, політичних, релігійних, естетичних поглядів, соціалізації юнаків і дівчат.

На сучасному етапі особливого значення набуває формування національної самосвідомості та патріотизму студентської молоді, її активності та готовності стати на захист Батьківщини. На думку П.Г.Лузана, в умовах, «...коли зростає роль суб'єктивного фактора в розбудові нашого суспільства, проблема формування активності особи є однією з найактуальніших у педагогічній теорії та практиці» [4; с.62]. Особливе значення у формуванні національної самосвідомості відіграє дисципліна «Етнокультурологія», яка, на жаль, нині не є обов'язковою.

Політичні події, що відбувалися з кінця 2013 року, події, пов'язані з анексією Криму та події на Донбасі, чітко окреслили коло питань, які хвилюють студентів. Зокрема, у молодіжному середовищі виникають дискусії довкола статусу Криму, подій на Донбасі, внесення змін до Конституції щодо децентралізації, особливого статусу Донбасу, умов реінтеграції та проведення виборів на Донбасі. У студентському середовищі тривають дискусії стосовно надання російській мові того чи

іншого статусу. Більшість студентів справедливо вважають, що в Україні повністю не вирішені проблеми української мови, бо панівною мовою у більшості сфер життя та свідомості багатьох громадян залишається російська.

Обговорення цих злободенних проблем сприяє формуванню громадянських якостей, національної самосвідомості, патріотизму, поваги до інших націй.

Могутнім виховним засобом є мистецтво, з кращими здобутками якого знайомляться студенти у процесі вивчення згаданих вище дисциплін. Студенти столичного ВНЗ не обмежуються вивченням культурної спадщини у навчальних аудиторіях. Дбаючи про залучення студентів до національної культури, викладачі організують для них екскурсії до історико-культурних пам'яток та художніх музеїв міста Києва, перегляд вистав у провідних театрах країни. Естетичні засоби впливу на особистість є найдійовішими й творчо розвиваючими, оскільки формують найважливіші людські якості.

Виховуючи високі моральні якості, формуючи громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, культурологічні дисципліни сприяють формуванню у молодого покоління програми власної участі у сучасному суспільному процесі.

Перелік посилань

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30.
2. Закон України «Про вищу освіту». Відомості Верховної Ради України. 2002. № 20.
3. Закон України «Про освіту». Відомості Верховної Ради України. 1996. № 23.
4. Лузан П.Г. Методи і форми організації навчання у вищій аграрній школі: Навчальний посібник. К.: Аграрна освіта, 2003. 224 с.

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ

Пархоменко В.К., ст. викладач, (parhvk@gmail.com),
Вербицький С.О., ст. викладач, (verbytskyisergi@online.ua),
Дубовик Р.Г., викладач,
Прохніч В.М., ст. викладач

*Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ*

Фізичне виховання різних груп населення – напрям фізичної культури, пов'язаний з процесом виховання особи, набуттям нею

відповідних знань та умінь з використання рухової активності для всебічного розвитку, оздоровлення та забезпечення готовності до професійної діяльності та активної участі в суспільному житті. Фізична підготовка – складова фізичного виховання різних груп населення, яка полягає у формуванні рухових умінь та навичок людини, розвитку її фізичних якостей і здібностей з урахуванням особливостей професійної діяльності.[1]

Нормативні документи наголошують на потребі попереджувального розвитку професійної освіти з метою підготовки кваліфікованих конкурентоздатних на ринку праці фахівців, готових до постійного професійного розвитку, соціальної і професійної мобільності. Реалізація цієї мети потребує, перш за все, підвищення якості професійної освіти.

Професійно-прикладна фізична підготовка (ППФП) є одним з розділів професійної освіти, її внесено в систему теорії і методики фізичної культури, в якій відбивається її зміст, структура, специфічні характеристики. Її місце і значення в загальній структурі фізкультурної освіти визначається потребами виробництва, характером і умовами праці, особливостями його технологій, вимогами до якості його результатів. ППФП – один із видів фізкультурної освіти, спрямований на формування фізичних якостей, рухових навиків, знань і вмінь, необхідних людям в їхній праці. Цей вид діяльності сприяє задоволенню потреби особи у вдосконаленні тілесних і психічних здібностей до виконання її специфічних професійних функцій.

Зараз існує багато професій і спеціальностей. Кожна з них висуває свої специфічні вимоги до працівника конкретної професії, а деколи буває, що працівник відчуває на собі її несприятливу дію. Тому виникає необхідність спеціальної фізичної підготовки працівників будь-якої професії до їхньої професійної діяльності.

Соціальне значення ППФП в сучасних умовах визначається, перш за все, суспільною потребою в збереженні і зміцненні здоров'я всіх трудящих, в продовженні творчого довголіття особи і в скороченні втрат робочого часу.

Основними чинниками, що визначають загальну спрямованість, завдання і зміст ППФП є характер, об'єм інформації, що поступає, і умови їх сприйняття працівниками в процесі праці; характер основних робочих рухів; особливі зовнішні умови професійної діяльності. Ці чинники обумовлюють завдання ППФП: розвиток провідних для конкретної професії фізичних якостей, формування і вдосконалення допоміжно-прикладних рухових навиків, підвищення опірності організму до зовнішніх дій умов праці.

На основі сучасних досліджень проблем праці і професійної діяльності визначається рейтинг (послідовність ступеня важкості, переваг) фізичних вправ і інших засобів ППФП. Для одних професій пріоритетними є силові або швидко-силові здібності, для інших пріоритетними є

координаційні здібності, для третіх-витривалість, для четвертих – гнучкість і тому подібне.

Базою ППФП є загальна фізична підготовка (ЗФП). На основі досягнутої ЗФП швидше і ефективніше формуються і розвиваються специфічні професійні рухові навички.

Тому в НУБіП України частину годин з навчальної дисципліни «Фізичне виховання» відведено для занять за одним із 12 видів спорту. Викладачі кафедри фізичного виховання розробили власні методики, склали навчальні програми і за ними проводять навчальні заняття: Пархоменко В.К., заслужений тренер України, тренер збірних команд України, багаторазовий переможець, призер чемпіонатів світу, Європи зі спортивної радіопеленгації, спортивного радіоорієнтування, спортивного орієнтування, – зі спеціалізації «спортивне орієнтування»; Вербицький С.О., майстер спорту України міжнародного класу, тренер жіночої збірної команди України, триразовий чемпіон світу з кіокушин карате, – зі спеціалізації «карате»; Дубовік Р.Г., майстер спорту України міжнародного класу з легкої атлетики, переможець багатьох міжнародних марафонів, – зі спеціалізації «легка атлетика», Прохніч В.М. – зі спеціалізації «міні-футбол».

Теорія і методика ППФП ґрунтується на загальній теорії і методиці фізкультурної освіти. У ППФП використовують в основному ті ж самі засоби, що і в ЗФП, ті самі методи, методичні прийоми. Проте їх реалізують з урахуванням особливостей професій, спеціальності, її специфіки, вимог до фахівців даного профілю тощо. Із великої кількості фізичних вправ використовують переважно такі, що розвивають фізичні якості, необхідні в конкретній професії.

Перелік посилань

1. Закон України Про фізичну культуру і спорт <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3808-12/paran90#n90>
2. Краснов В.П. Фізичне виховання: вимоги до фахівців агропрому Навч. посіб. для вищ. навч. аграрн. закл. - К.: Аграрна освіта, 2000.

УДК 372.881.1

ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ЗАСОБІВ ІНДИВІДУАЛІЗОВАНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИМ МОВАМ

Пастернак Т.А., кандидат філологічних наук, доцент
(tanya.pasternak@gmail.com)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

У сучасному суспільстві володіння іноземною мовою, навіть кількома, вже не розглядається як велика чи надзвичайна перевага для престижної роботи чи навчання за кордоном. Вільне спілкування між представниками

різних націй і народів стало нормою і необхідністю, як наявність закордонного паспорту чи мобільного телефону. Не дивно, що з такою надпотребою сучасної людини почали активно з'являтися нові засоби та інструменти навчання іноземним мовам. Можливості мережі Інтернет, комп'ютерні технології, мультимедійні та інтерактивні додатки створили потужну альтернативу традиційним аудиторним заняттям. Чи справді новітні засоби навчання сприяють більшій ефективності вивчення іноземних мов? [2]. Чи достатній рівень сформованості навички самоосвіти у сучасних студентів? Чи варто відмовитися від традиційної системи навчання іноземним мовам? Дискусія на такі актуальні теми досі точиться у наукових колах, однак остаточні відповіді може дати лише історія з конкретними успішними прикладами [1, 3].

Спробуємо визначити переваги та можливі недоліки новітніх засобів навчання іноземним мовам. Серед переваг можна виокремити наступні:

- відсутність вікових, часових та територіальних обмежень, тобто «учень» будь-якого віку, з будь-якої точки світу, у зручній для себе час може вивчати мову по скайпу, через спеціальні програми, ігри, мобільні додатки; проходити навчальні та контрольні тести онлайн;
- відсутність примусу та «обов'язкових» відвідувань аудиторних занять, що сприяє раціональному плануванню власного часу з урахуванням фізіологічних особливостей студентів;
- можливість вибору матеріалу (тем) за інтересами, оскільки саме те, що цікавить найбільше, буде вивчатися з задоволенням і, відповідно, ефективно;
- різноманітність і новизна засобів і способів навчання, що означає відсутність рутини й одноманітності, котрі гальмують мисленнєві й творчі процеси;
- індивідуалізований підхід, тобто найбільш оптимальне й раціональне використання навчального часу, вся увага спрямована на одного учня, на його потреби і бажання.

Зазначені переваги використання сучасних засобів навчання іноземним мовам, однак, мають певні обмеження та можуть «діяти» за певних умов:

- наявність у студентів високого або достатнього рівня мотивації;
- наявність технічних можливостей: доступність Інтернету, відео, аудіо обладнання;
- наявність коштів (платні програми, індивідуальні та групові заняття по скайпу, тощо);

Незважаючи на досить привабливі переваги використання сучасних засобів навчання іноземним мовам, ми виявили їх «слабкі» місця:

- самостійний вибір навчальних ресурсів не завжди відповідає початковому рівню володіння мовою (який студент визначає самостійно), що може спричинити швидке розчарування і втрату інтересу;

- особисті інтереси студентів (котрі впливають на вибір тем), не завжди сприяють гармонійному формуванню особистості, особливо у шкільному і студентському віці. Це може призвести до антисоціальних рольових моделей поведінки у майбутньому;

- відсутність фізичної присутності творчої особистості наставника або учителя та «живого» спілкування позбавляє емоційної взаємодії, що відіграє іноді визначальну роль у психологічній складовій мотивації до вивчення іноземної мови.

Зваживши розглянуті «за» і «проти» використання новітніх індивідуалізованих засобів навчання іноземним мовам, приходимо до висновку, що не варто противитися експансії усього нового, однак слід ретельно осмислити доцільність та ефективність кожного ресурсу з урахуванням вікових, психологічних та фінансових можливостей.

Список літератури

1. Пастернак Т. А. Інтенсифікація процесу вивчення іноземних мов / Т. А. Пастернак // Розвиток сучасної освіти: теорія, практика, інновації: зб. матеріалів II Міжнар. наук.-практ. конф., 25-26 лютого 2016 р. – Київ: Міленіум, 2016. – С. 181-182.

2. Пастернак Т. А. Методика дослідження спонукального дискурсу на прикладі навчальних інструкцій / Т. А. Пастернак // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Філологічні науки» – Київ: Міленіум, 2017. – Вип. 263. – С. 28-35.

3. Христюк С. Б. Стратегія розвитку багатомовної освіти у вищих навчальних закладах України та країн Європи / С. Б. Христюк //Зб. мат. всеукр. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів і молодих учених «Роль іншомовної підготовки студентів нефілологічних спеціальностей у сучасному освітньо-професійному середовищі», 17-18 травня 2016 р. – Херсон: Стар, 2016. – С. 17-20.

УДК 338.123

ІННОВАЦІЇ У ПРОБЛЕМНИХ МЕТОДАХ САМООСВІТИ АГРАРНИКА

Петрів О.С., викладач циклової комісії спеціальних економічних дисциплін, (petriv_oksana@ukr.net)

*ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний коледж»,
м. Бережани*

Концепція сучасної креативної освіти відповідає основним документам, що забезпечують діяльність освітньої галузі: Загальна декларація прав людини, Декларація прав дитини, Національна доктрина розвитку освіти України, Закони України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», державні документи щодо реформування сучасної освіти.

[1]

У нашій країні дослідження в області проблемного навчання повною

мірою почалися в 60-х роках 20-го століття як альтернатива масовому нормативному навчанню, що пояснюється певним ослабленням ідеологічного тиску в той період. Концепція проблемного навчання спочатку ґрунтувалася на тенденції посилення ролі учня в освіті, розумінні необхідності особового розвитку студентів. Розробкою тих або інших аспектів проблемного навчання і проблемного навчання як концепції в цілому займалися з того часу і займаються сьогодні багато учених і практики: М.Н. Скаткін, І.Я. Лернер, В. Оконь, Н.А. Менчинська, М.А. Данилов, Ю.К. Бабанський, М.І. Махмутов, А.М. Матюшкин, А.В. Хуторський і багато ін.

Постановка педагогом проблемних ситуацій ставить за мету активізацію зусиль, що вчаться по вирішенню відповідного протиріччя. У педагогічній теорії ([4], [6], [7] і ін) вважається, що продуктивну пізнавальну діяльність, що вчиться в умовах проблемної ситуації і, відповідно, процес проблемного навчання можна звести до наступних основних характерних етапів:

- виникнення (постановка) проблемної ситуації;
- усвідомлення суті утруднення (суперечності) і постановка проблеми (формулювання проблемного завдання);
- пошук способу рішення проблемної задачі шляхом ітерації припущень, гіпотез і т.п. із спробою відповідного обґрунтування;
- доказ гіпотези;
- перевірка правильності рішення проблемної задачі.

Від рівня розвитку творчих здібностей людини, від ступеня його звикання до наявності проблемних ситуацій, суть яких - вся навколишня дійсність (див. теорію С.Л. Рубінштейна, де мислення є продуктивним процесом, що пов'язує воедино об'єкти пізнаваної дійсності) і можливості їх логічного дозволу, залежить не тільки його розвиток як особи, але і, при деякому утрируванні, навіть рівень його психологічної стійкості.

Метод навчання є системою організації взаємодії викладача тих, що вчаться, покликану забезпечувати досягнення педагогічних цілей. Залежно від цілей дослідження методи навчання класифікуються в педагогічній літературі по різних критеріях [6]: за джерелами передачі змісту (словесні, практичні і наочні), по цільовому об'єкту на основі обліку структури особи (методи формування свідомості, поведінки, відчуттів), по цільовому об'єкту на основі обліку структури учбового процесу (методи організації і здійснення учбово-пізнавальної діяльності, стимулювання і мотивації, контролю і самоконтролю за ефективністю учбово-пізнавальної діяльності) і так далі.

Класифікація методів проблемного навчання, запропонована М.І. Махмутовим [4] і названа ним дидактичними методами організації процесу проблемного навчання. За основу класифікації була прийнята класифікація методів навчання, що запропонована ще в 1965 році І.Я. Лернером і М.Н. Скаткіним, і яка до теперішнього часу є найбільш поширеною в

педагогічній науці: пояснювально-ілюстративний метод (так званий інформаційно-рецептивний), репродуктивний метод, метод проблемного викладу, частково-пошуковий або евристичний і дослідницький метод.

За мету проблемного навчання спочатку ставилося формування творчого мислення. За деякими даними [6] в сучасній освіті до 75% навчальних дисциплін направлено на розвиток лівої півкулі, а на естетичні дисципліни відводиться лише 3%. Пріоритет інформаційної складової освіти був властивий педагогіці з самого початку її становлення. Такий підхід заснований на теорії, що знання є основою продуктивного мислення, а навички продуктивного і творчого мислення отримуються в школі лише як наслідок репродуктивного засвоєння [4].

Разом з тим, далеко не всі і не завжди розділяли цю теорію. Так, Монтень писав: "краще всього я відчуваю себе в товаристві селян, оскільки недолік освіти дозволяє їм зберегти розсудливість", а М. Твен стверджував наступне: "висока досвідченість в тому, щоб уміти відмітати всякий досвід".

Процес фінансування й інвестування розробки який може бути спрямований на впровадження і використання, ефективності реалізації новизни або її не провадженні. [2]. Ще Ейнштейн стверджував, що в своїй науковій діяльності на постановку проблемного питання з години роботи йому витрачається 55 хвилин, а що залишилося із п'яти буває достатньо для знаходження відповіді.

Ми застосовуємо методи проблемної самоосвіти у своїй педагогічній практиці для підвищення рівня нашої самооцінки та тільки той може її удосконалити, хто є національно обізнаним патріотом і в певній мірі користується своїм професіоналізмом.

Перелік посилань

1. Лузан П.Г., Сопівник І.В. Педагогічний довідник викладача-аграрника: словник-довідник. -КлДАКККіМ, 2009.
2. Волков О.І., Денисенко М.П., Гречан А.П. Економіка і організація інноваційної діяльності ВД «Професіонал»,2004. [120-123].
3. Кужель С.С. Підсумки дискусії "Роль викладачів у впровадженні проблемно-пошукових засобів навчання" // Educational Technology & Society. 2012. №5.
4. Махмутов М.И. Організація проблемного навчання в школі. - М.: Педагогіка. 1977.
5. Хуторський А.В. Евристичне навчання: Теорія, методологія, практика. - М.: Міжнародна педагогічна академія. 1998.
6. Репкіна Н.В. Що таке розвиваюче навчання? Науково-популярний нарис. Томськ: Пеленг. 1993.

**МАТЕМАТИЧНІ КВЕСТИ У ВИКЛАДАННІ РОЗДІЛІВ ВИЩОЇ
МАТЕМАТИКИ**

Петрук В.А., доктор педагогічних наук, професор,
(petruk-va@ukr.net),

Прозор О.П., кандидат педагогічних наук, (el.przr@gmail.com)
*Вінницький національний технічний університет,
м. Вінниця*

Одним із завдань якісної технічної освіти є забезпечення фундаментальної підготовки інженерних кадрів, яка б сприяла їх мобільності і бажанню поглиблювати свої знання та вдосконалювати навички. Випускник технічного ВНЗ не може одержати необхідних професійних знань без якісного набуття базових знань з фундаментальних дисциплін. Стан фундаментальної підготовки студентів інженерних спеціальностей можна охарактеризувати як такий, що не задовольняє базовий рівень для успішного оволодіння спеціальними дисциплінами. Крім того, викладання фундаментальних дисциплін здійснюється застарілими методами (75 % анонімно опитуваних нами викладачів читають свої курси академічно) [1, с. 58–59]. Серед дисциплін фундаментальної підготовки, для детального аналізу ми обрали математичні дисципліни, оскільки на їх вивчення відведено близько 45% від загальної кількості годин.

Забезпечення якісної математичної підготовки майбутніх фахівців технічного профілю є однією з проблем вищої освіти. Вирішення цієї проблеми пов'язане із питанням створення необхідних умов для формування базових компетенцій шляхом підбору прийомів, методів, технологій, які сприяють підвищенню ефективності навчального процесу у вищій школі.

Досить популярними в наш час стали ігри-пошуки – квести. Квест (в перекладі з англійської «quest» – пошук, предмет пошуків, пошук пригод) – один із жанрів ігор, в яких гравець повинен, знайшовши предмети та підказки, здогадатися, як ними скористатися. Ми розробили інтерактивне заняття, спираючись на основні принципи гри «квест».

В квесті беруть участь кілька команд складом до 5 учасників. Команди обирають капітанів для зв'язку з координатором. Роль координатора виконує викладач. Сценарій квесту – це опис маршруту, який будуть проходити команди. Маршрут складається з кількох завдань у вигляді головоломок. У головоломках пропонуються окремі математичні завдання, які команди мають проаналізувати, встановити зв'язок між ними, сформулювати задачу, що їх об'єднує, та виконати її. Відповідь на головоломку має наштовхнути гравців на формулювання та виконання наступного завдання. І так до фінішу. Команда, яка першою справиться із завданнями, отримує призові бали з преміального фонду викладача (10 % від загального рейтингового балу за модуль).

Завдання на старті: координатор повідомляє капітанам команд правила та кінцевий результат квесту: сформулювавши задачу, здогадатися, яка тема вивчатиметься на наступному практичному занятті.

Завдання 1. Координатор вручає капітанам паперовий конверт. В конверті знаходяться три визначники третього порядку і текст: «Проаналізувавши дані визначники, здогадайтесь, що їх об'єднує. Відновіть та розв'яжіть задачу».

$$1) \begin{vmatrix} 2 & -3 & 2 \\ 1 & -5 & 2 \\ 3 & -6 & 4 \end{vmatrix}; \quad 2) \begin{vmatrix} 3 & 2 & 2 \\ 4 & 1 & 2 \\ 5 & 3 & 4 \end{vmatrix}; \quad 3) \begin{vmatrix} 3 & -3 & 2 \\ 4 & -5 & 1 \\ 5 & -6 & 3 \end{vmatrix}.$$

Завдання 2. Наступний конверт містить текст: «Розв'язок попередньої задачі записали у вигляді $\vec{d} = x_1\vec{a} + x_2\vec{b} + x_3\vec{c}$. Здогадавшись, що шукали, відновіть $\vec{a}, \vec{b}, \vec{c}, \vec{d}$ ».

Завдання 3. Конверт містить рисунки (див. рис. 1) та текст: «Здогадайтесь: відповідями до якого завдання можуть бути рисунки, виконайте його».

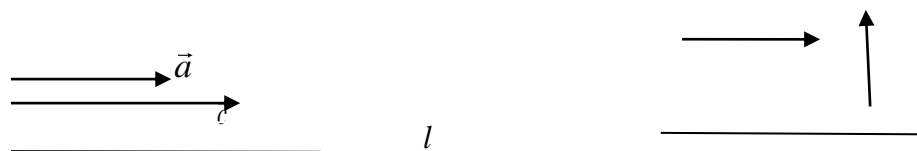

Рис. 1. Рисунки до третього завдання квесту

Завдання 4. Наступний конверт містить текст «Складіть та розв'яжіть задачу до рисунка (див. рис. 2 а), використовуючи умову попереднього завдання».

а)

б)

Рис. 2. Рисунки до четвертого і п'ятого завдання квесту

Завдання 5. Текст: «Перед вами рисунок (див. рис. 2 б) однієї із задач, що розглядатимуться на наступному практичному занятті. Здогадавшись, яку задачу потрібно буде розв'язати, сформулюйте її та вкажіть тему, до якої вона належить».

Результативність таким чином проведеного заняття полягає у формуванні вмінь самостійної роботи, вмінь формулювання висновків, відпрацюванні практичних умінь, необхідних для вивчення наступної теми, підвищенні мотивації до вивчення дисципліни.

Як показали наші дослідження [1], застосування інтерактивних технологій навчання в поєднанні із традиційними методами під час вивчення математичних дисциплін сприяє підвищенню в середньому якості на 11%, а успішності на 27%.

Перелік посилань

1. Прозор О. П. Формування когнітивно-творчої компетенції майбутніх фахівців технічного профілю в процесі навчання вищої математики: монографія / О. П. Прозор, Петрук В. А. – Вінниця: ВНТУ, 2015. – 148 с.

УДК: 37.036

РОЗВИВАЙМО СТУДЕНТСЬКУ КРЕАТИВНІСТЬ

П'єнтак Г.І., викладач-методист,

(gannarventak@gmail.com)

*ВП НУБіП України “Бережанський агротехнічний коледж”,
м. Бережани*

Наше сьогодніня потребує людини з новим мисленням і новим світовідчуттям.

Здається, збуваються мрії Софії Русової про те, що нова школа має поставити “головну мету - збудити, дати виявитися самостійним, творчим силам дитини”? [1]

Нині від людини вимагається не лише належно виконувати свої обов'язки, а й творчо підходити до їх виконання. У такій ситуації вузи зобов'язані реалізувати це соціальне замовлення, тобто формувати творчу, самостійно мислячу особистість. І.Єрмаков зазначає: “Сьогодні народжується нова педагогіка, яка розуміє виховання як життєтворчість особистості, готовність вихованця школи нового типу до соціальної творчості у всіх сферах людського життя”. [2]

Чи кожна людина здатна до творчості? Безумовно. Спроможність створювати щось нове, власне є тією головною рисою, яка ставить людину на особливе місце у світі природи. Інша річ, що, народившись із природною здатністю творити, людина поступово втрачає її. На жаль, це відбувається нерідко, тоді, коли людина вчасно не розвиває своїх творчих задатків, не знаходить стимулів для їхнього розвитку, подібно як будь-який орган у живому організмі атрофується, коли він тривалий час перебуває у стані бездіяльності. В.Клименко підтверджує це переконливим порівнянням: “Якщо м'яз не діє хоча б два тижні - він втрачає три чверті своєї сили; якщо він не діє два місяці - він атрофується. Якщо суглоб зафіксувати нерухомо на досить тривалий час (через хворобу, важку травму), він закаменіє і перестане діяти як суглоб. Так само і з механізмом творчості. Логіка підказує: якщо механізм творчості простоїть хоча б рік без роботи, для запуску його в роботу треба буде прикласти величезні зусилля”. [3]

Складність роботи педагога полягає в тому, що його студенти - зазвичай діти з непростими долями, з гірким життєвим досвідом, який не дуже сприяє розвитку творчих задатків. Навіть якщо дитина виховується в порядних батьків, але сім'я потерпає від матеріальних нестатків, то й у цьому разі виявити творчі нахили дитини непросто.

“Однією з головних проблем потенційно обдарованих дітей у малозабезпечених сім'ях є неминуче низька самооцінка. Вони живуть в очікуванні невдач і зрештою не можуть їх обминути. У сім'ях з низькими прибутками кількість дітей, які так або інакше виявляють свою обдарованість, менша від кількості потенційно обдарованих, оскільки їхня повсякденна діяльність не дає їм тих можливостей, які доступні дітям із середнього і вищого соціоекономічного прошарку”, – так сказав відомий французький кінорежисер і психолог М.Карне. [4]

Завдання викладача у такій ситуації полягає в тому, щоб вселити в дитину віру у власні можливості, вивільнити її уяву, підтримати при найменших виявах творчого мислення.

Англійський учений-психолог Е.Гансберг пише: “На творчу поведінку дітей великий вплив має поведінка дорослих, які їх оточують, до яких діти ставляться з повагою. Тому дуже важливо, щоб дорослі добре уявляли собі, як сприяти творчій продуктивності дітей, оберігати їх від стресового стану. У зв'язку з цим необхідно утримуватися від оцінок у період творчих починань дітей, неприпустимо критикувати їхню діяльність”. [5]

Досвідчені педагоги знають: якщо на занятті панує атмосфера творчості, то в цей процес залучаються всі або більшість студентів групи. Серед них і ті, хто не має особливих успіхів у вивченні предмета. Саме вони потребують особливої уваги й індивідуальної роботи. Автор книжки “Обдаровані діти” пише: “Є думка, що обдарованих і талановитих дітей не треба обмежувати у творчих спробах під час переходу до вивчення складнішого матеріалу, навіть якщо вони недостатньо засвоїли загальноприйнятну навчальну програму. Подібні перепони затримують розвиток потенційних здібностей. Студент котрий відчуває труднощі з орфографії або граматики, але виявив бажання написати вірш чи оповідання, слід усіляко заохочувати до творчих пошуків. Потрібно стимулювати в студента бажання висловити свої думки і водночас допомагати їй засвоювати необхідний базовий матеріал, без якого неможливе подальше просування в навчанні”. [4]

Складаючи завдання для тематичної атестації, викладач орієнтується на три-чотири їх рівні: перший- тестові завдання, які потребують лише фрагментарного відтворення навчального матеріалу; другий та третій рівні - систематизування знань, уміння застосовувати їх на практиці у стандартних ситуаціях; четвертий рівень - завдання творчого характеру. Вважаємо недоцільним ставити студентам умови, за яких виконання творчих завдань можливе тільки тоді, як будуть виконані всі інші. Так, треба дати змогу студентові описати улюблене заняття чи скласти

розповідь про фантастичну подорож навіть тоді, коли він не зміг підкреслити в реченні прикметники або не зумів утворити ступені порівняння їх. Підтримаймо його в першій пробі пера, привернімо увагу до мистецтва слова і через ці поривання введемо у великий світ літератури, в таїну слова.

Читаючи перші поетичні твори студентів, словесник, звичайно, одразу помічає невдало дібране слово, неточно висловлену думку тощо. Постає питання: чи має викладач вносити корективи, перекроювати текст за своїм уподобанням? Досвід роботи показує, що студентів не завжди радує таке втручання у творчий процес. Це, звісно, не означає, що викладач має тільки хвалити, він повинен і вчити, а отже, коригувати студентську роботу. Але це коригування повинно бути надзвичайно тактовним, будуватися на врахуванні індивідуальних особливостей дитини, на принципах співдружності і співпраці. Е.Гансберг пише: “Характерно, що у процесі розвитку творчих здібностей важливе значення для дітей має сам процес експериментування, а не прагнення отримати той чи інший кінцевий продукт”. [5]

Це особливо стосується дітей з невисоким рівнем навчальних досягнень, оскільки пальму першості вони завжди готові віддати тим, хто має кращі від них успіхи. Але це ніскільки не зменшує вартісності праці студента. Ще в 1959 р. американський психолог Фрамм запропонував таке визначення поняття творчості (креативності). “Це здатність дивуватися і пізнавати, вміння знаходити рішення в нестандартних ситуаціях, це спрямованість на відкриття нового і здатність до глибокого усвідомлення свого досвіду”.

Таким чином, критерієм творчості є не якість результату, а характеристика і процеси, які активізують творчі шукання. Відповідно до цього викладач, працюючи над розвитком творчих здібностей студентів, не повинен ставити за мету виховати в групі певний відсоток майбутніх поетів чи переможців олімпіад та конкурсів. Налаштованість на подібний кінцевий результат може принести великі розчарування як викладачеві, так і студентам. Словесник має передовсім навчити дітей мислити, уявляти, вміло користуватися словом, розуміти твори мистецтва, відчувати їх серцем і розумом, а в результаті - виховати духовно багату, естетично розвинену особистість.

Однак люди, обдаровані різнобічно, зустрічаються рідко. Кожна дитина володіє тільки їй властивими якостями, які й створюють її індивідуальність. Тому не варто неволити дитину, наприклад, грою на фортепіано, якщо душа її прагне займатися технікою, або змушувати писати вірші, якщо вона знаходиться в полоні молекул та атомів. Проте допомогти студентові знайти своє покликання - завдання кожного викладача. І хтозна, може, сьогодні серед ваших, шановні колеги, студентів сидить майбутній поет чи актор і саме ви допоможете йому знайти свою життєву дорогу. Але якщо цього не станеться - не біда.

Головне, щоб на ваших заняттях діти навчилися мислити, чітко й логічно висловлювати власну думку, використовуючи величезні виражальні можливості української мови, прагнули формуватися як гармонійні особистості.

Список використаних джерел:

1. Русова С. Нова школа/За ред. І. Єрмакова.- К., 1995.- С.19.
2. Єрмаков І.Переднє слово про поліфонію творчості//Барви творчості/За ред. І. Єрмакова.-К., 1995.- С.3.
3. Клименко В. Механізм творчості: чи можна його коригувати?-К., 2001.-С.5,6.
4. Карне М. Существо проблемы//Одаренные дети.-М., 1991.-С.158, 183.
5. Гансберг Е. Творчество и игра//Одаренные дети.-М., 1991.-С.352, 401.

УДК 94

ВИТОКИ НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ ЗАХІДНІЙ УКРАЇНИ В МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД (1918-1939 РР.)

Пилипенко Л.Л., аспірантка

(lilichka-p@yandex.ru)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Українсько-польські стосунки та їх проблематика мають довготривалу та неоднозначну історію. Територіальне сусідство, декілька століть спільної історії, схожі ознаки розвитку українського та польського народів зумовлюють інтерес наукової спільноти до різних аспектів взаємовідносин обох держав, зокрема в один з найбільш трагічних періодів 1918–1939 рр.

Українське питання напередодні Другої світової війни, вирішення якого впливало на долю щонайменше чотирьох держав, до складу яких входили українські етнічні землі у міжвоєнний період, було досить заплутаним, оскільки Німеччина обрала основним способом досягнення мети дестабілізацію внутрішньої ситуації у країнах, що мали бути підкорені в майбутньому. Першочерговою її ціллю стала Польща, яка опинялася в ситуації «між молотом і ковадлом» – підтримка Німеччиною українського руху загрожувала втратою Західної України, а ідея співпраці з СРСР була неприйнятною.

Зрештою, в результаті зовнішньої агресії та під впливом внутрішньої політико-економічної кризи національна державність України була ліквідована, а її землі вкотре були розділені між сусідніми державами. Зокрема, землі Західної України були поділені між кількома державами. Східна Галичина, Полісся, Волинь та Підляшшя увійшли до складу Польщі, Буковина та Північна Бессарабія – Румунії, а Закарпаття відійшло Чехословаччині [1, с. 35].

Становище українців у цих державах не було однаковим, оскільки в межах кожної з них українці демонстрували різні рівні самоусвідомлення та політичної активності, і тому на окупованих територіях почав формуватися національно-визвольний рух.

Впродовж 1920-х рр. ідейне обличчя українського визвольного руху було ще доволі невиразним, тому в цей час мова йшла не про націоналістичну ідеологію, а лише про формування націоналістичного світогляду [2, с. 74].

Пізніше, у 1920-30-х рр. в західноукраїнському суспільстві спостерігалася радикалізація національно-визвольного руху з застосуванням терористичних актів. Зокрема, національно-визвольний рух українців проти політики польської влади проявлявся як у легальних, так і нелегальних формах: легальні політичні партії та організації, українські громадські організації (культурно-освітні, молодіжні, тощо), різного роду кооперації, а також нелегальні підпільні об'єднання.

У 1925 р. українці на території Польщі створили 12 політичних партій, найвпливовішими з яких стали:

1) Українське народно-демократичне об'єднання (УНДО) – партія центристської спрямованості, яка орієнтувалася на здобуття Україною незалежності та її демократичний розвиток;

2) Українська соціал-радикальна партія (УСРП), яка прагнула поєднати принципи демократичного соціалізму з національним відродженням України [3, с. 5].

На протилежному полюсі перебували політичні об'єднання типу Української католицької партії (УКП), яка схилилася до співпраці з польським урядом.

Українські партії боролися за місця у польському парламенті: в період з листопада 1927 р. по липень 1930 р. представництво українців у сеймі зросло з 25 до 50 послів і з 6 до 14 сенаторів [2, с. 112]. Незважаючи на те, що серед українських парламентарів не було єдності, все ж українське парламентське представництво стало важливим і впливовим фактором політичного життя у міжвоєнний період.

Значний вплив на активність українського населення мала греко-католицька церква [4, с. 211], глава якої виступав проти приєднання українських земель до Польщі, тому в 1923 р. митрополита А. Шептицького було заарештовано.

Послідовна асиміляторська політика польської влади, фактична відсутність єдності українських політичних сил штовхали частину української молоді до застосування більш радикальних форм боротьби. У січні 1929 р. у Відні було створено Організацію Українських Націоналістів (ОУН) [5, с. 15]. Очолив її Є. Коновалець, а основним ідеологом тривалий час був Д. Донцов, який був ярим прихильником українського інтегрального націоналізму, в рамках якого проголошувалася перевага

національних інтересів над індивідуальними, а вищою метою боротьби стверджувалося досягнення державної незалежності.

Основними методами боротьби ОУН стали пропагандистські, агітаційні, диверсійні і терористичні, проводили саботажні акції, нападали на банки та пошти. Членами ОУН було вчинено викрадення державних фондів, багато замахів та вбивств. Одним з найгучніших було вбивство Броніслава Перацького, Польського міністра внутрішніх справ, якого ОУН вважало одним із винних в пацифікації Українського народу в Галичині. Не зважаючи на те, що терору зазнавали не тільки представники окупаційної влади, а й українці, які не поділяли ідеології і методів боротьби ОУН, напередодні Другої світової війни ця організація налічувала в своїх лавах 20 тис. осіб.

Таким чином, в національно-визвольному русі західних українців у міжвоєнний період виокремилося декілька суспільних течій, представлених як демократичними об'єднаннями й партіями, що вели легальну боротьбу, так і нелегальними політичними силами. Провідні політичні сили намагалися вплинути на національно-визвольний рух, але їх дії не призвели до консолідації спільноти, а навпаки закладали подальші протиріччя, негативні наслідки яких Україна гостро відчуває до сьогоднішніх днів.

Перелік посилань

1. Красівський О. Галичина у першій чверті ХХ ст.: Проблеми польсько-українських стосунків / О. Красівський. – Львів, 2000. – 416 с.
2. Кугутяк М. Галичина: сторінки історії. Нарис суспільно-політичного руху (ХІХ ст. – 1939 р.) / М. Кугутяк. – Івано-Франківськ, 1993. – 200 с.
3. Гаврилів І. О. Діяльність українських політичних партій та організацій Західної України в умовах польського окупаційного режиму (1921-1939 рр.). Автореф. на здобуття наукового ступеня канд. істор. наук. – Львів, 1996. – 23 с.
4. Марчук В. Церква, духовність, нація. Українська греко-католицька церква в суспільному житті України ХХ ст. / М. Марчук. – Івано-Франківськ: Плай, 2004. – 464 с.
5. Ходак В. Суспільно-політична діяльність Організації українських націоналістів (1929-1934 рр.): автореф. дис. на здобуття ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.01 «Історія України» / В. Ходак. – Івано-Франківськ, 2005. – 20 с.

УДК 378.14:619–05(430)

**ВІТЧИЗНЯНИЙ І ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ВЕТЕРИНАРНОГО ПРОФІЛЮ:
УКРАЇНА ТА НІМЕЧЧИНА**

Пилипенко О.П., старший викладач,
(pilipenko.helena@gmail.com)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Україна взяла на себе зобов'язання модернізувати систему вищої освіти у рамках загальноєвропейських стандартів, приєднавшись до Болонського процесу у травні 2005 р [1]. Інтенсивні зміни ситуації на ринку праці для фахівців ветеринарного профілю зумовили реформування і реструктуризацію їхньої підготовки у ВНЗ України. Починаючи з 2017 р. у системі вищої ветеринарної освіти України сталися кардинальні зміни – відбулося введення одноциклової підготовки на спеціальності «Ветеринарна медицина» і «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза». а саме: у всіх ВНЗ України, які готують фахівців ветеринарного профілю була запроваджена наскрізна магістратура для випускників загальноосвітніх шкіл з терміном підготовки 6 років, вступ на навчання для здобуття ступеня магістра ветеринарного профілю на основі повної загальної середньої освіти або освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста став вступом одночасно на ступінь бакалавра та магістра; при здобутті ОС «Магістр» на базі ОС «Бакалавр» (денна форма навчання) на спеціальності «Ветеринарна медицина (за видами)» і «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза» зменшився термін навчання з 2 років до 1,5 року.

Підготовка фахівців ветеринарного профілю в Україні здійснюється у 28 коледжах (технікумах) і 11 університетах. В університетах і академіях на початок 2015-2016 рр. проводилась підготовка фахівців ветеринарного профілю (галузь «Ветеринарія») для – 12 462 осіб, у 2016-2017 рр. – 12 366 осіб. Національний університет біоресурсів і природокористування України (НУБіП) як визнаний лідер української освіти у 2017 р. увійшов до першої десятки національного рейтингу університетів «Топ 200 Україна» за 2017 р.. У НУБіП вперше у 2017 р. відповідно до рішення Ліцензійної комісії Міністерства освіти і науки України № 29/1 від 7. 12. 2016 р. був проведений набір на нову спеціальність 212 «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза» галузі знань «Ветеринарна медицина» терміном навчання 6 років. Порівнюючи моделі підготовки фахівців ветеринарного профілю в Україні і Німеччині необхідно проаналізувати найбільш важливі і ключові аспекти цього процесу, а саме:

1. В Україні ветеринарні ВНЗ знаходяться у відомчому підпорядкуванні Міністерства освіти і науки України. Існуюча система управління вищою освітою в Україні має чітко централізований характер. Гнучка, цілеспрямована, ефективна трирівнева система державно-громадського управління освітою Німеччини є прикладом «радикальної»

моделі європейського децентралізованого управління, яка реалізується на рівні федерального центру, земель, самих навчальних закладів;

2. державне управління в галузі ветеринарної медицини України здійснюють Кабінет Міністрів України (КМУ), новостворена Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (Держпродспоживслужба), її територіальні органи (обласні управління) і регіональні служби державного ветеринарного контролю на державному кордоні та транспорті (РСДВК). Зауважимо, що ветеринарні служби Німеччини на федеральному рівні (Bund) підпорядковуються двом міністерствам: Федеральному міністерству продовольства та сільського господарства (Bundesministerium für Ernährung, Landwirtschaft (BMEL) і Федеральному відомству захисту прав споживачів та безпеки харчової продукції (Bundesamt für Verbraucherschutz und Lebensmittelsicherheit (BVL));

3. Процедура отримання ветеринарної (медичної) освіти в Німеччині є жорстко централізованою: 5 ветеринарних ВНЗ Німеччини отримують квоти на кількість місць через центральне управління в Дортмунді (Stiftung für Hochschulzulassung Sfh) [2, 22].

На основі порівняння систем вищої ветеринарної освіти Німеччини й України встановлено наявність істотних відмінностей між ними, а саме: обмеження нумерус клаузус щодо вступу на спеціальності ветеринарного профілю у Німеччині та регулювання кількості вступників ліцензійними документами в українських ВНЗ; визначення змісту німецької вищої ветеринарної освіти законодавчими апробаційними документами та відчутність цієї процедури в українській системі вищої ветеринарної освіти; запровадження тріади «дослідження – навчання – охорона здоров'я» у підготовку німецьких ветеринарних лікарів; ширший діапазон професійної діяльності фахівця ветеринарного профілю у Німеччині порівняно з Україною; значна увага у процесі підготовки німецьких фахівців ветеринарної справи до етичних аспектів їхньої майбутньої професійної діяльності; наявність у німецьких ВНЗ спеціальних форматів навчання майбутніх ветеринарів: проблемно-орієнтовне навчання (POL), стимуляційне навчання (Simulationen), навчання в in skills-лабораторіях (Training in skills labs); більший термін тривалості практик в Україні, але відсутність у вітчизняних навчальних закладах «ротаційного року», який є у Німеччині.

Перелік посилань

1. Murauer, K. Zur tierärztlichen Ausbildung in Deutschland und in Österreich. Eine vergleichende Betrachtung unter besonderen Berücksichtigung der Verhältnisse an der Veterinärmedizinischen Universität Wien und an der Ludwig-Maximilian-Universität. Dissertation zur Erlangung des tiermedizinischen Doktorwürde der tierärztlichen Fakultät der Ludwig-Maximilian-Universität München. München, 2013. 230 s.

2. Цвіліховський, М. І., Іщенко Т. Д., Антонік І. І. Ветеринарна освіта

в Україні: сучасний стан і перспективи. Науковий вісник ветеринарної медицини. Біла Церква, 2010. Вип. 6 (79). С. 5-8.

УДК 007.37

МЕДІАГРАМОТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ФАХІВЦЯ

Пилипишин С.І., кандидат філологічних наук, доцент
(s.pylypyshyn@gmail.com)

*Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і
природокористування України «Бережанський агротехнічний коледж»
м. Бережани*

Останніми десятиліттями широкої популярності в Україні набула медіаосвіта. Стрімкий розвиток у сучасному світі інформаційно-комунікаційних технологій та системи мас-медіа невідкладно потребує цілеспрямованої підготовки особистості до вмілого і безпечного користування ними. На різноманітні медіа (преса, радіо, кіно, телебачення, інтернет) людина віддає вагому частку свого вільного часу, чим зумовлюється їх значний вплив на всі верстви населення, передусім дітей і молодь. Медіа потужно й суперечливо впливають на освіту молодого покоління, часто перетворюючись на провідний чинник його соціалізації. Відтак постає гостра потреба в розвитку медіаосвіти.

Вважається, що вперше термін «медіаосвіта» був вжитий у 1973 р. на спільному засіданні сектору інформації ЮНЕСКО та Міжнародної ради з кіно та телебачення. За документами ЮНЕСКО, *медіаосвіта* – це навчання теоретичним та практичним умінням для опанування сучасними мас-медіа, які розглядаються як частина специфічної, автономної галузі знань у педагогічній теорії та практиці; її слід відрізнити від використання медіа як допоміжних засобів у викладанні інших галузей знань, таких як, наприклад, математика, фізика чи географія.

Розроблення і прийняття Концепції впровадження медіаосвіти в Україні (далі Концепція) – важлива складова модернізації освіти, яка сприятиме побудові в країні інформаційного суспільства, розвиткові економіки знань, становленню громадянського суспільства. Згідно з Концепцією, викладеній у новій редакції 21 квітня 2016 року, медіаосвіта – це частина освітнього процесу, спрямована на формування в суспільстві медіакультури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою мас-медіа, включаючи як традиційні (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітні (комп'ютерно опосередковане спілкування, інтернет, мобільна телефонія) медіа з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій [7].

Результатом медіаосвіти має бути підвищення рівня медіакомпетенції, або її ще називають медіаграмотністю, яка полягає в сукупності мотивів, знань, умінь і можливостей, що сприяють добиранню, використанню,

критичному аналізу, оцінюванню, створюванню та передаванню медіатекстів різних форм, жанрів, а також аналізу складних процесів функціонування медіа в суспільстві. Медіаграмотність – це складова медіакультури, яка стосується вміння користуватися інформаційно-комунікативною технікою, виражати себе і спілкуватися за допомогою медіазасобів, успішно здобувати необхідну інформацію, свідомо сприймати і критично тлумачити інформацію, отриману з різних медіа, відділяти реальність від її віртуальної симуляції, тобто розуміти реальність, сконструйовану медіаджерелами, осмислювати владні стосунки, міфи і типи контролю, які вони культивують [7]. Також використовуються такі терміни, як «технологічна грамотність», «інформаційна грамотність», «комп'ютерна грамотність» тощо. За О.В. Федоровим, «медіаграмотний учень чи студент має бути здатний критично й усвідомлено оцінювати медіатексти, підтримувати критичну дистанцію щодо популярної культури та чинити спротив маніпуляціям» [6, с. 504].

Медіаграмотність не можна назвати категорією. Немає нульового рівня медіаграмотності, як і немає найвищого рівня, якого може досягти людина. Сила переконань особистості базується на кількості та якості структурованих знань, якими вона володіє. Своєю чергою, якість структурованих знань базується на наявних навичках і досвіді конкретної особистості.

Проте О. Баришполець все ж визначає рівні медіаграмотності як показники практичної реалізації кожного з конкретних критеріїв медіаграмотності. Учений виділяє високий, середній, низький та нульовий (повна відсутність певної ознаки медіаграмотності) рівні [1].

Отже, можемо засвідчити важливість і актуальність висвітленої теми, зокрема формування і розвиток медіаосвіти та медіаграмотності особистості в інформаційно-освітньому середовищі засобами інформаційних технологій, які використовуються учасниками освітнього процесу, а також безпосередній вплив медіаосвіти на формування комунікативної компетентності фахівця.

Перелік посилань

1. Баришполець О.Т. Український словник медіакультури НАПН України. – К.: Міленіум, 2014. – 196с.
2. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник. — К.: Видавничий центр «Академія», 2004.
3. Валерій Іванов Основні теорії масової комунікації і журналістики: Навчальний посібник/ За науковою редакцією В. В. Різуна – К.: Центр Вільної Преси, 2010. – 258 с.
4. Іванова В. Ф. Публіцистика. Масова комунікація: Медіа-енциклопедія/ За загал. ред. В.Ф. Іванова. –К.: АУП, ЦВП, 2007. – 780 с.

5. Різун В. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник/ Ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волощенко; За науковою редакцією В. В. Різуна. – Київ: Центр Вільної Преси, 2013. – 352 с.

6. Федоров О. В. Развитие медиакомпетентности и критического мышления студентов педагогического вуза. Москва : Изд-во МОО ВПП ЮНЕСКО «Информация для всех», 2007. – 616 с.

7. http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_v_provazhennya_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya/

УДК 378.14

ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НІМЕЦЬКОМОВНИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТЕКСТІВ

Піддубцева О.І., викладач кафедри філології
(poddubtseva@ukr.net)

*Дніпровських державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпро*

Збільшення наукових контактів в аграрному секторі між Україною та Німеччиною призвело до гострої потреби в висококваліфікованих фахівцях із знанням іноземної мови, зокрема німецької. Тому процес навчання майбутніх аграріїв на заняттях з дисципліни “Німецька мова (за професійним спрямуванням)” повинен бути повністю зорієнтований на формуванні професійно орієнтованої німецькомовної читацької компетентності.

В сучасній лінгвістиці проблема лінгвістичних особливостей текстів різних сфер професійної діяльності розглядається великою кількістю науковців, а саме І. Гальперин, І. Ковалик, І. Кочан, М. Мейснова, О. Селиванова. Німецькомовні тексти аграрного спрямування входять до науково-технічної сфери та мають ряд лексичних та граматичних особливостей, які висвітлені в роботах таких науковців як: Г. Іверт, Т. Кияк, М. Кур'янова, О. Огуй, Б. Фльоліх, М. Шульц. Також об'єктом дослідження ставала термінологія різних сфер сучасного сільського господарства: ботанічна (А. Капська, І. Сабадаш, М. Фещенко), біологічна (Л. Симошенко), ветеринарна (С. Амеліна, В. Гриньов, М. Дмитрук, Ю. Рожков), геологічна (М. Годована), екології (О. Іванова, З. Ломіліна, Н. Рогожнікова), зоологічна (О. Карабута), сільськогосподарського машинобудування (С. Стасевський), рослинництва (Н. Козак, Н. Ольховська, О. Шишліна), хімічна (Н. Цимбал). Незважаючи на наявність великої кількості досліджень, лінгвістичні особливості німецькомовних сільськогосподарських текстів залишаються недослідженими.

Метою дослідження є визначення лінгвістичних особливостей німецькомовних сільськогосподарських текстів. Для досягнення

поставленої мети необхідно виконати таке завдання: визначити лінгвістичні особливості німецькомовних сільськогосподарських текстів.

Німецькомовні сільськогосподарські тексти мають такі лінгвістичні особливості. До граматичних належать: безособовий і предметний виклад матеріалу; використання пасивного стану; номінальний стиль; домінування третьої особи однини дієслів. В текстах науково-популярного стилю зустрічається умовний спосіб для передачі цитат, тексти науково-фахового стилю написані в дійсному стані. Також для німецькомовних текстів сільськогосподарської тематики є характерним вживання модальних дієслів та модальних інфінітивних конструкцій. Частотним є використання пасивного стану, насамперед це пасивний стан дії, що частіш використовується в текстах практично-фахового рівня.

До лексичних особливостей німецькомовних текстів сільськогосподарської тематики можна віднести такі, як насиченість термінами і термінологічними сполученнями та використання скорочень та аббревіатур. В текстах можна зустріти загальноживані, міжгалузеві та вузькогалузеві терміни. Найбільшу складність утворюють вузькогалузеві терміни, що позначають різноманітні сільськогосподарські процеси та прилади (*die Ernte; die Aussaat; die Silierung; die Gabel; der Mähdrescher*). Для них є характерним однозначність та нечленованість структури багатокомпонентних термінів. У німецькомовних текстах сільськогосподарської тематики можна зустріти такі скорочення та аббревіатури, як акроніми (*AG – Arbeitsgemeinschaft – спілка працівників; GEBA – Gemüsebau – овочівництво*), апокопи (*Glc – Glucose – глюкоза; Öko-Produkte – Ökologische Produkte – екологічно чисті продукти; Biogas – biologische/biochemische Gas – біологічний/біохімічний газ*) та контамінації (*GaLaBau – Garten- und Landschaftsbau – дизайн ландшафту та саду; GefStoffV – Gefahrstoffverordnung – закон про використання шкідливих речовин*). Крім того, в текстах можна зустріти графічні скорочення, що слугують для позначення мір, одиниць або величин: *kg. – Kilogramm; km. – Kilometer; cm. – Zentimeter*. До цієї групи належать такі скорочення, як *d.h. – das heisst; z.B. – zum Beispiel; usw. – und so weiter*. Усі скорочення та аббревіатури є офіційними, тому потрібно передавати їх через відповідники у рідній мові, без змін.

В результаті дослідження лінгвістичних особливостей сільськогосподарських текстів ми встановили, що для німецькомовних текстів різних наукових стилів є характерними такі граматичні особливості, як безособовий і предметний виклад матеріалу, використання пасивного стану, номінальний стиль, домінування третьої особи однини дієслів, та лексичні – насиченість термінами та термінологічними словосполученнями, використання скорочень та аббревіатур. Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у розробці моделі навчання німецькомовному професійно орієнтованому навчання.

УДК: 372. 461

СЛОВОЦЕНТРИЗМ ЯК ЛІНГВОДИДАКТИЧНА ІННОВАЦІЯ

Полєвікова О.Б., кандидат педагогічних наук, доцент

(igorpolevikov1961@gmail.com)

Херсонський державний університет, м. Херсон

Нові Закони України «Про вищу освіту», «Про освіту» актуалізують наукові пошуки в площині традицій та інновацій щодо забезпечення якості освіти.

Інновації виявляються і в методиці навчання рідної мови дітей дошкільного та молодшого шкільного віку, зокрема – у розробленні та впровадженні нових підходів до мовної освіти.

Розвій традиційних та інноваційних підходів до фахової підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти та вчителів початкової школи міститься в дисертаційних роботах, виконаних під керівництвом таких науковців як А.М.Богущ, Г.В.Беленька, Н.В.Гавриш, К.Л.Кругтій, Т.І.Поніманська, О.Я.Савченко та ін.

У загальнодидактичному плані аналізує системний, синергетичний, особистісно зорієнтований, акмеологічний підходи В.В.Нестеренко стосовно фахової підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в системі заочного навчання (2012). Окреме дисертаційне дослідження Х.А.Шапаренко присвячене акмеологічному підходу до формування професійної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів (2008).

І хоча сучасна вітчизняна лінгводидактична теорія і шкільна практика оперує понад 40 видами підходів до навчання мови, окремих дисертаційних досліджень стосовно аналізу сучасних методичних підходів у мовній освіті здобувачів дошкільної та початкової освіти нами виявлено не було.

Проте, варто зазначити, що чимало традиційних та інноваційних підходів до навчання мови дітей від народження до 10 років висвітлено за останні роки в низці дисертаційних досліджень представників наукових шкіл таких потужних учених як А.М.Богущ, М.С.Вашуленко, О.Н.Хорошковська.

У сучасній лінгводидактиці компетентнісний підхід реалізується через систему певних позицій та принципів відповідно до мети – виховання мовної особистості, тобто формування особистості, яка адекватно, доречно, вільно і творчо використовує мову в різних ситуаціях буття для реалізації власних мовленнєвих завдань [1, с. 168].

Наукові дослідження з методики навчання рідної мови нового тисячоліття значно розширюють перелік основних компетенцій, визначених фундатором вітчизняної галузі дошкільної лінгводидактики академіком А.М.Богущ.

Ураховуючи вік дітей дошкільного віку, їхній обмежений досвід, у новій редакції БКДО компетентнісний підхід передбачає формування в

дітей саме різних видів компетенцій як кінцевого результату засвоєння дитиною освітніх ліній.

Постає проблема: яким чином, якими формами, засобами вихователю реалізувати завдання програми, зважаючи на термінологічний розвій компетентностей. Це завдання і для лінгводидактів, і для практиків.

Таким чином, сьогодні ще не виявляється можливим дати точне визначення переліку видів компетенції, тому йдеться про деяку сукупність видів компетенції особливо актуальних для створення понятійного апарату дошкільної лінгводидактики.

У зв'язку з цим, вважаємо доцільним запровадження в освітній процес дошкільця та початкової школи словоцентричного підходу, що, на нашу думку, дасть змогу забезпечити цілісність у реалізації завдань мовної освіти дітей.

Адже свідоме ставлення до мови починається із проникнення в її лексичне багатство. Оскільки слово – найактивніша одиниця мовлення, то вивченню лексеми слід приділяти належну увагу на всіх освітніх рівнях. Достатній лексичний запас і свідоме його розуміння – одна з умов вільного володіння усним і писемним мовленням, що є фундаментальною основою розвитку навчально-пізнавальної активності дітей молодшого шкільного віку не лише на уроках мови, а й у процесі вивчення всіх інших предметів початкової ланки освіти.

Отже, у межах словоцентризму науковці (А.Загнітко, І.Зайцев, Л.Мацько, М.Михальченко, В.Теркулов) обґрунтовують свої дослідження на констатації того, що центром номінації визнається слово. Усі інші номінативні одиниці (словосполучення, фразеологізм, речення, текст) визначаються через слово.

Слово – центральна функціонально-структурна одиниця мови. Усі інші елементи мови існують або для слова й у слові (фонемі та морфемі), або завдяки йому (речення).

Лінгводидактика тільки нещодавно актуалізувала потребу пошуку методів і прийомів навчання мови словом з метою реалізації завдань мовної освіти й мовленнєвого розвитку дітей (О.Антонова, А.Богущ, М.Вашуленко, Н.Гавриш, А.Дейкіна, Л.Логвінова, Н.Луцан, Л.Федоренко).

Словоцентричний підхід до мовної освіти та мовленнєвого розвитку дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку в нашому розумінні – це багатокомпонентне цілісне лінгводидактичне явище, що з метою забезпечення наступності визначає принципи, форми, методи, прийоми, засоби формування мовної та мовленнєвої компетенцій дітей 5-7 років на словесній основі [2, с.146].

У розробленні лінгводидактичної моделі зазначеного підходу ми і вбачаємо перспективи подальших наукових розвідок.

Перелік посилань

1. Богущ А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика : Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах :

[підручник] / За ред. А. М. Богуш. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2011. – 704 с.

2. Полевікова О.Б. Аналіз методичних підходів до мовної освіти дітей у контексті словоцентризму / О.Б.Полевікова // Педагогічні науки: [зб. наук. праць/ред. В.Л.Федяєва]. – Херсон, 2017. – Вип. 75. – С.141-146.

УДК 531:3

**ДЕЯКІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО
СПРЯМУВАННЯ**

Поліщук А.В., старший викладач
(linapolischuk@gmail.com)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Метою навчання студентів іноземній мові у ВНЗ є, як відомо, формування комунікативної компетенції, яка б дозволила їм вільно почуватися в іншомовному професійному середовищі та бути конкурентноздатними на ринку праці. Основні принципи, цілі, завдання та, навіть, зміст навчання англійській мові були викладені ще в 2005 році в «Програмі з англійської мови для професійного спілкування» («English for Specific Purposes»). В ній вивчення мови «розглядається як набуття знань та інтегрованих мовленнєвих умінь у їх взаємодії, як цього вимагають життєві ситуації» [1, с. 5]. Ця програма «встановлює національні параметри викладання та вивчення, що відповідають міжнародно визнаним стандартам, описаним у Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти (2001р.)». Відповідно до рівнів володіння мовою надаються загальні практичні поради щодо складання програм, завдань, вибору змісту навчання та критерії оцінювання результатів. Та як стверджується у звіті інтенсивного допроектного дослідження, проведеного представниками Британської Ради в 2014-16 роках, щодо ролі та статусу англійської мови у вищих навчальних закладах України, ознак її впровадження «дуже мало, а деякі університети взагалі не знають про її існування, ... використовують застарілий навчальний план, основою якого є робота над граматикою та темами, а не розвиток умінь» [2, с.110]. Автори Род Болайто та Річард Вест у своїй роботі «Інтернаціоналізація українських університетів у розрізі англійської мови», підкреслюють, що, перш за все, «потрібна національна стратегія з розширення ролі англійської мови як частини національної політики у вищій освіті, роботу над якою повинно очолити Міністерство». Ця стратегія має полягати у розробці рекомендацій по оновленню навчальних програм, методики, оцінювання результатів навчання, що мають відповідати міжнародним стандартам, а також «забезпечити фінансування для придбання необхідних ресурсів та перепідготовки викладачів» [2, с.113]. Гостро ставиться питання щодо змісту навчання.

Так звані «високоспеціалізовані методички», на думку авторів, мають бути замінені на матеріали з англійської мови для загально-академічних цілей, розроблених міжнародними видавцями. Вони також пропонують створити «департамент централізованої розробки підручників з англійської мови професійного спрямування». Такі підручники мають бути підготовлені спільно з викладачами, що викладають професійні дисципліни, відповідати сучасним вимогам і якими, відповідно до спеціальностей, мають користуватися в усіх університетах України. Зрозуміло, що це є досить кропітка та довготермінова робота, тому посібники, розроблені викладачами кафедр, ще тривалий час залишатимуться необхідними для успішної роботи. Щодо вищезазначених пунктів з програми «English for Specific Purposes» та проекту Британської Ради «Англійська мова для університетів» можна з впевненістю стверджувати, що в нашому університеті відбулися значні позитивні зміни в плані методики викладання, перегляду змісту програм та оновлення навчальних планів з англійської мови для всіх спеціальностей. До речі, викладачі кафедр, паралельно зі своїми розробленими посібниками, використовують у роботі і загально-визнані міжнародні видання. Так, наприклад, на кафедрі англійської мови для технічних та агробіологічних спеціальностей вже давно використовуються підручники із серії Career Paths від Express Publishing: Agriculture, Environmental Science, Electrician, Electronics, Mechanics, Engineering, Information Technology, Business English, Forestry, etc., а також ряд підручників видавництва Pearson. До того ж, для багатьох спеціальностей розроблені електронні навчальні курси, які доповнюють своїм змістом друковані видання, дають студентам можливість самостійно опрацювати граматичний і лексичний матеріал, а також перевірити рівень своїх знань тренувальними вправами, тестами та творчими завданнями. Все це дає змогу звільнити час на заняттях для усного спілкування, різноманітних високо мотивуючих видів діяльності, покращенню комунікативних професійних навичок студентів. Однак, показники їх рівня знань при тестуваннях, в цілому, залишаються невисокими і цьому є ряд об'єктивних причин. По-перше, переважно низький шкільний рівень знань – А-1, або у кращому випадку А-2; по-друге, неможливість диференційованого підходу у навчанні у зв'язку з великою кількістю студентів у групах і, звичайно, дуже мала кількість годин практичних занять: 90 год. на I курсі та 30 год. в магістратурі. Три роки (з другого по п'ятий курс) програмою взагалі не передбачено годин на вивчення іноземних мов, що суперечить «Загальноєвропейським рекомендаціям з мовної освіти». Зокрема, в проекті «Англійська мова для університетів» зазначається, що «Міністерство повинно забезпечити викладання достатньої кількості годин англійської мови під час всіх років навчання» [2, с.110]. До речі, в цьому ж документі, в таблиці, вказується кількість годин, необхідних для переходу від одного рівня до іншого за шкалою Загальноєвропейських рекомендацій. Так, наприклад, при рівні А-1:

необхідно 200 годин, щоб вийти на рівень А-2, 400 год. – на рівень В-1, 600 – на В-2; при рівні А-2: 200 годин – на рівень В-1, 400 – на рівень В-2. Дуже хотілося б сподіватися на прийняття Міністерством освіти такої програми. В будь-якому разі, викладачі продовжуватимуть працювати над підвищенням рівня володіння студентами англійської мови, застосовуючи сучасні методики та методи викладання: комунікативний підхід, проектне навчання, різноманітні інтерактивні види роботи; сприяння «розвитку стратегій автономного навчання серед студентів».

Перелік посилань:

1. Програма з англійської мови для професійного спілкування. Колектив авторів: Г.Є.Бакаєва, О.А.Борисенко, І.І.Зуєнок, В.О.Іваніщева, Л.Й.Клименко, Т.І.Козимирська, С.І.Кострицька, Т.І.Скрипник, Н.Ю.Тодорова, А.О.Ходцева. – К.: Ленвіт, 2005 – 119 с.

2. Інтернаціоналізація українських університетів у розрізі англійської мови: Проект «Англійська мова для університетів» / Род Болайто та Річард Вест. – К.: «Видавництво «Сталь», 2017. — 154 с.

УДК 81'373

ТРИВИМІРНІСТЬ МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ ТА ЇЇ АНАЛІЗ

Поліщук О.С., кандидат філологічних наук

(oleksandr_polishchuk@ukr.net)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Наголошуючи на відсутності чіткої межі між концептуальною картиною світу (ККС) і мовною картиною світу (МКС), вчені останнім часом усе частіше говорять про своєрідний проміжний світ «мовомислення», що лежить між ними, хоча ця ідея була проголошена ще В. фон Гумбольдтом і розвинута пізніше неогумбольдтіанцями (Е. Сепіром, Л. Вайсбергером). У проміжку між мовою і думкою розташовується надзвичайно важливий шар, позначений процесуальними характеристиками. Цей шар – номінація, яка нібито «зшиває» в одне ціле реальний світ і світ мови, формуючи тим певні відношення між предметом й обраною для його позначення мовною одиницею.

Розуміння ККС і МКС як явищ взаємопов'язаних узгоджується з тезою Н. Ю. Шведової про мовні смисли, які можна уявити як єднальну ланку двох світів. Мовний смисл визнано мовною категорією, що стоїть на вищому рівні абстракції. Щодо будь-якого мовного значення смисл є його інваріантом. Мовний смисл – глибинна структура, що поєднує два конститутивні начала: 1) одне із основних понять матеріального та духовного світу людини, що пізнає цей світ; 2) узагальнено представлену семантику різнорівневих мовних засобів, звернених до цього поняття, які його матеріалізують [1].

Тривимірною моделлю мовної картини світу може бути визнана універсальною і застосовною до вербалізації будь-якого понятійного фрагмента дійсності як у одномовному, так і в міжмовному планах. Її структуру складають: а) власне «зображувальне полотно», представлене різнорівневими класами номінативних одиниць; б) сітка мовних смислів, що охоплюють цей фрагмент мовного полотна й понятійно пов'язують його сегменти; в) сітка смислів кваліфікативних (у нашій концепції – мотиваційних), що вільно пересуваються цим простором і здатні спрямовуватися до різних його одиниць та підмножин [1]. Така модель аналізу продиктована самою мовою, відтак уможливорює максимально повний комплексний опис цієї «картинки світу».

Застосування трикомпонентної моделі аналізу (ономасіологічна парадигма, вузли мовних смислів та вузли мотиваційних смислів у їх системній взаємодії) як дослідницьки пріоритетної, зорієнтованої на семасіологічний та ономасіологічний вектори зіставно-типологічного вивчення фактів обернення ідеального аксіологічно оцінного змісту в словесну форму, дає змогу виявити в досліджуваних мовах конкретні кореляції між семантикою мовної одиниці та семантикою її форми, тенденції у виборі мовної форми, прийнятної для вербалізації певного змісту у невластивій їй функції називання.

Вивчення семантичного складника (сітки мовних смислів) МКС з урахуванням семантико-етимологічного аналізу опорних значень та вихідних смислів дає змогу порівняти міру їх актуалізованості у досліджуваних мовах, виокремити ареальне й унікальне у семантичних характеристиках певного фрагменту дійсності, закорінених у культурномовній свідомості різних народів.

Аналіз кваліфікативної оцінної структури та семантико-граматичної специфіки ономасіологічних парадигм показує, що ономасіологічна парадигма являє собою системне угруповання із взаємодією доцентрових та відцентрових сил. Доцентровою силою тут виступають опорні, неопорні смисли та суміщені семантичні ознаки, які структурують це утворення. Ономасіологічні парадигми є оцінно двовершинними утвореннями, що представляють в образах та асоціаціях множинність інтелектуальної семантики та прагматики засобами кожної лінгвокультури.

Структурування мовних смислів за польовим принципом із наступним виокремленням вузлів мовних смислів як інтегративного складника кваліфікативної семантичної структури ономасіологічної парадигми у кожній з мов дає підстави стверджувати, що, організовані за польовим принципом, вони формують центральну зону (ядро (опорні + неопорні смисли) та навколоядрова зона) і периферію (суміщені семантичні ознаки).

Опис матеріалу за принципом предметно-тематичних кодів з урахуванням їх культурного складника дає змогу з'ясувати, як саме людина-номінатор як носій різних мов вибудовує паралелі між об'єктами певної сфери та антропними й неантропними еквівалентами їх іменування.

Мотиваційне моделювання аналізованої номінаційної сфери з урахуванням зовнішньої та внутрішньої мотивації і мотиваційних домінант виявляє неодномірну ієрархію мотивів та частково одномірний, частково різний ступінь їх актуалізації у зіставлюваних мовах, складну взаємодію типологічного, ареального та генетичного у вербальному втіленні соціокультурних уявлень про певне явище

Виявлено, що вузли мовних смислів корелюють із певними вузлами мотиваційних (кваліфікативних) смислів. На усіх рівнях взаємодії вузлів мовних та мотиваційних смислів спостерігається явище перетину класів.

Така модель зіставно-типологічного аналізу, спрямована на вивчення ономасіологічної парадигми як динамічної системної семантико-мотиваційної єдності номінаційного простору, що розвивається і варіює у загальнокультурному та національно-культурному мовному просторі та часі, може стати базовою у вивченні вербалізації будь-якого понятійного фрагмента дійсності як у одномовному, так і в міжмовному планах.

Перелік посилань

1. Шведова Н. Ю. Теоретические результаты, полученные в работе над «Русским семантическим словарем» / Н. Ю. Шведова // Вопросы языкознания. – 1999. – № 1. – С. 3–16.
2. Іванова О.В. Мовна картина світу як відображення мовної свідомості особистості / О.В. Іванова // Наукові записки Національного університету “Острозька академія”. - Вип. 51. - 2015. - с. 36-39

УДК 378.147.

ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Пономаренко О.Г., канд. пед. наук, (kseniaponomar74@gmail.com)
*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м.Київ*

Проблема професійного становлення студентської молоді впродовж всього навчання у ЗВО має велике значення для самореалізації особистості. І сьогодні вона вирішується за допомогою використання різноманітних інтерактивних технологій у навчальному процесі та методів роботи, які заохочують студентів до вивчення професійного матеріалу також іноземною мовою та стимулюють до розширення свого кругозору і професійного самопізнання в обраній професії.

Кожен викладач ставить за мету не лише навчити студентів користуватися іноземними матеріалами з метою вивчення необхідної професійної інформації, але й висловлюватися на різні теми за своєю спеціальністю, бути обізнаним в темах професійного спрямування іноземною мовою як того вимагає технічний прогрес і для розширення міжнародних зв'язків у науці і техніці. Тому не можна проігнорувати

той факт, що людство активно формує інформаційне суспільство, і домінуюче значення у ньому набувають сучасні інформаційні технології. На даному етапі науковцями та педагогами практиками достатньо вивчено можливості упровадження інформаційних технологій у навчальний процес вищої професійної школи (М. Антонченко, Л. Гришко, І. Захарова, А.І. Кузьмінський, Л.Е. Скрипко, О. Сидорова, А. Allan, R. Cooper та інші) – це використання аудіо, відеоматеріалів (перегляд та прослуховування різноманітних аутентичних текстів. Деякі аудіо та відеоматеріали призначені спеціально для ознайомлення з професійною інформацією, що є дуже важливим), подкаст (створення і поширення звукових або відео-передач у мережі Інтернет), які відкривають нові перспективи для вивчення іноземної мови [1; 5].

Будь яку, необхідну для студентів і викладачів інформацію: професійно спрямований матеріал із статей, газет і журналів, який може опрацьовуватись для поглибленого вивчення тем професійного спрямування так і для самостійної роботи, готуючи доповідь чи презентацію; аудіо та відеоматеріали, конкурси, тести, вікторини, тощо можна знайти у мережі Інтернет. За допомогою сучасних інформаційних технологій можна більш ефективно формувати мотивацію іншомовної комунікативної діяльності; поповнювати словниковий запас як активною, так і пасивною лексику професійного мовлення; активізувати розумові та пізнавальні здібності студентів; робити заняття більш цікавими і унаочненими; забезпечувати навчальний процес автентичними текстами професійного спрямування; привчати студентів до самостійної пошуку необхідної інформації, що в свою чергу сформує інформаційну компетентність студентів, а саме: навчить працювати з подкастами і створювати їх самостійно, накопичуючи значний досвід роботи з пошуком необхідного матеріалу, у відповідності із визначеними завданнями і потребами, використовувати її для досягнення своїх цілей; аналізувати та оцінювати прочитане; диференціювати інформацію, виділяти головне і другорядне; швидко орієнтуватися у тексті, спираючись на такі підказки, як ключове слово, структура тексту тощо[2; 6].

І не має сумнівів, що інформаційні технології в освіті стали незамінними помічниками викладачеві іноземної мови в організації як роботи в аудиторії так і самостійної роботи студентів, і відіграють ключову роль на сьогодні тому що дозволяють отримати значно кращі результати навчання.

Враховуючи ефективність застосування відео та незамінність його у створенні сприятливого мовного середовища на занятті (адже головним завданням є – навчити студентів говорити іноземною мовою), а також, враховуючи той факт, що відео, аудіо та інші інформаційні технології в кілька разів швидше підвищують інтерес та мотивацію у студентів, ніж класичні методи навчання, тому можна сказати, що вони однозначно

допоможуть у формуванні професійного становлення студентів на заняттях англійської мови, що в свою чергу підвищить їхній інтерес до обраного фаху та свідомого рішення оволодіти ключовими професійними знаннями іноземною мовою, вміннями й навичками, необхідними для подальшого перспективного кар'єрного розвитку та становлення [3;4].

Список літератури

1. Кузьмінський А.І. Роль і місце інформаційно-комунікаційних технологій в кредитно-модульній системі вищої освіти [Текст] / А.І. Кузьмінський // Інформаційні технології в освіті, науці і техніці: м-ли 4 Всеукраїнської конференції молодих науковців ІТОНТ-2004, (28-30 квітня 2004 р.) / А.І. Кузьмінський. – Черкаси ЧНУ, 2004. – Ч.2. – С. 24-27.
2. Скрипко Л.Е. Внедрение инновационных методов обучения: перспективные возможности или непреодолимые проблемы? [Текст] / Л.Е. Скрипко // Менеджмент качества. – 2012. – № 1. – С. 76-84.
3. Allan, M. (1991). Teaching English with Video. Collection of Scientific Papers, 4, 119.
4. Altman, R. (1989). The Video Connections: Integrating Video into Language Teaching. Collection of Scientific Papers, 70.
5. Cooper, R., Lavery, M. & Rinvolucris, M. (1989). Video. Resource Books for Teachers Series, 1. Collection of Scientific Papers, 1, 45.
6. Stanley G. (2006). Podcasting: Audio on the Internet comes of age. TESL-EJ, 9(4). Retrieved January 17, 2007. Available: <http://www.writing.berkeley.edu/TESL-EJ/ej36/int.html> 11.

УДК 378.091.313-057.87

ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ АВТОНОМНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Попов Р. А., кандидат наук з державного управління, доцент кафедри
романо-германських мов і перекладу,

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Освіта взагалі, та вища освіта зокрема, – важливий інформаційний канал, який забезпечує зв'язок поколінь, соціальну наступність, відбір та передачу знань, здійснюється в межах конкретних спільнот та груп. Водночас, ватро враховувати, що вищій освіті притаманний «запізнювальний результат»: її реакція на суспільні зміни не є безпосередньою, радше – опосередкованою, може мати затяжні наслідки та вирішально відбиватися на ефективності інституціональної освіти в цілому, в окремих закладах. Найбільш промовистий приклад маємо в недалекому минулому – той ідеал людини, який продукувала радянська тоталітарна система освіти, відтворюється і через чверть століття –

почасти «за інерцією», почасті – внаслідок консерватизму освітніх установ та недоопрацювань викладачів, вчителів, педагогів. Очевидно, що зміни освітньої системи будуть мати позитивні наслідки, якщо здійснений аналіз основних закономірностей, у тому числі – закономірностей суто локальних. Саме такими нам видаються закономірності розвитку автономності студентів в умовах інтеграції освітньої та самоосвітньої діяльності.

В академічному тлумачному словнику української мови *закономірність* визначається як об'єктивно існуючий, постійний і необхідний взаємозв'язок між предметами, явищами або процесами, що впливає з їхньої внутрішньої природи, сутності; основне положення якої-небудь науки, закон, що відбиває причинно-наслідковий зв'язок між явищами, характеризує перебіг певних процесів [2]. Про те, що навчальний процес розгортається за певними закономірностями, відомо з часів Я.А.Коменського – саме чеський педагог одним із перших дослідив і описав загальні закономірності навчання [3].

У дидактиці вищої школи закономірності навчання визначаються як «об'єктивні, стійкі та істотні зв'язки у навчальному процесі, що зумовлюють його ефективність» [1, с.125]. Закономірності висловлюють істотний, необхідний зв'язок між причинами і їх наслідками, а принципи, що впливають з цих закономірностей, є основоположними вимогами, які визначають загальний напрямок педагогічного процесу, його цілі, зміст і організацію, виявляються у всіх його ланках. З принципів впливають правила навчання, що відображають приватні положення того чи іншого принципу [1].

Пристаючи до справи визначення закономірностей розвитку автономності студентів, необхідно враховувати діалектику безперервності навчання та його дискретність, єдність якісних та кількісних показників розвитку. Варто брати до уваги, що на результативність навчальної діяльності впливає комплекс факторів, – не лише сам процес навчання та зміст освіти, а й інтелектуально-творча, самоосвітня діяльність студентів та інші.

Зважаємо на думку українського вченого А. Кузьмінського, який звертає увагу на доволі стриманий підхід учених, дидактів щодо формулювання законів та закономірностей, які діють у сфері навчання: педагогічні закони виявляються в умовах впливу на процеси навчання великої кількості чинників, факторів, взаємовпливів, а тому не завжди дають чітко визначений, гарантований результат. «Вони, – пише А. Кузьмінський, – як правило, мають прогностичний, ймовірнісний характер, на відміну, скажімо, від фізичних, хімічних, біологічних законів... Одні й ті самі чинники, закономірності педагогічного процесу в різних умовах, з різними суб'єктами можуть давати зовсім різні, а інколи й протилежні наслідки» [4, с. 201].

Отже, закономірностями розвитку автономності студентів в умовах інтеграції освітньої й самоосвітньої діяльностями вважаємо об'єктивно існуючі, постійні та необхідні зв'язки та взаємозалежності, що визначають перебіг інтеріоризаційних процесів та зумовлюють ефективність і результативність розвитку автономності студентів в умовах інтеграції освітньої й самоосвітньої діяльності.

Перелік посилань

1. Вербицкий А. А., Теория и технологии контекстного образования. Учебное пособие. М. МПГУ, 2017.-248 с.

2. Закономірність // Словник української мови. Академічний тлумачний словник.- Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/zakonomirnistj> (дата звернення: 10.06.17).

3. Коменський Я. А., Велика дидактика / Ян Амос Коменський // Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія / Уклад. Є.Коваленко, Н.Белкіна. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – С.101-185.

4. Кузьмінський А. І., Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / Анатолій Іванович Кузьмінський. – К. : Знання, 2005. – 486 с.

5. Арістова Н. О., Сучасні підходи до розуміння змісту, сутності і структури поняття «мотивація» в науковій літературі // Збірник наукових праць «Педагогічні науки», 2017, вип. LXXIX, Том 2. – С. 9-13.

6. Малихін О. В., Стратегії інтенсифікації вищої гуманітарної освіти в Україні та країнах ЄС : монографія / О. В. Малихін, В. І. Ковальчук, Н. О. Арістова, Р. А. Попов, І. С. Гриценко. – К. : НУБіП України, 2017. – С. 290-315.

7. Opalyuk T. L., Activation of self-processes as psychological and didactic mechanism of influence on formation of social reflexion of future teacher / T.L. Opalyuk // Proceedings of the International Scientific Conference "Science of the XXI century: problems and prospects of researches" (August 17, 2017, Warsaw, Poland). – Vol. 4. – P. 11–15.

УДК 619:615.12:006.44

МОВЛЕННЄВА КУЛЬТУРА ЯК СКЛАДОВА ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СПЕЦІАЛІСТА З ТУРИСТИЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

Попович В.І., здобувач,

Кручек В.А., доктор педагогічних наук, доцент,
(kruchekviktorija@gmail.com)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Завдання удосконалення підготовки фахівців з туристичного обслуговування, формування їх професійних і ділових якостей на сьогодні є головним як для програми подальшого розвитку туризму, так і для становлення освітньої системи в країні у нових перехідних умовах.

Фахівець із туризму займається реалізацією комплексу туристичних послуг, вивчає вітчизняний та закордонний ринок цих послуг, робить аналіз змісту, вартості, особливостей послуг готелів, музеїв, транспортних підприємств. Він бере участь у розробці внутрішніх та міжнародних маршрутів, самостійно здійснює підготовку даних для складання кошторисів турів та екскурсій, проводить рекламну діяльність із метою залучення громадян до оздоровлення, проведення змістовного дозвілля, ознайомлення з історико-культурною спадщиною, природним середовищем. Також в коло його обов'язків входить надання повної інформації про обсяг, умови і якість туристичних послуг, самостійне складання угоди на туристичні послуги, здійснення контролю за їх виконанням. Фахівець туристичної галузі повинен мати аналітичне мислення, розвинену пам'ять, бути уважним, комунікабельним та цілеспрямованим, володіти іноземними мовами.

Виокремлюють три аспекти підготовки фахівців, які важливі для будь-якої сфери туризму [2, с. 32]:

– фундаментальне навчання (теоретичні знання), яке передбачає засвоєння знань згідно з навчальним планом;

– технічне навчання (практичні знання), яке забезпечує формування професійних навичок;

– особисті здібності (психологія і самовдосконалення), що відображають особисті якості фахівця [2, с. 32]. Невід'ємними умовами нової, більш якісної підготовки фахівців з туризму повинні стати [4]: поєднання теорії і практики (створення освітніх закладів на базі діючих готелів, оплачувані стажування тощо); введення у навчальний план кількох іноземних мов;

– поглиблення вивчення таких навчальних курсів, як “Психологія” та “Конфліктологія”, “Етика бізнесу” та ін.; активне залучення до міжнародних програм (АЕНТ, Темпус, Еразмус Мундус, Jean Monnet Programme – Understanding European Integration, Youth in Action Programme), створених з метою співпраці та мобільності у сфері туристичної освіти [1, с. 24]. Наслідком професійного зростання особистості майбутнього фахівця та розвитку його професійних здібностей є фахова компетентність як здатність успішно виконувати професійні завдання і обов'язки, зокрема [3]: 1) ґрунтовні знання із загальноосвітніх і фахових дисциплін (загальна ерудиція); 2) володіння професійною технологією – здатність мобілізувати знання та вміння для вирішення конкретних професійних проблем; 3) висока кваліфікація, яка характеризується поліфункціональністю – уміння переносити набуту здатність виконувати виробничі завдання на різні ланки професійної діяльності; 4) уміння аргументувати способи вирішення проблеми на різних рівнях активності; 5) уміння співпрацювати з колегами (співдружність, взаємодопомога); 6) успішна поведінка фахівця в нестандартних ситуаціях, в умовах неформалізованої взаємодії

з партнерами, уміння оперувати суперечливою інформацією, діяти в динамічних системах.

Високий рівень оволодіння професією характеризується поняттям професійної культури фахівця, складовими компонентами якої є професійна компетентність, системний світогляд, культура мовлення, модельне (професійне) мислення, а також професійна творчість і професійна рефлексія (критична об'єктивна самооцінка). У структурі професійної культури розрізняють також психологічну культуру, як складову загальної і професійної культури, що є системною характеристикою особистості і являє собою соціально, онтологічно та особистісно детермінований рівень засвоєння, усвідомлення, використання і функціонування спеціальних психологічних цінностей, у якості яких є ефективні професійно-психологічні знання, вміння, навички.

Важливим компонентом професійної культури є оволодіння професійною етикою як особистою відповідальністю за наслідки власних виборів, своєї роботи. Почуття відповідальності дає можливість формулювати оригінальні думки і реалізовувати нові форми поведінки зберігаючи свою професійну честь і совість. Педагогічна етика вимагає від педагога надавати пріоритет інтересам вихованця; не допускати антигуманних наслідків своєї педагогічної діяльності; не принижувати людську гідність, не пригнічувати особистість студента.

Таким чином, мовленнєва культура як складова фахової компетентності спеціаліста з туристичного обслуговування пов'язана з особистісною зрілістю, а також з професійною педагогічною спрямованістю: що вищий рівень такої спрямованості, то вищий рівень особистісної зрілості, і навпаки.

Перелік посилань

1. Волкова А. Ю. Професійно-практична підготовка майбутніх фахівців туристичного профілю як проблема порівняльної педагогіки // Наукові записки НДУ ім. М.Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – 2011. – № 2.
2. Сакун Л. В. Теория и практика подготовки специалистов сферы туризма в развитых странах мира: Монография. – К.: МАУП, 2004. – 399 с.
3. Стандарт вищої освіти України. Галузь знань 24 Сфера обслуговування. Спеціальність 242 Туризм. Міністерство освіти і науки України. - К.: 2016. - 17 с.
4. Трусова Т. С. Особливості професійної підготовки фахівців з туризму в Україні / Т. С. Трусова // Проблеми та технології підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації в умовах інноваційного розвитку суспільства: Матеріали наук.-практ. конф. – К.: ПНК, 2013.

КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Приходько М.І., викладач

*ВП НУБіП України «Ірпінський економічний коледж»,
м. Ірпінь*

Трансформація суспільних відносин в українському просторі змушує по-новому будувати своє життя практично всім верствам і групам населення, що визначає комплекс проблем різного характеру та сили дії. Серед цих нагальних питань (соціально-економічних, психологічних, соціотехнічних, культурологічних тощо) особливе місце посідає проблема професійної адаптації. Для молодих людей першочерговим завданням виступає не перебудова вже існуючих рис характеру, цінностей і установок, а формування нових, адекватних сучасним вимогам [3].

А. Шеманов зазначає: “якщо розглядати освіту як процес, у якому формується людина як суб’єкт соціальних і культурних змін, то в ній мають поєднуватись і здатність синтезу наукової об’єктивності та ціннісної особистісної суб’єктивності – це завдання природно було б адресувати культурології”.

Завдання культурологічної освіти, на думку сучасних філософів і педагогів, що займаються даною проблематикою, окреслюються культурологічними орієнтаціями, що формують культурологічні практики, які ґрунтуються на:

- установці прийняття (чужої культури, способу життя тощо);
- переконанні з метою самоорганізації (прояв гуманітарного та соціокультурного підходів, коли суб’єкт соціального впливу як об’єкт розглядає самого себе);
- розумінні з метою контрольованого впливу [1].

Культурологічна освіта майбутнього фахівця покликана забезпечити осягнення ним, насамперед, культурного мислення, що утворюється співвіднесенням людини із соціальним і природним середовищем у межах певної національної чи історичної системи. Виходячи із зазначеного, провідним завданням культурологічної освіти виступатиме сприяння в усвідомленні студентами того, що культурологія допомагає формуванню власної життєвої позиції, надає можливість стратегічного осмислення фахового становлення спеціалістів різних профілів та їх професійної адаптації [4].

Глобальною метою особистісно зорієнтованої освіти культурологічного типу є людина культури. Вибір такої мети передбачає визначення такого образу культури, який потрібно брати за взірець, проектуючи особистісно зорієнтоване виховання та навчання. В образі “людина культури” необхідно реалізувати актуальні потреби світового співтовариства в людині, яка орієнтується на співробітництво та не властиві їй деструктивні дії.

Людина культури – це така особистість, яка здатна з максимальною ефективністю реалізувати свої індивідуальні здібності й інтелектуальні та моральні можливості. Їй притаманна потреба до самоствердження та творчої самореалізації як у житті, так і у професійній діяльності. Розглядаючи людину культури як гармонійну єдність інтелектуальної й емоційно-почуттєвої сфер свідомості, у змісті культурологічної освіти виділимо вирішальний етап становлення майбутнього фахівця, ґрунтуючись на здобутках національної культури [5].

Сучасна освіта запроваджується з метою підготувати молодь до особистісної орієнтації в сучасному світі, осмислення сукупності культурних досягнень людського суспільства, формування певних навичок спілкування з представниками різних національних культур, що є важливою передумовою в подоланні ксенофобських та етноцентричних тенденцій, які провокують конфлікти та непорозуміння серед людей, що виховувались у контексті різних етнокультур.

Сьогодні потрібна особистість високої культури, здатна до життєдіяльності в умовах міжкультурної інтеграції. Реалізація цієї мети зумовила в освітньому просторі актуалізацію культурних цінностей і способів взаємодії з ними. В основу цього процесу мають бути покладені культурологічні аспекти, оскільки саме вони є тим засобом, яке здатне найсильніше впливати на внутрішній світ людини, пробуджувати найкращі почуття, формувати її свідомість [2].

Перелік посилань

1. Дегтярьова Г. С. Про системотворчий підхід у культурологічній підготовці спеціаліста // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 1999. – № 3. – С. 36-43.
2. Дегтярьова Г., Васянович Г., Клос Є. Дидактичні аспекти культурологічної підготовки спеціаліста у вищій школі // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 1998. – № 5. – С. 214-222.
3. Зязюн І. А. Культура в контексті політики освіти // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 1997. – № 3-4. – Ч. 1. – С. 5-12.
4. Культурологія як наука та навчальна дисципліна. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 02.04.2009: <<http://sitebeta.Ksu.ks.ua>>. – Загол. з екрану. – мова укр.
5. Ткаченко А. В. Формування національної культури студентів в контексті вікового розвитку особистості // Формування національної культури молоді засобами народного мистецтва у контексті творчої спадщини В. М. Верховинця: Збірник наукових праць. – Полтава: Видання Полтавського державного педагогічного інституту ім. В. Г. Короленка, 1999. – С. 197-201.

УДК 37.013

**ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯУ
СТУДЕНТІВ**

Пузиренко Я.В., кандидат філологічних наук, доцент
(puzyrenko@nubip.edu.ua)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

В сучасну епоху розвитку телекомунікаційних технологій студентству дуже важко орієнтуватися в потоках інформації. Адже важливо не тільки знайти необхідне джерело інформації, а й вміти визначати його достовірність. І тут особливо актуальним є застосування критичного мислення. Проте, на жаль, середня освіта не в повній мірі формує ці навички, і студенти, в масі своїй, виявляються неготовими до самостійного наукового пошуку, формування і відстоювання власної думки з певної проблеми. Свідченням цього є звернення науковців з провідних університетів США до студентів, у якому вони наголошують на необхідності думати самостійно, що включає ставлення під сумнів домінуючих ідей, навіть коли інші наполягають, що ті беззаперечні [1]. Існує багато способів розвитку критичного мислення у студентства. На нашу думку, одним з найефективніших є написання есе під час самостійної роботи та його захист і обговорення в студентській аудиторії.

Перелік посилань

1. Думати самостійно. Звернення викладачів найкращих вишів світу до студентів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nubip.edu.ua/node/35729> (дата звернення 20.02.2018)

УДК 37.013

**БАГАТОВЕКТОРНИЙ ВПЛИВ ІНТЕРНЕТ-СЕРЕДОВИЩА НА
ЯКІСТЬ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ
УНІВЕРСИТЕТУ**

Ржевський Г.М., кандидат психологічних наук, доцент, доцент
(manpower44444@gmail.com)

*Національного університету біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Сьогодні Інтернет все активніше використовується в навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів України. Велика кількість науково-педагогічних працівників одночасно використовує Інтернет-середовище в теоретичних, наукових та практичних цілях, все це дає високі можливості для використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій під час навчання. Інтернет-середовище у порівнянні з іншими телекомунікаційними та іншими середовищами є найбільш поширеним, трансграничним, доступним, порівняно не високої

вартості та широкому використанні в різних галузях науки, техніки і життя та є найбільшим – завдяки його дидактичним можливостям щодо застосування в навчальному процесі закладів вищої освіти.

Дослідження в галузі застосування сучасних інформаційно-телекомунікаційних та інтернет-технологій в педагогічній освіті почали проводитись в 90-х роках в США. Теоретичне обґрунтування дидактичних можливостей Інтернету, як освітнього середовища, щодо використання їх в телекомунікаційних, дистанційних, інформаційних проектах міститься в роботах Є. Полат, М. Бухаркіної, В. Извозчикова, В. Ковальчук, А. Кочарян, Н. Тверезовська, А. Хуторського, Н. Морзе та ін. [4, 5]

В вітчизняній літературі є дослідження які присвячено використанню Інтернету, як дистанційного Інтернет-середовища, а саме: Р. Вернидуб, Л. Вікторова, Л. Головка, Л. Гурч, І. Дичківська, В. Ковальчук, Г. Ржевський, О. Третьякова, у зв'язку з посиленням його ролі відповідно до принципів, викладених у Болонській конвенції [1, 2, 7].

Поява Інтернету, як освітнього феномену, не змінюючи значною мірою предмету і завдань дидактики, її основних принципів викликає нові суспільні, професійні та культурні вимоги до змісту навчання; впливає на процес навчання; дозволяє якісно змінити і вдосконалити, а іноді і створити нові методи навчання; розвиває нові організаційні форми навчання, такі, наприклад, як дистанційне; змінює погляди на систематизацію і класифікацію основних засобів навчання, підвищують якість надання освітніх послуг.

До засобів навчання в класичній педагогіці відносять матеріальні та ідеальні об'єкти, які використовуються в освітньому процесі як носії інформації та інструмент діяльності вчителя і учнів.

Розглядаючи Інтернет як середовище навчання, важливо відмітити що воно не зовсім відповідає жодній з описаних в літературі класифікацій і певною мірою належить до кожного з наведених в класифікаціях типів. Інтернет на відміну від всіх інших форм навчання має крім апаратних ресурсів ще й програмні та інформаційні. Правильно підібрані та уміло включені до системи традиційних, новітні методи, що з'являються завдяки використанню Інтернет-мереж в освіті, покращують умови безпосереднього пізнання дійсності та сприяють розвитку критичного мислення та пізнавальної активності студентів, сприяють формуванню інформаційної культури викладачів та студентів.

У комплексі психологічних особливостей дистанційного навчання, які впливають на якість освіти, нами визначено наступні: Перш за все, це визначення вікового діапазону студентів, здатних до дистанційного навчання та опис психологічних характеристик даних студентів. До другої групи психологічних особливостей можна віднести процес побудови спілкування в системі викладач - студент і студент - викладач в умовах дистанційного навчання. У третю групу можна виділити особливості протікання когнітивних процесів у дистанційному навчанні і взаємних

впливів даного навчання на пізнавальну діяльність студентів університету [8].

Але завжди постає питання якості надання освітніх послуг незалежно від форми навчання, в тому числі і дистанційної форми навчання студентів університету. У відповідності до результатів досліджень американських вчених Д. Коблі та М. Уітт визначено наступні критерії якісної освіти, а саме: суб'єкти навчання відповідають медичним вимогам щодо навчання, мають належне харчування, мають бажання та готові брати участь в дистанційному або іншому виді освітнього процесу і навчаються за підтримки сім'ї і держави; освітнє середовище – відповідає визначеним вимогам, безпечне, забезпечене необхідними відповідними ресурсами і сприятливими соціально-психологічними умовами; змістом освіти, який відображено у відповідних навчальних програмах і матеріалах, сприяє оволодінню базовими знаннями, вміннями і навичками, а також знаннями в таких сферах, як гендер, здоров'я, харчування, подолання хвороб, світове співіснування; навчальний процес, спрямований на розвиток і формування особистості; результати, які включають знання, вміння, особистісну позицію та пов'язані з національними завданнями у галузі освіти та позитивною участю у суспільному житті [3, 6, 9].

Отже, за результатами опитування оцінки якості надання освітніх послуг під час дистанційного навчання студенти університету, вказували на наявність у них наступних освітніх проблем: залишається незадоволеною потреба в отриманні та закріпленні знань за фахом; потреба в більш якісній перевірці знань, недолік оцінки в процесі навчання, брак спілкування з викладачем. Студенти усвідомлюють, що викладач є найважливішим транслятором досвіду, без якого неможлива професійна соціалізація; застарілий матеріал деяких навчальних посібників, за якими ведеться навчання в університеті на дистанційній формі навчання. Для створення нових посібників потрібні значні фінансові вкладення та велика кількість часу, тому оновлення навчальних матеріалів відбувається рідко. У університеті викладачі постійно оновлюють існуючі навчально-методичні комплекси, вкладаючи в це переважно власні, а не грантові ресурси, тому потрібно розробити систему стимулів для мотивації розробки сучасних інтерактивних навчальних комплексів. Низький рівень методичних розробок практичних занять, неможливість творчої самореалізації студентів у процесі дистанційного навчання. Застаріла комп'ютерна техніка, яка використовується в процесі навчання. Техніка швидко застаріває, на її оновлення потрібні значні грошові кошти, цей чинник негативно впливає на розвиток та реалізацію дистанційної форми навчання, так і на її якість.

Отже, ми проаналізували специфіку впливу Інтернет-середовища на якість дистанційного навчання в університеті та можливі шляхи та засоби запобігання негативним наслідкам його негативного впливу.

Перелік посилань

1. Болонский процесс. Основополагающие материалы / Сост. А.К. Бурцев, В.А. Звонова. – М. : Финансы и статистика, 2007. – 88 с.

2. Вікторова Л. В. Критеріально-рівневий підхід до формування професійно-термінологічної компетентності у фаховій підготовці аграрників / Л.В. Вікторова // Вісник післядипломної освіти : зб. наук. пр. – К. : ЛОГОС, 2007. – Вип. 5. – С. 16-27.

3. Кобли Д. Определение понятия качества в образовании / Д. Кобли, М. Уитт и др. / Доклад ЮНИСЕФ. – Нью-Йорк, 2000. – 125 с.

4. Ковальчук В.І., Бирка М.Ф. Методичні рекомендації до курсу «Інформаційні технології» у ПТНЗ. Професія – «Кравець», (форма навчання – ТУ) / Василь Ковальчук, Маріан Бирка. – К. : ТОВ «Майстерня книги»; 2010. – 136 с.

5. Кочарян А. Б. Електронне освітнє середовище сучасного університету // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – №2 (50). – 2014. — С. 20–24.

6. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. Режим доступу до джерела:<http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>

7. Ржевський Г.М. Багатовекторний вплив Інтернет-середовища і соціальних мереж на студентів та викладачів університету Науковий вісник Національного університету біоремурсів і природокористування України. Серія «Педагогіка, психологія, філософія» / Редкол.: С.М. Ніколаєнко (відп. ред) та ін. – К. : Мілленіум, 2017. – Вип. 277. – С. 219-233.

8. Ржевський Г.М., Мельниченко С.В., Роганов В.П. Психологічно-організаційні особливості дистанційної форми навчання в сучасних умовах <http://dist.knteu.kiev.ua/index.php/ru/novini/31-psikhologichno>

9. Скуловатова О.В. Інтернет-ресурси як психологічний фактор впливу на якість навчання / Скуловатова О.В. // Вісник КНТЕУ, №5 (91), 2013. – С. 84-94.

УДК 519:212

ПРОФЕСІЙНА КУЛЬТУРА ВЕТЕРИНАРІВ ТА ЇЇ СКЛАДОВІ

Рожков Ю.Г., асистент
(yuriev694@gmail.com)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Професія ветеринарного лікаря передбачає певну сукупність науково-теоретичних знань та практичних умінь і навичок, без яких неможливо досягти високого рівня професійної культури. Становлення ветеринара як висококласного фахівця потребує постійної уваги щодо удосконалення форм і методів навчально-виховної роботи, які прямо стосуються підвищення як загальної так і професійної культури.

Необхідно зазначити, що тривалий час питання професійної культури ветеринарних лікарів не вважалися актуальною науково-педагогічною проблемою. Такий стан речей, безумовно, спонукав нас до цілеспрямованого дослідження в зазначеному аспекті. Дослідники В.І. Царенко, В.О. Хома та В.І. Мірошніченко, які безпосередньо займалися дослідженням питань культури, стверджують, що культура це складне утворення, яке містить у собі «певний історичний рівень суспільства; певну суму матеріальних і духовних цінностей; творчі сили та здібності людини, відображені: у результатах і формах організації її життя та діяльності; у взаєминах між людьми; раціональні способи оволодіння прийомами діяльності в матеріальній і духовній сферах життя суспільства. До загальної культури належить також ступінь досконалості людини в окремих видах її діяльності та спілкування» [1, с. 9].

Професійна майстерність трактується в двох аспектах: широкому та вузькому. У широкому аспекті передбачається, що кожен фахівець, який професійно займається певним видом діяльності, володіє необхідними знаннями, вміннями та навиками, і як результат – заслуговує професійного довір'я.

У вузькому розумінні до складу професійної майстерності входить теоретична підготовленість, продуктивна діяльність, талант, високі моральні якості спеціаліста, вихованість, коректність, соціальні почуття. Найбільш суттєвими, на наш погляд складовими професійної майстерності виступають талант і соціальні почуття. Питання професійної майстерності переплітається із поняттям професійної моралі, що є основою професійної культури ветеринарного лікаря.

Моральне виховання майбутніх ветеринарів посідає важливе місце у професійній культурі. У цілому це цілеспрямоване і постійне пробудження у майбутніх ветеринарів любові до своєї професії і почуття високої особистої відповідальності за доручену ділянку роботи, непримиренності до будь-яких проявів беззаконня і аморального ставлення до виконання службових обов'язків, не заплямувавши честь мундира.

Базуючись на основних засадах професійної культури дослідженнями науковців [2; 3] встановлено, що до складу професійної культури входять три основні складові, а саме: професійно-моральна культура, професійно-психолого-педагогічна культура та професійно-технологічна культура.

Перший компонент професійної культури ветеринара - це професійно моральна культура. Вона характеризується ступенем володіння нормами моралі та втілення цих норм і принципів у практичну діяльність. Таким чином, професійна культура немислима без особистих моральних якостей ветеринара. Ми вважаємо, що моральний зміст діяльності є основою для професійної культури. Це пояснюється тим, що на службі діють дуже багато таких норм поведінки, які прийняті і у повсякденному житті. Зокрема, пристойність, товариськість, доброзичливість, уважність.

Професійна мораль має своїми завданнями допомагати ветеринару

реалізувати прийняте рішення в практичній діяльності. Таким чином, професійна мораль – це система моральних і морально-правових норм, які регулюють дії та поведінку особи у професійній діяльності.

Отже, професійна культура ветеринара – це результат професіоналізму, що обумовлений науковою організацією праці, інтелектом ветеринарного лікаря, його морально-психологічним станом, службовим етикетом. Зазначимо, що професійна культура ветеринара сприяє формуванню позитивного стереотипу поведінки, високого рівня оволодіння загальнолюдськими цінностями, правомірності дій під час виконання службових обов'язків. У цілому, професійна культура допомагає ветеринарам виробити свій стиль поведінки через використання культурних надбань людства, а також за допомогою професійної підготовленості та глибини засвоєння правил і моральних цінностей.

Виховання професійної культури майбутніх фахівців ветеринарії в процесі вивчення соціально-гуманітарних дисциплін викликає значний інтерес серед викладачів вищих навчальних закладів де є факультети ветеринарної медицини. Одним із основних напрямків у роботі викладачів зі студентами-ветеринарами є підготовка ветеринара-фахівця з високою професійною культурою.

Перелік посилань

1. Мірошніченко В. І., Царенко В. І., Хома В. О. Професійна культура прикордонника: навчальний посібник – Хмельницький: Видавництво Національної академії України імені Б. Хмельницького, 2006. – 55 с.

2. Беспалько В. П. Системно-методическое обеспечение учебно-воспитательного процесса подготовки специалистов / В. П. Беспалько, Ю. Г. Татур. – М. : Высш. шк., 1989. – 141 с.

3. Климов Е. А. Пути в профессионализм : (психологический взгляд) / Е. А. Климов ; Рос. акад. образования, Моск. психол.-соц. ин-т. – М. : МПСИ : Флинта, 2003. – 318 с. – (Библиотека психолога).

УДК 377.131.14

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ МАТЕМАТИКИ В КОЛЕДЖІ

Роман Л.Х., викладач, (larisa-1304@ukr.net)

*ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний коледж»,
м. Бережани*

У розвитку пізнавальних здібностей студентів особлива роль належить виховному аспекту навчання. Тому методична система навчання математики будується з урахуванням необхідності створення найкращих умов для всебічного розвитку особистості. Вона передбачає цілеспрямований і систематичний вплив на емоційну і вольову сферу особистості студента.

Зупинимося на можливостях математики в розвитку естетичного виховання студентів. Досвід показує, що естетичне виховання засобами математики передбачає наступне:

- 1) естетичний зміст відповідного навчального матеріалу;
- 2) естетичний фон пізнавальної інформації, яка повідомляється на занятті;
- 3) належним чином організована самостійна робота.

Якщо під естетичним елементом науки розуміти її естетичний зміст, то його доцільно шукати в особливостях цієї науки. Для математики, наприклад, такими особливостями буде її абстрактність, дедуктивний характер, непорушність висновків, досконалість мови, корисність.

Підставою для естетичного фону предмету математики повинен служити матеріал як математичний, так і поза математичний. До математичного можна віднести, зокрема, красу геометричних форм, красиві завдання, усний рахунок, пропорції, компактність формул. У поза математичний можуть увійти біографічні мініатюри, історичні факти, думки про математику і математиків.

Ілюстрація естетичних особливостей науки, також як і наявність естетичного фону, мають важливе значення, але відводять самому студенту в процесі виховання роль пасивного спостерігача. Тим часом завдання полягає в тому, щоб зробити його активним учасником цього процесу. Таке завдання вирішується в ході самостійної роботи за умови, якщо в ній є елемент творчості. У зв'язку з цим в самостійну роботу студента слід неодмінно включати елемент творчого пошуку (наприклад, нестандартної задачі). Це важливо тому, що будь-яке відкриття розуміється людиною як певне досягнення. І якщо про досягнення знаєш, що воно дійсно досягнення, то воно розуміється як заохочення, тобто як сильний стимул до роботи. І тоді окрилений систематичним успіхом студент самостійно шукає і знаходить нові завдання, вирішує їх, читає додаткову літературу.

Одним з засобів естетичного виховання є позакласне заняття, яке щодо естетико-виховних цілей має низку переваг в порівнянні з звичайним заняттям. Саме тут найбільш помітно проявляються і розвиваються природні здібності студентів до наук. І не стільки на парах, скільки саме тут, на позакласному занятті: у одних виховується одержимість наукою, а у інших – кращі педагогічні якості: ерудиція, етика і естетика. Ці якості дозволяють відчувати студентам внутрішню гармонію математики та її красу. Студенти мають можливість переконатися в тому, що справжній математик – це той, хто не тільки вирішує завдання, а прагне вирішити їх красиво, тому що витонченість, краса, лаконізм рішення свідчать про вищий рівень знань, інтелекту, майстерності математика, його талант і зрілість.

Високо оцінив наявність прекрасного в математиці П. Чайковський: «Якби в математиці не було краси, то , напевно, не було і самої

математики, тоді яка ж сила притягувала б до цієї науки великих геніїв людства».

Перелік посилань

1. Бех І. Д. Виховання особистості: підручник / І. Д. Бех. – К.: Либідь, 2008. – 848 с.
2. Педагогічна майстерність: підручник / [І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривоностаїн.; за ред. І. А. Зязюна]. – 3-тє вид., допов. і переробл. – К., 2008. – 376 с.

УДК 323.2.019.51

СОЦІАЛЬНІ МЕДІА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Рудик Я. М., кандидат педагогічних наук, доцент
(rudyk.yaroslav@gmail.com)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Уже понад десять років соціальні медіа впливають на суспільство. Поняття «соціальні медіа» містить технології і засоби, що до сьогодення залишаються предметом дослідження як зарубіжних, так і вітчизняних науковців. Одна категорія дослідників вважає поняття «соціальні медіа» та «соціальні мережі» тотожними [2, 7]. Інша категорія намагається розвести ці поняття [4, 5], розглядаючи соціальні мережі як складові соціальних медіа [1].

Науковці трактують соціальні медіа як онлайн-технології та методи, що використовуються людьми для обліку думками, знаннями, досвідом та планами на майбутнє. Соціальні медіа можуть містити у своєму контенті текст, зображення, звук та відео. Ці ресурси можуть містити блоги, дошки оголошень, влоги, підкасти та інші структурні компоненти для взаємодії користувачів.

Дослідники пропонують розглядати соціальні медіа у контексті їхнього використання з метою створення і розповсюдження інформації та як інструментарій, що дозволяє користувачам обговорювати і споживати інформацію [5].

На думку вітчизняних дослідників [3] соціальні медіа – це медіа, що розроблені для поширення відомостей через соціальну інтерактивність із використанням доступних технік. Соціальні медіа допомагають людям взаємодіяти через інтернет-сервіс та технології Web 2.0, трансформуючи їх зі споживачів контенту в його творців.

На нашу думку, для вітчизняних реалій соціальні медіа – це термін, який можна застосовувати до будь-якого сайту або сервісу, який дозволяє користувачам взаємодіяти, співпрацювати, спілкуватися, обмінюватися даними або брати участь у різних видах соціальної активності. Соціальні мережі стають все більш популярними серед усіх категорій населення,

незалежно від соціально-економічного та геополітичного статусу користувачів.

Хоча існують різні думки щодо масштабів впливу соціальних мереж, науковці погоджуються з тим, що вони глибоко проникли у суспільство [6, 8]. Один із сучасних напрямів використання соціальних мереж – дослідження. Соціальні медіа використовуються для аналізу впливу окремих досліджень, що призвело до появи альтернативних показників (альтметрик). Ці інструменти дозволяють підрахувати скільки разів інформація на веб-ресурсі (стаття, блог, навчальне програмне забезпечення, статистичні дані) були переглянуті, завантажені, процитовані, поширені на інших ресурсах, додані у закладки чи прокоментовані.

Сьогодні значна кількість науковців поширюють результати досліджень через соціальні мережі, а також використовують їх для підтримки та розвитку професійних стосунків із колегами, пошуку роботи, пошуку спонсорів чи майданчиків для експериментів. На нашу думку, соціальні медіа для науковців виступають проміжним етапом між вітчизняними фаховими журналами та міжнародними журналами, що індексуються наукометричними базами Scopus та Web of Science.

Перелік посилань

1. Коневщинська О.Е. Електронні соціальні мережі як складник сучасних соціальних медіа / О. Е. Коневщинська, С. Г. Литвинова // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2016. – Т. 55, вип. 5. – С. 42-54. – Режим доступу до ресурсу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2016_55_5_6.

2. Сибиряков С.О. Соціальні медіа як середовище архетипного впливу на масову свідомість / С. О. Сибиряков // Публічне управління: теорія та практика. – 2013. – Вип. 1. – С. 202-210. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pubupr_2013_1_34.

3. Шульга М. І. Система соціальних медіа у процесі інтеграції у маркетингові комунікації / М. І. Шульга. [Електронний ресурс] // Науковий блог. Режим доступу до ресурсу: <http://naub.org.ua/?p=1245>.

4. Burke F. Social media vs. social networking [Електронний ресурс] / Burke. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: http://www.huffingtonpost.com/fauzia-burke/social-media-vs-social-ne_b_4017305.html.

5. Cann A. Social media: a guide for researchers [Електронний ресурс] / Cann. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.rin.ac.uk/our-work/communicating-and-disseminating-research/social-media-guide-researchers>.

6. Jung И. The negative effect of social impact on society and individuals [Електронний ресурс] / И. Jung. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://smallbusiness.chron.com/negative-effect-social-media-society-individuals-27617.html>.

7. Mulero S. O. Acceptance and impact of social networks in marketing using extended technology acceptance model [Електронний ресурс] / Mulero. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <http://digitalknowledge.cput.ac.za/xmlui/handle/11189/263>.

8. Parrack D. The negative impact of social networking sites [opinion] [Електронний ресурс] / Parrack. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.makeuseof.com/tag/negative-impact-social-networking-sites-society-opinion/>.

УДК 378.147.88

МОВНИЙ ПОРТФОЛІО ЯК ОДИН ІЗ ПРИЙОМІВ ОРІЄНТОВНО-ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Рудницька Н.А., старший викладач кафедри іноземної філології і перекладу, (nathalie.nauu@gmail.com)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Швидкий розвиток комунікативної лінгвістики фахової французької мови становить значний інтерес для досліджень, зауважуючи на схожість соціально-економічних формацій України і Франції, а також той факт, що останні роки ще більше активізувалась плідна співпраця двох країн саме в аграрній галузі економіки. Комунікативна характеристика цієї сфери показує складну, динамічну, усталену систему узагальнених аграрних, економічних, промислових і комерційних явищ, понять, інститутів, категорій.

Як при всьому цьому розмаїтті сформувати у студентів іншомовну комунікативну компетенцію, враховуючи стрімкий розвиток суспільства?

Питання особистісної і професійної мотивації, як рушійної сили процесу вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням, є надзвичайно актуальним. Так, О. Савченко визначає особистісно орієнтоване навчання як «організацію навчання на засадах глибокої поваги до розвитку» з метою формування у процесі навчально-виховної взаємодії цілісної особистості, яка усвідомлює свою гідність і поважає інших людей [5].

Здолати виклики сьогодення вищої освіти України допоможе вирішення одних із важливих питань: мотивація і компетентність майбутніх фахівців, інтеграція світового досвіду і різні види співпраці з країнами-партнерами, де вивчення іноземних мов займає особливе місце.

Саме тому, використання систем інтерактивних та особистісно орієнтованих педагогічних технологій спрямовано на підвищення мотивації та розвиток інтересу студентів до вивчення предмету.

Особистісно-орієнтований підхід при викладанні іноземної мови дозволяє вирішити низку проблем: зростання мотивації студентів, їх

різний рівень володіння мовою, актуальності і урізноманітнення іншомовної інформації, тощо.

Однією із технологій цього підходу є метод мовного портфолію. Його стандартна модель розроблена Лінгвістичним комітетом Ради Європи з метою стандартизації вимог до вивчення, викладання й оцінювання досягнень у галузі вивчення іноземних мов громадянами європейських країн, була презентована також в Україні.

Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти пропонують три обов'язкових компоненти мовного портфолію: мовний паспорт; мовну біографію; мовне досє [1].

Метою портфолію при вивченні «Іноземної мови за професійним спрямуванням» є впровадження індивідуальних навчальних маршрутів студентів з можливістю їх аналізувати та впливати на розвиток об'єктивної самооцінки творчих здібностей, відображати динаміку розвитку рівня знань мови, виявляти індивідуальний стиль кожного фахівця або студента. Саме такий процес, на нашу думку, дієво і наочно демонструє особисті успіхи опанування іноземної мови, з одного боку, а з іншого – активно мотивує до досягнення нових результатів.

Таким чином, мовний портфолію – це візитна картка, сукупність відомостей про людину, організацію. Свого роду це – досє, або збірка документів, зразків робіт, фотографій, що дають уявлення про реальні мовні можливості, послуги фірми, фахівця, персони [5].

Як висновок, робота з мовним портфолію спонукає до постійної оцінки та аналізу досягнених результатів, допомагає при становленні і реалізації мети, наочно презентує динаміку розвитку і успіхи, а також мотивує до подальшого опанування мовою і культурою іншомовного соціуму.

Перелік посилань

1. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / ред. С. Ю. Ніколаєва ; Рада з питань співпраці в галузі культури, комітет освіти, відділ сучасних мов, Страсбург. – Київ: Ленвіт, 2003.

2. Кияк Т.Р. Фахові мови та проблеми термінознавства // Нова філологія. Збірник наукових праць. – Запоріжжя: ЗНУ, 2007. – № 27. – С. 203–208.

3. Рудницька Н.А. Методична підтримка самостійної роботи майбутніх фахівців-аграріїв (на матеріалі французької мови) // Науковий вісник НУБіП України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія: зб. наук. пр. Нац. ун-т біоресурсів і природоко-ристування України. – Київ: ВЦ НУБіП України, 2014. – Вип. № 199. част. 2. – С. 279-287.

4. Рудницька Н.А. Проблема розробки освітніх стандартів інженерів аграрного профілю з урахуванням досвіду професійної підготовки агроінженерів Франції // Актуальні проблеми педагогіки, психології та

професійної освіти, Том 1, № 2 (2016). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journals.uran.ua/apppfo/article/view/85311>.

5. Рудницька Н.А. Пути профессионализации студентов в высших учебных заведениях Франции // Вестник Евразийского гуманитарного института. Серия: Педагогические науки. – Астана, 2015. – Вип. № 1. – С. 110-115.

6. Рудницька Н.А., Кропельницька А.М. Робота над проектами при вивченні французької мови за професійним спрямуванням // Filologia, socjologia i kulturoznawstwo. Teoretyczne i praktyczne aspekty rozwoju współczesnej nauki Ченстохова/Czesto – Warszawa, 2016. – С. 44–48.

7. Савченко О.Я. Особистісно орієнтоване навчання / О.Я. Савченко // Енциклопедія освіти / Академія пед. наук України; [головний ред. В.Г. Кремень]. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с. – С. 626-627.

8. Хоменко Т.Ф. Впровадження мовного портфоліо для підвищення мотивації вивчення іноземної мови. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/28165/

УДК [378.147:332.2]:378.4(438)

АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ЗЕМЛЕВПОРЯДНИКІВ У РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩІ

Русіна Н.Г., кандидат педагогічних наук, викладач,

Петрова О.М., викладач

(RusinaN@i.ua)

ВСП «Рівненський коледж НУБіП України»,

м.Рівне

Концепція і поняття «просторове планування» були розвинені з позиції формування європейських вимог до планування та просторового розвитку. Так, у Польщі використовують поняття «Gospodarka Przestrzenna» «організація простору соціально-економічної системи в географічному середовищі або просторова організація цієї системи. Цю економіку слід розглядати в двох аспектах – як діяльність (управління) і як її результат (розвиток)» [2, с. 178]. Від початку 90 років у Польщі функціонує освітній напрям підготовки – просторова економіка, яка передбачає професійне навчання фахівців для регіональних адміністрацій та органів місцевого самоврядування (проектанти, урбаністи, спеціалісти землеустрою та регіонального розвитку), а також передбачає підготовку майбутніх менеджерів нерухомості, оцінювачів майна та агентів продажу з нерухомості.

На сайті, Віртуальний інформатор випускника середньої школи Польщі (Wirtualny Informator Maturzysty) міститься досить цікавий опис освіти інженера просторової економіки. Ступінь бакалавра (інженера) або магістра в галузі землеустрою, як правило, є необхідними для роботи за професією. У 2017 році 40 вищих навчальних закладів та університет

пропонували 39 освітніх програм в галузі просторової економіки. Навчальні курси в таких програмах, як правило, включають питання вишукувань, ландшафтного дизайну та будівництва, ландшафтної екології, проектування ділянок, а також міського та регіонального планування. Інші курси направлені на вивчення ГІС-технологій, рослинництва і ґрунтознавства, стратегії розвитку гмін і міст, просторової організації Європейського союзу, професійні практики і загальне управління. Кожного разу, коли це можливо, студенти беруть участь у реальних проектах, одержуючи цінний практичний досвід.

Щоб зрозуміти сучасні підходи професійної підготовки, наведемо думку польських вчених, а саме: професійна підготовка висококваліфікованих працівників галузі просторової економіки повинна відповідати новим вимогам суспільства, ринку праці, вимогам бізнесу, територіального розвитку міст та сільських поселень.

Як відзначає Т. Markowski, сучасний інженер-землепорядник повинен мати вміння: інтегрованого планування, визначення поточних та майбутніх потреб місцевих громад; діагностувати проблеми та виявляти істотні причини явищ; звертати увагу на можливості розвитку, результати, обмеження та наслідки прийнятих рішень; пропонувати концепції та плани для здійснення змін та впровадження їх в життя; запропонувати відповідні нормативні акти, беручи до уваги результати, отримані внаслідок проведених досліджень; здатність фіксувати та визначати зв'язки між функціональною та просторовою сферами та перетворити їх у цілі просторової політики; розробити просторову концепційну політику та плани розвитку; ведення переговорів про виконання планів і політик; оцінювати та контролювати ефекти та наслідки; вказати напрямки необхідних досліджень на користь суспільства [1, с. 20].

Отже, в основу специфіки освіти фахівців галузі просторової економіки покладено інтегрованість з суспільними проблемами, європейська направленість освіти, практичний аспект і комплексний характер навчання.

Перелік посилань

1. Markowski T. Wymagania wobec kształcenia kadry na potrzeby planowania i zarządzania rozwojem na kierunku gospodarka przestrzenna w świetle nowych trendów rozwoju gospodarczego i cywilizacyjnego //Biuletyn KPZK, 2010. – № 244 – С. 20-29.

2. Opinia prezydium KPZK PAN w sprawie utworzenia dyscypliny Gospodarka Przestrzenna// Biuletyn KPZK, 2010. – № 244. – С. 176-182.

УДК 378.4

**СУЧАСНИЙ УНІВЕРСИТЕТ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ НОВОЇ
ПАРАДИГМИ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ**

Савицька І.М., кандидат філософських наук, доцент
(isavitskaya@gmail.com)

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Університет - це не просто школа, а своєрідна школа. У ній необхідно не тільки викладати, професора повинні навчити студента брати участь в дослідженнях і, таким чином, досягати наукового способу мислення, що визначає його життя. Студенти повинні відповідати за самих себе... повинні слідувати за своїми вчителями критично. Їх навчанню властива свобода. Завдання професора – за допомогою науки транслювати істину.

К.Ясперс

Розбудова національної системи освіти в сучасних умовах з урахуванням кардинальних змін у всіх сферах суспільного життя, історичних викликів ХХІ століття, вимагає критичного осмислення досягнутого і зосередження зусиль та ресурсів на розв'язанні найбільш гострих проблем, які стримують розвиток, не дають можливості забезпечити нову якість вищої освіти, адекватну сьогоденню. Відчутними у сучасному суспільному розвитку України стають кризові явища, які загострюються й у просторі вищої освіти, не обходячи навчальних закладів різних кваліфікаційних рівнів та форм власності, незалежно від галузевого спрямування. Криза прагматичної моделі освіти має декілька аспектів, але найважливішим з них є культурно-антропологічний, що полягає у втраті освітою ціннісно-смиислового й антропологічно-екзистенціального вимірів.

Системні проблеми мають розв'язуватися комплексними заходами, на усіх щаблях освітньої ієрархічної системи. У час важливих соціальних перетворень, зважаючи ще й на тиск глобального світу, науковій спільноті варто активніше долучатися до вироблення концептуальних підходів щодо формування сучасної національної стратегії освіти, яка враховувала б позитивний світовий досвід та, водночас, зберігала й національні культурно-історичні особливості. Саме перед освітньою наукою постає проблема пошуку нових теорій і методик виховання особистості майбутнього, відкритої гуманістичним загальнолюдським цінностям, з високими моральними якостями. Сприяння європейському співробітництву в забезпеченні якості освіти – це вимога Болонського процесу, а принцип інституційної автономії передбачає, що основна відповідальність за забезпечення якості лежить на ВНЗ. Завдання забезпечення якості вищої освіти є багатоплановим і включає наявність необхідних ресурсів (кадрових, фінансових, матеріальних, інформаційних, наукових, навчально-методичних тощо), якісну організацію навчального, контроль освітньої діяльності ВНЗ та якості підготовки фахівців на всіх

етапах навчання та на всіх рівнях. Нова модель освіти повинна базуватися на новій філософії освіти, яка має враховувати всі вищезазначені аспекти. Нова філософія освіти розглядає педагогічну діяльність з позицій гуманістичної парадигми особистісно орієнтованої освіти. Гуманістичний аспект філософії освіти виявляється в її підставах, функціонально спрямованих на формування цілісної творчої особистості, світоглядно розвиненої, критичної, рефлексуючої, шлях свого особистісного становлення в суспільстві. Виклик XXI століття, безпосередньо звернений до освіти, полягає в тому, щоб пробудити природні функції освіти як найважливішої сфери пізнання, формування, корекції, а в необхідних випадках і перетворення менталітету і особистості, і соціуму в цілому. Іншими словами, студентам повинна бути надана можливість розвивати власні підходи до освіти, що відповідають їхній культурній та особистісній цілісності та ідентичності.

Забезпечення якості освіти є однією з головних умов мобільності, сумісності та привабливості системи вищої освіти будь-якої країни, головною складовою престижу закладу вищої освіти. Система управління якістю освіти в університеті повинна забезпечувати моніторинг основних показників якості та розробку рекомендацій для покращення всіх складових підготовки фахівців. До основних складових такої системи відносяться: якість освітніх програм та навчального процесу; рівень підготовки абітурієнтів; інформаційно-методичне забезпечення навчального процесу; кваліфікація професорсько-викладацького складу; рівень наукових досліджень, рівень підготовки випускників та їх затребуваність на ринку праці, кар'єрний потенціал тощо. Так, QS World University Rankings одним із пріоритетних пунктів у рейтингу університету визначає саме ставлення роботодавців до випускників.

Основна функція університету – забезпечити своєму випускникові відповідний теперішньому часу рівень інтелектуального розвитку, що забезпечує його здатність орієнтуватися в соціальному хаосі. XXI століття ставить перед університетом додаткові завдання. Університет стає гарантом, механізмом такої соціальної потреби, як стабільний, сталий розвиток суспільства. Німецький філософ-екзистенціаліст Карл Ясперс стверджує, що університет дає не специфіковані знання, а дає можливість побачити і, отже, увійти до сфери нових предметностей, створити простір, в якому зможе відкритися нове [2]. Університет вимагає три речі: навчання професіям, освіта (виховання), дослідження. Шлях сучасного університету: постійно вчитися й експериментувати; по можливості уникати державного регулювання і стандартизації (з цим у нас проблеми, бо університетська автономія ніби і є, але ніби й немає); набувати особливої інституційної ідентичності й бути не схожим на інших. Отож, підприємництво, інноваційність, еспериментаторство повинні стати ключовими завданнями, що формують позиціонування університету в системі вищої освіти, ідентифікують мотивацію для творення стратегій

його розвитку. У розвитку особистості майбутнього фахівця важливим є і формування позитивних навчальних мотивів і дієвих цілей, оскільки вони – найважливіші детермінанти діяльності, невід'ємна складова процесу формування особистості студента. Використання у навчальному процесі інноваційних методів і технологій активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів відповідає сучасному етапу становлення національної системи освіти, збагачує її новим змістом, сприяє формуванню мотивації майбутньої професійної діяльності та створенню умов для активного набуття студентами загальнонаукових, професійних знань та навичок. Проблеми, що стоять перед освітою майбутнього, вимагають корінних перетворень в самому розумінні сутності освіти, в самому підході до визначення пріоритетів освітньої діяльності. Але зміни в цій сфері можливі за умови першочергового вирішення найбільш загальних освітніх проблем, що визначають роль і місце освіти в вирішенні глобальних цивілізаційних завдань.

Перелік посилань

1. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 р. [Електр. ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
2. Ясперс К. Ідея університету [Електр. ресурс] – Режим доступу: <http://www.gridnev.info/?p=17>

УДК 141.21

ТЕХНОКРАТИЗМ VS КІБЕРНЕТИКА: СВІТОГЛЯДНО-МЕТОДОЛОГІЧНА КОМПАРАТИВІСТИКА

Самарський А.Ю., кандидат філософських наук, ст. викл.

(a.samarskyi@gmail.com)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Технократизм нерідко пов'язують з кібернетикою. Тому «піонера кібернетики» академіка В.М. Глушкова в зв'язку з його ідеєю ЗДАС часто звинувачували в «технократичному утопізмі». Чи так було насправді, і наскільки припустиме таке порівняння?

Для подібного порівняння є чимало підстав. Наприклад, предтеча кібернетики А.А. Богданов увів у науковий обіг термін «технічна інтелігенція», тому вважається одним із засновників ідеї технократії. Безпосередній «батько технократії» інституціоналіст Т. Веблен вважав, що управляти економічними і соціальними процесами повинні технічні фахівці, а не публічна влада або бізнес. Проте, не дивлячись на широку популярність технократичного руху в США в 20-40-х роках ХХ століття, американський учений-кібернетик Н. Вінер пропонував віддати її профспілкам, побоюючись технократичних поглядів і трактувань. Тому

сумнівно, що після цього радянські кібернетики, зокрема Глушков, поділяли б технократичні погляди.

Погляд, згідно з яким В.М. Глушков був прихильником технократії, представляє справу так, нібито його ідею ЗДАС згубила радянська бюрократія. Але бюрократія сама по собі не є протилежністю технократії, доречніше визначити її як один з інструментів технократії. У 60-х роках до керівництва СРСР стали приходити колишні професійні інженери-технологи. Це цілком відповідало логіці управління розвиненою індустріальною державою. Вони як ніхто інший розуміли тонкощі промислового виробництва і володіли потрібними навичками, яких не могло бути, наприклад, у гуманітаріїв, або навіть економістів. Цього часу радянська бюрократія насправді являла собою класичну технократію. Інша справа, що технократична концепція не передбачає знищення поділу праці на розумовий і фізичний, тобто не передбачає ліквідацію окремого управлінського апарату.

Сам В.М. Глушков вважав своїми головними ворогами не бюрократів, а радянських економістів-ринковиків. Справа в тому, що технічним фахівцям ринкові ідеї економістів виявилися набагато ближче і зрозуміліше, ніж ідеї кібернетиків. Причина в тому, що інженери є продуктом машинного виробництва, який, в свою чергу, є основою розвиненого товарного виробництва (капіталізму). Тому їхнє бачення визначалось місцем в системі поділу праці, і розуміння виробництва часто обмежувалося окремим підприємством. Автоматизація в такому світлі лише вдосконалює виробництво, кінцевою метою якого є прибуток, а не задоволення людських потреб.

В.М. Глушков виходив з принципово інших завдань виробництва, ніж бачилося радянським економістам. Його метою була не висока купівельна спроможність населення, а ліквідація грошей взагалі. У 1963 р. він розробив концепцію безготівкових (електронних) грошей – за допомогою обчислювальної техніки держава створила умови, при яких користуватися безготівковими грошми буде набагато вигідніше, ніж готівкою; паралельно окреслювалися умови, за яких буде зменшуватися роль державного регулювання розподілу продукції і відповідне зростання суспільних механізмів (через територіальні та трудові колективи). Тим самим будуть усуватися нетрудові доходи і відмирати приватний сектор виробництва і послуг.

Ця ідея логічно випливає з історичних тенденцій автоматизації виробництва, але її не помічали прибічники технократизму. Однією з причин могло бути неправильне бачення кінцевої мети суспільної автоматизації та роботизації: удосконалення виробництва заради самого виробництва у технократів та переорієнтація виробництва на вдосконалення суспільних відносин. Кінцевою метою науки може бути лише людина, а не ефективність економіки і техніки.

УДК 94(477.75)''192/193'':061.12

**ЖУРНАЛ «КРЫМ» – ДЖЕРЕЛО З ПИТАНЬ ІСТОРІЇ
ВІТЧИЗНЯНОГО КРАЄЗНАВСТВА 20-Х РР. ХХ СТ.**

Севастьянов О.В., кандидат історичних наук, доцент
(spu.crimea@gmail.com)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Серед актуальних та перспективних тем розвитку регіонаознавчих досліджень на сучасному етапі слід виділити недостатньо висвітлений у історіографії сюжет оцінки ролі та місця наукової періодики в організаційному становленні та розвитку вивчення минулого та сучасності того чи іншого регіону. Одною із цікавих сторінок цього процесу була плідна праця Російського товариства з вивчення Криму (РТВК, 1922-1932 рр., з 1927 р. – Товариства з вивчення Криму, ТВК). Товариство поставило своєю центральною метою всебічне вивчення півострова та популяризацію знань про Крим серед широких кіл трудящих країни для розвитку курортної та рекреаційної галузей Кримської АСРР. За короткий час РТВК/ТВК стало провідною організацією кримознавчого руху [1]. Однією з найбільш значущих пам'яток діяльності РТВК/ТВК слід вважати започатковане товариством видання наукового часопису «Крым», який виходив з 1925 до 1929 року. Всього за час видання вийшло 10 номерів журналу: по одному випуску у 1925-1926 рр. (№№ 1 та 2), по два – у 1927 (№№ 1 (3) та 2 (4)) та 1929 рр. (№№ 1 (9) та 2 (10)) та чотири випуски у 1928 р. (№№ 1, випуск I (5), 1, випуск II (6), 2, випуск I (7), 2, випуск II (8)).

Тема організації наукового кримознавства була одною з важливіших серед кола дискусій 20-х рр. ХХ ст. у середовищі краєзнавців, як на теренах Криму, так і серед представників наукових кіл Москви та Ленінграду. Цікавими були спроби РТВК/ТВК стати фундатором об'єднаного союзу дослідників Криму, висування відповідних проектів та їх презентація на сторінках «Крыма». Першим серед прикладів такої роботи слід навести публікацію професора Кримського університету ім. М. В. Фрунзе А. І. Маркевича «Краеведческая работа в Крыму». Стаття є коротким, але вельми інформативним нарисом активності кримських краєзнавців в 1924-1925 рр. Автор зупинявся на характеристиці діяльності кримських музеїв: Керченського музею стародавностей (Керченського історико-археологічного музею ім. О. С. Пушкіна), Херсонського історико-археологічного музею в Севастополі, Центрального музею Тавриди в Сімферополі. Окремо А. І. Маркевич звертав увагу на видання двох «Путеводителей по Крыму» в 1923 и 1925 рр., в яких він брав участь як автор нарисів історії Криму та співредактор. В огляді краєзнавчого руху у Криму у 1924-1925 рр. було надано увагу і Кримському університету ім. М. В. Фрунзе. Як досягнення автор підкреслював, що з самого заснування в університеті викладається обов'язковий курс історії Криму. Також в університеті заохочувалися краєзнавчі студії на природничому та фізико-

математичному факультетах. Цим процесом керували професори, члени Сімферопольської філії РТВК/ТВК – Є. В. Вульф, П. А. Двойченко, М. М. Клепінін и І. І. Пузанов. Підсумовуючи свій огляд, А. І. Маркевич зробив оптимістичний висновок про те, що «Крим широке та вдячне поприще для культурної роботи. Були би люди, та наснага, та вміння працювати» [2].

Перелік стратегічних шагів щодо безпосередньої структурної організації кримознавців міститься в низці публікацій заступника голови РТВК/ТВК Є. Е. Лейтнеккера у журналі «Крым» в 1926-1927 рр. Поява статей була викликана реорганізацією РТВК у 1925-1927 рр. в зв'язку з завершенням організаційного утворення товариства. В статті «Ближайшие организационные задачи краеведения в Крыму» заступник голови РТВК/ТВК пропонував активізацію роботи в слідуючих напрямках: якомога скоріша підготовка та проведення Першого Кримського краєзнавчого з'їзду, заохочення до роботи філій РТВК/ТВК представників робітників та молоді, планування роботи філій, концентрування краєзнавчих студій у музеях міст Криму, партійна та державна увага до цих заходів. Демонструвалися і амбіції РТВК/ТВК на керівництво краєзнавчим рухом у регіоні: Є. Е. Лейтнеккер висунув ідею тотального об'єднання усіх краєзнавчих центрів під проводом РТВК [3].

У 1927 році Є. Е. Лейтнеккер продовжував свою роз'яснювальну роботу щодо змін у організаційній структурі товариства. У своєму нарисі «На переломе» заступник голови товариства розтлумачив ідейну забарвленість цього процесу: він мав співпадати с загальним настроєм партійно-державного апарату, проходити під «гаслом індустріалізації» та боротьби з «нарисовим краєзнавством» [4].

16-18 квітня 1927 року у Сімферополі відбувся Перший з'їзд РТВК/ТВК. На ньому був затверджений новий Статут організації, організація офіційно отримала нову назву – Товариство з вивчення Криму. Згідно нарису Є. Е. Лейтнеккера, саме з'їзд РТВК/ТВК «зовсім несподівано перетворився на 1-й Загальнокримський Краєзнавчий з'їзд». Доповіді та звіти, представлені делегатами від місцевих осередків виявили ряд особливостей розвитку краєзнавчого руху у Криму: концентрування краєзнавчої роботи навколо міст (Бахчисарай, Джанкой, Євпатория, Севастополь, Ялта) з чіткою профілізацією інтересів дослідників; неспівпадіння районів господарницької діяльності та краєзнавства; значуща концентрація роботи з краєзнавства в місцевих музеях, відсутність належного обліку цієї роботи; відсутність планової краєзнавчої роботи, недостатність матеріальної бази кримського краєзнавства. Як добрий Є. Е. Лейтнеккер відмічав «курс на злиття академічної науки з масовим краєзнавством», впровадження краєзнавчих дисциплін в навчальних планах шкіл та вишів, на з'їзді висувалась ідея відродження Кримського університету, реорганізованого в педагогічний інститут у 1925 р. [5]. На з'їзді був обраний склад нового Правління, яке мало стати новим

центром організаційної роботи РТВК у спробах гуртування кримознавчих кіл.

Перелік посилань

1. Докладно про діяльність РТВК/ТВК див.: Севастьянов А. В. Десять лет на службе краеведения : Российское общество по изучению Крыма (1922–1932) / А. В. Севастьянов; под ред. А. А. Непомнящего; Центр памятниковедения НАН Украины и УТОПИК. – К.; Симферополь, 2010. – 255 с. – (Серия : Библиография кривоведения; вып. 13).

2. Маркевич А. И. Краеведческая работа в Крыму / А. И. Маркевич // Крым. – 1925. – №1. – С. 61-63.

3. Лейтнекер Е. Э. Ближайшие организационные задачи краеведения в Крыму / Е. Э. Лейтнекер // Крым. – 1926. – № 2. – С. 5-9.

4. Лейтнекер Е. Э. На переломе: К Первому крымскому краеведческому съезду и к четырехлетию О[бщест]ва по изучению Крыма / Е. Э. Лейтнекер // Крым. – 1927. – № 1 (3). – С. 8-17.

5. Лейтнекер Е. Э. О некоторых итогах первого Съезда Общества по изучению Крыма / Е. Э. Лейтнекер // Крым. – 1927. – № 2 (4). – С. 11-18.

УДК 378

ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Семак Л.А., старший викладач кафедри філології
(semak_s@ukr.net)

*Дніпровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпро*

Сьогодні у педагогічній науці повсякчас постає питання про важливість застосування нових інформаційних технологій у закладах вищої освіти. Це не лише нові технічні й мультимедійні засоби, але й нові форми та методи викладання у навчально-виховному процесі. Нового підходу потребує і дисципліна «Українська мова за професійним спрямуванням», основною метою якої є формування й розвиток комунікативної культури здобувачів вищої освіти, навчання практичному оволодінню українською мовою. Тепер завдання викладача полягає також в ознайомленні студентів з різноманітними інформаційними ресурсами для успішного оволодіння професійною мовою, активізації пізнавальної і пошукової діяльності.

До сучасних педагогічних технологій зараховують: навчання у співпраці, проектну методику, використання нових інформаційних технологій, Інтернет-ресурсів. До вивчення й опису новітніх педагогічних технологій звертаються такі науковці, як І. І. Брітченко, Г. Л. Вознюк, І. П. Васишин, Я. А. Коменський, В. Ю. Стрельников, І. Д. Шмілик, Р. Штайнер. Усі вчені погоджуються з тим, що такі технології допомагають реалізувати особистісно-зорієнтований підхід у навчанні,

забезпечують індивідуалізацію і диференціацію навчання з урахуванням потенційних здібностей студентів, їх рівня освіченості, нахилів. Не дослідженим залишається важливість використання Інтернет-ресурсів під час вивчення рідної мови у вишах нашої країни. З огляду на це, ставимо на меті описати сучасні прийнятні і доступні Інтернет-ресурси, які допомагають успішно й ефективно оволодіти українською мовою у закладах вищої освіти.

Сфери й можливості використання Інтернет-ресурсів величезні. Глобальна мережа Інтернет створює умови для отримання будь-якої потрібної студентам і викладачам науково-навчальної інформації: дисертаційні дослідження, наукові статті, матеріали конференцій, науково-навчальні посібники, новини з різних галузей наук, життя наукової спільноти, необхідну літературу і т.д. Використання кібернетичного простору з навчальною метою є абсолютно новим напрямом загальної дидактики і приватної методики.

До форм роботи з комп'ютерними навчальними програмами на заняттях з української мови за професійним спрямуванням зараховують: вивчення лексики; відпрацювання вимови; відпрацювання граматичних і стилістичних норм; навчання діалогічному й монологічному мовленню; оформлення презентацій; написання тез доповідей. Досягнути успіху під час реалізації таких форм можна, послуговуючись такими Інтернет-ресурсами:

– офіційне електронне видання Академічного тлумачного словника української мови (1970-1980) (<http://sum.in.ua/s/>) [1], в якому можна знайти точні дефініції слів української мови, можливі значення лексем, довідатися про контекстні умови вживання мовного факту, дізнатися етимологію слова;

– інтернет-словники синонімів та слів іншомовного походження (<https://синоніми.укр>, https://ukrainskamova.com/publ/slovnik_sinonimiv/21, <http://www.rozum.org.ua/index.php?a=index&d=22>). Під час написання реферату, статті, тез доповіді, курсової і дипломної роботи, виникає потреба підібрати не лише необхідні факти, а й слова-синоніми, лексичні дублети, що допомагають влучно й доцільно окреслити власне бачення, авторську думку. Послуговування у тексті однаковими термінами і дефініціями позбавляє текст виразності. Уникнути типових, постійно вживаних слів, урізноманітнити комунікативну ситуацію можна через рясне використання лексико-синонімічних засобів української мови, що можна сьогодні віднайти в електронних виданнях. Сервіс таких словників містить синоніми рідної мови й відповідники до запозик, тому надає можливість швидко опрацювати потрібну інформацію, запропонувати всі близькі за значенням лексичні одиниці (загальномовні, стилістичні, контекстні);

– онлайн перекладацькі словники з російської мови (<https://r2u.org.ua>). Запропоновані словники на цьому сайті містять різний дискурсивно-контекстний переклад слів, сталих висловів, термінів і терміносполук.

– електронне видання «Український орфографічний словник», що відображає сучасний стан літературної мови. Крім загальнозживаної лексики, до реєстру словника включено поширені терміни, географічні назви, неологізми. Словник є нормативним виданням, в якому правила написання слів, їх наголос і граматична характеристика узгоджені з принципами сучасного українського правопису.

– онлайн видання навчального підручника «Українська мова за професійним спрямуванням» С. В. Шевчук, І. В. Клименко [2] (http://www.dut.edu.ua/uploads/l_666_15833608.pdf).

Привабливість використання Інтернет-ресурсів під час викладання професійної української мови ще й в тому, що у віртуальному просторі систематизовано матеріал з усього курсу української мови за професійним спрямуванням, інтерактивні таблиці, схеми, диктанти, анімаційні ресурси, електронні тренажери, тести і завдання. Такі ресурси доцільно використовувати на будь-яких лекційних і практичних заняттях.

На етапі закріплення і контролю доцільними стають використання електронних тестів, індивідуальна робота з електронними завданнями. Переваги такої діяльності в тому, що можна відстежити рівень засвоєння матеріалу студентами, заощадити час, надати студентів можливість об'єктивно оцінити власні знання.

Отже, застосування Інтернет-ресурсів під час викладання української мови за професійним спрямуванням дозволяє застосувати комунікативний підхід до викладання рідної мови у закладах вищої освіти, удосконалює рівень володіння державною мовою, розвиває пізнавальну активність, сприяє творчому поступу кожного студента, збагачує словниковий запас здобувачів, сприяє розвитку інформаційної компетентності, формує здатність до міжкультурної взаємодії, що є основою функціонування Інтернету.

Перелік посилань

1. Словник української мови [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://sum.in.ua/s/>
2. Шевчук С. В., Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням: Підручник / С. В. Шевчук, І. В. Клименко. – К. : Алерта, 2010. – 696 с.

УДК 811.161.2'373.4

**РОЛЬ СЕНСОРИЗМІВ У ПРОЦЕСІ ОПЕРАТИВНОГО
ОСМИСЛЕННЯ ТА ВЕРБАЛІЗАЦІЇ ЗНАНЬ
ПРО НАВКОЛИШНІЙ СВІТ**

Семашко Т.Ф., доктор філологічних наук, доцент
(semashko.tat@ukr.net)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Сьогодні не викликає сумніву, що кожна людина потребує класифікації вражень, які надходять із зовнішнього світу, та вибіркової реакції на них. Це закон адаптації й необхідна умова для кодування та організації нових програм діяльності, яку виконують особистісні настанови. Відповідно, будь-який із феноменів навколишнього світу спочатку сприймається органами чуття (ми бачимо, чуємо, відчуваємо тощо), далі логічно осмислюється, після чого кожен новий предмет позначається словом.

Результати чуттєвого пізнання світу носієм етнічної свідомості та мови уречевлюють сенсоризми – мовні одиниці, які відіграють особливу роль у процесі оперативного осмислення та вербалізації знань про навколишній світ. Сенсорна лексика (чуттєва лексика, перцептивна лексика, лексика сприйняття), як і відповідна поняттєва сфера, з прадавніх часів викликає зацікавленість у науковців різних галузей знань (Ю. Апресян, О. Волошина, В. Дятчук, Е. Жаркова, А. Куценко, Л. Кудрєватих, І. Ковальська, О. Скворцова, О. Потебня, К. Рахіліна, Н. Сукаленко, Ю. Найда, Р. Якобсон та ін.). На часі вивчення вербальних об'єктивацій результатів чуттєвого сприйняття з позиції когнітивної парадигми наукового знання як пріоритетного у сучасному мовознавстві.

Концепції, розроблені вітчизняними та зарубіжними мовознавцями, що визначають місце та статус сенсорної лексики у системі мови, дають підставу говорити про нерівноцінність перцептивних відчуттів, як і мовних знаків їх вираження, що знаходить своє відображення у словниковому реєстрі мови. Очевидно, що усі знакові системи (найперше мовлення та мова) пов'язані, насамперед, із зоровим і слуховим сприйняттям (винятком є ураження цих органів чуття). Тому можемо констатувати, що у чуттєвому фрагменті мовної картини візуальна лексика покриває значну частину мовного простору, оскільки зоровий сенсор людини відіграє основну роль у сприйнятті зовнішнього світу, в практичній (і теоретичній) діяльності людини, у всьому, що вона робить, і особливо, у формуванні та використанні мови та приносить найбагатші результати опрацювання світу (до 80%, за відомостями Ю. Апресяна, О. Леонтьєва, О. Лурія, І. Рока, Н. Рябцева та інших).

Вербалізатори чуттєвого сприйняття в мовній системі морфологічно представлені різними частинами мови, однак, особливий статус у мові мають прикметники як носії власне сенсорної ознаки. За своїм

категорійним значенням останні виражають статичну, невіддільну від об'єкта ознаку предметів; виконують комунікативну та мовомисленнєву функції, цим протиставляючись іншим частинам мови; мають яскраво виражену національну своєрідність.

У системі перцептивних прикметників можна виділити кілька різновидів предикатів, як-от: мономодальні, полімодальні, кросмодальні. До мономодальних предикатів відносимо лексеми, сфера застосування яких обмежена одним перцептивним модусом. Так, наприклад, *червоний* належить модусу кольору, *гучний* – модусу звуку, а *округлий* – модусу форми. До полімодальних предикатів відносимо лексеми, співвідносні з кількома модусами. Наприклад, прикметник *гладкий* означає таку властивість поверхні, яка сприймається як навіпамацьки, так і зором, а *лимонний* сприймається як зором, так і смаком. До кросмодальних предикатів відносимо лексеми, що відповідають певній модальності у своєму прямому значенні, але метафорично переносяться в іншу модальну сферу. Наприклад, прикметник *м'який* відповідає сфері тактильного сприйняття, однак у словосполученні *м'який голос* метафорично вживається для характеристики властивості голосу, виступаючи у відповідному контексті як аудіальний предикат; прикметник *солодкий* належить модусу смакового сприйняття, а у метафоричному сполученні *солодкий запах* – виступає як ольфакторний предикат, характеризуючи запах; сфері тактильного сприйняття відповідає прикметник *колючий*, однак у метафоричному сполученні *колючий погляд* лексема *колючий* виступає як візуальний предикат.

Оскільки наша свідомість у процесі осмислення сприйнятої ознаки здійснює її узагальнення, правомірною видається думка, що ознака сенсорних прикметників пов'язана з особливим для кожного різновиду ознак (розміру, кольору, смаку, запаху тощо) і для кожного класу об'єктів еталоном, який існує у свідомості. Механізм відповідної операції полягає в наступному: отримавши чуттєвий подразник (кольоровий, смаковий тощо) від конкретного предмета, носій мови шукає йому відповідник серед тих, що існують у свідомості кольорових (чи смакових) уявлень і, знайшовши його, позначає ознаку конкретного предмета відповідним прикметником. Тобто еталон можна розглядати як вихідну ознаку – уявлення (напр. *солодкий* – 'схожий до смаку цукру'; *конічний* – 'той, що має форму конуса'; *помаранчевий* – 'схожий за кольором до помаранча'), з яким співвідноситься істинна, що сприймається органами чуття, ознака реального предмета.

Структура фонових знань сенсорних прикметників, яка існує на ментально-когнітивному рівні, дає підстави розглядати останні важливим компонентом лінгвокультурного простору (наприклад, у сполученнях: *білі голови*; *широкий степ*; *глибока вода*; *високочолі дуби*; *Теплий Олекса*; *Зелена неділя*; *широкий Дніпро*; *Жовті води*; *білі рученьки*; *велике цабе*; *круглий, мов сите поросся*; *жовта, як віск, шкіра*; *обличчя біле, як шмат*

габи; кислий, аж у горлі пече; гіркий, аж страх; як колода синій; як червона маківка; як біль білий та ін.), який може слугувати транслятором ментального коду українців.

Отже, об'єктивності результатів чуттєвого сприйняття – сенсорні прикметники – консолідують дві сигнальні системи (сприйняття й обробки даних); у них закодована вся інформація про навколишній світ; вони виконують роль реєстратора та вербалізатора результатів сприйняття, мають яскраво виражену національну своєрідність, що відкриває нові перспективи для їх подальшого студіювання.

УДК 316.422:316.752

ЩОДО ЦІННІСНОСТЕЙ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОГО СУСПІЛЬСТВА (ЗА Р. ІНГЛЕГАРТОМ ТА К. ВЕЛЬЦЕЛЕМ)

Сидоренко І.Г., кандидат філософських наук, доцент
(limans@i.ua)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Вирішення нагальних питань сучасного світу потребує попередньої дискусії щодо цінностей. Постіндустріальне суспільство формує свої стандарти поведінки, вимагаючи здатності кожного члена суспільства брати участь в обговоренні фундаментальних проблем. Практичний запит до підготовки сучасного професіонала будь-якого фаху формує вимогу оволодіння ним здатністю та готовністю вирішувати складні колізії та конфлікти, що супроводжують сучасні сфери діяльності. Від того, які цінності є визначальними для переважної більшості населення, залежить розвиток суспільства.

Згідно з дослідженнями американських вчених Р. Інглегарта та К. Вельцеля „World value service” („Світове дослідження цінностей”) та „European Values Survey” („Європейське дослідження цінностей”) [1], індустріалізація ознаменувалася переходом від традиційних цінностей до секулярно-раціональних, а з виникненням постіндустріального суспільства відбувся перехід від цінностей виживання до цінностей самовираження.

Виявлено, що цінності традиційного суспільства є достатньо стійкими: з переходом від традиційного до модерного суспільства не відбувається переходу до глобальної уніфікованої культури. Натомість, культурний спадок демонструє, за висловом Р. Інглегарта та К. Вельцеля, „вражаючу стійкість” [1]. Культурно-історичні традиції, зокрема релігійні, продовжують визначати поведінку людей. Змінюється форма релігії: місце інституціоналізованої догматичної релігійності займають індивідуалізовані духовні запити, що задовольняють потребу в осмисленні існування в сучасному суспільстві.

Серед цінностей самовираження важливе місце відведене освіті. Р. Інглегарт та К. Вельцель [1] корелюють високий рівень освіти з достатнім

рівнем матеріальної забезпеченості. Вони роблять висновок, що впевнена у матеріальному добробуті та освічена людина фізичне виживання сприймає як даність, а тому високо цінує незалежність, свободу вибору та самовираження. Практично у всіх країнах, де проводилися соціологічні опитування за програмою „World value service», люди з університетською освітою надають самовираженню більшого значення, ніж населення в цілому. Формуванню сучасного світогляду сприяє не тільки особиста захищеність і незалежність. Свою роль тут відіграє й переважаюча в суспільстві атмосфера.

Дослідники зауважують на тому, що виникнення постіндустріального суспільства зумовило до більшої свободи у соціальних стосунках. Сучасна „економіка послуг» будується на принципах, прямо протилежних дисципліні та стандартизації, на яких будувалася повсякденна діяльність людей індустріального суспільства. В індустріальну епоху система масового виробництва впровадила жорсткий централізований контроль над робочою силою; працівники були об'єднані в згуртовані колективи, що вимагало від людей бути „всі, як один». У постіндустріальному суспільстві переважає відхід від стандартизації в господарському та суспільному житті.

Цінності становлять собою прийнятне загальне уявлення про бажане та небажане для суспільства, є визначальними для стилю життя. Смысловиттєва функція цінностей перетворює їх на потужний мотивуючий реґлятор поведінки. Дослідники підсумовують, що, по-перше, домінуючі ціннісні орієнтації відповідають переважаючим життєвим умовам. По-друге, зі зміною умов життя змінюються й ціннісні орієнтації. Проте, зміни відбуваються не миттєво, для формування нових ціннісних установок, які б відповідали новим життєвим реаліям, та їх прийняттю суспільством потрібен досить тривалий час. Виявлено, що логіка ціннісних змін пов'язана зі зміною поколінь. Кожне нове покоління реагує на соціальні трансформації впровадженням нових цінностей, що відрізняються від вартостей попередніх поколінь. Представникам старшого покоління важко відмовлятися від глибоко засвоєних звичок і світогляду, тож агентами змін світоглядних орієнтирів у суспільстві завжди виступають молоді люди. Так відбулося й при переході від цінностей виживання до цінностей самовираження, що стало результатом культурних трансформацій, які поступово перетворювали системи цінностей в багатьох країнах.

Перелік посилань

1. Инглхарт, Р. Пересмотренная теория модернизации / Р. Инглхарт, К. Вельцель // Модернизация, культурные изменения и демократия: Последовательность человеческого развития /ред. Ю. Кузнецов; пер. с англ. М. Коробочкин. – М.: Новое издательство, 2011. Гл. 1. С. 31-78. – (Библиотека Фонда «Либеральная миссия»).

СУЧАСНІ МЕТОДИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ НАВИЧОК ПРИ ПІДГОТОВЦІ УСНИХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У ЗВО**Сидорук Г.І.**, кандидат філологічних наук, доцент*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Вибір Україною європейського вектору, надання їй безвізового режиму, вступ в європейський економічний та освітній простір вимагають високого рівня володіння іноземною мовою, комунікативних та перекладацьких навичок, тому дослідження в галузі перекладу і навчання різних видів перекладу стають все більш актуальними. Існує нагальна потреба в двосторонніх перекладачах у сфері професійної комунікації [1, 2, 3]. Проте, відсутня єдина система навчання майбутніх перекладачів усного перекладу, коли робиться акцент на навчання лише письмового перекладу. Постає необхідність розробки і впровадження сучасних методик успішного навчання студентів усного перекладу, що враховує особливості професійного іншомовного спілкування, психолінгвістичні та лінгвістичні особливості усного перекладу. Його здійснення вимагає стійкої сформованості професійної перекладацької компетенції, складовими якої є базовий, технологічний і професійно-особистісний компоненти. Базовий включає знання, навички й уміння, необхідні для виконання усного перекладу. Перші включають мовні знання, знання про переклад, знання про культуру країн рідної та іноземної мов. Другі включають перекладацькі навички та вміння (вміння переключатись та концентруватись, аналізувати та синтезувати). В усному перекладі складність полягає в одноразовому слуховому сприйнятті оригінального тексту та запам'ятовуванні, отже комплекс вправ на розвиток навичок аудіювання включатиме письмовий переклад звукозапису, переклад-диктовку, вправи на прецизійні слова на слух.

Метою цих вправ є розвиток наступних вмінь: технічних (вміння на слух розрізняти фонологічні пари та інтонаційні відтінки), мовних (знання і сприйняття на слух граматичних структур та лексики), мовленнєвих (вміння співвідносити звучання зі значенням), комунікативних (вміння зрозуміти звукову установку мовця).

Завдання усного двостороннього перекладача полягає у відтворенні фрагмента тексту іншою мовою, не спотворюючи змісту і зберігаючи стиль оратора, тому необхідно розвивати професійну пам'ять і вміння запам'ятовувати значні відрізки змісту на слух за допомогою мнемонічних прийомів і при виконанні вправ зорового сприйняття тексту і вправ зі складним аудіюванням. Критеріями успішного перекладу є його точність і висока швидкість. Умови роботи перекладача впливають на якісні показники перекладу. На нього негативно впливають невідповідність місця (шуми, галас), контамінованість мови оратора; фізіологічні дефекти

мовного апарату, незакінчені репліки, розраховані на особливі знання співрозмовника, прецизійна лексика.

Технологічний компонент професійної перекладацької компетенції – це володіння технічними прийомами перекладу і перекладацькими навичками і вміннями (мовні заміни, ключові слова або ділянки тексту, мовна компресія, комплексні заміни). Розвиток вміння переключатись на різні типи кодування відбувається за допомогою вправ з числівниками, перекладу з аркуша, вправ на створення асоціацій, на трансформації та на мікрореферування. Важливо включати також переклади-перекази та абзацно-фразовий переклад для розвитку навичок мовної компресії та розгортання, описового перекладу, генералізації, антонімічного перекладу, компенсації з метою удосконалення усного оформлення перекладу.

Професійно-особистісний компонент включає морально-етичні якості перекладача, а також культуру й темп його мови. Майбутніх перекладачів знайомлять з «моральним кодексом перекладача» та правилами ситуативної поведінки, які передбачають його повну адаптацію до ситуації, в якій він опинився. Усім відомий постулат про те, що гарним є той перекладач, який залишається «непомітним», тобто не відволікає на себе увагу будь-чим (одягом, помилками, запахом). Недотримання професійної етики може спричинити виникнення конфліктів. Техніка усного мовлення спрямована на формування вміння чітко і ясно висловлювати думки іноземною мовою, на попередження буквального перекладу, на закріплення формул етикету. Культуру мовлення перекладача характеризує гарне оформлення тексту перекладу: граматично (порядок слів), лексично, стилістично (правильний підбір слів) і інтонаційно. Перекладач вимовляє чітко, приємним голосом, з відповідною інтонацією, в перекладі відсутня «кухня перекладача» (заповнювачі пауз, роздуми з приводу перекладу). У зв'язку з тим, що мовне спілкування іноземною мовою здійснюється під впливом трьох факторів, а саме: екстралінгвістичного, психологічного та лінгвістичного, в усному двосторонньому перекладі ці чинники також мають місце: екстралінгвістичний полягає у знанні перекладачем предмету повідомлення, психологічний – у володінні різними типами професійного спілкування, а лінгвістичний – у його володінні мовою тексту оригіналу і перекладу.

Провідним науковим підходом до відбору змісту та навчання усному двосторонньому перекладу є принципи: професійної спрямованості; свідомості; комунікативності; комплексності та диференційованості; взаємодії основних видів мовленнєвої діяльності; стилістичної диференціації; знання рідної мови та колективної взаємодії. Навчання усного двостороннього перекладу ефективно за умови врахування психолінгвістичних особливостей перекладу, а саме: складність, специфічність, врахування особливостей підмов (переважання специфічної термінології, наявність «лексичних та фонетичних пасток», речень

умовних і в наказовому способі, еліптичних конструкцій, модальних дієслів), а також типовості перекладацьких ситуацій у процесі професійного спілкування. Зміст навчання усному двосторонньому перекладу має включати такі компоненти: мовні знання, мовленнєві навички та вміння, що дозволяють оперувати мовним матеріалом; професійні знання на достатньому для спілкування (аматорському) рівні; культурологічні знання; перекладацькі навички та вміння; вміння користуватися словниками, довідковою літературою, інтернетом. Навчання можна проводити за допомогою комплексу вправ для навчання усного двостороннього перекладу заснованого на принципах: поетапного формування перекладацьких навичок і вмінь, поступового наростання труднощів. Оцінка рівня сформованості компонентів професіоналізму в усному перекладі може здійснюватися за певними показниками. Сформованість професійно-особистісного компонента може визначатися на основі спостережень за поведінкою студентів під час виконання перекладу, тобто за дотриманням ними морально-етичних норм поведінки перекладача, якісних мовленнєвих характеристик перекладача, таких як лінійність, артикуляційна чистота, відсутність у промові «сміття», комфортна інтонація.

Перелік посилань

1. Алексеева И. С. Текст и перевод. Вопросы теории. – М. : МО, 2009. – 184 с.
2. Цуциева М. Г. Обучение военных врачей усному двустороннему переводу в ситуациях выполнения профессиональной деятельности (На материале немецкого языка): Дис. ... канд. пед. Наук. – СПб.: 2006. – 250 с.
3. Харитоновна А. В., Галинская Т. Н. Особенности обучения усному двустороннему переводу. Оренбургский государственный университет, Россия http://www.rusnauka.com/22_NIOBG_2007/Philologia/24833.doc.htm

УДК 371.13:37.03

ВИХОВНА ПОЗААУДИТОРНА РОБОТА З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ

Сиротін О. С., старший викладач

(alxsirotin@gmail.com),

Мишак О.О., асистент

(o.mishak@nubip.edu.ua)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Одним з пріоритетних напрямків сучасної освітньої політики України є комплексна модернізація освіти на всіх її рівнях. Згідно із Законом України «Про освіту» «...метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів,

розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей ...» [1, с. 2].

Формування майбутнього фахівця в процесі навчання – це становлення особистості студента засобами навчання з метою формування пізнавальних, практичних вмінь і навичок з певної галузі науки або мистецтва, необхідних для встановлення суспільних зв'язків і відносин з навколишнім світом. Уважаємо, що серед цих засобів формування особистості майбутнього фахівця важливе місце займає виховання на заняттях та позааудиторних заходах з іноземної мови.

Виховна робота – важлива складова при вивченні іноземної мови, адже під вихованням ми розуміємо цілеспрямований процес формування духовності, культури та фізичних сил особистості студента, підготовку його до життя, активної участі у трудовій діяльності як фахівця, зокрема з використанням знань з іноземної мови. Так, на занятті викладач переслідує всі потрібні цілі, в тому числі й виховну, але не завжди вистачає часу для того, щоб заринути студента в інший світ, світ вивчення мови.

За змістом виділяють такі форми позааудиторної роботи з іноземної мови: змагальні (конкурс, олімпіада, вікторина), засоби масової інформації (стінгазета, оголошення, бюлетень, усний журнал, дайджест, виставка-вікторина), культурно-масові (вечір-свято, вечір-зустріч з цікавими людьми; вечори-хроніки у зв'язку зі знаменними подіями тощо), політико-масові (форум, фестиваль, прес-конференція).

Практичний досвід з позанавчальної діяльності студентів на базі вивчення іноземної мови дає змогу стверджувати, що ефективними є такі заходи, як зустрічі з носіями мови, участь студентів в університетських конференціях з підготовкою доповідей іноземною мовою, участь в різноманітних студентських конкурсах, клуби, круглі столи, форуми, конкурси на кращий переклад.

У позааудиторній роботі в плані формування особистості студента вважаємо особливо ефективним предметний тиждень з іноземної мови. Ця форма за своїм характером масова, тому що вона передбачає участь у ній широкого контингенту студентів і охоплює комплекс різних за змістом та формою заходів. Тиждень іноземної мови як комплексна форма покликана сприяти цілеспрямованій організації та систематизації всієї позааудиторної роботи з іноземної мови, активізації роботи наукових гуртків, для яких тиждень стає своєрідним творчим звітом.

У рамках тижня проводили такі заходи: студентські конференції, конкурси стінгазет, вікторини, зустрічі з носіями мови, перегляди фільмів англійською мовою, конкурс письмових робіт на іноземних мовах (есе, лист зарубіжному колезі, твір), творчий тематичний вечір, словниковий бліц-турнір, гала-конкурс плакатів, «Проблеми і завдання сільського господарства», «Стан та перспективи розвитку агросфери», «Моя майбутня спеціальність», конкурс перекладів текстів з агробіологічної тематики, евристичну олімпіаду.

Дієвим прийомом, спрямованим на виховання у студентів почуття патріотизму, формування гуманістичного ставлення до світу, інших людей, своєї професії, стали зустрічі зі студентами, які пройшли сільськогосподарську практику в Німеччині, Швейцарії та Великобританії.

Значення таких зустрічей полягає в тому, що вони дають студентам можливість усвідомити цінність іноземної мови та професійних знань, сприяють створенню мотивації до вивчення іноземної мови й до навчання взагалі, знайомлять із культурними цінностями країни, мову якої вивчають, зміцнюють прагнення студентів переймати позитивний зарубіжний досвід для відродження сільського господарства власної країни, сприяють усвідомленню цінностей праці, землі, природи, формують почуття патріотизму та інтернаціоналізму [2, с. 48].

Заходи предметного тижня сприяють життєвому й професійному самовизначенню студентів, розвивають індивідуальні особливості особистості майбутнього фахівця біотехнології, зокрема вміння працювати в колективі й усвідомлення своєї ролі в ньому, відповідальність за вибір рішення, здатність аналізувати результати своєї діяльності, виявляти самостійність, активність, ініціативу.

Підсумовуючи все вищезгадане, можемо дійти висновку, що позааудиторна робота з іноземної мови дає широкі можливості щодо виховання особистості майбутнього фахівця, оскільки вона є особливим соціокультурним середовищем, умовою для саморозвитку, реалізації власних творчих здібностей студентів, а також соціально-культурної ідентифікації та самовизначення.

Перелік посилань

1. Закон України «Про освіту»: За станом на 8 груд. 2006 р. Верховна Рада України. офіц. вид. К.: Парлам. вид-во, 2006. – 40 с. (Сер. «Закони України»).

2. Мишак О. О. Формування гуманістичної спрямованості майбутніх біотехнологів у процесі вивчення іноземної мови (методичні рекомендації). К.: Видавничо-поліграфічний дім «Формат». 2014. – 69 с.

УДК 372.894:371.311.4

ЗАСТОСУВАННЯ ІГОР НА УРОКАХ ІСТОРІЇ

Сметана І.Б., спеціаліст

(smetana1995@gmail.com)

ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний коледж»,

м. Бережани

Будь-який вчитель хоче щоб його урок був цікавим, пізнавальним, де б учні із задоволенням проводили час. Одним з найкращих варіантів виховання активних учнів, озброєння їх необхідними вміннями та навичками є запровадження активних форм і методів навчання, серед яких провідне місце займають навчальні ігри.

На сьогодні застосування ігор на уроках, зокрема на уроках історії, продовжує викликати інтерес у науковців і вчителів-практиків (К. Баханов, Л. Борзова, М. Кларін, М. Коротоква, А. Морозов, О. Пометун, Г. Селевко, Д. Чернилевський), що дає підстави стверджувати про потужний потенціал та невичерпні ресурси у навчально-виховній роботі [2, с. 26].

У дитячі роки гра є основним видом діяльності дитини. Тому від гри не варто відмовлятися і в період навчання дитини у школі. Під час гри учні виробляють навички зосереджуватись, самотійно мислити, розвивати увагу та пам'ять.

Засвоєння учнями знань з історії відбувається ефективніше у рівноправній співпраці, вирішенні проблемно-пошукових завдань і досягненні цілей за допомогою подолання перешкод. Саме такий підхід до навчання лежить в основі інтерактивних методів навчання. Тому, використання такого роду методів на уроках історії не тільки робить навчання доступним, цікавим, дає можливість легко засвоїти навчальний матеріал та виховує в учнів одну із найцінніших якостей – стійкість у подоланні труднощів [3, с. 27].

Існують різні класифікації дидактичних ігор, розроблені відомими вченими та науковцями. Деякі вчені виділяють два основних типи ігор: ігри з фіксованими, відкритими правилами, та ігри з прихованими правилами.

За характером ігрової методики їх поділяють на: ділові та предметні; імітаційні та мотиваційні; функціональні; організаційно-діяльні.

За методикою проведення дидактичні ігри варто розподілити на чотири етапи, які визначають її послідовність: підготовчий, введення до гри, власне ігровий, підсумковий [4, с. 3-5].

Мабуть, більшість вважають, більш доцільним, застосування ігор лише на етапі перевірки раніше набутих знань та актуалізації опорних знань на уроці. Проте ігри на уроці історії варто застосовувати і на етапі засвоєння нових знань та на етапі узагальнення та систематизації знань, умінь та навичок. На цих етапах ігри будуть не менш ефективними в засвоєнні

Ігрова діяльність на уроках підвищує в учнів зацікавленості до предмета і значно полегшує та спрощує засвоєння складних теоретичних понять. Таким чином, гра є необхідним видом діяльності дитини на уроці. Одночасно вона стає головним засобом інтелектуального розвитку учня.

Перелік посилань

1. Баханов К. Традиції та інновації у навчанні історії в школі. Дидактичний словник-довідник / К. Баханов. – Запоріжжя : Просвіта, 2002. – 108 с.

2. Боханова К. О. Використання ігор на уроках історії у 7-8 класах / Вступна стаття / К. О. Боханова. – Х.: Вид. група «Основа», 2011. – 141 с.

3. Горохівський П. І. Методика викладання історії: Курс лекцій для студентів денної та заочної форм навчання. / П. І. Горохівський. – Умань: ПП Жовтий О. О., 2013. – 94 с.

4. Крамаренко, С. Г. Інтерактивні техніки навчання як засіб розвитку творчого потенціалу учнів / С. Г. Крамаренко // Відкритий урок. – 2002. – № 5–6. – С. 7–11.

5. Пометун, О. Методика навчання історії в школі [Текст] / О. І. Пометун, Г. О. Фрейман. – К.: Генеза, 2005. – 328 с.

УДК 378.091.279.7

ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Соловей О. Ю., студентка

(olenacolo@i.ua),

Васюк О. В., доктор педагогічних наук, доцент

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Одним із засобів визначення кількісних і якісних показників навчання є контроль, як один із невід'ємних компонентів процесу діагностування навчальних досягнень студентів. Правильно побудова системи контролю є вагомим чинником підвищення якості навчання. Вона сприяє не лише своєчасному виявленню слабких студентів, але і підтримці обдарованих.

Психолого-педагогічні аспекти контролю розглядали А. Алексюк, С. Архангельський, Ю. Бабанський, О. Безносок, В. Безпалько, М. Махмутов, Н. Тализіна та ін. Сучасні підходи до організації контролю навчання були у центрі уваги В. Бочарнікової, І. Булах, Л. Добровської, В. Ільїна, Е. Лузік, О. Мокрова, І. Романюк та ін. Методика контролю навчальних досягнень студентів у процесі вивчення окремих дисциплін розроблялася А. Єсауловим, П. Лузаном. Метою роботи є розкриття видів, форм та методів контролю навчальних досягнень студентів.

На думку Ю.Бабанського контроль – це діяльність, яка здійснюється з метою отримання і фіксування інформації про результати дидактичної взаємодії учня і вчителя та зіставлення отриманих результатів із визначеною метою. У випадку виявлення слабких місць навчального процесу, застосувати оперативні заходи для його корекції і регулювання, тобто інших форм, методів і засобів [1].

Метою попереднього контролю є ознайомлення із загальним рівнем підготовки студентів із навчальної дисципліни. Він є передумовою для успішного планування і керівництва навчальним процесом. Поточний контроль знань є органічною частиною всього педагогічного процесу і слугує засобом виявлення рівня сприйняття (засвоєння) навчального матеріалу. Він здійснюється у повсякденній навчальній роботі й виражається у систематичних спостереженнях викладача за навчальною діяльністю студентів на кожному занятті. Мета поточного контролю –

оперативне одержання об'єктивних даних про рівень знань студентів і якість навчальної роботи на занятті, вирішення завдань керівництва навчальним процесом тощо. Рубіжний (тематичний, модульний, блоковий) контроль знань є показником якості вивчення окремих розділів, тем і пов'язаних із цим пізнавальних, методичних, психологічних та організаційних якостей студентів. Рубіжний контроль дає можливість перевірити засвоєння отриманих знань через триваліший період і охоплює значні за обсягом розділи курсу. Він проводиться усно і письмово, як контрольна робота, індивідуально або у групі. Підсумковий контроль – це перевірка рівня засвоєння знань, умінь студентів за семестр, курс, весь період навчання у закладі вищої освіти. Під час підсумкового контролю встановлюється система і структура знань студентів. До підсумкового контролю належать семестрові, державні іспити, а також заліки перед іспитом. Основна мета іспитів – визначення наявного змісту знань студентів за обсягом, якістю і вмінь застосовувати їх у практичній діяльності [2].

Під формами контролю розуміють способи організації зовнішніх умов контролю, методами – способи організації змісту контролю [5].

Види контролю реалізуються на заняттях у таких формах. Традиційно виділяються письмові та усні форми перевірки. Основними формами письмової перевірки знань у вищій школі є контрольні та самостійні письмові роботи. Усне експрес-опитування студентів відрізняється від письмової перевірки своєю оперативністю. Воно дає змогу швидко перевірити й оцінити знання студентів, внести корективи у розуміння ними матеріалу, актуалізувати знання, необхідні для подальшого вивчення. Як письмова, так і усна перевірки можуть відбуватися у фронтальній та індивідуальній формах.

У сучасній педагогіці виділяють такі групи методів перевірки: усна перевірка результатів навчання (бесіда, виступ, пояснення, аналіз тексту, схем тощо); письмова перевірка результатів навчання (контрольні роботи (завдання), ІНДЗ, тестування тощо); практична перевірка (проведення лабораторного дослідження, моделювання педагогічної ситуації тощо) [3]. До методів зовнішнього контролю належать: спостереження, дебрифінг, експертиза, анкетування, інтерв'ю, діагностика, рейтинг тощо.

О. Пометун [4] пропонує використовувати також такі методи оцінювання: експрес-опитування, розширене опитування, контрольна вправа або творче завдання, спостереження, самооцінка.

Поєднання різних методів контролю називається комбінованим контролем.

Отже, контроль у навчальному процесі є складною контрольно-оцінною діяльністю, що, реалізується у різних видах, формах і методах.

Перелік посилань

1. Бабанский Ю. К. Оптимизация учебно-воспитательного процесса: методические основы Ю. К. Бабанский. – М. : Просвещение, 1982. – 192 с.

2. Васюк О. В. Організація контролю знань студентів / О. В. Васюк, Н. М. Майданюк // Вісн. кн. палати. – 2009. – № 5. – С. 27–29.
3. Лисак Г. О. Контроль навчальних досягнень студентів в умовах кредитно-трансферної системи навчання / Г. О. Лисак // Вісник Запорізького нац. ун-ту. – 2008. – № 1. – С. 157–162.
4. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. / О. Пометун, Л. Пироженко ; за ред. О. Пометун. – Київ : А.С.К., 2006. – 192 с.
5. Психологія діяльності та навчальний менеджмент : навч. посіб. – Київ : КНЕУ, 2008. – С. 707–708.

УДК 378

СТУДЕНТСЬКА МОЛОДЬ – СПЕЦИФІЧНА СОЦІАЛЬНА ГРУПА НАСЕЛЕННЯ

Сопівник І.В., доктор педагогічних наук, доцент
(sopivnyk_i@nubip.edu.ua)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Молодь – це специфічна соціально-демографічна група, яка виділяється на основі сукупності вікових характеристик, соціально-психологічних властивостей, що визначаються суспільним укладом, культурою, закономірностями соціалізації та вихованням у даному суспільстві.

У структурі народонаселення молодь складає значну групу людей. У світовому масштабі (за класифікацією ООН) до молоді належать особи, вік яких становить від 15 до 24 років – це 1,2 млрд. осіб, або майже 18% населення. На теренах Європейського Союзу проживає 96 млн. молодих людей, що складає 20% від загальної кількості населення. В Україні, за чинними законодавством (Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні»), до молоді належать люди віком від 14 до 35 років. Чисельність молоді в Україні сьогодні становить близько 14 млн. осіб.

Молодь є суспільним продуктом, оскільки це та категорія населення, яка до відповідного вікового етапу засвоїла цінності, культуру, які були притаманні як її мікросоціуму (сім'я, родина, друзі, шкільне співтовариство), так і макросоціуму (культурне середовище, традиції окремого регіону, суспільства, загальносвітові цінності конкретного історичного періоду). Тому молода людина отримала як готові зразки поведінки та цінності, так і власні суб'єктивні конструкти, які викристалізувалися у процесі самоорганізації її життєдіяльності та досвіду.

Студентство – це специфічна соціальна група, яка характеризується особливими умовами життя, праці і побуту, соціальною поведінкою і психологією, системою ціннісних орієнтацій.

Студентський вік – сенситивний період для розвитку основних соціогенних потенцій людини як особистості: 1) формування професійних, світоглядних і громадянських якостей майбутнього фахівця; 2) розвитку професійних здібностей і сходження до вершин творчості як передумова подальшої самостійної професійної творчості; 3) центральний період становлення інтелекту і стабілізації рис характеру; 4) відбувається перетворення мотивації та всієї системи ціннісних орієнтацій; 5) інтенсивно формуються соціальні цінності у зв'язку з професіоналізацією.

Студентство, як специфічна група молоді, має свої особливості:

- основний вид діяльності – навчання, у ході якого відбувається інтелектуально-культурний, професійний розвиток молодої людини;
- вплив викладачів та науково-педагогічних працівників під час навчальної та позааудиторної роботи;
- вищий рівень освіченості та пізнавальних потреб;
- короткочасність перебування у даній групі, обмеженій часом навчання у вищому навчальному закладі, який може тривати від 3 років (у ВНЗ I-II рівнів акредитації) до 10 років (молодший спеціаліст – магістр);
- існування певних групових потреб, інтересів, проблем, які пов'язані з навчальною, науковою та дозвіллевою діяльністю;
- вища у порівнянні із іншими категоріями молоді соціальна активність;
- зменшення контролю із боку батьків, що призводить до значного впливу референтної групи, високого ризику з боку студентської молоді асоціальної поведінки, зокрема вживання спиртних напоїв, наркотиків, куріння, сексуальна розпуста;
- спільний побут (проживання в гуртожитках), при відсутності системної, цілеспрямованої виховної роботи може сприяти культивуванню асоціальної поведінки студентської молоді.

Важливими є такі особливості студентського віку як активний розвиток ціннісно-моральної сфери, яка передбачає посилення свідомої мотивації до суспільно-корисної поведінки, підвищення інтересу до моральних проблем, зокрема відповідальності та становлення «Я-концепції».

УДК 378:37.035.6 (072)

**ПРАКТИЧНІ ПОРАДИ СУБ'ЄКТАМ ВИХОВНОЇ РОБОТИ З
ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СВІТОГЛЯДУ МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ АГРОПРОМИСЛОВОЇ ГАЛУЗІ**

Сопівник Р.В., доктор педагогічних наук, доцент
(rvsop@meta.ua)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

У закладах вищої освіти значна увага має приділятися питанням виховання і розвитку студента. Адже виховати людину інтелектуально, але не виховати її морально означає породити загрозу для суспільства. Видатні люди кажучи про освіту, підкреслювали значимість виховання: «Навчена, але невихована людина страшніша за звіра» (Платон); «Ми сміливо висловлюємо переконання, що вплив моральний складає головне завдання виховання, більш важливе, ніж розвиток розуму і наповнення голови знаннями» (К.Д.Ушинський).

Станіслав Миколайович Ніколаєнко підкреслює що: «Викладачу треба не лише підраховувати кількість знань, умінь, навичок, які за відведені години засвоїв студент, а й думати про те, яку людину ми виховали...». **Ці слова корелюють із вимогами роботодавців та ринку праці.** Так, великі агрокомпанії при формулюванні вимог до претендентів на вакансії зазначають, що їм потрібні фахівці моральні, чесні, ініціативні та зорієнтовані на клієнта, вмотивовані до розвитку. **Формування особистісних, соціально важливих якостей студентів це прерогатива виховання.** Щоб здобути студентом знання, задатки, розвинені до рівня таланту, сформовані уміння і навички, опановані прогресивні способи ведення агрогосподарства шляхом правильного морального вибору були поставлені на службу доброму, розумному, справедливому, загальнолюдському і національному. **Як досягнути цього на практиці у закладі вищої освіти?** Відповідь – взятись за реалізацію програми виховання студента «Фахівець, громадяни, патріот» (далі - Програма). Що таке Програма – це документ створений робочою групою на чолі зі С.М. Ніколаєнком, ректором НУБіП України, у якому визначено цілі виховної роботи та шляхи їх досягнення [1].

З метою оптимізації процесу формування ціннісного світогляду майбутніх фахівців на практиці варто враховувати певні методичні поради. **По-перше, нам необхідно використовувати можливості виховуючого навчання.** Це коли у змісті різних дисциплін ми шукаємо та акцентуємо на патріотичних, морально-етичних, екологічних аспектах. **По-друге, необхідно забезпечити гуманітаризацію професійної підготовки,** бо людинознавчі, антропологічні дисципліни наділені колосальним виховним потенціалом і орієнтують особистість на абсолютні, вічні і національні цінності. **По-третє, необхідно дбати про готовність суб'єктів освітнього процесу до здійснення виховної роботи.** Готовність наставників

академічних груп до здійснення виховної роботи забезпечується організацією і змістовним наповненням семінарів з підвищення педагогічної майстерності кураторів [3]. **По-четверте, налагоджувати конструктивну взаємодію зі студентським активом на засадах педагогіки співробітництва.** Актив складає основу органів студентського самоврядування, є формою організації студентів і включає їх до процесу прийняття і втілення управлінських рішень, що стосуються життєдіяльності університетського колективу. **По-п'яте, науково-педагогічні працівники, повинні бути взірцем для наслідування студентам.** А.С.Макаренко підкреслював: «Не думайте, що ви виховуєте дитину тільки тоді, коли з нею розмовляєте, або повчаєте її, або караете її. Ви виховуєте її щохвилини...» [4]. **По-шосте, здійснюючи вплив на свідомість студента необхідно спиратись не тільки на когнітивну, раціональну сферу особистості, а й на афективну, емоційно-ціннісну** використовуючи при цьому засоби мистецтва та художній образ. **По-сьоме, у контексті патріотичного виховання звертати увагу на пантеон героїв і календар свят та пам'ятних дат.** За всю історію жодне державне утворення за будь-яких форм державної влади, політичного устрою не змогло обійтись без свят та пам'ятних дат. **По-восьме, ставлення до студента має відповідати принципам побудови партнерських стосунків на засадах «педагогіки співробітництва»,** коли вихователь і вихованець є носіями предметно-перетворювальної діяльності, коли моральна норма не просто нав'язується, а пізнається вихованцем за допомогою методу природних наслідків (усвідомлення суті) [2]. Тобто, ми маємо навчитись любити наших вихованців, безкорисливо і щиро у цьому головне покликання педагога, як писав В. Сухомлинський: «Серце віддавати дітям».

Перелік посилань:

1. Ніколаєнко С.М., Шинкарук В.Д., Рудень Д.М., Сопівник Р.В., Сопівник І.В., Петрів Г.В., Кушнір А.О., Мойсеєв В.В., Давидова О.П. Програма виховання студента: «Фахівець, громадянин, патріот». Навчально-методичний посібник / С.М.Ніколаєнко, В.Д.Шинкарук, Д.М.Рудень, Р.В.Сопівник, І.В.Сопівник, Г.В.Петрів, А.О.Кушнір, В.В.Мойсеєв, О.П.Давидова. – К.: «ACS-ACTIVE» 2016. – 76 с.

2. Сопівник Р. В. Експериментальна робота з удосконалення виховної роботи зі студентською молоддю / Р. В. Сопівник, І. В. Сопівник // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України / Серія «Педагогіка, психологія, філософія». – 2010. Вип. 155, Ч.1. – С. 282–286.

3. Сопівник Р.В. Виховання особистості майбутнього фахівця агропромислової галузі крізь призму функцій наставника академічної групи // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Педагогіка, психологія, філософія». – 2015. – № 220. – С. 172-182.

4. Сопівник Р.В. Планування виховної роботи у вищому навчальному закладі // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Педагогіка, психологія, філософія». – 2016. – № 239. – С. 229–234.

УДК 371.13

ГУВЕРНЕРСТВО ЯК АЛЬТЕРНАТИВНА УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Соценко Ю.Ю., аспірантка

кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти

(sotcenkoyulia@ukr.net)

Херсонський державний університет, м. Херсон

Сучасна українська система освіти побудована на реформах та нововведеннях, тому дошкільна її ланка керується поширеною ідеєю впровадження та розповсюдження домашньої освіти як альтернативної форми навчання.

За останнє десятиріччя все більшої актуальності набуває проблема професійного домашнього виховання і навчання, адже з кожним роком зростає попит на гувернерів. Професія «гувернер» уведена до переліку спеціальностей, наявних в Україні («Тимчасовий державний перелік професій», код спеціальності 5131), що вказує на її офіційне визнання та інтенсивне поширення.

Гувернерство має свій понятійно-категоріальний апарат. Гувернантка, гувернер (від франц. *gouvernante* - керувати) - особи, які наймалися для домашнього виховання й початкового навчання дітей у сім'ях дворян, вищих чиновників, буржуазії, купців [1].

Гувернерство розвивалося як частина родинного виховання і мало за мету формування яскравої, неповторної, неординарної особистості. Сьогодні гувернерство визначають як цілісну педагогічну систему й окрему галузь педагогіки, що вивчає особливості індивідуалізованого формування в домашніх умовах освіченої, гармонійно розвиненої, комунікабельної особистості з активною життєвою позицією [2].

Спрямованість державних заходів на забезпечення можливості отримання освіти у домашніх умовах сприяла відродженню інституту гувернерів. Дошкільну освіту, що є фундаментом, первинною складовою частиною системи неперервної освіти, відповідно до Закону України «Про дошкільну освіту», можна отримати як у дошкільному закладі, так і в сім'ї.

Водночас традиційна система підготовки студентів факультетів дошкільної педагогіки до роботи у сім'ї не повною мірою враховує актуальні проблеми і соціальні орієнтири сучасної родини, особливості взаємодії педагога та сім'ї. Тому виникає суперечність між потребами сім'ї і недостатньою професійною компетентністю домашнього педагога.

Проблемі професійної підготовки вихователів присвячено багато досліджень вітчизняних та зарубіжних авторів. Теоретичні та

методологічні основи даної проблеми знайшли відображення у працях класиків педагогічної науки К. Ушинського, С. Русової, А. Макаренка, В. Сухомлинського; у наукових дослідженнях сучасних учених-педагогів і психологів А. Алексюка, Л. Артемової, Е. Вільчковського, І. Беха, Л. Божович, О. Савченко, В. Семиченко, В. Сластьоніна, О. Щербакової, А. Богуш. Окремими аспектами багатогранного і складного процесу розвитку професійної підготовки педагогів до роботи з сім'єю присвятили свої наукові праці О. Абдуліна, В. Гриньова, Т. Гущина, І. Зязюн, О. Семенов, Т. Шульга та інші. Вагомими для нашого дослідження стали праці Є. Сарапулової, О. Корх-Черби, О. Зверевої, Т. Куликової, С. Теплюк.

Зарубіжний досвід засвідчує, що попит на гувернерів з роками не тільки не зменшується, а зростає, пропорційно підвищенню ролі жінок у виробничому, культурному і політичному житті суспільства.

Ефективність професійно-педагогічної підготовки майбутніх вихователів-дошкільників до виховання дітей в сім'ї можна значно підвищити, якщо розширити зміст професійної підготовки завдяки вивченню курсу «Гувернерство», за допомогою якого здійснюється цілеспрямований педагогічний вплив на основі взаємозв'язку мотиваційного, змістового та процесуального компонентів навчальної діяльності

Проаналізувавши робочі навчальні плани напряму підготовки «Дошкільна освіта» факультету дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету, а також урахувавши тематику нашого дослідження, ми зробили висновок, що найбільш сприятливим для вивчення буде введення спецкурсу за вибором студентів «Гувернерство» саме на третьому курсі, оскільки студенти вже мають певне підґрунтя для його засвоєння [3].

Нині інститут домашніх вихователів переживає піднесення, що виявляється у збільшенні попиту на послуги гувернерів, інтересу науковців до цього виду суспільного учіння, створенні освітніх закладів (відкриття нових спеціальностей на педагогічних факультетах) з підготовки домашніх вихователів, організації курсів з підготовки гувернерів. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в підтвердженні у правильності гіпотези дослідження, а саме в тому, що рівень підготовленості студентів факультетів дошкільної освіти зростатиме в умовах забезпечення педагогічного впливу, спрямованого на формування основних функціональних компетентностей.

Перелік посилань

1. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко. - К. : Либідь, 1997. – 376 с.
2. Сарапулова, Є. Г. Психолого-педагогічні основи навчально-виховної діяльності гувернера [Текст] / Є. Г. Сарапулова. – К. : МАУП, 2003. – 264 с.

3. Соценко Ю.Ю. Архітектоніка курсу «Гувернерство» / Ю.Ю. Соценко // Педагогічні науки: [зб. наук. праць / ред. В.Л.Федяєва]. – Херсон, 2017. – Вип. 77, Том 2. – С.114-117.

4. Соценко Ю.Ю. Критерії, показники та рівні готовності майбутніх вихователів ДНЗ до впровадження альтернативних форм дошкільної освіти / Ю.Ю. Соценко // Osobowość, społeczeństwo, polityka : Mater. VI Międz. Konf. Nauk.-Prakt. / Pod red. J. Kota. – Część 1. – Lublin: WSEI, 2017. – S.160-163.

УДК 342.724

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ: КРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ

Сторожук С.В., доктор філософських наук, професор
(svitlanastorozhuk@gmail.com)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Не має сумніву, що проблема людини та суспільної взаємодії, сьогодні є наріжним каменем філософського дискурсу. Докорінні соціокультурні та світоглядні трансформації, які відбуваються у всьому світі під впливом світського гуманізму, характеризуються інтенцією на звільнення людини від усіх форм поневолення. Особливо чітко вказана тенденція проявляється у транзитивних суспільствах, які, звільнившись від тоталітарного режиму, сповненні просвітницької надії відірватися від «похмурого милого» й наблизитися до «світлого майбутнього» [4, с. 457], яке експлікується як «держава всезагального блага». Поміж тим, ці ідеї, частіше за все тільки декларуються, оскільки, як справедливо зауважує Б. Кравченко, суспільні трансформації в таких спільнотах зазвичай рухаються у зворотному напрямку – «від учорашнього дня до позавчорашнього й далі» [4, с. 457]. На думку мислителя, цей процес зумовлений тим, що «під силовим пресом радянської модернізації «згори» в репресованому суспільстві консервувалися старі, домодерні структури, цінності й традиції. З розвалом радянської партійно-державної системи вони знову опинилися на поверхні суспільного життя» [4, с. 457].

Правомірність висновків відомого українського вченого, не викликає жодних сумнівів і підтверджується висновками і переконаннями аналітиків [3], які акцентують увагу на тому, що у транзитивних (пострадянських) суспільствах неабиякого поширення набули докапіталістичні, за своїм змістом, суспільні взаємини, в межах яких, держава розглядається як карально-репресивний апарат, а закон не виконує функцій регулятора суспільних стосунків. Утвердженню цих тенденцій істотно сприяє міфологізоване сприйняття світу з притаманною для нього бінарною опозицією «Своїх» і «Чужих». Показово, що вказана риса надзвичайно чітко проглядається у сучасній Україні. Адже, намагаючись зберегти

власну культурну ідентичність, українські політичні та культурні еліти, часто вкрай некритично апелюють до національних стратегій XIX ст., навіть попри істотні зміни, які відбулися в сучасному соціокультурному бутті. Адже, у підсумку звільнення від тоталітарного тиску окремої людини та всього українського суспільства, відбулося, з одного боку, повернення до премодерних форм суспільної взаємодії, а з іншого – формування нових, зазвичай націоналістично забарвлених, стратегій поневолення людини. Головною причиною цього явища, стала відсутність в українській державотворчій традиції ліберального ядра, що й зумовило утвердження пріоритету колективу, або в термінології Ж.-Ж. Руссо «загальної волі», над особистістю. Відповідно, українське суспільство, попри усі політичні та соціальні трансформації, залишається «безособистісним», а відтак культивує «міфи та ідеї», що спрямовані зберігати колективну єдність, водночас знімаючи відповідальність кожної окремої людини за власні вчинки. Індивід, як справедливо свого часу зауважував З. Фройд, спираючись на роботи Г. Лебона, в межах колективу усвідомлює непереборну силу, і ця «свідомість дозволяє йому піддатися таким інстинктам, яким він ніколи не дає волю, коли він один». Натомість у колективі, такі інстинкти не приборкуються, оскільки колектив анонімний і тому не несе на собі відповідальності. Фактично, почуття відповідальності, що стримує завжди окремих індивідів, зовсім зникає в колективі [1], адже «загальна воля» – це воля усіх, і водночас нікого. Поміж тим, колектив, на відміну від маси та юрби, звільняє тільки частину того несвідомого, яке проявляє все «зло людської душі», оскільки, як вже було зауважено вище, він користується звичаєвими нормами, які виступають своєрідними регулятивами людської поведінки.

Характерною ознакою премодерності соціальних зв'язків сучасної України є своєрідність символічної політики та особливо «місць пам'яті» (П. Нора), які зазвичай пов'язані із певними історичними подіями чи давно померлими духовними лідерами, які, попри усі соціокультурні і цивілізаційні зміни, залишаються одним із незмінних елементів того «символічного капіталу» (П. Бурд'є), який використовують політичні еліти у боротьбі за політичне панування. Натомість нагальні економічні проблеми тривало залишаються на маргінесі суспільної уваги – люди, незмінно готові боротися і помирати за деяку «уявну спільноту» (Б. Андерсон), поміж тим не виявляють жодного бажання відстоювати власну рівноправність та громадянські права. Фактично, сучасні соціальні групи, особливо ті, що сформувалися на деякому, часто міфологічному тлі власної унікальності, розглядають себе так само як свого часу заможна й не зайнята у матеріальному виробництві давньогрецька аристократія – думають про найбільш загальні ідеї, які часто зводяться до проблеми соціальної рівності, не переймаючись проблемами економічної сфери.

Звичайно, наразі є всі підстави вважати дані висновки певною мірою категоричними, адже за даними ЄС, Україна провела більше реформ, ніж

за останні 23 роки. Очевидно, що така діяльність потребувала багато ініціативних та незалежних від впливу більшості політичних лідерів [2]. Безперечно, такі висновки мають сенс, поміж тим, як свідчать українські реалії в українському соціумі тривало зберігається властива премодерній міфологічно-релігійній свідомості бінарна опозиція «Своїх» і «Чужих», яка проявляється як на горизонтальному, так і вертикальному рівнях. З одного боку, українське суспільство знаходиться у виразній опозиції до влади, яка хоча й обрана демократичним шляхом, у свідомості більшості населення ідентифікується як «Вони», «Інші» та «Чужі». Подібною є ситуація й на рівні горизонтальної соціальної взаємодії, де будь-яка особиста ініціатива часто засуджується, і розглядається подібно до того, як звучало перше звинувачення проти Сократа: «винен в тому, що не визнає богів, визнаних державою, а вводить інші, нові божества; винен також в тому, що розбещує молодь». Інакше кажучи, на рівні горизонтальних зв'язків, в українському суспільстві ігнорується кожен, хто думає інакше, і особливо той, хто має власну думку, і керується не колективним розумом, а виступає «кантівським» громадянином світу.

Перелік посилань

1. Фрейд З. Психология масс и анализ человеческого «Я» [Электронный ресурс] / З.Фрейд. – Режим доступа: <http://www.magister.msk.ru/library/philos/freud001.htm>

2. Сидоренко С. Реформи очима ЄС: які зміни та проблеми в Україні помітив Брюссель [Електронний ресурс] / С.Сидоренко. – Європейська правда, 16 листопада 2017. – Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2017/11/16/7073751/>

3. Рябчук М. Зона відчуження. Українська олігархія між Сходом і Заходом / М.Рябчук. – К.: Критика, 2004. – 222с.

4. Кравченко Б. Поневолення історією: радянська Україна в сучасній історіографії // Україна, Імперія, Росія. Вибрані статті з модерної історії та історіографії / Б. Кравченко. – К.: «Часопис «Критика», 2011. – С. 455-528.

УДК 101.9

ФІЛОСОФІЯ УСПІШНОСТІ В УМОВАХ ПЕРЕХІДНОГО СУСПІЛЬСТВА

Супрун А.Г., кандидат філософських наук, доцент
(alinasuprun2@gmail.com)

Національний університет біоресурсів та природокористування України

В умовах перехідного суспільстві в Україні, коли розбудова суверенної правової держави, формування громадянського суспільства, докорінна трансформація економіки та політики супроводжуються певними кризовими явищами, спадами і соціальними конфліктами, проблема успіху та успішності є все більш актуальною.

Поняття успіх зазвичай викликає неоднозначне сприйняття. В контексті соціально-філософського аналізу ця проблема є достатньо спірною. Успіх – одночасно очевидний та неможливий для визначення. Це індивідуальна якість, яка з необхідністю повинна стати всезагальним досягненням. Поняття успішності не визначається лише благом, яке проявляється як результат фінансової незалежності, це звужує його та приводить до втрати цілісної сутності. У праці Алана Лакейна «Мистецтво встигати» (Alan Lakein. "How to get control of your time and your life") зазначається, що всі ми могли б досягати наших цілей, якби вміли правильно планувати свій час та йти до мети більш наполегливо. Датський вчений Томас Хойруп визначив поняття успішності через вибрану «модель життя»: найманий працівник, менеджер, підприємець та домашня робітниця. Те, що вважається успіхом в одній категорії, не буде успішним в іншій. Біблія пропонує нам розуміння успіху як дар Бога: потенційна можливість, яку ти можеш розвивати в собі або ні.

Поняття успішності в межах сучасного перехідного суспільства визначається, в більшій мірі, як його духовний стержень навколо якого формується ідеологія успіху, яка потребує філософської рефлексії. Успіх – це не стільки результат, скільки процес – шлях його досягнення. Феномен успішності в умовах перехідного суспільства – це вміння досягнути рівноваги та пристосуватися до постійних змін, це розвиток духовної енергії та сили, зосередження знань та здібностей, які надають можливостей для реалізації цілей не зважаючи на мінливість життєвих процесів.

Наразі формується абсолютно нове уявлення про соціум XXI століття, в якому стираються географічні, національні, культурні межі та утворюється глобальний плюралістичний та полікультурний простір, насичений інформацією. Феномен успіху та успішності в такому середовищі осмислюється по-новому – відповідно до реалій сучасного перехідного суспільства.

В умовах, коли жорстка конкуренція і високий рівень невизначеності є повсякденною реальністю, особливої важливості набувають ціннісні орієнтації по відношенню до формування успішності як визначального явища у соціумі. Сьогодні успішність також виступає ідеалом індивідуальної поведінки людини, яка прагне змін та реалізації. У зв'язку з цим виникла необхідність у філософському осмисленні понять успіх та успішність.

Успішність у свідомості людини завжди була пов'язана з подоланням нестабільності, проблемами в управлінні країною та людьми. Особливої важливості в даному контексті набувають ціннісні орієнтації та моральні настанови, які дійсно приведуть до реального та успішного вирішення кризових питань та проблем, які настigli нашу країну сьогодні.

Таким чином, у сучасній філософії сформувалася тенденція щодо вивчення феномену успішності в умовах перехідного суспільства на міждисциплінарній основі.

УДК 378.147:004

**ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО КЕЙСУ
ПЕРЕКЛАДАЧА У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ**

Тарасенко Р.О., доктор педагогічних наук, доцент (r_tar@nubip.edu.ua)
*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Інформаційна компетентність перекладача у сучасних умовах має бути невід'ємною складовою комплексу його професійно значущих компетентностей і передбачає володіння сучасними інформаційними технологіями, які дають змогу фахівцеві з перекладу здійснювати свою діяльність на високому професійному рівні. Застосування таких технологій у перекладі забезпечує можливість досягти принципово нових позитивних показників якості, швидкості, вартості перекладів, що є запорукою їхньої конкурентоспроможності на ринку послуг.

Серед науковців та освітян, які спрямовують свої зусилля на розробку теоретичних засад та практичної реалізації професійної підготовки майбутніх перекладачів на сьогодні немає розуміння цілісного комплексу компетентностей перекладача, або ж він є тільки частковим і ще недостатньо розробленим. До сих пір багатьма перекладачами вважається, що домінуючою у процесі перекладу є мовна компетентність. Не заперечуючи, що знання іноземної мови є одним із основних компонентів комплексу компетентностей перекладача, вчені констатують, що тим не менш, для успішного здійснення перекладу необхідно, щоб були сформовані ще й інші компетентності, зокрема, інформаційна [1, 2].

Одним із шляхів досягнення високої ефективності в опануванні сучасних інформаційних технологій у майбутніх перекладачів може бути запровадження такої системи їхньої інформаційної підготовки, яка б враховувала не тільки отримання відповідних знань, а й набуття умінь за рахунок виконання комплексної перекладацької задачі з формуванням протягом усього періоду навчання індивідуального інформаційно-технологічного кейсу перекладача. Постановка комплексної перекладацької задачі має відбуватися на початковому етапі навчання індивідуально кожному студенту. Комплексна перекладацька задача має базуватися на спрямуванні студента щодо опанування термінології кількох вузькоспеціалізованих галузей, опрацювання та акумулювання відповідних термінологічних ресурсів, формування термінологічних баз та баз пам'яті перекладів у спеціалізованих форматах, здійснення перекладів галузевих матеріалів з використанням систем автоматизованого перекладу, проведення досліджень щодо ефективності застосування інформаційних

технологій у перекладі. Такий підхід передбачає опанування різних варіантів вирішення поставлених задач. Кожний варіант має містити глибокий аналіз його переваг та недоліків в аспекті застосованих засобів, задіяних людських та часових ресурсів, якісних показників кінцевих результатів у співвідношенні до затрачених ресурсів.

Обов'язковою умовою досягнення позитивних результатів цього процесу має бути узгодження етапів реалізації поставленої комплексної задачі із періодами навчання та, зокрема, рівнями опанування інформаційних технологій. Кінцевими цілями виконання зазначеної задачі та в цілому процесу опанування інформаційних технологій у перекладі має бути сформована цілісна структура інформаційної компетентності та напрацьований вищезазначений інформаційно-технологічний кейс перекладача, під яким розуміємо комплекс інформаційних, наукових і кваліфікаційних здобутків студента, до досягнення яких він повинен прагнути та зосереджувати на цьому свої зусилля.

Залежно від повноти та рівня сформованості інформаційно-технологічного кейсу перекладача у процесі реалізації індивідуальних комплексних перекладацьких задач можуть бути створені передумови успішного старту майбутніх фахівців з перекладу як у виробничій діяльності за рахунок наявності важливих напрацювань щодо інформаційних ресурсів та підтверджених рівнів володіння інформаційними технологіями, так і у науковій сфері, завдяки отриманому досвіду виконання наукових досліджень, оформлення та представлення їх результатів.

Таким чином, успішна реалізація такого підходу в організації інформаційної підготовки майбутніх перекладачів, спрямованого на формування інформаційної компетентності та досягнення визначеного комплексу інформаційних, кваліфікаційних та наукових здобутків буде можливою за умови розподілу навчального процесу на окремі етапи з визначеними задачами, засобами їх реалізації та кінцевими цілями на кожному з них. Кількість етапів має відповідати кількості якісних рівнів, які студент досягає в опануванні інформаційних технологій протягом навчання. Ці етапи мають бути реалізовані протягом періоду здобування повної вищої освіти.

Перелік посилань

1. Scheller-Boltz D. Kompetenzanforderungen an Übersetzer und Dolmetscher. In: Das Wort. Germanistisches Jahrbuch, S. 213–233, 2010.
2. Nord C. Loyalty and Fidelity in Specialized Translation. CONFLUÊNCIAS – Revista de Tradução Científica e Técnica, № 4, p. 29–41, 2006.

УДК 364.62.08:005.92

СТВОРЕННЯ ПОРТФОЛІО СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА

Тверезовська Н.Т., доктор педагогічних наук, професор

(tverezovskaya@nubip.edu.ua),

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Використання соціальних мереж [1] і соціальних сервісів у повсякденному житті кожної людини наближає людство до нової нано-соціо-економічної революції. Соціальний працівник виступає тим ланцюжком, який надає допомогу населенню, яке цього потребує. Адже загальна характеристика професії включає: надання матеріально-побутової допомоги й морально-правової підтримки інвалідам, самотнім старим людям, багатодітним матерям, дітям-сиротам, особам, що страждають тяжкими недугами, алкоголікам і наркоманам, громадянам що бідують й перебувають у стані психічної депресії у зв'язку з екологічними катастрофами, міжнаціональними конфліктами й війнами, втратою близьких, родини, житла тощо; виявлення громадян, які бідують і потребують такої допомоги, визначення характеру й обсягу необхідної допомоги. Отже, допомога може бути різною: від простої розмови до психологічної, медичної, матеріальної тощо. Виходячи з цього, нами було запропоновано соціальним працівникам створити власний е-портфоліо з метою донесення інформації до кінцевого споживача. Загальний шаблон соціальним працівникам було надано, а вони на свій розсуд могли його доповнювати інформацією, котру вважали необхідною (див. рис. 1).

Е-портфоліо можна було створити засобами блогу, журналу, сайту тощо [2]. Більшість фахівців бажали зробити власний портфоліо засобами соціальних мереж. Проявляючи креативність, соціальні працівники намагалися показати свій професіоналізм і компетентність. Цікавим вважаємо саме творчий підхід до створення е-портфоліо.

Вважаємо за доцільне кожний захід супроводжувати фото або відеоматеріалами зі стислою анотацією, а також прикріпити фото грамот, подяк, дипломів тощо. Це допоможе більше розкрити таланти та лідерські якості фахівця, його творчі здібності.

Переконані в тому, що саме цим видом е-портфоліо визначається власний онлайн-простір соціального працівника, оскільки в ньому накопичуються та відслідковуються власні досягнення, а отже – демонструються знання, здобуті навички, уміння тощо.

Отже, е-портфоліо виступає неперевершеним інструментом, майстром цінних навичок, особистісний простір, якого удосконалюється соціальним працівником у процесі професійної діяльності.

Рис. 1 Шаблон створення е-портфоліо для соціальних працівників
Перелік посилань

1. Тверезовська, Н.Т., Мигович, С.М. (2012). Роль і місце соціальних мереж у формуванні освітньо-інформаційного середовища аграрних університетів. *Науковий вісник НУБіП України*. К., 175 (3), С. 291-299.

2. Тверезовська, Н.Т., Вікторова, Л.В., Кочарян, А.Б. (2017) *Інформаційні ресурси забезпечення соціально-педагогічної діяльності*. К.: ЦП «КОМПРИНТ».

УДК 373.015:502/ 504:712

ОСНОВОПОЛОЖНІ ПРИНЦИПИ ПРИ РОЗРОБЦІ МЕНТАЛЬНИХ КАРТ З ДИСЦИПЛІНИ «ЛАНДШАФТНА ЕКОЛОГІЯ»

Тверезовська О. В., магістр (t.alex96@gmail.com),

Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ

Нині сучасним і компактним способом викладання навчального матеріалу, який зробить будь-яке заняття цікавим і пізнавальним, дозволяючи тим самим студентам краще засвоїти матеріал, виступають ментальні карти (інтелект-карти, карти знань тощо) [1]. Так, за групою користувачів металні карти можна розробляти для: школярів; студентів; магістрів; аспірантів; докторантів; викладачів (вчителів); науковців; дипломованих фахівців тощо. За ступенем дидактичного забезпечення металні карти можна виокремити на такі, що охоплюють: навчальну

дисципліну; тему (розділ) навчальної дисципліни; частину теми навчальної дисципліни; спеціальність; галузь знань тощо.

У процесі розробки ментальних карт ми дотримувались таких принципів: наочності; повноти; квантування; управління. Охарактеризуємо визначені принципи. Так, принцип наочності підкріплює текстову інформацію ілюстрацією, відеоматеріалами та ін.; принцип повноти навчального матеріалу містить теоретичну частину; допомогу, коментарі, глосарій (вбудовані гіперпосилання, файли тощо); принцип квантування передбачає розподіл матеріалу на мінімальні розділи із замкнутим змістом; принцип управління дозволяє керувати навчальним матеріалом, спираючись на індивідуальні особливості. Фрагмент розробленої нами ментальної карти на тему «Загальні відомості про ландшафт» розміщена за адресою: <https://www.mindmeister.com/1076615574/>.

Перелік посилань

1. Тверезовська, Н.Т., Вікторова, Л.В., Кочарян, А.Б. (2017). *Інформаційні ресурси забезпечення соціально-педагогічної діяльності*. Київ: «ЦП «КОМПРИНТ».

УДК 378.14.

ПЕДАГОГІЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНИХ ФАХІВЦІВ

Терещенко Т.С., аспірант кафедри методики навчання та управління
навчальними закладами,

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Найкращим засобом усвідомленого сприйняття дійсності, особливо у сфері професійної діяльності, є модель як цілісне відображення реального об'єкта в ідеальній формі. Саме завдяки абстрагуванню і спрощенню, які використовуються в науковому моделюванні, надскладні об'єкти гуманітарної сфери стають об'єктами пізнання і спрямованого розвитку.

Метод моделювання як основа досліджень педагогічних явищ широко представлений у науковій літературі, зокрема його розглядають у своїх працях В. Беспалько, О. Богатирьов, А. Дахін, І. Зязюн, К. Кожухов, Н. Кузьміна, Є. Лодатко, А. Маркова, І. Устінова та ін. У численних працях С. Архангельського, Ю. Бабанського, Н. Кузьміної та ін. досліджено можливості моделювання як методу аналізу й синтезу педагогічних систем, обґрунтовано різні підходи та доведено важливість використання цього методу у вивченні освітніх процесів.

Змісту поняття "педагогічне моделювання" доцільно розглядати з дефініції самого терміна "модель", який використовується у багатьох галузях науки. Отже, під моделлю (від лат. *modulus* – міра) розуміється: 1) зразок, примірник чого-небудь; 2) схема для пояснення якогось явища або процесу [1].

Модель виконує декілька функцій: вона чітко визначає компоненти, які становлять систему; схематично та реально відображає зв'язки між компонентами, до того ж зв'язки всередині модельованого об'єкта можна порівняти зі зв'язками всередині моделі; є інструментом для порівняльного вивчення різних ознак явища, процесу.

Моделювання педагогічних процесів, на думку С.В. Мельник, складається з етапів, серед яких визначаються такі: постановка мети розв'язання педагогічної проблеми за допомогою моделі; визначення основних компонентів педагогічної системи, які становлять її сутність; виявлення об'єктивно існуючих взаємозв'язків між компонентами системи; переведення компонентів системи на абстрактну мову (символіку); вибір способів зображення моделі та її побудова [2, с. 26].

Моделювання дозволяє глибше проникнути в сутність об'єкта дослідження за допомогою моделі даного об'єкта, тобто, аналітичного чи графічного опису того, що розглядається в конкретному педагогічному дослідженні. Класичне педагогічне моделювання орієнтується на лінійну екстраполяцію в майбутнє процесів, що відбуваються в даний час. Однак переважна більшість педагогічних процесів є нелінійними, що обумовлено можливістю несподіваних змін напряму їх розвитку.

Акцентуємо увагу на конструктивних ідеях, що пов'язані з моделюванням професійної підготовки майбутніх фахівців та використанням різних функцій моделей. Моделювання стає оригінальним методом дослідження специфічно організованих об'єктів, а модель – засобом пізнання, який ґрунтується на аналогії. Модель слугує лише узагальненим відображенням явища, вона не тотожна йому. Модель є результатом абстрактного узагальнення практичного досвіду. Робота з моделями дає нову інформацію про об'єкти, дозволяє досліджувати закономірності, недосяжні для пізнання іншими способами.

Дослідниця Т. Пушкар визначає наукову концепція належить, що для створення педагогічної моделі досліднику потрібно:

1. З'ясувати мету дослідження – у нашому випадку це побудова технології формування професійної комунікативної компетентності в майбутніх учителів-філологів.

2. Виокремити властивості об'єкта дослідження (майбутніх учителів-філологів), суттєві для кожної окремої теми роботи чи для кожної окремої поставленої мети.

3. Встановити зв'язки між означеними властивостями об'єкта дослідження та ідеалізувати їх у вигляді схеми, графіка, таблиці тощо [3, с. 274].

До моделювання звертаються у випадках, коли неможливо одразу приступити до пізнання сутності об'єкта, який зацікавив, за відсутності умов для безпосереднього оволодіння ним.

Отже, моделювання – це складний за своєю сутністю та структурою процес. Побудова моделі досліджуваного феномена починається з аналізу

стану та перспектив розвитку вищої професійної освіти, який свідчить, що у наш час від компетентного фахівця вимагаються аналітичні, творчі здібності, а також здібності моделювання педагогічних технологій, критичне мислення, позитивне ставлення до професійної діяльності.

Перелік посилань

1. Кулюткин Ю.Н. Творческое мышление в профессиональной деятельности учителя / Ю.Н. Кулюткин // Вопросы психологии. – 1986. – №2. – С. 25–34.

2. Мельник С.В. Моделювання діяльності інноваційного навчального закладу – Школи сприяння здоров'ю / С.В. Мельник // Рідна школа. – 2006. – №4. – С. 25–29.

3. Пушкар Т.М. Моделювання як теоретичний метод розробки педагогічної технології підготовки вчителів філологічного профілю. Підходи А.С. Макаренка до використання педагогічного моделювання / Т.М. Пушкар // Витоки педагогічної майстерності: зб. наук. праць. Серія "Педагогічні науки", 2013. – №11. – С. 273–278.

УДК 378:74.58

ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ІЗ ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ АКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ В НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ВІЗ І-ІІ РІВНІВ АКРЕДИТАЦІЇ

Тернова І.В., викладач
(Ternoviy1980@ukr.net)

Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України «Бережанський агротехнічний коледж»

Сучасний економічний розвиток України потребує удосконалення системи з підготовки спеціалістів. Під час навчання у вищих навчальних закладах від майбутнього фахівця вимагають як професійні знання, так і особистісні творчі здібності.

У реалізації цілей проблемного та розвиваючого навчання лежать активні методи, під якими ми розуміємо способи активізації учбово-пізнавальної діяльності студентів, які спонукують їх до активної розумової й практичної діяльності в процесі оволодіння матеріалом, коли активний не тільки викладач, але активні й студенти.

Активні методи навчання допускають застосування такої системи методів, що спрямована головним чином на самостійне вивчення матеріалу у процесі активної пізнавальної діяльності. Головна мета застосування активних методів навчання – це успішне засвоєння навчального матеріалу, умінь, навичок.

Як свідчить педагогічна практика використання активних методів навчання у навчально-пізнавальній діяльності, забезпечує реалізацію такої дидактичної мети, якої не можна досягти традиційними методами

навчання, їх застосування приведе до продуктивної розумової і практичної діяльності студентів в процесі опанування навчального матеріалу.

Останнім часом студенти втрачають інтерес до навчання тому, що, спілкуючись зі старшими колегами-випускниками, пересвідчуються, що на практиці більше потрібні не теоретичні знання в чистому вигляді, навіть не стільки практичний досвід (здебільшого випускники його ще не встигли набути), а вміння правильно оцінити ситуацію і правильно повести себе під час її вирішення. Також спеціаліст часто має проявити себе з творчого боку, що проявляється у вмінні приймати нестандартні рішення за форс-мажорних обставин, швидко реагувати на зміни ринку, самостійно виявляти ті боки діяльності, які вимагають найшвидшого втручання і вирішення.

Активні методи навчання є надзвичайно проблематичні психолого-педагогічні і навчально-педагогічні утворення. Таким чином, направлена педагогом активна діяльність студента допомагає опанувати потрібні для його професійної діяльності знання, вміння, навички, розвивати творчі здібності. Активні методи будуються на діалогічному спілкуванні викладача та студентів, самих студентів. Зазначимо, що за допомогою діалогу удосконалюються комунікативний хист, вправність розв'язувати поставлені задачі колективно, а основне – удосконалюється мова студентів.

Отже, при процесі пошуку форм та методів формування готовності майбутніх фахівців економічних спеціальностей до професійної діяльності необхідно намагатися поставити студентів у позицію активного суб'єкта навчально-виховного процесу. Саме тоді буде створено умови для цілеспрямованого впливу викладача на формування та розвиток особистісних рис та професійних якостей майбутніх фахівців економічних спеціальностей, які б допомогли їм у професійній діяльності.

Перелік посилань

1. Тарасова С. М. Формування у майбутніх менеджерів фінансово-економічного профілю готовності до управлінської діяльності: дис. кандидата пед. наук: 13.00.04 / Тарасова Світлана Михайлівна. – Кіровоград, 2006. – 232 с. с. 103 – 104.

2. Ковальчук В. Б. Педагогічні умови формування професійного мислення майбутніх фахівців економічного профілю у вищих навчальних закладах: дис. кандидата пед. наук: 13.00.04 / Ковальчук Валентина Борисівна. – К., 2007 – с. 233.

УДК 378.013(081)

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ СЕМІНАР ЯК ЕФЕКТИВНА ФОРМА РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ

Теслюк В.В., студент,

Теслюк В.М., кандидат психологічних наук, доцент
(tesliuk46@gmail.com)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Ефективною формою розвитку педагогічної майстерності є науково-методичний семінар для викладачів закладів вищої освіти. Завдання такого семінару: вивчення сучасних напрямків освіти; визначення проблемних і актуальних питань функціонування педагогічної науки; підвищення якості освіти; створення концептуальних засад менеджменту освіти; стратегії розвитку сучасного менеджменту та управління проектами; вивчення спадщини українських педагогів А. Макаренка, В. Сухомлинського, Шаталова, М. Гузика, М. Палтишева, І. Гончаренка та ін.).

Основними напрямками та формами роботи таких семінарів можуть бути:

1) Дослідження методологічних засад цільового управління навчальним закладом, осмислення філософських і соціально-психологічних чинників формування сучасної системи педагогічного менеджменту, розробка ефективного менеджера освіти, структурних моделей управління навчальним закладом, конструктивних механізмів управлінської діяльності сучасного керівника навчального закладу.

2) Виступи з науковими повідомленнями, обговорення проблем використання театральної педагогіки у професійному самовихованні викладача, проведення спільних майстер-класів, презентація творчих доробків педагогів, спільне проведення науково-практичних дискусій та педагогічно-мистецьких акцій.

Науково-методичний семінар – це форма навчання викладачів, керівників за чітко визначеною темою, планом, підготовкою, проведенням, узагальненням результатів та рекомендацій [1].

Планування такого семінару здійснюється за три-п'ять місяців до його початку на діагностичній основі. Головним критерієм у визначенні загальної проблеми семінару і тематики є актуальність, яка визначається шляхом:

- опрацювання нормативних документів;
- вивчення фахових запитів керівників освітніх закладів та завідувачів кафедр.

Організаційним комітетом, фахівцями формується орієнтовний перелік проблем. Вибір найцікавіших питань відбувається в результаті публічного обговорення. Проведення занять семінару планується на базі університету, коледжу, загальноосвітніх та позашкільних установ, громадських організацій. Підготовка до заняття семінару здійснюється не пізніше як за три місяці до його проведення. Створюється ініціативна група, яку очолює завідувач кафедри і до складу якої входять члени

кафедри, ректорату, представники облвно, міської та обласної ради, інших освітніх закладів.

На організаційному засіданні завідувач кафедри формулює тему, основні завдання семінару і пропонує загальну форму проведення. При цьому заслуховуються і обговорюються зустрічні пропозиції. Вибір організаційних форм та методик проведення занять семінару здійснюється шляхом консенсусу, а в критичних ситуаціях – шляхом голосування. Члени ініціативної групи домовляються про чіткий розподіл обов'язків у підготовці та проведенні семінару (участь у конкретних заходах, надання приміщень, залучення спеціалістів, інформаційне, методичне, матеріальне і фінансове забезпечення).

Робочою групою можуть пропонуватися попередні домашні завдання для учасників семінару, які повідомляються їм не пізніше, як за тиждень до проведення заняття. Тривалість проведення заняття семінару не має перевищувати 5 годин. Якщо заняття триває більше двох годин, воно повинно мати 1-2 перерви від 15 до 30 хвилин. Тривалість одного заходу в межах заняття не може перевищувати 45 хвилин – одну академічну годину. Регламент доповіді до 20 хвилин, співдоповіді до 15 хвилин, виступ в обговоренні до 10 хвилин.

Обов'язкові структурні елементи будь-якого заняття семінару:

- виклад теоретичної суті проблеми семінару (10-20% робочого часу);

- ознайомлення з конкретним досвідом реалізації проблеми, обговорення можливостей його використання (20-30%);

- практикуми і тренінги учасників семінару з його проблеми (35-45%);

- підбиття підсумків, підготовка рекомендацій семінару (10-20%).

Тривалість інших структурних елементів заняття, мотивованих його змістом та погоджених ініціативною групою, не може перевищувати 20 % робочого часу семінару [18].

Активна робота учасників семінару – фронтальна, групова, індивідуальна – має складати не менше двох третин часу, виділеного на проведення семінару. Вибір організаційних форм та методик реалізації кожного із зазначених структурних елементів довільний і встановлюється попередньою домовленістю на засіданнях робочої групи, а за можливістю – із ініціативи учасників семінару безпосередньо на занятті.

Перелік посилань

1. Бельчева Т.Ф. Педагогічна майстерність сучасного вчителя : теорія і практика : підруч. [за кредитно-модульною технологією навчання для бакалаврів] / Бельчева Т.Ф., Ізбаш С.С., Елькін М.В., Дюжикова Т.М., Солоненко А.М. – Мелітополь : ТОВ "Видавничий будинок ММД", 2010. – 363 с.

УДК 373.5.015.31:502

**ЦІННІСНЕ СТАВЛЕННЯ ДО ВОДНИХ РЕСУРСІВ СТУДЕНТІВ
УНІВЕРСИТЕТІВ НАУК ПРО ЖИТТЯ ТА НАВКОЛИШНЄ
СЕРЕДОВИЩЕ**

Трутень А.В., аспірант
(alinarv20@ukr.net)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

На сьогоднішній день проблема забезпеченості людства водою є глобальною. Вода – це один із найголовніших природних ресурсів людства, без якого неможливо уявити життя. В наукових дослідженнях все більше уваги приділяється проблемам, які пов'язані з водними ресурсами. На планеті з кожним роком людство частіше стикається з дефіцитом якісної питної водою. Всі ці питання вже давно хвилюють наукове співтовариство, тому що з втратою чи різким зниженням якості такого важливого ресурсу як прісна вода або погіршиться, або зникне взагалі життя на планеті Земля.

Осмислюючи екологічну безвихідь, прогресивна світова думка перебуває в пошуку оптимальних моделей безпечного входження людства у третє тисячоліття. Пріоритетною серед них є схвалена Конвенцією ООН «Природне середовище й розвиток» (Ріо-де-Жанейро, 1992), модель сталого розвитку, що має забезпечити виконання соціально-економічних завдань і розв'язання проблем збереження довкілля, природно-ресурсного потенціалу та здоров'я населення як вищої цінності держави [4, с. 94].

Перехід до сталого розвитку передбачає формування в кожній людині нового мислення. У контексті гармонізації відносин суспільства й природи важливо виховати, насамперед у молоді, ціннісне ставлення до навколишнього природного середовища на основі знання законів природи, відповідно до логіки природних процесів. Захист і збереження водних ресурсів – це відповідальність кожного з нас перед собою та майбутніми поколіннями. У вирішенні проблеми збереження водних ресурсів важливим аспектом є освіта людей в області навколишнього середовища, екологічне виховання всього населення.

Екологічно вихованій людині притаманне, передусім, морально-ціннісне ставлення до води й до людей, почуття особистої відповідальності за стан довкілля та емоційна чуйність, практична участь у відродженні порушеної рівноваги між людиною і природою. Це забезпечується, згідно з Концепцією сталого розвитку України (1997р.), загальною обов'язковою комплексною освітою та вихованням у галузі охорони природного середовища [3, с.123].

Визначаючи освітні тенденції в галузі збереження довкілля, ЮНЕСКО аргументовано вважає екологічну освіту і виховання, передусім, процесом усвідомлення цінностей. Цінності є необхідною передумовою розуміння

сутності природи, а також причиною переосмислення власної поведінки в межах загальнолюдських ціннісних орієнтирів щодо природи [2].

Особливістю поняття «цінності» є значущість певних реалій дійсності з точки зору задоволення матеріальних і духовних потреб, інтересів людини; це те, що може цінувати особистість, що є для неї значущим і важливим.

Ціннісне ставлення – це ставлення людини до різних предметів і явищ оточуючої дійсності, як до вартостей, що емоційно-позитивно переживаються. [1].

Ціннісне ставлення до водних ресурсів проявляється у їх збереженні, приймаючи заходи пов'язані з попередженням забруднення, очищення та відновлення, що допоможе довести до відома світової громадськості проблеми якості води, екосистем і добробуту людини в цілому.

Недостатня кількість і нерівномірний розподіл ресурсів прісних вод по земній поверхні, зростаюче забруднення поверхневих і підземних вод – це складові глобальної ресурсної проблеми людства. Основний шлях, яким можна подолати дефіцит води, – це раціонально використовувати водні ресурси.

22 березня – Всесвітній день води. Цей день є унікальною можливістю нагадати людству про надзвичайну важність водних ресурсів для оточуючого середовища і розвитку суспільства. Практичні зусилля можуть допомогти поглибити суспільне розуміння як проблем так і рішень в цій області. Для досягнення позитивних результатів необхідно перетворити слова на зобов'язання і дії у рамках загальної теми. Відзначення Дня води проходить під гаслом «Вода та робота», що фокусується на тому, як достатня кількість і якість води може змінити життя і умови праці, і навіть трансформувати суспільство і економіку.

Отже, одним із важливих компонентів екологічної культури особистості є ціннісне ставлення до водних ресурсів, що проявляється у їх збереженні, приймаючи заходи пов'язані з попередженням забруднення, очищення та відновлення, що допоможе довести до відома світової громадськості проблеми якості води, екосистем і добробуту людини в цілому, охоплює властивості природного середовища не тільки з погляду практичної, але й пізнавальної, естетичної, моральної цінності. Усе це необхідно для сталого розвитку суспільства й дає можливість здійснювати формування сучасної людини – громадянина XXI століття.

Перелік посилань

1. Сопівник Р. В., Петрів Г.В. Виховання і самовиховання на засадах національно-патріотичних цінностей: методичний посібник для студентів і науково-педагогічних працівників аграрних і природоохоронних ВНЗ. Київ: «ЦП «Компринт», 2014. 185 с.

2. Матеріали семінарів ЮНЕСКО з екологічної освіти (XII – 1992 р., V – 1993 р.). Київ.

3. Волошин В.В. Проблеми сталого розвитку України. Київ: «БМТ», 1998. 400с.

4. Толстоухов А.В., Хілько М.І. Екобезпечний розвиток: Пошук стратегій. Київ: Знання України, 2001. 333 с.

УДК 378.096

**ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ УСГА: ВИКЛИКИ ЖИТТЯ ТА
УРОКИ ІСТОРІЇ**

Тхоржевська Т.Д., доктор педагогічних наук, професор
(tkhorzhevaska@ukr.net)

*Київський національний лінгвістичний університет,
м. Київ*

Сьогодні, коли відзначається 120-річчя заснування Національного університету біоресурсів і природокористування України, ми гортаємо славні сторінки його історії, однією з яких по праву є історія педагогічного факультету. 11 щасливих років життя автора пов'язано з життєдіяльністю педагогічного факультету тодішньої Української сільськогосподарської академії. Споглядаючи з висоти прожитих років і здобутого професійного досвіду, маємо констатувати: уже тоді, у 80-ті роки ХХ століття, факультет давав відповіді на виклики майбутнього. Найперший урок, який автор засвоїв на все життя: проблема мотивації навчання відступає далеко на задній план, коли ті, хто навчаються, упевнені у своєму професійному виборі. В Україні й досі, попри всі свідчення порівняльної педагогіки, не намагаються реорганізувати педагогічну освіту таким чином, щоби питання бути чи не бути учителем, вирішувалося після отримання базової професійної підготовки. Оскільки слухачами факультету ставали діючі викладачі технікумів, які не мали педагогічної освіти, то перед професорсько-викладацьким складом поставало зовсім інше питання: як відповідати високим очікуванням слухачів. Це спонукало до творчості, до застосування в роботі новітніх методичних знахідок. Відпадала й інша проблема, а саме тісного зв'язку теорії і практики в підготовці. Теоретичні знання, що їх здобували слухачі, лягали на благодатний ґрунт їхнього практичного досвіду, засвоювалися органічно. Особливе місце в навчально-виховному процесі займала виїзна педпрактика, де встановлювався тісний емоційний та інтелектуальний контакт між слухачами та викладачами УСГА. Цей контакт допомагав і в здійсненні роботи куратора, яка ніколи не проводилася формально, була насиченою, яскравою, різноманітною. Можна стверджувати, що, попри відсутність самого терміну в тогочасній педагогіці, принцип полікультурності виховання представників різних національностей СРСР активно впроваджувався у виховну роботу.

Як досягнення слід відзначити прекрасні умови праці на факультеті, забезпечені керівництвом УСГА, та високу професійну кваліфікацію

професорсько-викладацького складу. Автор досі з вдячністю згадує Сметаніна Д.А., Дьоміна А.І., Олійника П.М., Балан Р.Р., Таткову С.І., Солов'я В.П., Мельничук А.С., Квасневського К.О., Ільїна В.В., Зайця О.Й., Долинського Г.Д., Швидкого В.В. та інших, хто щедро ділився професійними секретами, запалював своїм прикладом не тільки слухачів, але й молодих викладачів (роботі з молодими кадрами відводили особливе місце).

У сучасній вітчизняній педагогіці однією з найгостріших проблем є організація самостійної роботи студентів. Повчальним є те, що в ті далекі роки на педфаці поряд з традиційними формами організації навчання впровадили так звану самостійну роботу студентів під керівництвом викладача. І це були особливим чином організовані заняття, на відміну від тих формальних, нічим не підкріплених і ніяк не розрахованих годин самостійної роботи, які подекуди просто значаться в навчальних програмах. Наприклад, це могла бути фронтальна або групова робота над окремими завданнями з використанням педагогічної літератури в спеціально облаштованому читальному залі з наступним обговоренням досліджуваних проблем у присутності викладача. Окреме дякую слід сказати занадану викладачам факультету свободу у виборі методики викладання, адже ця свобода сьогодні декларується як наше прагнення, але все ще не ознакою сучасного навчального закладу. Завдяки цій свободі нами впроваджувались авторські заняття, які розробляли слухачі на конкурсній основі; місце занять не завжди обмежувалось рамками навчальної аудиторії; впроваджувалось багато практичних видів робіт, які сприяли формуванню в слухачів необхідних професійних умінь та навичок.

**ПОНЯТТЯ «ЦІННІСНЕ СТАВЛЕННЯ ДО ЗДОРОВ'Я
ОСОБИСТОСТІ» У ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ**

Федченко К.О., аспірант кафедри педагогіки

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Проблема формування, зміцнення та збереження здоров'я в широкому розумінні на особистісному та суспільному рівнях у наш час набула широкого значення й розглядається як така, що кардинально змінює подальший розвиток людини. Життя та здоров'я людини виступають найвищою цінністю й одним з головних показників цивілізованості суспільства. Така стратегія соціально-економічного розвитку нашої країни впливає на формування особистості студентів, що призводить до глибоких змін у їхньому духовному, психічному й фізичному здоров'ї.

Проте на сьогодні в Україні проблема формування ціннісного ставлення студентів вищих аграрних навчальних закладів до свого здоров'я належить до нагальних і недостатньо розроблених.

Ціннісне ставлення – загальнонаукове поняття, яке має важливе гносеологічне значення для педагогіки, психології та соціології.

Ціннісне ставлення особистості має трикомпонентну структуру:

- когнітивний компонент – поняття й уявлення про той чи інший бік життя;

- емоційно-оціночний компонент – переживання даної події, явища, їх оцінка;

- поведінковий компонент – досвід діяльності, уміння, навички, поведінкова готовність до певних соціальних дій [1].

Включення ціннісного ставлення у структуру особистості дає змогу, на думку вчених, виявити найзагальніші соціальні детермінанти поведінки, витоки якого слід шукати в моралі, суспільній повсякденній життєдіяльності людини.

Проблемами ціннісного ставлення до здоров'я займалися такі видатні вчені як: О. Леонтьєв, В. Мясіщев, Ю. Орлов, А. Петровський, С. Рубінштейн, Р. Сопівник та ін.

Цінності та ціннісні новоутворення є основними, «первинними» якостями особистості, що визначають мотиви поведінки і формують характер людини. Процес формування цінностей пов'язаний з перетворенням потреб людини в інтереси, які, у міру своєї значимості, трансформуються в цінності. Суспільна цінність, яка набуває для індивіда особистісного значення, переходить у категорію «особистісної цінності» і проектує в подальшому його поведінку. Шлях формування особистісних цінностей полягає в сходженні від конкретного до загального. Динаміка розвитку особистості пов'язана з формуванням у неї ціннісних орієнтацій, які виступають чинниками, що регулюють, детермінують мотивацію діяльності. «Ціннісне ставлення» є складним новоутворенням особистості.

У ньому в органічній єдності взаємодіють інтелектуальні, емоційно-мотиваційні і вольові процеси. Традиційно виділяються такі компоненти ціннісного ставлення: когнітивно-інтелектуальний, емоційно-мотиваційний, поведінково-діяльнісний. [2]

Ставлення до власного здоров'я розглядається як складова частина ставлення людини до самої себе. У структурі здоров'я вченими виділено чотири сфери: фізичну, психічну, духовну і соціальну. Стан здоров'я залежить від багатьох чинників, а саме: від гармонії фізичної, психічної та соціальної сфер здоров'я, внутрішньої культури особистості, адаптаційних можливостей організму. Також важливими чинниками є сприйняття здоров'я як цінності, спосіб життя, наявність позитивної мотивації і знань про здоров'я.

Цінності забезпечують формування мотивації діяльності, а значить і поведінки людини та її життєдіяльності в цілому. Сучасні перетворення в освіті пов'язані із гуманізацією і формуванням гуманітарного потенціалу суспільства в цілому і нації зокрема. На перший план в суспільстві, як і в сучасній цивілізації, виходить людина. Цінність здоров'я належить як до індивідуальних цінностей, так і до загальнолюдських, вічних цінностей, тобто є наскрізною. Тож різноманітні процеси та явища, які відбуваються в різних сферах життєдіяльності повинні оцінюватися з позицій загальнолюдських цінностей, зокрема з позицій здоров'язбереження та здоров'яформування. [3]

Перелік посилань

1. Ситник Г. Ціннісне ставлення особистості [Електронний ресурс] / Г. Ситник – Режим доступу до ресурсу: <http://www.stationline.org.ua/pedagog/106/19209-cinnisne-stavlennya-osobistosti.html>
2. Ревякіна О. Г. Здоров'я сучасної молоді як цінність / О. Г. Ревякіна // Вісник післядипломної освіти. – 2011. – Вип. 4. – С. 123–129. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vpo_2011_4_18
3. Єжова О. О. Формування ціннісного ставлення до здоров'я в учнів професійно-технічних навчальних закладів : монографія / О. Єжова. – Суми : Вид-во “МакДен”, 2011. – 412 с.

УДК 619:615.12:006.44

ВАЖЛИВІСТЬ ВИВЧЕННЯ КУРСУ ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ МАЙБУТНІМИ СПЕЦІАЛІСТАМИ-АГРАРІЯМИ

Хархан Л.В., бакалавр,
(kharhan313@gmail.com)

Хвіст В.О., кандидат історичних наук, доцент
(vika_hv@ukr.net)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

«Без знання минулого неможливо точно поняття про сучасне», - справедливо наголошував видатний український історик Михайло Грушевський [2]. Минуле українського народу має славу багатовікову історію, визначальне місце в якій займає боротьба за власну незалежну державу, за рівність з іншими народами в політичному, соціально-економічному та культурному розвитку. Сучасне та майбутнє української нації та держави стоїть перед загрозою внутрішніх та зовнішніх викликів, тому нашим першочерговим завданням є зберегти її незалежність та цілісність, а головне – продовжити та примножити здобутки попередніх поколінь.

Глибоке вивчення рідної історії й культури формує із пересічної особи громадянина й патріота своєї Вітчизни. Без історії немає патріотизму, без патріотизму немає стійкої, заможної держави. Ось чому знання вітчизняної історії має величезне значення, а особливо в питанні піднесення національної свідомості серед широких верств суспільства. Важливою складовою цього процесу стає викладання курсу історії української державності у вищих навчальних закладах.

Дисципліна «Історія української державності» посідає важливе місце в системі гуманітарних наук, які викладаються в університеті, оскільки дає студентам сучасні наукові знання з історії Батьківщини та формує історичну свідомість молодого покоління. Вивчаючи процеси формування та розвитку українського народу, історія допомагає нам зрозуміти сучасність за допомогою аналізу минулого, оволодіти основами методики історичного дослідження.

В контексті вивчення курсу «Історія української державності» студенти НУБіП України мають можливість вивчати та досліджувати й історію свого рідного краю, адже для кожного ближчою є історія своєї маленької Батьківщини. Це в свою чергу відіграє надзвичайно важливу роль в напрямі громадянсько-патріотичного виховання, формування національно-історичної свідомості та державницьких почуттів і якостей молодого покоління. На думку кандидата історичних наук та краєзнавця Василя Мельниченка: «вивчення історії рідного краю в навчальних закладах усіх типів сприяє виробленню в студентів вміння самостійно вести дослідницько-пошукову роботу з вивчення проблем регіональної та місцевої історії і є одним із джерел збагачення їх знаннями про минуле і

сучасне рідного краю, виховання любові до нього і формування високих громадянських якостей. Ці знання допомагають дітям і молоді усвідомити нерозривну єдність поколінь, зв'язок минулого кожного міста і села з історією усієї держави, відчутти причетність до неї кожної сім'ї і вважати своїм найвищим обов'язком та честю стати гідним спадкоємцем кращих традицій рідного краю — складової частини незалежної України» [1].

Ще зі шкільних років я цікавилася історичним минулим свого народу і дотримуюся думки, що не можна бути справжнім громадянином держави, коли не знаєш історії свого народу. Тепер, коли я стала студенткою І курсу факультету захисту рослин, біотехнології та екології, я із задоволенням виконую індивідуальну науково-дослідну роботу і досліджую «Селянський повстанський рух І половини ХХ століття на Тетіївщині», щоб взяти участь у Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт. Метою моєї роботи є дослідження селянського повстанського руху на Тетіївщині в контексті його розгортання на Правобережній Україні в першій половині ХХ століття. На сьогоднішній день це питання залишається недостатньо висвітлено. У своєму дослідженні особливу увагу звертаю на вивчення передумов та причин повстанського руху селян під проводом Оверка Куравського на основі архівних документів та мемуарної літератури.

Не дивлячись на зростаючий інтерес до подій Української національної революції з боку науковців у роки незалежності, селянсько-повстанський рух в Україні 1918 – 1923 років залишається одним із найбільш суперечливих у боротьбі за збереження державності в Україні, що й робить процес його дослідження цікавим і захоплюючим.

Отже, курс дисципліни «Історія української державності» сприяє відродженню національної свідомості та процесу втілення в життя національної ідеї, адже вивчення гуманітарних наук складає важливу частку загальноосвітньої й світоглядної підготовки сучасних спеціалістів і сприяє розвитку особистості та виробленню нею творчого підходу до вирішення виробничих проблем. Без вивчення минулого, глибокого усвідомлення історичних подій та явищ неможливо творити нову демократичну правову державу.

Перелік посилань

1. Мельниченко В.М. Моя Черкащина (історія рідного краю від найдавніших часів до сучасності): навчально-методичний посібник для вчителів та викладачів навчальних закладів усіх типів. - Черкаси: «Вертикаль», видавець ПП Кандич С.Г., 2006. - 232 с.

2. Сучасний вчитель та сучасний урок (методичні рекомендації щодо вивчення історії України) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://ukrinschool.org.ua//>

УДК 001.4(038)=161.2(076.5)

НАЗВИ ЗЕЛЕНИХ НАСАДЖЕНЬ ЯК РЕПРЕЗЕНТАНТИ МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ УКРАЇНЦІВ

Харченко С. В., кандидат філологічних наук, доцент
(Lucynka@ukr.net)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

У лінгвістичній парадигмі панує антропологічний підхід до вивчення, витлумачення немовних та мовних феноменів. Цей підхід тісно пов'язаний із мовною картиною світу як окремої особи, так і цілого народу.

Будь-яка мова відображає спосіб сприйняття і концептуалізацію світу окремого народу, що має свою особливу історію, культуру, свої цінності.

Термін *мовна картина світу* витлумачують як комплекс різнорівневих мовних засобів, що в них відображені особливості етнічного сприйняття світу, його світогляду, світосприйняття та світооцінки, або як сукупність уявлень народу про дійсність, зафіксованих в одинцях мови на певному етапі розвитку народу. Одиниці мовної картини світу – етнопсихолінгвальні явища, лінгвокультури.

Вивчення засобів усіх мовних ярусів, що їх досліджують із погляду їхньої ролі в експлікуванні культурно детермінованих феноменів та етнічної ментальності, – завдання сучасної лінгвістики.

Надзвичайно широкими були уявлення українців про навколишнє середовище. У народі відомі понад 1000 видів рослин. Багатьом із них люди дали оригінальні назви, що відображували особливості, притаманні конкретним рослинам. Український селянин у процесі повсякденної практики був добре обізнаний із вегетаційним циклом багатьох рослин, їхніми хімічними та фармакологічними якостями тощо. Усі знання ґрунтувалися на багаторічному досвіді, на знаннях, передаваних від покоління до покоління.

Ментальні риси світогляду українського народу відображають назви зелених насаджень й українськомовних нормативних, і народних [2].

Назви (родові) зелених насаджень, що сягають праслов'янського періоду (наприклад, дуб, береза, тополя, явір, верба, ялина), узвичасні, унормовані. Вони здебільшого не мають народних, територіальних синонімічних назв.

Основою для народних найменувань стають зовнішні ознаки та подібність до чогось; лікувальні властивості; побутове призначення; територіальні, смакові, ароматичні чи інші властивості, тобто застосовують асоціативно-міфологічний підхід. Спостережливість, знання рослинного світу, практичність, вірування, гумор також були підґрунтям для називання рослин.

Зокрема, тис ягідний (лат. *Taxus baccata* L.), або негній-дерево, – хвойне вічнозелене дерево або великий чагарник (10-20 м заввишки) родини Тисових, має такі народні назви, як негниючка, червоне дерево,

зелениця (завдяки густій зеленій кроні), королівське дерево [1]. Явір, клен несправжньо-платановий (лат. *Acer pseudoplatanus* L.) в різних регіонах України називають такими лексемами: клень явір; білоклен, євір, клен білий, лжеявор, раїна, сикомор(а), явер, явор, яворенько, яворин, яворина [1].

Відому цілющу рослину чистотіл звичайний у народі позначають словосполученнями «ластівчине зілля», «молоко ластівчине», а рослину під назвою «родіола рожева» – «оливник», «ромашка лікарська» – «рум'янок», гладіолус (що в перекладі латинської означає «меч») має українську назву — косарик (від коса, коси, закосичувати та ін.).

Перелік посилань

1. Кобів Ю. Словник українських наукових і народних назв судинних рослин. Київ: Наук. думка, 2004. 800 с.

2. Шинкарук В. Д., Харченко С. В. Методика лінгвістичного описування назв зелених насаджень // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Філологічні науки / Редкол.: С. М. Ніколаєнко (відп. ред) та ін. – Київ : Міленіум, 2017. – Вип. 276. – С. 71–78.

УДК 37.017.92

СУЧАСНА КОНЦЕПЦІЯ ВИХОВНОГО ІДЕАЛУ

Харченко С.В., канд. філол. наук, доцент,

Рихтер Т.О., магістрантка

*Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ*

Освіті відводять провідну роль у духовно-моральній консолідації суспільства, його згуртуванні перед обличчям зовнішніх і внутрішніх викликів, у зміцненні соціальної солідарності, у підвищенні рівня довіри людини до життя, до співгромадян, до суспільства, держави, сьогодення та майбуття своєї країни.

Ідеалом виховання стає різнобічно та гармонійно розвинутий національний свідомий, високоосвічений, життєво компетентний громадянин, здатний до саморозвитку та самовдосконалення.

Виховання повинно мати цілі, на досягнення яких будуть спрямовані засоби. Спершу встановлюють загальні орієнтири – ідеали виховання, своєрідні найвищі вершини, що їх має прагнути підкорити вихованець. Ідеал – це недосяжний зразок досконалого виховання, те, до чого прагне виховання.

Виховний ідеал в Україні зазнав трансформацій. У процесі історичного розвитку поняття «ідеал» формувалося в родинному колі на основі традицій, який поступово переріс в служіння Богу (Батьківщині). У 20-60-ті рр. ХХ ст. великий вплив на формування виховного ідеалу мали суспільні організації, ідеології. Руйнація комунізму в кінці ХХ ст. змінила

концепцію виховного ідеалу в Україні. Наукова педагогічна думка ХХІ ст. обґрунтовує його як комплекс відроджених вітчизняних культурно-історичних, народознавчих, народно-педагогічних традицій, європейські цінності та орієнтації на загальнолюдські ідеал [1], тобто виховний ідеал формують на основі загальнолюдських, національних та європейських цінностей.

Сучасний національний виховний ідеал визначають згідно з Конституцією України, Законом України «Про освіту» (в частині загальних вимог до змісту освіти і завдань основних освітніх програм), Державною національною програмою «Освіта» («Україна ХХІ століття»), «Концепцією національного виховання», «Концепцією громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності», відповідно до національних пріоритетів, а також урахуваючи потребу зберегти наступність національних виховних ідеалів минулих історичних епох.

Найважливішим пріоритетом національно-патріотичного [2] виховання є формування ціннісного ставлення особистості до українського народу, Батьківщини, держави, нації. В основу системи національно-патріотичного виховання покладено ідею розвитку української державності як об'єднувальної ідеї розвитку суспільства і нації загалом. Форми і методи виховання базуються на українських народних традиціях, кращих досягненнях національної та світової педагогіки і психології. Досягнути виховного ідеалу можливо за умови опертя на загальнопедагогічні (дитиноцентризм, природовідповідність, культуровідповідність, гуманізм, врахування вікових та індивідуальних особливостей) і спеціальні (принцип національної спрямованості, принцип самоактивності й саморегуляції, принцип полікультурності, принцип соціальної відповідності, принцип історичної і соціальної пам'яті, принцип міжпоколінної наступності) принципи.

Отже, ідеал вільної і незалежної людини, яка на культурно-історичних, національно-духовних традиціях вітчизняного досвіду, громадського і політичного життя будує незалежну державу і толерує іншим народам, культурам і традиціям.

Перелік посилань

1. Ващенко Г. Виховний ідеал. Підручник для педагогів, виховників, молоді і батьків / Г. Ващенко. Том 1. Полтава, Полтавський вісник, 1994. 191 с.

2. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді: затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 16. 06. 2015 № 64 [Електронний ресурс] // http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/47154/

УДК 378.1(477)

ІСТОРИЧНА ОСВІЧЕНІСТЬ МОЛОДІ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

Хвіст В.О., кандидат історичних наук, доцент

(vika_hv@ukr.net)

Ісакова Н.П., кандидат історичних наук, доцент,

(natashaisakova55@gmail.com)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Вища освіта України нині переживає нелегкий період конструктивних та радикальних перетворень. Її реформування розпочалося фактично з перших років незалежності в контексті модернізації вітчизняної системи освіти та її активної інтеграції до загальноєвропейського освітнього простору.

Одним із флагманів вітчизняної освіти і науки, в якому плідно проводиться підготовка майбутніх фахівців високого рівня, для яких прагнення до пізнання оточуючого світу, реалістична оцінка рівня своїх знань і можливостей, психологічна мобільність і адаптивність, готовність брати участь у професійній конкуренції, відповідальність, здатність до самоосвіти, творчість, громадянська активність і є Національний університет біоресурсів і природокористування України.

Історія НУБіП України є невід'ємною частиною науково-технічної, інтелектуальної та культурної історії України. З нашим закладом пов'язані імена всесвітньо відомих вчених – академіків та професорів М.Ф. Кащенко, Д.І. Менделєєва, Є.П. Вотчала, О.Г. Лебедева, П.Р. Сльозкіна, О.І. Душечкіна, П.А. Власюка, П.Д. Пшеничного, М.П. Дядечка та багатьох інших.

Наше сьогодення завдання не тільки берегти, а й продовжувати традиції, поповнювати, розвивати, примножувати їх, тобто всіляко покращувати та збагачувати здобутки та історію нашого навчального закладу. Однак, інкорпорація до західної системи вищої освіти та удосконалення вітчизняної системи освіти, на нашу думку, має відбуватися в межах загальнодержавного курсу в контексті захисту національних інтересів та нацбезпеки України та збереження власних традицій та самобутності. Ігнорування гуманітарної складової веде до деконсолідації нації, мовних непорозумінь, соціокультурних суперечностей, міжрелігійних та міжрегіональних протистоянь [1].

Продовж усього періоду незалежності українські освітяни та науковці приділяли значну увагу «історичній освіченості» молоді, запроваджували у навчальних закладах спеціальні курси, організовували заходи, спрямовані на виявлення рівня знань про історичні події, відгомін яких викликає резонанс у сучасному суспільстві. Вважаємо, що головна мета історичної освіти полягає у «навчанні вчитися» на помилках своєї країни, адже лише вміння усвідомлювати й аналізувати історичні помилки допоможе запобігти їх повторенню. Саме це і є однією з головних передумов

успішної розбудови нашої держави. Постколоніальна дійсність України є складною, тож пріоритетом політики нацбезпеки має бути досягнення національної єдності, консолідації суспільства, утвердження національної ідентичності громадян держави.

Першочерговим завданням курсу «Історія української державності», яким вивчається є розвивати у студентів почуття патріотизму, національної свідомості, високого рівня духовності, а отже сприяти утвердженню загальнолюдських цінностей, допомагати формуванню світогляду. Власне на цих чинниках ґрунтується життєва та суспільна активність людини [2]. Разом з тим необхідно розуміти, що метою цього курсу у вищій школі аж ніяк не є: а) повторення (дублювання) шкільного курсу «Історії України» чи б) поглиблене вивчення історії української державності аби зробити наших студентів професіоналами у царині джерелознавства, історіографії тощо. Навпаки, наше завдання полягає в тому, щоб вже на базі набутих знань навчити молодь мислити, аналізувати події, аргументовано робити самостійні висновки, приймати рішення. Оскільки не може бути кваліфікованим фахівець з університетською освітою, який не має поняття про історичний розвиток українського народу на основі джерел та наукової літератури; українську національну ідею; не вміє використовувати історичний досвід у вирішенні актуальних проблем сучасної України тощо [3]. Розуміння і пізнання вітчизняної історії водночас сприяє інтелектуальному, морально-етичному та емоційному розвитку суспільства в цілому і окремого індивіда, його душі, свідомості, інтуїції. Все це яскраво підтверджують влучні слова Григорія Сковороди, який ще у XVIII столітті наголошував: «Рослина без коріння всихає, людина без минулого не живе».

Отже, вивчення правдивої багатовікової вітчизняної історії має важливе значення для духовного оздоровлення нації, формування високої патріотичної самосвідомості, остаточного подолання нав'язаного століттями комплексу неповноцінності та провінційності, врешті-решт виходу України на передові рубежі європейської та світової цивілізації. Українське суспільство в пошуках цивілізованої перспективи свого розвитку звертається до аналізу свого минулого, власної історії державного розвитку. Без вивчення минулого, глибокого усвідомлення історичних подій та явищ неможливо творити нову демократичну правову державу. Успіх нинішнього українського державотворення значною мірою залежить і від того, чи зуміємо ми об'єктивно проаналізувати власний історичний досвід.

Перелік посилань

1. Деревінський В. Гуманітарні виклики для освіти й міністерства [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://tyzhden.ua/Society/129181>

2. Етнічна самосвідомість [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://lektsii.net>

3. Робоча програма навчальної дисципліни «Історія української державності» / Розробники: С.О. Білан Н.П. Ісакова, В.О. Хвіст та ін. – К., 2016. - 38 с.; Історія української державності: практикум: [Навчальний посібник] / В. О. Хвіст. – К.: ЦП «Компринт», 2017. – 520 с.; Isakova N., Dankevych L. History of the Ukrainian Statehood: Textbook. Part 1. From Ancient Times Till the Mid-20th century / N. Isakova, L. Dankevych; Ed. by Professor V. Shynkaruk. – К.: Komprint, 2017. - 540 с.

УДК 796.2.071.5

**АНАЛІЗ ФАКТОРІВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ПРОФЕСІЙНУ
ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГА**

Хижняк А.А., асистент кафедри соціальної педагогіки та інформаційних
технологій в освіті
(anna30kravchenko@gmail.com)

*Національний університет біоресурсів та природокористування України,
м. Київ*

Сучасне суспільство висуває ряд нових вимог до педагогічної сфери діяльності. На даному етапі його розвитку, вчені починають вивчати не тільки процес впливу педагога на учнів чи студентів і їх результат навчання, але і звертають пильну увагу на саму особистість педагога, яка до цього часу знаходилася в тіні [1, 3, 4].

Педагогічна діяльність відноситься до дуже складних видів людської діяльності. Але чим саме займається педагог, більшість людей не зовсім розуміють, обмежуючись зовнішніми, видимими характеристиками його діяльності [2]. В той час, як педагогічна діяльність накладає суттєвий відбиток на особистість.

У сучасній науковій літературі присутні деякі дані про деструктивні зміни в професійній діяльності викладача [3, 5]. Тут прослідковуються чіткі деструктивні процеси, що ведуть до негативних змін в особистості педагога. Це викликає підвищений дослідницький інтерес до проблеми виникнення та прояву факторів які впливають на професійну діяльність педагога, тим самим, змінюючи риси особистості.

З точки зору впливу на особистість кожен компонент структури професійної діяльності володіє окремими потенційними можливостями. Приведемо декілька прикладів до цього твердження: предметно-операційна діяльність, пов'язана з тривалим виконанням операцій, які потребують витончених дій, може розвинути такі особистісні риси, як терплячість і самоконтроль, та емоційна ригідність; когнітивна діяльність, пов'язана з самостійним проектуванням складних технічних систем, може посилити особистісну самодостатність, але разом з тим стати причиною великого розумового перевантаження; комунікативна діяльність, пов'язана з управлінням підопічних, може посилити особистісну домінантність, або агресивність. Ми можемо, таким чином, говорити про існування

предметно - операційних, когнітивних та комунікативно - рольових факторів впливу професійної діяльності на особистість, які з точки зору її можливої дизгармонізації. Так, в контексті проблеми професійно-особистісних деструкцій предметно-операційний компонент професійної діяльності нам практично не цікавий – тому, що він розвиває, перш за все, психофізіологічні якості: можливості психомоторики, сенсорики, уваги.

Більш цікавим, щодо проблеми яку ми розглядаємо, є *фактори когнітивної групи*, оскільки вони можуть слугувати пізнавальній активності особистості, призводячи до формування особистості з професійно-однобічними інтересами. Проте ці фактори все ж таки не є ключовими серед детермінантів професійних деструкцій особистості, оскільки когнітивна сфера особистості є сферою, яка найбільш легко керується свідомістю і тим самим найменш позначений негативним впливом.

Стосовно *факторів комунікативно-рольової групи*. До неї відносяться умови професійної діяльності, які залишають службово-посадовий відбиток – тобто нормативний шаблон на процес комунікації людини з іншими людьми. Серед таких умов ми можемо назвати наступні посадова ієрархія, міра відповідальності за діяльність підопічних перед керівництвом, прийняті форми проявів поваги начальникам. Впливаючи на область міжособистісних стосунків, такі фактори, можливо, здатні в тій або іншій мірі залишити ці стосунки без емоційного забарвлення або придати їм специфічний емоційний фон, робити їх формальними та не природним.

Професійно-обумовлені фактори комунікативно-рольової групи теж можуть сприяти формуванню особистості професійного типу, закріплюючи у формі звички конкретний спосіб звертання до іншої людини, окремий стиль комунікативного контакту.

Отже, у контексті дослідження чітко видно актуальність вивчення саме факторів комунікативно-рольової групи, тому, що в її основі лежать інтерперсональні особливості взаємодії в професійній діяльності, вивчення яких допоможе структурувати знання про процеси особистісних деструкцій в професійній діяльності педагогів.

Перелік посилань

1. Анисимова О. А. Психолого-педагогическая компетентность как фактор сохранения и укрепления профессионального здоровья учителя: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. психол. наук : спец. 19.00.01 / О. А. Анисимова. – М., 2002. – 19 с.

2. Бобрик Т. З. Формирование педагогических ценностей будущих преподавателей физической культуры как социально-педагогическая проблема / Т. З. Бобрик // Актуальные проблемы теории и методики физической культуры, спорта и туризма : материалы III Междунар. науч.-практ. конф. молодых ученых. – Минск, 2008. – С. 284–286.

3. Водопьянова Н. Е. Синдром выгорания : диагностика и профилактика / Н. Е. Водопьянова, Е. С. Старченкова. – 2-е изд. – СПб. : Питер, 2008. – 336 с.

4. Зеер Э.Ф. Психология профессий: Учебное пособие для студентов вузов. – 4-е изд., перераб., доп. – М.: Академический Проект; Фонд «Мир», 2006. – 336 с.

5. Кокун О.М. Оптимізація адаптаційних можливостей людини: психофізіологічні аспекти забезпечення діяльності: Монографія. – К.: Міленіум, 2004.

УДК: 37.018.432

ВПРОВАДЖЕННЯ SMART-ТЕХНОЛОГІЙ У ВИЩУ ОСВІТУ

Ходос Є.І., аспірант,

(yevhenkhodos@gmail.com)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

У зв'язку з ухваленням на саміті ООН зі сталого розвитку 17 глобальних цілей на період до 2030 року заслуговує уваги «Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020», де одним із головних напрямів проголошено інноваційний розвиток, який ґрунтується на активному використанні знань і наукових досягнень [1, с. 6]. Це спонукає до істотного розширення доступу до інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема широкого використання SMART-технологій у системі освіти, що надає широкі можливості для формування індивідуальних планів і траєкторій навчання, вільний та швидкий доступ до інформації яка необхідна студенту в процесі навчання.

Проблемі застосування SMART-технологій присвячено дослідження таких науковців як, Л. Алексеєва, А. Бектенгалієв, Г. Бонч-Бруєвич, Ж. Замолдіна, Л. Корсунська, В. Тихомиров, Н. Тихомирова; концептуальні засади підготовки майбутніх педагогів до використання засобів ІКТ у професійній діяльності розглядали Е. Бідайбекова, С. Григор'єва, М. Рагулін, С. Удалова; теоретичні та практичні основи проектування та впровадження інформаційно-освітніх середовищ – Г. Абрамян, А. Абросимов, А. Андрєєв, С. Атанасян, І. Єр'оміна, І. Захарова, С. Зенкина, В. Кудінов, С. Мякішев, О. Соколова; теоретичні та практичні засади навчання за допомогою інформаційних, електронних і дистанційних освітніх технологій – Л. Босова, І. Ібрагімов, А. Осін, Є. Полат, Е. Скібіцький, М. Сподарець, Б. Стариченко, В. Тихомиров, А. Тихонов; проблема доцільності використання SMART-технологій у навчальному процесі – О. Дмитрук, М. Ісакова, Н. Коптюг, О. Косовська, М. Левчук, М. Томчук.

Метою роботи є обґрунтування важливості запровадження SMART-технологій у освіту.

Під SMART-технологіями розуміють інтерактивний навчальний комплекс, що дає змогу створювати, редагувати та поширювати мультимедійні навчальні матеріали, як в аудиторний так і в позааудиторний час [2].

Водночас SMART-технології в освіті запроваджуються не лише для полегшення навчання студентів, а також для об'єднання навчальних закладів та професорсько-викладацького складу з метою здійснення спільної освітньої діяльності в мережі Інтернет на основі загальних принципів, стандартів, технологій, тобто створення та використання спільного контенту в спільній освіті (Smart-education).

Прикладом може служити проект Єдиного європейського університету з єдиним деканатом. Завдяки впровадженню Болонського процесу в країнах Європи, заклади вищої освіти мають можливість приймати студентів без переекзаменування, що створює, таким чином, Smart-education system (система електронного навчання). Єдиний європейський університет може здійснювати колективний процес навчання за допомогою єдиного спільного депозитарію навчальних матеріалів [3].

Процес інформатизації освіти та технології електронного навчання є основою організації навчального процесу в SMART-університетах, що відкриває нові можливості та перспективи перед їхніми студентами. Студентам SMART-університетів пропонуються для використання електронні навчальні матеріали, посібники, підручники, методичні розробки, які можуть постійно оновлюватись та коригуватись найновішою інформацією з професійно-орієнтованих джерел. Завдяки запровадженню такої системи в університетах, студент зможе у будь-якому місці, у будь-який час, і з будь-якого технічного засобу (комп'ютер, планшет, смартфон), що має доступ до мережі Інтернет, отримати потрібну йому інформацію. Така організація навчального процесу перетворює систему освіти в автономне середовище навчання (ubiquitous learning). Студенти матимуть можливість отримувати розклади на свої смартфони, скачувати тексти підручників, отримувати консультації викладачів, виконувати контрольні роботи, складати заліки та іспити.

Подібні технологічні інновації вимагають від закладів вищої освіти зміни організаційної структури, підбору та навчання викладачів новим технологіям та розробки контенту електронного навчання: електронних курсів, електронних підручників та бібліотек, електронних семінарів, вебінарів, відеоконференцій, онлайн-курсів, тощо.

Адже SMART-освіта передбачає генерацію нових знань, ідей, розвиток SMART-середовища, SMART-суспільства – інтелектуального середовища людей, які спеціально підготовлені для того, щоб здійснювати та реалізовувати новітні ідеї та концепції. Багато країн світу таких як Корея, Японія, Австралія, Нідерланди заявили про SMART-ідею як національну ідею всього суспільства [4].

Отже, використання SMART-технологій в освіті сприяє створенню гнучкого та відкритого інтерактивного середовища для навчання за допомогою мережі Інтернет та зручного використання інформації, яка знаходиться у вільному доступі. SMART-освіта може забезпечити максимально високий рівень вищої освіти, що відповідає вимогам і можливостям сьогодення, дозволить молоді адаптуватися до нововведень, забезпечить перехід від паперового до електронного контенту та зробить навчальний процес гнучким.

Перелік посилань

1. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року 27.12.2017 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/sustainable-development-report/Sustainable-Dev-Strategy-for-Ukraine-by-2030.html>.

2. Семеніхіна О. В. Нові парадигми у сфері освіти в умовах переходу до SMART-суспільства [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://irbis-nbuv.gov.ua>.

3. Первая международная конференция по применению смарт-технологий в образовании «Смарт-образование». – 2014 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://stet14.kesinternational.org>.

4. Корсунська Л. М. Корейська концепція smart-освіти: загальне навчання, цифрові підручники і smart-школи [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe.

УДК 81'25

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЗАСІБ ДОСЯГНЕННЯ АДЕКВАТНОСТІ ТА ЕКВІВАЛЕНТНОСТІ ПЕРЕКЛАДУ

Христюк С.Б., кандидат історичних наук, доцент
(svitlana.khrystiuk@gmail.com)

*Національного університету біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Мова є динамічною, а тому система термінів постійно поповнюється новими лексичними одиницями, що викликають труднощі для розуміння і перекладу. Інформаційний вибух в другій половині ХХ століття, розширення культурних зв'язків, міжнародних контактів та листування, обсягів міжнародної торгівлі та дипломатичної діяльності, виникнення численних міжнародних організацій і всесвітніх рухів зумовили необхідність підготовки професійних перекладачів.

В процесі комунікації сторони переговорного процесу широко застосовують однакові мовні одиниці, визначені вузькою сферою спілкування, що сприяє їх взаєморозумінню та успішному вирішенню окреслених завдань за допомогою ефективного перекладу в межах відповідної сфери спілкування. А тому міжмовний переклад все частіше

набуває ознак виду мовного посередництва, метою якого є вилучення інформації з тексту однієї мови та відповідна її передача функціонально, змістовно та структурно рівноцінного тексту іншою мовою. Таким чином, процес перекладу розглядаємо як вид інтелектуальної та комунікативної діяльності, перетворення одиниць структури мови оригіналу на одиниці структури мови перекладу та встановлення між ними відношення еквівалентності, адекватності чи варіантності.

Досягнення адекватності та еквівалентності перекладу, тобтовичерпної передачі смислового змісту оригіналу і повної функціонально-стилістичної відповідності йому, є ключовою метою перекладу. Ця єдність досягається цілісним відтворенням ідейного змісту оригіналу в характерній для нього стилістичній своєрідності на іншій мовній основі. Тому ключове завдання професійного перекладача – створити текст максимально наближений до оригіналу з точки зору семантики, структури та потенційного впливу на користувача перекладу; розвивати основні компоненти професійної компетентності, зокрема, лінгвістичні, соціокультурні, соціально-психологічні, перекладацькі та інформаційні компетенції.

Проблема перекладацьких трансформацій як проблема теорії та практики перекладу є однією з найактуальніших та найважливіших у сучасному перекладознавстві та викликає значний інтерес з боку як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Серед них такі відомі лінгвісти, як Арнольд І. В., Бархударов Л. С., Гак В. Г., Комісаров В. Н., Латишев Л. К., Левицька Т. Р., Максимов С. Є., Мин'яр-Белоручев Р. К., Рецкер Я. І., Семенов О. Л., Серов Н. Б., Тер-Мінасова С. Г., Томахін Г. Д., Фітерман А. М., Федоров А. В., Шевнін А. Б., Швейцер О. Д. та інші.

Трансформація – продукт постійної роботи, якість якої залежить від рівня володіння мовою та здатності перекладача адаптуватися до умов початкового тексту. Перекладацькі трансформації являють собою особливий вид перефразування – міжмовне, яке має суттєві відмінності від трансформацій в рамках однієї мови. Поняття адекватність поєднує передачу стилістичних і експресивних відтінків оригіналу, а еквівалентність орієнтована на відповідність створюваного в результаті міжмовної комунікації тексту визначеним параметрам, що задаються оригіналам.

В залежності від характеру змін в перекладі трансформації поділяються на три основні типи перекладацьких трансформацій: лексичні трансформації (диференціація значень, конкретизація значень, генералізація значень, смисловий розвиток, антонімічний переклад, цілісне перетворення, та компенсація втрат в процесі перекладу); граматичні трансформації (перестановки, заміни, додавання, опущення); лексико-семантичні трансформації (звуження, розширення, емпатизація (нейтралізація), опис, перекладацький коментар) [2].

За В. Комісаровим, перекладацькі компетенції мають комплексний характер і реалізуються на підставі всього комплексу мовленнєвих умінь, з яких складається володіння мовою і які беруть участь у процесі перекладу. Вважаємо за доцільне виокремити наступні перекладацькі вміння [1]: виконувати паралельні дії на двох мовах, переключатися з однієї мови на іншу; розуміти текст глибоко і точно; переходити у висловлюваннях на кожній мові від поверхневої структури до глибинної і навпаки; відходити від оригіналу, але при цьому залишатися якомога ближче до вихідного смислу; вибирати і правильно використовувати технічні прийоми перекладу і долати труднощі, пов'язані з лексичними, фразеологічними, граматичними і стилістичними особливостями вихідної мови; аналізувати текст оригіналу, виявляти стандартні і нестандартні перекладацькі проблеми і обирати способи їх вирішення, що відповідають кожному конкретному акту перекладу.

В практичній площині переклад виявляє низку проблем, під час вирішення яких перекладачеві нерідко доводиться застосовувати різні перекладацькі трансформації. Зважаючи на це, переклад, яким би адекватним він не був, завжди є трансформацією в широкому розумінні цього терміна.

Перелік посилань

1. Комиссаров В. Н. Теоретические основы методики обучения переводу / В. Н. Комиссаров. – М.: РЕМА, 2001. – 111 с.
2. Христюк С. Б. Лексико-семантичні диференціації термінології міжнародного та дипломатичного дискурсу / С. Б. Христюк // Науковий вісник НУБіП України. Серія: Філологічні науки. – К. : Міленіум, 2016. – Вип. 245. – С.104 – 112.

УДК: 37.04

ТЬЮТОРСТВО ЯК ЕФЕКТИВНА УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Цюпак І.М., кандидат педагогічних наук
(*irinatscupak@gmail.com*)

Херсонський державний університет, м. Херсон

У сучасному суспільстві зростає інтерес до ідей індивідуалізації й відкритості освіти. Як зазначено у законі України «Про освіту» (2017 р.), метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей. З урахуванням явища збільшення масиву знань, якими має оволодіти дитина дошкільного віку, виникає необхідність спрямувати дитину на бажання самостійно розширювати свій кругозір, користуючись різноманітними засобами отримання інформації. Саме тьютор може створити такі ситуації, щоб надати можливість дитині

пізнавати, пробуджувати в серцях жагу та інтерес до знань та навичок застосування їх на практиці, вчити бути небайдужими до змін. Емоційний комфорт, співробітництво, творчість супроводжують увесь процес тьюторства.

Тьюторство стає одним із ресурсів модернізації й трансформації сучасної освіти, у тому числі й дошкільної. Тьюторство особливо актуально на сучасному етапі розвитку суспільства, тому що вміння самостійно навчатися та пізнавати стає повсюдною нормою, що розглядається як процес, який не виникає стихійно й вимагає спеціального педагогічного забезпечення (А. К. Громцева, Г. М. Каджаспирова, Б. Ф. Райський).

Тьютор (від англ. tutor – викладач-консультант, радник) – в освіті (особливо в Оксфорді й Кембриджі) – це університетський викладач, людина, відповідальна за навчання й контроль над декількома студентами. Термін «тьютор» також у контексті можна перекласти як репетитор, радник, тренер, консультант, вихователь, просвітитель, інструктор, наставник, вчитель, викладач, доглядач, опікун [2]. Тьютор – це викладач-консультант, який контролює освітній процес у дистанційній формі й виконує одночасно функції викладача, консультанта й організатора (менеджера) цього процесу [1]. Отже, тьютор – це наставник, який допомагає дитині в організації освітньої діяльності, пізнанні світу.

Тьюторський супровід – це особливий тип педагогічної й особистісної підтримки, що полягає в організації роботи на матеріалі реального життя вихованця (навчальної, трудовий, виховної тощо). З появою поруч із дитиною людини, яка забезпечує постійну цілеспрямовану діяльність, орієнтовану на індивідуальні особливості дитини, ситуація розвитку особистості кожної дитини покращиться. На дітей дошкільного віку особливий вплив мають люди, які повертають до себе прямотою, щирістю, щиросердністю, готовністю розділити радощі й прикрощі іншої людини, зігріти дитину увагою й лагідністю, відповісти на запитання й просто вислухати.

Основними формами тьюторського супроводу можуть бути індивідуальні й групові консультації. У виборі конкретної форми необхідно дотримуватися вимог гнучкості й варіативності стосовно дитини. Розглянемо ці форми докладніше.

Індивідуальна консультація (бесіда). Це обговорення важливих питань, пов'язаних із особистим розвитком і освітою кожної дитини. Мета такої бесіди – активізація кожної дитини з урахуванням саме її здібностей, особливостей характеру, навичок спілкування тощо на подальшу роботу з формування й реалізації своєї освітньої програми. Для кожної бесіди добираються індивідуалізовані запитання, встановлюються діалогічні й емоційно комфортні відносини. Результатом має стати не тільки освітній, але й емоційний ефект, що дозволяє здійснювати надалі більш глибокий аналіз освітньої ситуації кожної дитини.

Групова консультація. Організовується для дітей зі схожими проблемами або освітніми інтересами. У ході такої консультації тьютор здійснює кілька видів робіт: мотиваційну, комунікативну й рефлексивну. Мотиваційна робота полягає у визначенні рівня мотивації дітей на розвиток свого пізнавального інтересу, у співвіднесенні різних очікувань дітей, їхніх пріоритетів і цілей у побудові індивідуальних освітніх програм. Комунікативна робота тьютора спрямована на забезпечення зворотного зв'язку в групі та її результативності, уміння вести діалог, організацію продуктивного спілкування тьютора й групи й учасників групи між собою. Рефлексивна діяльність тьютора спрямована на забезпечення розуміння в групі, пошук конструктивного рішення проблеми, аналіз і розуміння кожною дитиною себе й власних дій, дій групи.

Навчальне тьюторське заняття. Це заняття із застосуванням методів інтерактивного й корекційного навчання, спрямоване на отримання досвіду використання модельних ситуацій у побудові індивідуальних освітніх програм. Мета – розвиток здібностей дитини, активізація пізнавальної діяльності, застосування теоретичних знань на практиці, упровадження активних методів навчання: ділові й рольові ігри, групові дискусії, тренінги, «мозковий штурм» тощо.

Вибір форм, методів і технологій тьюторської роботи є індивідуальним вибором тьютора й визначається віковими й особистісними особливостями дітей. У характеристиці активних методів організації тьюторської роботи ми і вбачаємо перспективи подальших наукових розвідок.

Перелік посилань

1. Система дистанційного навчання ТНЕУ: методичні рекомендації з питань дистанційної освіти. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sdn.tneu.edu.ua/index.php?go=a_met_recom&printing=1

2. Онлайнные языковые словари [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wordreference.com/enru/tutor>

УДК 007:[659.4+32.019.51]

СПЕЦИФІКА МЕДІАКОМУНІКАЦІЙ НА РЕЛІГІЙНУ ТЕМУ ТА ПАЛОМНИЦЬКО-ЦЕРКОВНИХ ЗАХОДІВ

Чекалюк В.В., кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент,
*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

У даному дослідженні розглядаємо роль церкви, релігійних та паломницьких заходів у формуванні дійсного іміджу, преса розглядається як комунікаційна тематична платформа. У матеріалі зацентровано увагу на актуальності конструювання іміджу країни з урахуванням специфіки: релігійної приналежності, економічного, політичного розвитку, культурних особливостей, менталітету. Пропонуємо авторитет церков та

лідерів думок – священників заохочувати до успішного просування іміджу України. Релігія у медіа є одним із інструментів впливу на аудиторію, підсилення догми політичного життя суспільства. Проблема взаємного впливу політики і релігії розглядається з початку Хрещення Русі. Акцентуємо на тому, що варто зважати на потужну релігійну базу, адже Україна – це релігійна Мекка, при правильному позиціонуванні у світових ЗМІ її сприйматимуть як святу землю – Єрусалим. Пропонуємо використовувати апробовані у світі рекламно-комунікаційні технології, технології медіабрендингу, з метою цілеспрямованого інформування й заохочення потенційних паломників-туристів відвідати Україну. Трансляція брэнда у контексті релігійно-паломницьких заходів через засоби масової комунікації дає позитивний ефект за умов емоційного забарвлення інформації, сприяє поліпшенню іміджу держави в очах кожного громадянина.

Прогнозуємо ефективне використання висновків науковцями і практиками у сфері PR, соціальних комунікацій, політології, психології, релігієзнавства і медіасередовища. Релігійні маркери у сучасній медіакulturі посідають чільне місце: церковні лідери беруть активну участь у політичному житті держави, виступаючи експертами у різних сферах. Моральні принципи набувають обертів і ваги у формуванні іміджу певних об'єктів. Релігійна тематика має місце у світському житті, у сучасних телевізійних серіалах та кінострічках і навіть кібер-культурі, психологічних тренінгах лідерства. Конфесійна приналежність об'єкта іміджу, його духовна ідентичність є матеріалом для формування його репутації у контексті сучасної політичної культури. Матеріали, що підтверджують його духовність, є джерелом інформації для ЗМІ.

Практичне застосування матеріалу даного дослідження передбачає використання рекомендацій у професійній діяльності іміджмейкерів, PR- і політтехнологів, журналістів, фахівців сфери соціальних комунікацій і науковців. Успіх у сприйнятті країни у ЗМІ – це результат спільних зусиль кожного громадянина держави, співпраці в усіх сферах життя. Творення іміджу – процес щоденний, це стиль і спосіб життя кожного, що в сукупності створює історію і репутацію. Інформаційно-технологічно медіа лише віддзеркалюють дійсність з використанням рекламних та PR-технологій, розставляючи акценти при подачі матеріалу. До процесу творення іміджу залучено: державні структури, органи влади, приватні, державні і незалежні, вітчизняні та зарубіжні ЗМІ, неурядові громадські організації і фонди, що діють на території країни і за кордоном, релігійні організації і об'єднання, фахівців зі зв'язків з громадськістю і всіх громадян.

Останніми роками (2014–2018) Україна впевнено стає медійним світовим брэндом. Завдяки Євромайдану відбулося перезавантаження системи, апгрейд свідомості громадян. Настав наш час бути конкурентними, задіяти для блага країни власний досвід поразок і перемог.

Науковці і практики В. Шинкарук, Л. Губерський, В. Іванов, Г. Почепцов, М. Дорошко, А. Гальчинський, В. Мостовий, О. Мартиненко, Б. Гаврилишин, П. Кривонос, А. Гулієв, Е. Галумов, А. Рамов, Н. Качинська, С. Горевалов, О. Кришталь, К. Бендукідзе, В. Пекар, Ю. Біба, політики і дипломати Х. Клінтон, В. Горбулін, В. Пинзеник, Г. Удовенко, Б. Тарасюк, А. Зленко та ін. виходили з різних уявлень про сутність іміджу, масову комунікацію, процеси сприйняття інформації та закономірності формування громадської думки. Питання формування іміджу держави актуальне й не вирішене, немає єдиного алгоритму творення іміджу, а час потребує нових ефективних наукових методів і рішучих практичних кроків.

ЗМІ створюють особливе соціальне і культурне середовище, здатне впливати на аудиторію, формувати суспільну думку, імідж держави. Одна з найпозитивніших, найпопулярніших тем про Україну в світових медіа – це спорт, тому роль спортивної журналістики у формуванні державного іміджу, об'єднанні нації важко переоцінити. Виокремлюємо наступне: домінуючою у суспільстві є довіра до релігійної інституції. Відродження релігії набуло секулярного характеру, тобто церква діє за ринковими законами – прагне залучати максимум прихожан, священники йдуть у політику. Виражена економічна нестабільність та соціальна нерівність – основний фактор, що породжує недовіру до уряду й до ЗМІ. Індокси довіри перебувають у вільному падінні. Аудиторія не довіряє офіційним інституціям, а покладається лише на власну інтуїцію і висновки, отримані під час обговорення певної ситуації з родичами або друзями у соціальних мережах. Згідно з проведеними спостереженнями та опитуваннями, найвищий рівень довіри мають релігійні організації та соціальні медіа. Однак єдиного алгоритму поєднання політики й релігії досі немає. Щоб медіаінструменти були максимально ефективними у формуванні державного іміджу, необхідно розвивати загальнодоступні публічні електронні ресурси, електронні бібліотеки. З метою активізації роботи, спрямованої на поліпшення іміджу держави, слід більше уваги приділяти інформаційно-комунікаційним технологіям, державній інформаційній політиці, проведенню масштабних заходів та акцій, залученню паломників з усього світу до святинь України.

УДК 37.032

РОЛЬ ФІЛОСОФІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Чорноморденко Д.І., кандидат філософських наук, асистент
(d.chornomordenko@gmail.com)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Поширеною є думка про те, що філософія як дисципліна гуманітарного знання часто виявляється приреченою до обґрунтування

власної важливості та необхідності в системі базових знань, зокрема в освітньому вимірі. Розуміння філософії як специфічної інтелектуальної діяльності зазнає некоректних щодо її справжнього сенсу інтерпретацій. Це відбувається через те, що зміст терміну «філософія» часто опиняється під тиском соціально-політичних, ідеологічних та інших смислових нашарувань, які в свою чергу обумовлені різким зниженням культурного рівня розвитку громадян, моральним зубожінням, втратою суб'єктами соціальної дії самоідентифікації що спровоковані не лише глобальними науковими революціями, а відсутністю належного осмислення меж та способів їх застосовності, а також результатів, до яких вони призводять. Внаслідок цього філософією у сенсі спроби індивідуального схоплення смислів та ідей, їх власного персонального розуміння на рівні учбового процесу нехтують.

Роль філософії як розумової, раціональної, відповідальної діяльності щодо власної самоідентифікації та рефлексивного позиціонування своєї особистості є непересічним елементом у системі знання. Втілення такої ролі уможлиблюється шляхом набуття розуміння того, що таке «світогляд», котрий розкриває сенс філософії як сукупності характерних, суттєвих рис та принципів розуміння себе серед світу і інших. Цікавим та показовим є вирішальна метафорична роль філософії в освіті як мірила рівня лінощів тих, хто її здобуває, тобто свідомої готовності до одержання нових знань, інтелігентності, а не просто освіченості (як простої наявності диплома без знань). По тому, як людина ставиться до незрозумілого та невідомого, котрим для більшості студентів є філософія, стає видно загальну характеристику їх налаштованості на одержання знання в цілому. Небажання спробувати набути хоча б найменший рівень розуміння чи навіть критичне ставлення до неможливості набуття такого розуміння (що вже може бути результатом певного осмисленого ставлення) свідчить про неналежний рівень формування, вироблення власних життєвих принципів та цінностей, їх обґрунтування тими, хто навчається. Це один із критеріїв того, що ми можемо назвати низькою якістю освіти.

Заняття філософією виховує в людині здатність усвідомленого ставлення до можливостей застосування своїх знань в найширшому розумінні. Філософію можна вважати іманентною будь-якій гуманітарній області знання та атрибутом будь-якої галузі наукового знання в цілому, оскільки вона детермінує вироблення смислів у цілях людської діяльності, сприяє самоусвідомленню, самоідентифікації людини та формуванню особистості, без чого неможлива ні комунікація, ні високий рівень фахової компетентності, ні тим більше повноцінна самореалізація та повноцінне життя.

Отже, філософія є і має залишатися обов'язковою для вивчення дисципліною у ЗВО, оскільки без її участі неможливим видається формування всебічно розвиненої особистості, що здатна вирішувати

складні комплексні проблеми спираючись на здоровий глузд та бути справжнім фахівцем і врешті людиною.

УДК 159.9

ПРОБЛЕМА ПСИХОСОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ТРАНЗИТИВНОГО СУСПІЛЬСТВА

Шамне А.В., доктор психологічних наук, доцент
(shamne@ukr.net)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

У найбільш загальному вигляді зміст проблеми психосоціального розвитку в умовах транзитивного суспільства складають питання співвідношення суспільного та індивідуального в психологічній структурі індивіда у сучасних умовах, взаємодія індивідуальної та суспільної (колективної) свідомості як форм психічного, суспільна зумовленість індивідуальної поведінки людей, роль індивіда і соціуму в історичному процесі, функція соціального-індивідуального в структурі особистості тощо. Зростаючий інтерес до цієї проблеми є свідченням трансформації парадигми психології та вказує на «вектор» еволюції всієї системи її категорій.

Проблема психосоціального розвитку людини в сучасних умовах швидких змін і трансформацій є однією з найбільш конфліктних у психології. Вона є тим лакмусовим папірцем, який виявляє найсуттєвіші концептуальні розходження різних напрямків психології ХХ ст. (психоаналітичні теорії, західні дослідження ідентичності, теорії соціального наочіння, радянська психологія, гуманістична психологія тощо). Так, абсолютизація індивідуального у розвитку характерна для філософії життя, екзистенціалізму, персоналізму, а соціального – відповідно для марксизму, теорій соціального наочіння, позитивізму.

Найбільш важливі розбіжності пояснюються різним розумінням сутності соціального (соціальне як всезагальне, суспільне, колективне тощо) та індивідуального. У відповідності з цим у проблемі психосоціального розвитку можна виділяти онтологічну і генетичну складові. Онтологічний постулат свідчить, що уся людська свідомість соціальна за своєю природою, а генетичний – що соціальна природа людської свідомості виникає в процесі інтеріоризації зовнішнього соціального досвіду у свідомості індивіда в процесі соціалізації індивіда.

Якщо «соціальність» трактується як «неіндивідуальне», вона може розумітися або як «поза- та надіндивідуальне», безособове, всезагальне, або як «між індивідуальне» (що існує у спілкуванні). Розрізнення рівня в абстрагуванні поняття «соціальне» визначає відмінності конкретних підходів до проблеми психосоціального розвитку особистості. Так, психоаналітичному циклу теорій (З. Фрейд, О. Ранк, К. Юнг) та

неофрейдизму (Е. Фромм, А. Адлер) у більшому ступені притаманне перше трактування; в руслі другого трактування знаходиться інтераціоналістський підхід до особистості. Проміжне положення займають екзистенціалістські (гуманістичні) теорії (наприклад, теорія «Я» К. Роджерса та ін.).

Складною є також проблема трактування «індивідуального» як внутрішнього. Наприклад, пріоритетність індивідуального (як вродженого, інстинктивного), яке піддається впливу соціального, характерна для теорії З.Фрейда, хоча цей погляд заломився і в гуманістичній психології, яка також стверджує, що соціальне має додатковий характер по відношенню до індивідуалізації (як розгортання внутрішніх потенцій самореалізації) і відображає прагнення особистості реалізувати свою унікальність в соціумі, *пошук* способів узгодження *своїх* бажань і потреб із суспільством. Крім цього, незалежно від початкової теоретичної бази та трактування психосоціальної проблематики, у всіх західних та вітчизняних підходах самосвідомість (ідентичність, самість, Я-концепція та ін.) виконує важливу регулятивну функцію в контексті соціальної активності, соціопсихічної детермінації та розвитку особистості. У рамках усіх теоретичних підходів присутня яскраво виражена тенденція до розгляду цього феномену як інтеграційного утворення, що об'єднує онтогенетичний і соціально-психологічний розвиток особистості в єдину структуру психосоціального розвитку.

Більшість сучасних підходів дотримуються положення про те, що розвиток особистості можливий за умови включення її у систему соціальних та культурних зв'язків, і, навпаки, умовою розвитку соціуму є індивідуалізація (розвиток суб'єктності як особливої форми соціальності), функцією якої є подальший розвиток соціальності в цілому (О. Асмолов, С. Максименко, Р. Десі та ін.). Таким чином, дослідження індивідуального розвитку особистості неминуче потребує включення психосоціальної проблематики у контекст виявлення детермінант, рушійних сил і умов становлення людини у соціумі. В умовах соціальних трансформацій психологи змушені звертатися до дослідження тих змін у психології людей, до яких призводить глобалізація та умови транзитивного суспільства. Отже, уявлення про психосоціальний розвиток особистості має бути концептуалізоване в контексті уявлень про людину, яка розвивається у світі, який стрімко змінюється і трансформується, породжуючи нові грані вже відомих феноменів розвитку людини.

УДК 371.13

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ГУМАНІСТИЧНОЇ ПОЗИЦІЇ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА

Шанаєва-Цимбал Л.О., кандидат наук з державного управління, доцент
(almi2004@ukr.net)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м.Київ*

Проблема гуманістичної позиції обумовлена тим, що суспільство вступило в критичну стадію свого розвитку, ставши перед вибором між життям і самознищенням. Пошуки виходу з цієї ситуації викликають проблему самозбереження цілісності природи і суспільства. Ідея про те, що майбутнє рівнозначне прогресу, стає все більш сумнівною. За С. Мусатовим, «науково-технічний прогрес не принесе щастя, якщо не буде доповнюватися змінами в соціальному, моральному і культурному житті людства» [3].

Однією з основних гуманістичних цінностей є гуманність, що означає людяність, любов до людини, повагу до людей та їх переживань. Прийняття особистістю цієї цінності, перетворення її в особисту якість відбувається в процесі гуманізації. Під гуманізацією розуміється «посилення гуманістичних основ у суспільстві, утвердження загальнолюдських цінностей» [1].

На сьогоднішній день відсутня єдина концепція гуманізації освіти. Гуманізація, як засіб освіти, має обмежені можливості. Найбільш важливим є співвідношення освіти з культурними цінностями, коли проблеми професійної діяльності осмислюються з соціально філософських позицій.

Основними цінностями гуманістичної освіти є:

- «людина як суб'єкт культури, власного життя й індивідуального розвитку;
- освіта як культурне розвиваюче середовище, що вирощує особистість і надає її життю культурного змісту;
- творчість і діалог як способи існування і саморозвитку людини в культурно-освітньому просторі» [2].

Важливими принципами реформування педагогічної освіти повинні стати звернення до загальнолюдських цінностей, педагогічної культури, дітей, школи, до індивідуальності, творчого потенціалу студента (тобто до характеристик гуманістичної позиції). Можливими шляхами професійно-педагогічної підготовки майбутніх викладачів до гуманізації педагогічного процесу можуть бути створення позитивної мотивації і особистої установки студента на розуміння, оволодіння системою знань і вмінь з гуманізації педагогічного процесу в школі; гнучкість, варіативність, відкритість змісту і організаційних форм навчання по відношенню до індивідуальних особливостей студентів і умов підготовки шляхом вільного вибору студентами спецкурсів і спецсемініарів з педагогічної тематики;

включення до навчальних планів спецкурсу «Підготовка викладача-гуманіста у ВНЗ»; орієнтація на творчість та неповторність кожного студента.

Безперечним є той факт, що кожен педагог має бути психотерапевтом, працюючи над таким синтезом якостей і властивостей особистості, які дають змогу уникнути порушень психічного стану: впевненість у собі, відсутність емоційної напруги, уміння володіти собою, наявність рішучості, впевненості, цілеспрямованості, самовладання. Саме означені якості характеризують психічну стійкість у професійній діяльності. Таким чином, викладач-гуманіст має адекватні цінності, гнучке професійне мислення та розвинену професійну гуманну спрямованість.

Перелік посилань

1. Выготский Л. С. Психология искусства / Л. С. Выготский. – М.: Искусство, 2001.

2. Гончаренко С., Мальований Ю. Гуманізація і гуманітаризація освіти / С. Гончаренко, Ю. Мальований // Шлях освіти. – 2010. – № 2, №3. – С. 136 – 137.

3. Мусатов С. Педагогічна комунікація, психологічні витoki та особливості / С. Мусатов // Освіта та управління. – 2011. – № 3. – С. 128 – 134.

УДК 908:377.5

НІЖИНСЬКЕ ТЕХНІЧНЕ УЧИЛИЩЕ В УМОВАХ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ 1917-1921 рр.

Шевченко В.Г., викладач,

Шевченко Н.О., кандидат історичних наук

(V_Shevchenko@it.nubip.edu.ua)

ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний коледж»,

м. Ніжин

Після березня 1917 р. в Україні сформувалося двовладдя. 30 травня прийнято «Постанову Тимчасового Уряду про зміни і доповнення чинних законів для промислових училищ і про Відділ промислових училищ Міністерства Народної Освіти». Відповідно до постанови було розпочато реорганізацію Ніжинського нижчого механіко- і сільськогосподарсько-технічного училища імені А. Ф. Кушакевича в *Ніжинське технічне училище імені А. Ф. Кушакевича*.

Училище готувало техніків відповідних спеціальностей із терміном навчання 4 роки. Заняття тривали в першому півріччі з 6 вересня до 19 грудня, у другому півріччі – із 7 січня до 23 травня. Літня практика проходила з 1 липня до 1 вересня.

У весняний та осінній періоди учні за потребою працювали на фермі училища, виконуючи польові та присадибні види робіт.

У 1918 р. умови практичного навчання в майстернях училища погіршилися. Обладнання активно використовувалося для військових потреб, тому прийшло в непридатність.

1919 р. став одним із найскладніших у діяльності навчального закладу. Громадянська війна зруйнувала звичний ритм життя училища.

Назва навчального закладу регулярно змінювалася відповідно до політичного становища в регіоні: із кінця 1918 р. до початку 1919 р., за влади української Директорії, він мав назву Ніжинська технічна школа імені А.Ф.Кушакевича; із приходом більшовиків наприкінці січня – Ніжинське механіко- і сільськогосподарсько-технічне училище імені А.Ф.Кушакевича; із квітня – Ніжинська середня технічна школа імені А.Ф.Кушакевича; у серпні–жовтні, за денікінців, – Ніжинське механіко- і сільськогосподарсько-технічне училище імені А. Ф. Кушакевича.

Приміщення училища періодично використовували військові підрозділи: «Чорноморським кошем» військ української Директорії, радянськими військами [1].

Новий 1919/1920 навчальний рік через відсутність фінансування за денікінської влади вдалося розпочати тільки 14 листопада. Навчальний заклад постійно відчував гостру нестачу викладачів, регулярними стали арешти та мобілізаційні заходи здійснювані денікінцями та більшовиками.

Особливоскладно було уримувати ферму, яка, попри всінегаразди, залишалася культурно-показовим господарством. Реквізиції худоби та фуражу ставили її на межу існування.

Проблемою також стали пропуски занять учнями – 8078 уроків за 1918/1919 навчальний рік. Це заважало засвоєнню програмного матеріалу, формуванню системних знань переважно з поважних причин: хвороба, відпустка додому за харчами, неможливість приїхати залізницею через військові дії [2].

Повернення до влади більшовиків зумовило впровадження цілого ряду нововведень у навчальному закладі: заборона брати оплату за навчання з дітей робітників та селян; заборона проведення релігійних обрядів та вивчення Закону Божого, запровадження тимчасового статуту педагогічної ради.

Новий навчальний 1919/1920 рік в умовах громадянської війни вимушено затримався. Крім того, не вдавалося заповнити вакансії викладачів.

Більшовики усвідомлювали важливість аграрної освіти. Для ліквідації гострої потреби в кваліфікованих кадрах для сільського господарства Наркомзем України запланував ще в 1919 р. відкрити ряд нових шкіл, у тому числі технікум і 5 шкіл на Чернігівщині [3].

Основною базою для створення професійної школи були як колишні нижчі спеціально-технічні навчальні заклади, так і старші класи колишніх гімназій та реальних училищ [4]. Рада народних комісарів створила 10 серпня 1920 р. в складі Наркому освіти Головний комітет науково-

спеціальної та професійно-технічної освіти України, включивши до нього відділи вищих навчальних закладів професійно-технічної освіти [5].

У зв'язку з такими намірами уряду колегія відділу народної освіти Ніжинщини ухвалила рішення: вважати з 15 вересня 1920 р. технічну школу реорганізованою в *політехнікум*, із двома відділеннями: механічним та сільськогосподарсько-технічним.

Термін навчання в реорганізованому навчальному закладі складав 3 роки. Викладацький склад переважно залишився незмінним, його основу становили досвідчені викладачі «дореволюційного періоду».

Тоді ж, 15 вересня 1920 р., прийняте рішення про відкриття при політехнікумі агрономічно-технічної школи з терміном навчання два роки. До профшколи набирали учнів із 7-річною освітою за направленнями комнезамів, сільрад та профспілок.

Перелік посилань

1. Відділ забезпечення збереженості документів Державного архіву
2. Чернігівської області в м.Ніжині, ф. 1238, оп. 1, од. зб. 491. – Арк.3 – арк. 19.
3. Відділ забезпечення збереженості документів Державного архіву Чернігівської області в м.Ніжині, ф. 1238, оп. 1, од. зб. 496.- Арк.3 арк. 118.
4. Золотоверхий І. Д. Становлення української радянської культури (1917–1920 рр.)/ І. Д. Золотоверхий. – К. : АН УРСР, 1961. – С. 240.
5. Сірополко С. Народна освіта на українських землях і в колоніях / С. Сірополко // Українська культура : лекції [за ред. Д. Антоновича]. – К. : Либідь, 1993. – С. 77.
6. Культурне будівництво в Українській РСР. 1917–1927 : збірник документів і матеріалів. – К. :Наук. думка, 1979. – С. 154.

УДК 378.1. 15:025.29

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Шинкарук В.Д., доктор філологічних наук, професор
(vashyn2010@ukr.net)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Вища освіта є фундаментом людського розвитку та прогресу суспільства, гарантом індивідуального розвитку та сприяє формуванню інтелектуального, духовного і виробничого потенціалу суспільства. Розвиток держави, структурні перетворення на мікро- і макроекономічному рівнях мають гармонійно поєднуватися з модернізацією освіти, щоб задовольнити потреби і прагнення людей, особливо молоді, сформуванню нову систему суспільних цінностей [1].

У часи сьогодення українське суспільство вимагає суттєвого поліпшення якості освітньої діяльності. В умовах розвитку

демократичного суспільства постає гостра вимога до закладів освіти ставати відкритими та підзвітними громадянському суспільству з погляду результатів своєї діяльності. В Україні мали і мають місце суттєві стратегічні прорахунки у визначенні змісту та основних напрямів освітньої політики на різних рівнях управління освітньою системою.

Низька якість української освіти стає предметом серйозного занепокоєння вітчизняних роботодавців. Лише половина випускників українських університетів де-факто затребувані роботодавцями. Вирішення соціальних та економічних проблем, що стоять перед вищою освітою, буде залежати від того, чи вдасться забезпечити максимальну мобілізацію можливостей і реалізацію здібностей кожної людини як суб'єкта діяльності. У цьому контексті вирішальним у боротьбі за якість продукції вищої освіти як сектора економіки держави стає людський капітал, який визначається як сукупність якостей людини, що ґрунтуються на таких поняттях як здоров'я, природні здібності, освіта, професіоналізм і мобільність. Кожен член суспільства повинен бути оптимально пристосований до професійної діяльності за рахунок максимального використання індивідуальних здібностей. Для досягнення цієї мети необхідно забезпечити інвестиції у вищу освіту і підвищення кваліфікації людей, а також домогтися прискорення прогресу у вирішенні фундаментального завдання модернізації національної системи освіти, щоб кожна людина могла отримати нові знання, навички та компетенції, які їй будуть потрібні в процесі навчання впродовж життя [2].

Нагальна потреба у ліквідації недоліків вищої школи вимагає концептуального удосконалення освіти і професійної підготовки фахівців у наступних напрямках: формування відношення до людини як мети соціального прогресу, а не засобу; орієнтація на активізацію людського капіталу у вищій освіті і професійній підготовці, що базується на концепції гармонійного розвитку людини; реформування системи вищої освіти і професійної підготовки є стратегічними для забезпечення якості фахівців; продукування в процесі підготовки глибокої професійної компетентності і соціальної відповідальності при вирішенні завдань науково-технічного прогресу, соціального і культурного розвитку [3].

Вирішення проблеми інвестування в розвиток вищої освіти дасть змогу досягти не лише короткотермінового економічного успіху, а й закласти засади для формування сталих довготермінових тенденцій розвитку національної економіки з її подальшою інтеграцією в Європейський простір вищої освіти.

Стратегія розвитку вищої освіти України в умовах Болонського процесу передбачає створення інфраструктури, яка дозволить вищим навчальним закладам (університети, коледжі тощо) максимально реалізувати свій індивідуальний потенціал в плані задоволення високих вимог Європейської системи знань.

Основними показниками забезпечення якості вищої освіти є, по-перше, задоволеність студентів і випускників напрямом підготовки і рівнем отриманої освіти; по-друге, конкурентоспроможність випускників на вітчизняному ринку послуг; по-третє, конкурентоспроможність вищого навчального закладу, який надає освітні послуги відповідного профілю і рівня.

Гальмують розвиток системи якості освіти такі негативні явища: недостатня сформованість ринку освітніх послуг в умовах демографічного спаду; відсутність чинних механізмів орієнтації на потреби системи освіти, абітурієнтів; недостатність науково-інформаційного забезпечення вищої освіти та її інноваційної бази; недостатнє забезпечення науково-педагогічними кадрами вищої кваліфікації, що пояснюється низькою якістю освітньої діяльності.

Нагальна потреба у ліквідації недоліків вищої школи вимагає концептуального вдосконалення освіти і професійної підготовки фахівців, а крім цього й акумулювання значних фінансових ресурсів під розроблену державою стратегію реформування освіти.

Перелік посилань

1. Шинкарук В.Д. Основні напрями модернізації структури вищої освіти України // Науково-практичне видання «Вища школа» 2007. Вип. 5. С. 3-16.

2. Becker, Gary S. Human capital: theoretical and empirical analysis, with special reference to education. N.Y., 1964; 2 ed. N.Y., 1975 (рус. пер.: Беккер, Гэри. Человеческий капитал (главы из книги). – "США: экономика, политика, идеология", 1993, №№ 11-12).

3. Chiswick, Barry R. Income inequality: regional analysis within a human capital framework. N.Y., 1974.

УДК 811.161.2

МОВА ЯК ЗАСІБ СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

Шишкова Л.С., старший викладач

(ls.shyshkova@gmail.com)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Активна інтеграція України в європейський політичний, економічний та освітній простір передбачає перегляд та переосмислення традиційних поглядів на підготовку майбутніх фахівців. Перед сучасною вищою освітою постало завдання, яке полягає у створенні необхідних умов для підготовки інтелектуального потенціалу Української держави – інтелігенції із високим культуромовленнєвим рівнем, формуванні грамотних висококваліфікованих компетентних фахівців, зорієнтованих на постійний професійний розвиток, самовдосконалення, що у подальшому

забезпечить високий рівень конкурентоспроможності, успішне здійснення професійної діяльності та самореалізації.

Засобом саморозвитку й самовираження особистості є мова. Український мовознавець Олександр Потебня зазначав, що «мовна індивідуальність виділяє людину як особистість, і чим яскравіша ця особистість, тим повніше вона відображає мовні якості суспільства». Рівень культури усного і писемного мовлення людини є дзеркальним відображенням її духовного осереддя, чинника думки, мислення, інтелектуального розвитку, соціального статусу; необхідна та обов'язкова умова професійної майстерності, іміджу та успіху особистості.

У сучасному інформаційному суспільстві фахівці – випускники закладів вищої освіти повинні швидко сприймати, виділяти необхідну інформацію, вміти реферувати, анотувати, перекладати наукову літературу, створювати наукові тексти, послуговуючись спеціальною термінологією, володіти засобами комунікативної професійної компетентності.

Будь-яка професійна діяльність, чи то агронома, ветеринара, педагога, правозахисника, менеджера, потребує певних мовнокомунікативних умінь.

Влаштуваючись на роботу, молодому фахівцю необхідно вміти скласти резюме, вести телефонну розмову, писати електронні повідомлення і листи, брати участь у співбесіді, укласти угоди, оформляти ділову документацію, вести діалог, заповнювати бланки тощо.

Вироблення цих навичок і вмінь - завдання дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням», вивчення якої є одним із шляхів досягнення фахівцями високої професійної мовнокомунікативної компетенції.

Закон України «Про вищу освіту», прийнятий Верховною Радою України 1 липня 2014 року, закріплює автономію закладів вищої освіти (стаття 3, п. 5), що передбачає, зокрема, розробку на підставі відповідної освітньої програми за кожною спеціальністю навчального плану, який визначає перелік та обсяг навчальних дисциплін. Однак у навчальних планах деяких спеціальностей не знайшлося місця «Українській мові за професійним спрямуванням», на протигагу іноземній мові, яка вивчається протягом усього терміну навчання студента. Виникає питання: як можна вивчити іноземну мову, не знаючи досконало рідну?

Хоча у проектах Стандартів вищої освіти прописані загальні компетенції, пунктами яких є: здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, уміння грамотно і точно формулювати та висловлювати свої позиції, належним чином їх обґрунтовувати; брати участь в аргументованій професійній дискусії; здатність використовувати у професійній діяльності лінгвістичні навички; здобувати і аналізувати інформацію із різноманітних джерел; формулювати ідеї, концепції з метою використання у професійній діяльності тощо.

«Шлях науці уготовляється словом», – вважав О. Потебня, тому доцільність викладання у закладах вищої освіти дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» не викликає сумнівів. Адже правильного професійного спілкування людина вчиться все своє життя.

УДК 008 : 316.722 : 261.6

**ОСОБЛИВОСТІ ДОКУМЕНТІВ ПРИЙНЯТИХ НА
ВСЕПРАВОСЛАВНОМУ СОБОРІ**

Шкіль С.О., доктор філософських наук, доцент
(lauby@meta.ua)

*Національний університет біоресурсів та природокористування України,
м. Київ*

Центральне становище серед матеріалів Всеpravославного собору має документ «Місія Православної Церкви в сучасному світі». Початковим пунктом цього тексту є визнання гідності людської особистості як головного принципу для діалогу християнського і світського світоглядів, а також для міжрелігійного діалогу.

В цілому, привертає особливу увагу той факт, що у документі «Місія Православної Церкви в сучасному світі» свобода оцінюється позитивно. «Свобода є одним із найвищих дарів Бога людині. *«Той, Хто створив на початку людину, зробив її вільною та самовладною, обмеживши її самим лише законом заповіді»* (свт. Григорій Богослов, *Слово 14, Про любов до бідних*, 25. PG 35, 892A). Свобода робить людину здатною досягати успіхів у піднесенні до духовної досконалості, але водночас містить у собі небезпеку непослуху й автономії від Бога, а через це – падіння, звідки з'явилися трагічні наслідки зла у світі». Позитивне бачення значення свободи Всеpravославним різко суперечить негативним оцінкам свободи в останніх соціально-політичних документах РПЦ. Констатація того факту, що індивідуальне та соціальне добро є таким лише за умови добровільного використання свободи приводить учасників Всеpravославного собору до необхідності винайдення ідеалу християнського гуманізму. Однак, у першу чергу, людству потрібно подолати такі прикрі факти, як наявність смертей внаслідок голоду, оскільки існування цих явищ загрожує самій ідентичності людства. «Прірва між багатими та бідними драматично розростається внаслідок економічної кризи, яка зазвичай є наслідком нестримної спекуляції з боку деяких представників фінансових кіл, концентрації багатства в руках небагатьох, спотвореної практики підприємництва, позбавленої справедливості та людяності, що, в остаточному підсумку, не служить задоволенню справжніх потреб людства. Життєздатною є така економіка, що поєднує в собі ефективність зі справедливістю та соціальною солідарністю. У цих трагічних обставинах Церква має велику відповідальність долати голод і всі прояви нужденності у світі. Той факт, що таке явище має місце за нашого часу, коли країни

живуть в умовах глобалізованої економіки, свідчить про серйозну кризу ідентичності сучасного світу, бо голод загрожує не лише Божественному дару життя цілих народів, а й зачіпає велич і святість людської особистості, чим кидає виклик Самому Богові. Отже, якщо турбота про наш власний прожиток є питанням матеріальним, то турбота про прожиток ближнього є питанням духовним (Як. 2:14–18). Таким чином, місія всіх Православних Церков – являти солідарність із нужденними й надавати їм діяльну допомогу» [38]. Саме подолати кричущих антигуманних явищ може формуватися новий етос, що відповідає альтруїстичним цінностям християнського гуманізму. Прийняття оновленої моралі, побудованої на релігійних цінностях, може бути наслідком саме практичного вибору, зробленого під тиском усвідомлення універсальної відповідальності кожного під час сучасної глобальної кризи, яка набула затяжного характеру, і не може бути вирішеною за рахунок посилення експлуатації людських та природних ресурсів.

У документах Всеправославного собору визнається, що «свобода без відповідальності та любові веде зрештою до втрати свободи» [32]. Найяскравіше це проявляється у культурі безвідповідального споживацтва, яка народжена егоїстичним етосом ліберального глобалізму. «Прагнення до постійного зростання добробуту й невпинне споживання неминуче призводять до невідповідного використання та вичерпання природних ресурсів. Створіння Боже, що дано було людині *«порати його і доглядати його»* (Бут. 2:15), відчуває на собі наслідки людського гріха: *«Створіння було підпорядковане суєті не добровільно, а через того, хто його підкорив, у надії, що й саме створіння визволиться від рабства тління, на свободу слави дітей Божих. Бо знаємо, що все створіння разом понині стогне і разом страждає у тяжких муках»* (Рим. 8:20–22 [пер. І. Хоменка]). Екологічна криза, пов'язана із кліматичними змінами та глобальним потеплінням, робить нагальним обов'язок Церкви всіма наявними в неї духовними засобами сприяти захисту творіння Божого від наслідків людської жадібності. Жадібність у задоволенні матеріальних потреб призводить до духовного зубожіння людини та руйнування довкілля» [40]. Жадібність егоїстичного споживача суперечить релігійному світоглядові, оскільки робить з індивіда та його бажань ідолів, які заступають місце Бога у ієрархії благ. Система ідолопоклоніння нав'язується засобами масової інформації як обов'язкова для кожного. «Сучасні засоби масової інформації нерідко підпадають під контроль ідеології ліберального глобалізму й у такий спосіб стають знаряддями поширення споживацтва й аморальності. Особливо непокоять випадки неповажного, а то й блюзнірського ставлення до релігійних цінностей, що провокують у суспільстві розбрати та безлади. Церква попереджає своїх чад про небезпеку впливу на свідомість через засоби масової інформації, використання їх не для зближення людей і народів, а для маніпуляції ними». Деструктивність ідолопоклоніння культури споживацтва

протиставляється культурі відновлення цілісності існування, яку пропонує церква. Як фундаменталізм, так і ліберальний гуманізм звинувачуються в спробах нав'язати культуру, в якій кожна особистість буде неповносправною, а як дитина коритиметься волі більших структур.

Особливо гострим протистояння між гуманізмом ліберального глобалізму та християнським гуманізмом є в області тлумачення прав людини. «Права людини сьогодні перебувають у центрі політики, що є відповіддю на теперішні кризи та соціальні й політичні струси. Вони покликані захистити свободу індивіда. Православна Церква критично підходить до прав людини, побоюючись, щоб індивідуальне право не виродилося в індивідуалізм та у рух, що вимагає прав.

УДК 37.013.42:378.663–057.87

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИХОВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ЗРІЛОСТІ У СТУДЕНТІВ АГРАРНИХ КОЛЕДЖІВ

Школьна М.С., аспірант кафедри педагогіки
(mazila060192@ukr.net)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Теоретично обґрунтовано та експериментально доведено, що оптимальними педагогічними умовами виховання соціальної зрілості у студентів аграрних коледжів у позааудиторній діяльності є підвищення рівня готовності кураторів студентських груп до виховання соціальної зрілості у студентів аграрних коледжів; змістове і методичне забезпечення процесу виховання соціальної зрілості у студентів аграрних коледжів у позааудиторній діяльності; залучення студентів аграрних коледжів до різних видів суспільно значущої діяльності, спрямованої на формування соціального досвіду.

Підвищення рівня готовності кураторів студентських груп до виховання соціальної зрілості у студентів аграрних коледжів відбувалося шляхом цілеспрямованої роботи під час семінару «Виховуємо соціальну зрілість у студентів аграрних коледжів».

Під час проведення семінару було впроваджено наступні види занять: лекції («Сутність і структура соціальної зрілості у студентів аграрних коледжів», «Форми і методи виховання соціальної зрілості в студентів аграрних коледжів у позааудиторній діяльності»); інтерактивні заняття («Особливості виховання соціальної зрілості у студентів аграрних коледжів у позааудиторній діяльності», «Методика діагностики рівнів вихованості соціальної зрілості у студентів аграрних коледжів», «Студентське самоврядування як чинник виховання соціальної зрілості», «Педагогіка відносин або дещо про стилі спілкування», «Внутрішні ресурси аграрного коледжу щодо попередження конфліктів»).

Змістове і методичне забезпечення процесу виховання соціальної зрілості у студентів аграрних коледжів здійснювалося за допомогою розробки й упровадження в позааудиторну діяльність аграрних коледжів програми кураторських годин «На шляху до соціальної зрілості», основні завдання якої передбачали: поглиблення знань і уявлень студентів аграрних коледжів щодо сутності поняття «соціальна зрілість»; усвідомлення сутності соціальних ролей: громадянин, фахівець, сім'янин; формування ціннісного ставлення студентів аграрних коледжів до соціальних норм, інших людей; сприяння виявленню самостійності, соціальної відповідальності, соціальної активності, комунікативної толерантності; формування у студентів вміння конструктивно вирішувати конфліктні ситуації, аналізувати соціальне явище з точки зору особистісної та соціальної значущості; формування у студентів здатності до самоаналізу, до професійної самореалізації. Ця програма реалізовувалася за допомогою різноманітних методів: розповіді, пояснення, бесіди, переконання, приклад, дискусії, педагогічна вимога, суспільна думка, привчання, вправи, створення виховуючих ситуацій, рольові, імітаційні ігри.

Залучення студентів аграрних коледжів до різних видів суспільно значущої діяльності, спрямованої на формування соціального досвіду. Активна участь студентів аграрних коледжів у різних видах суспільно значущої діяльності сприяла гуманізації соціально-освітнього середовища, слугувало поєднанню діяльності з продуктивним спілкуванням, конструктивними міжособистісними відносинами та реалізовувалася в рамках діяльності студентського самоврядування із застосуванням комплексу форм: програма кураторських годин «На шляху до соціальної зрілості», бесіди, круглі столи, дискусії, гуртки, вікторини, свята, конкурси, тематичні зустрічі, акції флешмоби.

Результати контрольних зрізів засвідчили, що в експериментальній групі сталися суттєві позитивні зміни щодо рівнів вихованості соціальної зрілості у студентів аграрних коледжів.

УДК 419.564-25.2

ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Шмаргун В.М., доктор психологічних наук, професор,

Костюк Д.А., кандидат педагогічних наук, доцент

(kostiuk-d@ukr.net)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

На початку нового тисячоліття вчених все більше хвилює проблема психічного здоров'я людини, особливо фактори, що забезпечують стан здоров'я та впливають на нього; показники, що характеризують та

оцінюють рівень здоров'я, процес ефективного цілеспрямованого впливу на здоров'я та накопичення його резервів.

На сучасному рівні розвитку суспільства підвищені вимоги до рівня психічного здоров'я. Особливо це стосується осіб, які займаються інтенсивною розумовою працею. В умовах соціальних змін, пов'язаних із розвитком науки та техніки, а також інформаційним перевантаженням, збільшується число нових і незвичних за характером впливу факторів ризику, що діють на нервово-психічне та соматичне здоров'я і зменшують адаптаційні резерви людини. Це, в першу чергу, стосується студентів молодших курсів, які перебувають у несприятливих соціально-психологічних умовах переходу від шкільної до вузівської системи навчання.

В освітянську діяльність глобалізація несе небезпечні тенденції. Вона посилює психологічні навантаження на молоду людину. Ця проблема суперактуальна. Людина глобалізаційного простору переживає неймовірні психологічні навантаження.

За даними світової статистики, триває подальше зростання нервово-психічних порушень і захворювань внаслідок розширення межових невротичних і особистісних порушень, які вивчені далеко недостатньо.

На думку Г. Сельє і Дж. Рейуотера, «якщо тіло надовго залишається в стані напруження, в результаті можуть виникнути небажані наслідки: високий кров'яний тиск, порушення діяльності нирок, хвороби серця, виразка шлунку – все це деякі форми плати за тривалий стрес». Автори вважають, що сильні емоції (страх, гнів, злість, горе), особливо, якщо вони пригнічуються і витісняються, можуть стати причиною численних психосоматичних захворювань, «найпоширеніший страх - це страх втратити відчуття самототожності, втратити власну особистість». Тому для юнацького віку несформованість цього почуття, яке є основним новоутворенням даного вікового періоду, за даними Е. Еріксона, є найбільш небезпечним для подальшого розвитку.

Головними детермінуючими особливостями психічного навантаження, яка впливає на організм та психіку студента є:

- інформаційна складова – новітні види комунікативного зв'язку (радіо, телебачення, Internet, мобільний зв'язок);
- ситуативна складова – стрес, фрустрація, конфлікт, криза;
- особистісна складова – емоційна роздратованість, образливість, чутливість, невпевненість у собі, вимогливість до себе, сором'язливість.

Одним із комплексу зовнішніх чинників, які негативно впливають на психічне здоров'я студентів на початкових його етапах, може виступати саме засіб організації навчального режиму, оскільки подолання невідповідності новим вимогам дійсності пов'язано насамперед з процесами руйнування старого і формування нового робочого динамічного

стереотипу, що, як правило, супроводжується психоемоційним напруженням.

Іншим чинником, є перевищення інформаційного навантаження під час навчання, невідповідність якості та кількості інформації психофізіологічним і особистісним можливостям студентів, що супроводжується зростанням психофізіологічного напруження, дезадаптацією фізіологічних функцій організму, часто призводить до розвитку позамежового гальмування певних систем головного мозку, розвитку стану «хронічної втоми», дезорганізації психічної діяльності (уваги, пам'яті, мотиваційно-емоційної сфери тощо).

Не менш важливим чинником, який безпосередньо позначається здоров'ї першокурсників, є особистісні, дидактичні й організаційно-комунікативні якості викладачів. Відомо, що педагог з його особистісними якостями і методом спілкування може чинити сильний негативний вплив на емоційний стан учнів, спричиняючи стан нервово-психічної напруженості, який за певних умов може набувати характеру стійкого неврозу дидактогенного походження.

Психічне здоров'я студентів, насамперед, залежить від організації стійких психофізіологічних і психологічних особливостей особистості (властивостей нервової системи і темпераменту) і відносно стійких характеристик вольових якостей, мотивацій і тенденцій поведінки.

Від того, скільки часу і яких витрат потрібно для покращення психічного здоров'я, залежить ефективність становлення майбутнього фахівця, формування знань, вмінь і навичок, подальша успішність, гармонійний розвиток, тобто становлення студента не тільки як професіонала, а й як зрілої особистості, готової до самостійного життя, успішної самореалізації свого потенціалу.

УДК 378

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ПРОФЕСІЙНА КУЛЬТУРА ВИКЛАДАЧА»

Шонія Н.Ч., студентка,
(nino1@3g.ua),

Васюк О.В., доктор педагогічних наук, доцент

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Проблеми формування особистості викладача закладу вищої освіти завжди були у центрі уваги освітянської спільноти, адже від його професіоналізму, вмінь бачити і формулювати педагогічні задачі, проектувати етапи навчання, відбирати зміст навчання з урахуванням його актуальності, залучати студентів до наукового пошуку засобами сучасних методів навчання залежить сформованість творчого потенціалу фахівців нової генерації. У цьому аспекті велика увага приділяється формуванню

професійної культури, що є однією з домінантних проблем професійної підготовки студентів - майбутніх викладачів.

Питання професійної культури вчителя були в центрі уваги В. Беніна, С. Гончаренка, Є. Бондаревської, О. Гармаша, В. Грехнева, В. Гриньової, М. Євтуха, І. Ісаєва, І. Зазюна, Я. Коломинського, Н. Кузьміної, Н. Ничкало, С. Ніколаєнко, О. Попенко, І. Шевченко. Метою роботи є розкриття сутності поняття «професійна культура викладача».

Енциклопедична педагогічна література містить таке визначення професійної культури: «...професійна культура включає сукупність принципів, норм, правил, методів, які сформувалися історично, регулюють процес, діяльність людини. Основу професійної культури складають знання та цінності, вироблені конкретною соціально-професійною групою та закріплені у традиціях її життєдіяльності» [2, с. 724].

Дослідник І. Ісаєв наголошує на взаємозв'язку загальної та професійної культури, що дає можливість проектувати культуру в сферу професійної діяльності, культуру особистості. Під професійною культурою науковець розуміє систему загальнолюдських рис, професійно-ціннісних орієнтацій та якостей особистості, універсальний спосіб пізнання професійної діяльності [3]. Проте, як наголошує С. Арутюнов, професійна культура у кожному конкретному випадку охоплює лише один конкретний аспект діяльності. Вона визначає формування професійного типу мислення, специфіку професійного спілкування. Тим самим вона обмежена й не може задовольнити різноманітні запити духовного життя» [1, с. 33].

Л. Коваленко вважає, що професійна культура педагога є результатом сформованості його загальної та духовної культури, що виявляється у професійно-педагогічній діяльності, а саме: під час оволодіння історичною та культурною спадщиною, без якої неможливим є розвиток людини як особистості; культуротворчої діяльності педагога, спрямованої на формування та розвиток особистості студента; особистісного дієвого прояву викладачем власної культури у професійній діяльності, у взаємостосунках з іншими людьми, світом, аналіз і ставлення до самого себе [3, с. 332–333].

Сучасні науковці переконані, що основними елементами професійної культури вчителя є: духовна культура (світоглядна, чуттєво-емоційна, моральна); система професійно значущих знань, умінь та навичок; здатність до творчої праці; професійно значущі види особистісної культури (комунікативна, мовленнєва, розумова праця, дослідницька, екологічна, фізична); активна життєва позиція, потреба у самовдосконаленні) [6, с. 73].

Дослідниця О. Рудницька визначає педагогічну культуру як сукупність сформованих якостей особистості вчителя, які знаходять свою проекцію в його вміннях та проявляються в різних аспектах професійних відносин і діяльності [6].

О. Попенко професійну культуру вчителя відносить до головних компонентів загальної педагогічної культури. На її думку – це найважливіший показник професійної майстерності вчителя. Тому педагог повинен мати високий рівень моральності та людяності, володіти особистісною професійною неповторністю й унікальністю, своїм стилем діяльності, концептуальністю професійного мислення, педагогічним тактом та володіти багатим словниковим запасом. Особистість учителя має поєднувати вимогливість і чуйність, справедливість і гуманність, витримку, оптимізм тощо [5].

Отже, професійна культура – невід’ємна складова професії. Професійна культура викладача є інтегративним утворенням особистості, яке зароджується у системі відношень до соціального оточення, визначає світоглядні орієнтири, ціннісні установки професії, рівень володіння професійними вміннями, загальну концепцію професійної підготовки викладача та професійно-особистісні якості.

Перелік посилань

1. Арутюнов С. А. Этнографическая наука и культурная динамика // Исследования по общей этнографии / С. А. Арутюнов. – Минск : Изд-во БГУ, 1983. – С. 31–34.

2. Енциклопедія освіти / Академія пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремінь. – Київ : Інтер. – 1040 с.

3. Исаев И. Ф. Профессионально-педагогическая культура преподавателя / И Ф. Исаев. – 2-е изд., испр. – М. : Изд-й центр «Академия», 2004. – 208 с.

4. Коваленко Л.А. Психологічний зміст професійної культури педагога / Л.А. Коваленко // Проблеми сучасної психології. – 2009. – № 6. – С. 331–339.

5. Попенко О.М. Професійна культура вчителя як інтеграційна якість особистості педагога-професіонала / О. М. Попенко // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – 2012. – № 1. – С. 44–49.

6. Радул В.В. Основи професійного становлення особистості сучасного вчителя : навч. посіб. / В.В. Радул, В.О. Кравцов, М.В. Михайліченко. – Кіровоград : Імекс – ЛТД, 2007. – 252 с.

УДК 378.4:378.147

ПРОБЛЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Щербак О.І., директор, доктор педагогічних наук, доцент, член-кореспондент НАПН України
(olga_shcherbak@ukr.net)

*Київський професійно-педагогічний коледж імені Антона Макаренка,
м. Київ*

*Якість вищої освіти вимірюється
рівнем професійного розвитку майбутнього
фахівця, його професійної культури і
громадянською позицією, яку він займає ужитті...
С.М. Ніколаєнко*

Сучасні соціально-економічні трансформації, процеси глобалізації, інтеграція, демократизація та інформатизація суспільства, підвищення ролі інформації й знань вимагають модернізації освітньої системи та акцентування на підвищення якості освіти на всіх рівнях як національному пріоритеті.

На шляху розвитку інформаційного суспільства та суспільства знань в умовах трансформації суспільства якісна освіта є одним із головних чинників успіху, а педагог є водночас і об'єктом і провідником позитивних змін.

Модернізація системи вищої освіти України в контексті Європейського освітнього простору зумовлює пошук нових підходів й шляхів до забезпечення якості підготовки, формування професійної компетентності майбутніх педагогів.

Означена проблема знайшла своє відображення в положеннях міжнародних документів, що стосуються розвитку освіти в умовах європейської інтеграції, а також у рамках нормативно-правової бази, зокрема у Законі України «Про освіту» (2017), Законі України «Про вищу освіту» (2014) «Про професійно-технічну освіту» (1998) зі змінами, Європейськими стандартами та рекомендаціями із забезпечення якості вищої освіти (2015) тощо.

Стратегія розвитку освіти в умовах інформаційного суспільства, забезпечення якості освіти обґрунтовується тим, що ключовими, сутнісними характеристиками нинішньої й майбутньої освіти насамперед є її людиноцентризм, демократизація, інноваційність, безперервність, інформатизація й інші [1].

Потреба суспільства у гармонійно, всебічно розвинутих особистостях, професійно підготовлених педагогів із вищою освітою передбачає оволодіння ними мотивацією до самоформування і самовдосконалення протягом усього життя. Самореалізація можлива, коли людина визначила її стратегії, шляхи особистісного розвитку і самовдосконалення.

Освіта, як і будь-який процес або результат діяльності людини, має визначену якість. У Концепції якості освіти зазначено, що якість освіти – «це комплекс характеристик освітнього процесу, що визначають послідовне та практично ефективне формування компетентності та професійної свідомості» [2]. У документах зазначено три групи характеристик: якість потенціалу досягнення мети освіти, якість процесу формування професіоналізму та якість результату освіти.

Якість потенціалу виражається в таких характеристиках, як якість мети освіти, якість освітнього стандарту, якість освітньої програми, якість матеріально-технічної бази освітнього процесу, якість викладацького складу, якість учнів, якість інформаційно-методичної бази.

Якість процесу формування професіоналізму – це якість технології освіти, контролю освітнього процесу, якість мотивації викладацького складу на творчість та ефективність педагогічної роботи, якість ставлення учнів до освіти, інтенсивність освітнього процесу, управління освітою, методи презентації навчальних досягнень.

Якість результату освіти – усвідомлення професіоналізму, розпізнавання та реалізація індивідуальних здібностей та особливостей, працевлаштування, кар'єра та зарплата, оволодіння методологією самоосвіти, знання, практичні навички [2].

Вважаємо, що на якість підготовки майбутніх педагогів у закладах вищої освіти впливає весь комплекс наведених характеристик.

Беззаперечним є факт, що «якість освіти – це важливий чинник входження людини на ринок праці, формування її конкурентоспроможності та певного економіко-соціального статусу»; «Якість освітньої діяльності – рівень організації, забезпечення та реалізації освітнього процесу, що забезпечує здобуття особами якісної освіти та відповідає вимогам, встановленим законодавством та/або договором про надання освітніх послуг»[3].

Європейська система забезпечення якості освіти базується на Європейських стандартах і рекомендаціях (ESG), які, у свою чергу, ґрунтуються на таких основних принципах [4]:

– зацікавленість студентів і роботодавців, а також суспільства в цілому у високій якості вищої освіти;

– ключова важливість автономії закладів і установ, збалансована усвідомленням того, що автономія несе із собою дуже серйозну відповідальність;

– система зовнішнього забезпечення якості повинна відповідати своїй меті і не ускладнювати роботу закладів освіти більше, ніж це необхідно для виконання цією системою своїх завдань.

Суспільство висуває нові виклики для педагогів, зокрема дотримання академічної доброчесності. «Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та

провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [3].

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає, в тому числі самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного й підсумкового контролю результатів навчання; посилення на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень відомостей; надання достовірної інформації про результати власної навчальної та наукової (творчої) діяльності.

Дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає, в тому числі контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти; об'єктивне оцінювання результатів навчання.

Процес оцінювання – це невід'ємна частина освітнього процесу, що значним чином впливає на її якість.

Оцінювання є необхідною, зумовленою потребою зацікавлених сторін освітнього ринку (студентів, педагогічного та професорсько-викладацького складу, роботодавців, держави та суспільства) у конкурентоздатній якості вищої освіти. Чим точніше побудоване оцінювання та повніше враховуються характеристики, тим більш успішним може бути управління якістю освіти в цілому та, зокрема, управління якістю підготовки педагогів.

Особливості сучасних критеріїв оцінювання якості освіти полягають у тому, що вони припускають: свободу для закладів вищої освіти у формуванні навчальних планів; особливу увагу до якості підготовки фахівців; необхідність постійного вдосконалення освітніх програм із метою підвищення їхньої якості; стимулювання інновацій в освітніх стандартах, а також формують відповідальність за якісне здійснення освітньої діяльності.

Сучасні підходи до практики оцінювання базуються на сучасній філософії розуміння процесів навчання і викладання. Сучасна філософія розуміння цих процесів, а також розуміння процесу оцінювання не лише забезпечує отримання достовірних, надійних та автентичних результатів оцінювання, а й веде до реалізації концепції навчання впродовж життя [5].

Перелік посилань

1. Біла книга національної освіти України / Т.Ф. Алексєєнко, В.М. Аніщенко, Г.О. Балл та ін. / за заг. ред. акд. В. Г. Кременя; НАПН України. – К.: Інформ. системи, 2010. – 342 с.

2. Концепція якості освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://osvita.ua/school/method/1342/>

3. Закон України «Про освіту» від 5 вересня 2017 року, № 2145-VIII Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

4. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). – К.: ТОВ «ЦС», 2015. – 32с.

5. Шербак О. І., Софій Н.З., Бович Б. Ю. Теорія та практика оцінювання навчальних досягнень: навчально-методичний посібник /За наук. ред. О.І. Щербак. – Івано-Франківськ, «Лілея-НВ», – 2014. – 138 с.

УДК 378 : 373.3 – 051 "312"

**ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО
ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ: ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ
КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ**

Юзик М. А., аспірант,

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Біланіч Г.П., кандидат історичних наук, викладач соціально-економічних
дисциплін,

*Комунальний вищий навчальний заклад «Ужгородський коледж культури і
мистецтв» Закарпатської обласної ради,
м. Ужгород*

Соціально-економічний розвиток України потребує наявності освічених і кваліфікованих фахівців та впровадження ефективних технологій. Наразі трансформується поняття освіта – це не лише передача знань, але й уміння ставити запитання, критично мислити, обговорювати, брати участь у дебатах, вивчати інші культури і співпрацювати з людьми в усьому світі в процесі активного діалогу [3]. На сьогодні у педагогічній науці наявна значна кількість напрацювань, що розкривають сутність та структуру поняття «формування ключових компетентностей». Однак у нашому дослідженні ми хочемо звернутися до означеного поняття саме в контексті підготовки вчителя початкової школи, що й визначає його актуальність.

Зміни, що відбулися в початковій школі, вплинули на професійну підготовку педагогів, а тому, на нашу думку, слід їх брати як основу при періодизації професійної підготовки майбутніх педагогів.

Науковець Коваль Л.В. ([2, с.13]) стверджує, що процеси модернізації, що відбувалися в початковій школі, дозволяють визначити чотири етапи в професійній підготовці майбутнього вчителя: (1956–1971) рр.; (1972–1984) рр.; (1985–1995) рр.; (1996–2011) рр.; розвитку фахового становлення майбутніх педагогів початкової школи пов'язаний із новими законодавчими та концептуальними засадами, що визначають нові правові орієнтири й методологію подальшого розвитку вищої освіти в Україні (1996–2016 рр.).

Потребу інноваційних перетворень покладено в основу Концепції «Нова українська школа» [1]. Концепцією передбачено виконання низки положень, які необхідні для якості освіти в умовах трансформації суспільства: новий зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей, необхідних для успішної самореалізації в суспільстві;

педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками; орієнтація на потреби учня в освітньому процесі, дитиноцентризм; наскрізний процес виховання, який формує цінності; нова структура школи, що дозволяє добре засвоїти новий зміст і набути компетентності для життя; децентралізація та ефективне управління, що надасть школі реальну автономію [1, с. 7].

Трансформуються й оновлюються поруч з освітою і самі вимоги до професійної діяльності викладачів педагогічних ВНЗ. Викладачеві, щоб завоювати авторитет та повагу серед студентів, потрібно: володіти іноземними мовами, брати участь у різного роду проектах, грантах, закордонних стажуваннях, публікуватися у виданнях з високим індексом цитування тощо. Викладач повинен володіти інформаційно-комунікаційними технологіями як у власній роботі, так і навчати студентів їх використовувати, таким чином формуючи у них важливі для нашого століття технологічні компетентності.

Неоціненну роль у формуванні професійної підготовки сучасного вчителя початкової школи відіграють інститути післядипломної педагогічної освіти. Для того, щоб учителі початкових класів, які вже працюють, мали змогу знати всі інновації у галузі педагогіки та методики навчання, один раз на п'ять років вони підвищують свою кваліфікацію. На курсах ефективними формами вивчення нових тем є лекції, практичні, семінарські заняття та спецкурси. На думку Юзик О.П., важливу роль у формуванні нового мислення сучасного вчителя відіграють спецкурси [4].

Перелік посилань

1. Концепція «Нова українська школа» / упор. Л. Гриневич – К.; 2016. – 34 с.
2. Підготовка майбутніх педагогів у контексті стандартизації початкової освіти: матеріали Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції. – Бердянськ, 2017. – 481 с.
3. Kovalchuk V. High education system challenges in the contest of requirements of labour market and society / V. Kovalchuk // Scientific letters of academic society of Michal Baludansky. – 2016. – P. 88–90.
4. Юзик О.П. Упровадження спецкурсів з елементами ІКТ у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників як основа нового мислення сучасного вчителя / О. П. Юзик // Нова педагогічна думка. – 2015.– № 1. – С. 20–25.

**СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОПТИМІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО
ПРОЦЕСУ В ІНЖЕНЕРНИХ ВИШАХ ШЛЯХОМ ПАСПОРТИЗАЦІЇ**

Юрчишин Н.І., старший викладач

(Nnatalka72@ukr.net)

ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний коледж»,

м.Бережани

Упровадження сучасних інформаційних технологій та ускладнення процесу праці визначають і нині необхідність оволодіння студентами-аграріями широким спектром знань і умінь. Все це зумовлює можливість впровадження якісно нових підходів, змісту освіти. Перехід до таких методів навчання, за яких відбувається збільшення обсягу набутих знань, що вирішуються не за рахунок збільшення трудозатрат і часу навчання, а за рахунок кардинального поліпшення якості освітніх послуг, можливий за допомогою інтенсифікації навчального процесу.

Ефективним способом стандартизації є паспортизація як навчальних дисциплін, так і всього процесу навчання в цілому. Тому аналіз різних педагогічних підходів до розробки паспортів дисциплін, вироблення оптимізованих підходів до методик їх складання є актуальним.

Загальним проблемам процесу оптимізації навчання присвячені дослідження Ю. К. Бабанського, І. М. Бендери, В. П. Беспалька, А. П. Верхоли.

Паспортизація навчального процесу в аграрних закладах вищої освіти передбачає розробку і використання паспортів дисциплін, лабораторій, робочих місць і паспорта викладача. Саме паспортизація навчального процесу дає змогу чітко сформулювати предмети, зміст освіти, раціонально використовувати навчальний час, регламентувати роботу студента і чітко, логічно спланувати навчальну роботу викладача.

Тому аналіз різних педагогічних підходів до розробки паспортів дисциплін, вироблення оптимізованих підходів до методик їх складання є проблемою актуальною і на часі. Саме правилам формування паспортів з дисциплін, як однієї зі складових частин паспортизації навчального процесу у вищих аграрних вишах, присвячені наші дослідження. Питання паспортизації у вищих закладах освіти потребує на сьогодні більш детального аналізу.

Перелік посилань

1. Бендера І.М. Організація самостійної роботи студентів агроінженерних спеціальностей у вищих навчальних закладах : навч. посіб. / І.М. Бендера. – Кам'янець-Подільський : Абетка, 2009. – 383с.

2. Бендера І. М. Організація самостійної роботи майбутніх інженерів-механіків сільського господарства на принципі наскрізності / І.М. Бендера // Неперервна професійна освіта. Теорія і практика: науково-методичний журнал. – К., 2003. – Вип. 2.– 245 с.

УДК 94: [811.161.2'373.46-028,42:355.1(477)]

**УКРАЇНСЬКА ВІЙСЬКОВА ТЕРМІНОСИСТЕМА: ЗАСАДИ, СТАН,
ПРОБЛЕМИ ОЧИЩЕННЯ ВІД МОСКОВЩИНИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

Якимович Б.З., доктор історичних наук, професор
(b.yakymovych@gmail.com)

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
Національна академія сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного,
м. Львів*

Питання української військової та воєнної термінології є питанням, насамперед, національної безпеки. З ним може зрівнятися (у плані гуманітарного стану сучасного війська) лише усвідомлений патріотизм та політичні переконання вояка.

Якщо йдеться про перехоплені противником слова і команди, за якими треба приймати негайні рішення, українська армія і всі наші силові структури матимуть велику перевагу перед нашим супротивником – вірю, що це буде лише «брат»-московит, наш відвічний ворог – на випадок, коли засвоїть свою, справжню і питому військову терміносистему, а не користуватиметься тими нещасними покручами, які ми чомусь загребли не одну лопату від російсько-совєтської армії і які чомусь уперто не хочемо викинути на сміття. Так от: росіяни на загал не зрозуміють українських команд і термінів, а поки їм перекладуть фахівці, українські командири вже давно чи дислокацію змінять, чи щось інше придумують. Натомість усі російські команди наші офіцери знатимуть, зрозуміють, вживуть негайно потрібних заходів.

Первісні документи загальновійськових статутів розробила Статутна комісія МО України російською мовою на початок липня 1992 р. Термінологічна комісія у складі М. Демського, Б. Якимовича за участю А. Бурячка, утворена за дорученням Міністра оборони К. Морозова для перекладу їх українською мовою, запропонувала:

1) запровадити українські відповідники назв військових підрозділів для мотопіхоти: *рйї* (рос. – *отделение*), *чота* (рос. – *взвод*), *сотня* (рос. – *рота*), *куринь увага!* – лише для мотопіхоти (рос. – *батальон*);

2) запровадити один із двох варіантів (на вибір) українсько-європейської системи старшинських (офіцерських) ранг:

а) за чотириступеневою схемою молодших старшин: *хорунжий*, *чотар*, *поручник*, *сотник* і вище: *майор*, *підполковник*, *полковник*, *генерал-хорунжий*, *генерал-чотар* (як варіант – *генерал-поручник*), *генерал-полковник*, *генерал армії України*;

б) за триступеневою схемою (як у більшості європейських армій): *хорунжий*, *поручник*, *сотник* і вище: *майор*, *підполковник*, *полковник*, *генерал-хорунжий*, *генерал-поручник*, *генерал-полковник*, *генерал армії України*,

в) вилучити із системи посад і військових ранг термін “старшина”, який в українській мові є синонімом лише терміна “офіцер”.

Цих пропозицій не схвалено. Натомість упродовж року україномовний проєкт статусів російщили: “Муштровий статут (Впоряд)” названо “Стройовий статут”, а “Статут залогової і вартової служби” – “Статут гарнізонної і вартової служби”. Скальковано з російської основну термінологію: замість *лад* – *стрій*; *крило* – *фланг*; *чоло* – *фронт*; *дволава*, *трилава* – *двошеренговий* (*трьохшеренговий*) *стрій sic-!*; *вежа* – *вишка*, *набій* – *патрон*, *пошивка* – *наволочка*, *військовик* – *військовослужбовець* і т. ин. Сплутано відмінність значень слів “звання” і “ранга”. Але найгірше, що до статутів, замість питомих українських військових команд, які виробилися в ХХ ст., запроваджено кальки з російських, що змінило їх смислове навантаження (замість “*Ходом руш!*” – “*Кроком руш!*”; “*До стопи!*” – “*До ноги!*”; “*Правим за-ходь!*” – “*Праве плече вперед!*”; “*Право – скіс!*” – “*Півоберта праворуч!*” (хоча, за математичною логікою, йдеться лише про восьму частину круга – 45 градусів) і т. ин. Все ж, уважаючи запровадження україномовних статутів ЗС України великою історичною подією, українські мовознавці мусять домогтися, щоб майбутні постійні статuti не мали мовних недоречностей, враховували наші національні військові традиції [1].

Затверджені статuti були зросійщені, хоч, правду кажучи, вони були великим кроком уперед порівняно з достатутним періодом. Правда, наш варіант спотворювали «фахівці» своєї справи – низку команд скалькували з російських, впровадили зросійщені засадничі терміни (наприклад, «Муштровий статут (Впоряд)» назвали «Стройовий статут» і т. ин.). Правда, дещо залишилося, приміром створена нами команда «Зброєю **ЧЕСТЬ!**», окремі інші терміни, яких українська військова терміносистема не знала [2]. Спроба поправити мову загальновійськових статутів була в часи Президента В. Ющенка, та її не зреалізували. А президент-зек В. Янукович хіба що розвалив до решти не лише армію, а й усі силові структури держави. Після його втечі президент РФ В. Путін легко анексував Крим, заліз зі своїм військом за підтримки «п'ятої колони» в український Донбас і почав реалізувати божевільну ідею «русского міра», соратником у чому має свого генерального московсько-православного попа Кірілла (Гундяєва) Розпочалася Вітчизняна війна України за своє право на існування, яку чомусь Президент П. Порошенко досі називає АТО.

Що ж нам, українцям, робити сьогодні? Всі напрацювання, які слід впровадити у статутній сфері, а точніше – в українській військовій терміносистемі, є готові. Які б авторитети України чи світу нас не переконували, що в українській мові є термін *снарядна* означення більшого калібром *набою*, ніж стрілецький, ми ніколи з ними не погодимось, тому що в українській військовій практиці вживалися аж два українські терміни на означення цього поняття: *стрільно* і *гарматень*.

Натомість термін *снаряд*, утворений за російською парадигмою словотвору, беруть і далі чомусь використовують у мові, яка має аж два свої питомі і давні відповідники. То що це – лише звичка, чи ворожа диверсія?

Пострадянсько-російський синдром дуже боляче вдарив по засадничому українському термінові *військовик*, який, окрім військового, є дуже важливим юридичним терміном. Якийсь «досконалий знавець» мови української термін російський *военнослужащий* просто скалькував і видав покруч *військовослужбовець*. Термін не лише важкий, а й достоту недолугий: в українській мові людина в погонах і однострою називається *військовик*. За законами нашої мови термін *військовослужбовець* можна трактувати також і як цивільна людина (науковець, інженер, слюсар, наймані цивільні працівники і т. ін.), який працює, отримує платню в закладах, які належать до військового урядництва (відомства). Наприклад, професор кафедри гуманітарних наук Національної академії сухопутних військ фактично є вже **військовослужбовцем**, і аж ніяк – не **військовиком**.

Навряд чи є доцільним залишати в нашій мові тих кілька нещасних покручів з російськотвочим суфіксом *-овк*. Не знаю, чому наші військовики так любляють неоковирний росіянізм *підготовка*, який легко можна замінити: (*недок. дія*) готування, підготовляння, приготування, підготування; (*док. дія*) підготовлення, приготвлення; (*наслідок*) вишкіл, підготова, приготова, підготовленість, готовість [3]. Тому ніяких слів з цим суфіксом українська мова не потребує, подам лише скорочено і без поклику: *обстановка* – 1. ситуація; 2. обставини; *установка* – 1. устава, лаштунок; 2. настанова; *заготовка* – заготована, заготованець і т. ін. Усі ці терміни реєструють наші словники, крім т.зв. «зелених» – російсько-російських!

Мимо нашої волі в загальновійськові статuti запроваджено росіянізм *положення* у значенні *постава*. Командир рече, наприклад, такі безглузді команди як «Кругом» (навіть в школі діти знають, що круг має 360 градусів, а військовик має обернутися на 180 градусів; і це при тому, що вже понад 100 років використовується зрозуміла українська команда «Обер–НИСЬ!»); для українців зрозуміло, що людина переміщається ходом і бігом, бо літати не вміє, то чому в статутах є команда «Кроком–РУШ» (а яким – *рівним, похідним* чи ін.?) Це ж зрозуміло, що в сусіда «Шагом–МАРШ», але при перекладі цієї кальки *крок* тут просто ні до чого, бо йдеться про *спосіб руху* і має бути лише «Ходом–РУШ»!

І ще одна термінова і серйозна заувага: треба **негайно** затвердити і впроваджувати Нову редакцію українського правопису, розроблену за редакцією проф. Василя Німчука, який повністю відповідає законам і поступу мови українського народу, і який одностайно схвалили учасники Міжнародного конгресу українців в Одесі ще 1999 р. Дивний ми народ, українці, бо не впроваджуємо навіть те, що відповідає нашому духові, а все

оглядаємося на «задні колеса». Благо, що україножер В. Путін додав нам національного духу. Але чого зволікаємо досі з Правописом?

Упорядкованість термінології дає можливість вести мову про терміносистему – упорядковану сукупність термінів. А попри всі обставини, основу української терміносистеми ми мали далеко до 1991 р. – часу відновлення нашої незалежності. Свою терміносистему нам треба оновляти, за словотвором української мови (знову-таки не такими термінами, як *снаряд*), бо термінологія мови може бути впорядкована більшою або меншою мірою, тобто відносно, ніколи – абсолютно. І, що найважливіше. За роки незалежності в Україні підготовано нові молоді незаангажовані кадри найвищої кваліфікації, з якими можна це завдання успішно завершити. Хоч, підкреслюю, творення терміносистеми – справа постійна, бо світ понять є завжди більший від системи позначень, які виступають умовними знаками понять.

Перелік посилань

1. Урешті, про перипетії зі статутами, проблемами відтворення української військової терміносистеми охочий може познайомитися у виданні: *Якимович Богдан. Україна та українці: події далекі і близькі. Вибрані праці / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, І-т українознавства ім. Івана Крип'якевича НАН України, Академія сухопутних військ ім. гетьмана Петра Сагайдачного; Науковий центр, Львів. обл. відділення Товариства зв'язку з українцями за межами України, Наукова фундація Андрія Чайковського. – Львів, 2014. – 1086 с. Див. розділ: Питання термінології. – С. 799–820, а також, прочитавши статтю «На тлі подій: спомин про друга. Мар'ян Демський» . – Там само. – С. 308–335.*

2. Наші напрацювання див.: Загальновійськові Статути Збройних Сил України. Проект, розроблений Статутною комісією МО України 1992 року/ Мовне опрацювання та загальна редакція Мар'яна Демського та Богдана Якимовича/ Міністерство оборони України Київ: Українська Правнича Фундація, 1994. – 178+104+44+117 с. ; *Бурячок А., Демський М., Якимович Б. Російсько-український словник для військовиків/ Майже 32 тис. слів і словосполук. – Київ; Львів: Вид-во «Варта», 1995. –384 с. До речі, цей словник Міністерство оборони України рекомендувало як нормативний. Та ба!*

3. *Ізюмов О. Російсько-український словник. б/м: Книгоспілка, 1926; Войналович О., Моргунок В. Російсько-український словник наукової і технічної мови. Київ: Вирій, 1997; Бурячок А., Демський М. Якимович Б. Російсько-український словник для військовиків. – Київ; Львів: Варта, 1996.*

СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА

Якимович О.М., викладач

(olyakimovich@gmail.com)

*Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України, Бережанський агротехнічний коледж,
м. Бережани*

Однією з проблем сучасного суспільства є потреба його в компетентних, висококваліфікованих фахівцях на ринку праці. Тому заклади освіти на сьогодні значну увагу повинні приділяти саме формуванню в майбутніх спеціалістів професійної компетентності.

Професійно компетентний педагог це той, який успішно розв'язує завдання навчання й виховання, готує для суспільства випускника з бажаними психологічними якостями; задоволений професією; досягає очікуваних результатів у розвитку особистості студентів; має й усвідомлює перспективу свого професійного розвитку; відкритий для постійного професійного навчання; збагачує досвід професії завдяки особистому творчому внеску; соціально активний у суспільстві; відданий педагогічній професії, прагне підтримувати професійну етику[2].

Можна виділити такі можливі компоненти у структурі професійної компетентності педагога:

– мотиваційний – для того щоб на високому рівні виконувати свої професійні обов'язки, педагог повинен бути зацікавлений у своїй діяльності. За цих умов має значення і внутрішня мотивація до діяльності (покликання, бажання, талант), і зовнішня (заохочення як матеріальне, так і моральне);

– спеціально-предметний – формування знань, вмінь, навичок, досвіду зі спеціальних дисциплін;

– психолого-педагогічний – це знання, уміння, навички й досвід із педагогіки та психології.

– методичний або дидактичний – полягає в оволодінні педагогом системою наукових психолого-педагогічних та предметних умінь і навичок, що ґрунтуються на знанні засобів, шляхів, умов, форм, методів і прийомів педагогічних впливів;

– особистісний – характеризується набуттям майбутнім педагогом цілого набору особистісних якостей: чесність, людяність, терплячість, порядність, чуйність, доброзичливість, відповідальність та інші;

– комунікативний – вміння педагога спілкуватись, співпрацювати зі студентами, їхніми батьками, колегами;

– організаційно-управлінський – педагог повинен вміти організовувати навчально-виховний процес і спостерігати та управляти цим процесом;

– експериментально-дослідницький – вміння та навички підбирати необхідні методики, аналізувати та оцінювати.

Отже, можна зробити висновок, що професійна компетентність педагога – це складний комплекс, який включає професійні знання, вміння, навички, готовність до діяльності, а також цілу низку професійно важливих особистісних якостей, таких як: креативність, мобільність, комунікабельність, толерантність, урівноваженість, чуйність, доброзичливість, прагнення до самопізнання, саморозвитку і самореалізації, саморефлексії та ін.

Перелік посилань

1. Бутенко Н.В. Компетенції сучасного викладача вищої школи в контексті реалізації його місії / Н. Бутенко // Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. – 2009. – Вип. 25. – Ч. 1. – С. 31–39.

2. Пелагейченко В.Л. Ключові компоненти компетентності вчителя / В. Пелагейченко // Відкритий урок: розробки, технології, досвід. – 2009. – № 2. – С. 55–60.

3. Післядипломна педагогічна освіта України: сучасність і перспективи розвитку : наук.-метод. посіб. / за заг. ред. В.В. Олійника, Л. І. Даниленко. – К. : Міленіум, 2005. – 230 с.

УДК 81-119

ПРАКТИКА МОВОЗНАВЧИХ СТУДІЙ НА ЗАНЯТТІ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

Якушко К.Г., кандидат педагогічних наук, старший викладач
(vukladach@ukr.net)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м.Київ*

Розвиток лінгвістики як науки зумовлений намаганнями розробити нові підходи до гуманітарної науки. У цьому контексті провідні мовознавці розглядають різногалузеві сформованих терміносистеми як багатогранні, неоднорідні, неоднотипні та такі, що потребують «періодичного перегляду, коригування методологічних засад, словотвірних засобів і моделей, структури наявних термінознаків [4, с. 72]». Також посилюється інтерес і до практичної спрямованості мовознавчих студій, наприклад, через аналіз конкретних терміносистем на кшталт науково-технічної термінології як підґрунтя до її використання у власному мовленні студентів ([3], [1]), оскільки технічна галузь «швидко розвивається у зв'язку з глобалізаційним поступом суспільства [6, с. 52]». При цьому вважаємо, що відповідний термінологічний апарат повинен стати частиною внутрішнього світу кожного майбутнього агроінженера.

На нашу думку, перспективним напрямом лінгвістики як науки є врахування можливості розгляду результатів аналізу певних технічних терміносистем як «підґрунтя для включення заходів, спрямованих на формування суб'єкт-суб'єктних відносин у студентській групі та оволодіння ...культурою поведінки в міжособистісному й професійному

спілкуванні [5, с.87]». Відповідно, доцільно «з метою фіксації мовного матеріалу ... використовувати ряд вправ, що дадуть змогу студентам активізувати в своєму лексиконі нові слова та терміни [2, с.196]».

Уважаємо доречним періодично здійснювати практику мовознавчих студій на заняттях з англійської мови за професійним спрямуванням на технічних факультетах аграрних університетів за наступним алгоритмом: 1) інвентаризація наявних терміноелементів, пов'язана з конкретизацією опорного компонента певної термінологічної структури та виявленням його терміносполук; 2) виявлення найбільш поширених у практиці стійких термінів-словосполучень; 3) звуження кола для практичного використання за вибором студентів; 4) віднайдення найбільш вдалих вільних словосполучень після ознайомлення з допоміжними комунікативними таблицями стосовно вираження прохання, згоди, незгоди, спонукання до спільної роботи, обговорення результатів спільної діяльності, коментування тощо; 5) закріплення отриманих мовознавчих знань у ділових іграх та діалогах-дуелях.

Безперечно, розвиток міжпредметних зв'язків філології з технічними дисциплінами є важливою передумовою розвитку професійної мобільності кожного студента, який навчається в університеті наук про життя.

Перелік посилань

1. Гаращенко Л. Аналітичні терміни загальнотехнічної галузі / Лілія Гаращенко // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка. Серія «Проблеми української термінології». – 2012. – №733. – С.96-100.

2. Іванова О.В. Ефективні методи вивчення іноземних мов [Текст] / О. В. Іванова, О.Р.Журба // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Філологічні науки.– 2013. – Вип. 186(2). – С. 193-198.

3. Харченко С.В. Науково-технічна термінологія: навч. посібник [Текст]/ С.В. Харченко.– К.: Вид-во авіа. Ун-ту «НАУ друк», 2009. –112 с.

4. Шинкарук В.Д., Харченко С.В. Методика лінгвістичного описування назв зелених насаджень [Текст] / В.Д. Шинкарук, С.В. Харченко// Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Філологічні науки, Scientific Herald of National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. Series:Philological Sciences / Редкол.: С.М. Ніколаєнко, (відп. ред.) та ін.– К.: Міленіум, 2017. – Вип.276. – С.71–78.

5. Якушко К.Г. Роль терміносистеми тексту «Vehicle Parts» у формуванні іншомовної культури спілкування майбутнього агроінженера [Текст] / К.Г. Якушко // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Філологічні науки, Scientific Herald of National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. Series : Philological Sciences/ Редкол.: С.М. Ніколаєнко, (відп. ред.) та ін. – К.: Міленіум, 2017. – Вип.276. – С. 86–94.

6. Яременко Н.В. До проблеми перекладу англійської термінології у сфері транспортних перевезень на українську мову [Текст] / Н.В. Яременко// Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Філологічні науки, Scientific Herald of National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. Series:Philological Sciences/Редкол.: С.М. Ніколаєнко, (відп. ред.) та ін. – К.: Міленіум,2017. – Вип.276. – С.47 – 53.

УДК 378.4.091.12:331.108

КАДРОВЕ ПЛАНУВАННЯ ЯК УМОВА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Яшний М.С., магістрант,

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Специфічною ознакою управління в закладах вищої освіти, на відміну від інших видів соціального управління, є спрямованість на створення педагогічних умов для розвитку студентів як суб'єктів освітнього процесу. Насамперед, ці умови виявляються у створенні, підтриманні, функціонуванні розвитку навчально-виховного процесу як цілісної системи, що забезпечує реалізацію стратегічних цілей університету [5;6].

За Є.М. Хриковим, управління навчальним закладом – це діяльність керівної підсистеми, спрямованої на створення прогностичних, педагогічних, психологічних, кадрових, матеріально-фінансових, організаційних, правових, ергономічних, медичних умов, необхідних для функціонування і розвитку навчально-виховного процесу і реалізації цілей навчального закладу [4].

Управлінська діяльність керівника навчального закладу передбачає визначення основних цілей і грамотне їх роз'яснення персоналу, ретельну розробку плану дій на майбутній період; реалізацію заходів щодо створення ефективних мотивуючих важелів впливу; чітку постановку ряду завдань, що необхідно реалізувати працівникам, і надання відповідних розпоряджень; делегування і контроль за результатами їхньої роботи; рефлексію, тобто, наявність зворотнього зв'язку.

В умовах Закону України «Про вищу освіту» (2014) базові функції процесу управління розширилися через інформаційно-аналітичну, мотиваційно-цільову, прогностично-моделюючу, організаційно-виконавчу, регулятивно-корекційну та контрольню-діагностичну взаємодію.

Так, зокрема, прогностично-моделююча функція в умовах закладу вищої освіти є предметом ухвал конференцій, загальних зборів, вчених рад, нарад за участю директора чи декана, деталізується в наказах і розпорядженнях із питань організації освітнього процесу. Однак найяскравіше ця функція виявляється через планування управлінської

діяльності керівника навчального закладу, різних сфер діяльності підрозділу та особистої відповідальності адміністрації [3].

У цьому зв'язку відзначимо особливу роль кадрового планування як системи комплексних рішень і заходів із реалізації цілей підприємства чи організації в цілому і кожного працівника зокрема, що дозволяє забезпечити персоналом відповідно до кількості й вимог робочих місць; підібрати таких людей, які могли б вирішувати поставлені завдання як в теперішньому, так і в майбутньому періодах. Кадрове планування – це складова частина планування в організаційній структурі. На нашу думку, тут доцільно виокремити чотири основних складники кадрового планування: кадрові стратегії, кадрові цілі, кадрові завдання, кадрові заходи [4].

В освітній організації результати кадрового планування залежать від а) внутрішніх чинників, до яких віднесемо аналіз змісту праці, відносної цінності праці, класифікація посад, аналіз результатів праці та її продуктивності, аналіз оплати праці; б) зовнішніх чинників, таких як вікова структура персоналу, проекція звільнення й ротації кадрів, програмні цілі і бюджет організаційної структури, зміни в нормативних актах, ситуація на ринку праці тощо [2].

Залежно від тривалості планового періоду, цілей та умов планування розрізняють три види планування: стратегічне (перспективне), тактичне (середньострокове), поточне (оперативне). На стратегічному рівні визначають довгострокові, розраховані на 10–15 років цілі підприємства, напрями його розвитку, враховуючи загальну ситуацію на ринку праці, тенденції розвитку внутрішньої й зовнішньої торгівлі, концепції й напрями розвитку народного господарства в цілому. Результатами стратегічного планування можуть бути концепції, програм розвитку, протоколів намірів тощо.

На тактичному рівні загальні цілі конкретизуються на 2–5 років, відповідно до поставлених завдань залучаються необхідні ресурси. Термін співвідноситься з тривалістю проектування і освоєння нової техніки, технології, реконструкції і технічного переозброєння, вирішення масштабних завдань із соціального розвитку підприємства [1].

Отже, із метою посилення ефективності управлінської діяльності НУБіП України реалізовує перспективну програму розвитку університету «Голосіївська ініціатива – 2020». На факультетах та в інститутах напрями роботи реалізуються шляхом проектування річних, кварталних, місячних і тижневих планів діяльності. Умовою успішної реалізації таких планів є залучення колективів та громадських освітніх організацій з обов'язковим обговоренням на засіданнях вчених рад, засіданнях деканату, директорату та ректорату. Загалом кадрове планування дає можливість колективу вийти на більш якісний рівень організації освітнього процесу й обґрунтувати хід послідовного розвитку навчального закладу.

Перелік посилань

1. Балабанова Л. В. Управління персоналом: підручник / Л.В. Балабанова, О. В. Сардак. – К. : Центр навчальної літератури, 2011. – 468 с.

2. Гайдученко С.О. Кадрове планування в сфері державної служби: цілі, завдання, заходи / С. О. Гайдученко. // Державне будівництво. – 2008. – № 2.

3. Михайліченко М.В. Планування управлінської діяльності: досвід дослідницького університету / М.В. Михайліченко // Розвиток сучасної освіти: теорія, практика, інновації: зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 14-16 травня 2015 р.–К.: Міленіум, 2015.–С.142-145.

4. Третьяк О.П. Сучасні персонал-технології у системі управління персоналом на підприємстві / О. П. Третьяк // Науковий вісник НЛТУ України. – 2014. – Вип. 24.4. – С. 389-397.

5. Хриков Є.М. Управління навчальним закладом: Навчальний посібник / Є. М. Хриков. – Київ: Знання, 2006 . – 365 с.

6. Шпак О. Особливості управління в сучасній системі вищої освіти / О. Шпак // Молодь і ринок. – 2010. – № 12. – С. 10-13.

УДК:371.134/.135:008:378.124

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЛІСОГОСПОДАРСЬКОЇ ГАЛУЗІ

Яшник С.В., кандидат педагогічних наук, доцент
(Iashnyks@gmail.com)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Концепція формування управлінської культури майбутніх фахівців лісогосподарської галузі є комплексом положень загальнонаукової та часткової методології, вихідних (базових) положень і принципів, основних позицій щодо їхньої реалізації у вищих навчальних закладах галузі [1]. Вона базована на основних положеннях ноосферного, культурологічного, компетентнісного, синергетичного, андрагогічного та аксіологічного підходів, усвідомленні ментальності як засадничої основи її формування.

Основоположними засадами концепції є трансформація утилітарного сприйняття лісової екосистеми, її переорієнтація із використання лісових ресурсів, домінування економічної складової в системі цінностей розвитку глобального рівнів на набуття ознак стійкої збалансованості управління лісами в рамках лісових екосистем, покращення біосферної складової управління [2].

Вихідні положення концепції формування управлінської культури майбутніх фахівців лісогосподарської галузі: рефлексійний характер, синергетичність, екологічність, залежність ефективності управлінської

діяльності від орієнтованості на глобальне мислення, креативність, максимальна гнучкість і мобільність.

Провідна ідея концепції: управлінська культура майбутніх фахівців лісогосподарської галузі є складовою професійної культури, що знаходиться у тісному взаємозв'язку з екологічною діяльністю та спрямована на гармонізацію взаємодії між суспільством і природою). Сутність концепції: управлінська культури – складова професійної підготовки, що передбачає засвоєння знань і способів здійснення управлінської діяльності на професійно-педагогічному, фахово-предметному й методичному рівнях. Стратегічна мета концепції полягає в підвищенні якості професійної підготовки фахівців лісогосподарської галузі, приведенні освітніх програм у відповідність до сучасних потреб, формуванні української еліти.

Визначено основні шляхи досягнення мети концепції: дотримання в світі якості освітнього і наукового процесу; цільова орієнтація програм і спеціалізацій з орієнтуванням на прикладну діяльність, пов'язану з використанням конкретних функціональних завдань; поширення новітніх практик підготовки фахівців із високим рівнем управлінської культури на галузеві ЗВЩ; ефективний розподіл ресурсів; створення умов для роботи науково-педагогічних кадрів, експертів і практиків.

Перелік посилань

1. Концепція та науково-методичні рекомендації з формування професійно-практичної компетентності фахівців з управління природокористування в агросфері / [Н.М. Рідей, В.М. Ісаєнко, Г.О. Білявський, Д.Л. Шофолов, Т.Ф. Хітренко, А.А. Горбатенко, С.П. Паламарчук, О.В. Васюк, С.В. Яшник та ін.]. Херсон: ФОП «Грінв Д.С.». 2014. 459 с.

2. Яшник С.В. Організація підготовки магістрів за спеціальністю «Лісове господарство» в НУБіП України в контексті збалансованого розвитку лісової галузі. Проблемы современного педагогического образования. Серия: Педагогика и психология. Ялта: РИО КГУ, 2014. Вып. 44. Ч. 1. С. 305-316.

120 річниці НУБіП України присвячується

**ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТРЕТЬОГО ТИСЯЧОЛІТТЯ:
ВИКЛИКИ ДЛЯ УНІВЕРСИТЕТІВ НАУК ПРО ЖИТТЯ**

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції

Том 4

**Секція № 5 «Якість освіти та гуманітарна наука в умовах трансформації
суспільства»**

Відповідальний за випуск: **Отченашко В.В.**

Підписано до друку   Формат
Друк офсетний. Папір офсетний.
Наклад 300 прим.

Надруковано:
Центр поліграфії «Comprint»
м. Київ, вул. Предславинська, 28
тел.: +380 (44) 528–70–24